

ДЛЯ
ФИЛОЛОГИЧЕСКИХ
ФАКУЛЬТЕТОВ
УНИВЕРСИТЕТОВ

I. P. Zaiunolkovski
T. A. Repina

Limba
română
Curs
superior

Ю. П. Заюнчковский
Т. А. Репина

РУМУНСКИЙ ЯЗЫК

Учебник
для II-III курсов
филологических
факультетов
университетов

Допущено
Государственным комитетом СССР
по народному образованию
в качестве учебника
для студентов
филологических специальностей
высших учебных заведений

МОСКВА
«ВЫСШАЯ ШКОЛА»
1989

кафедра языков социалистических стран Европы МГИМО МИД СССР
(и. о. зав. кафедрой Н.В. Давлетшина)
проф. С.В. Семчинский (Киевский государственный университет имени
Т.Г. Шевченко)

Заюнчковский Ю.П., Репина Т.А.

340 Румынский язык: Учебник для II–III курсов филологических факультетов университетов. – М.: Высш. шк., 1989. – 248 с.: ил.

ISBN 5-06-000190-3

Настоящий учебник является продолжением учебника румынского языка для I курса филологических факультетов университетов (Ю.П. Заюнчковский, Т. Николеску, Т.А. Репина. – М., 1982) и представляет более высокую степень обучения по специальности «румынский язык и литература». Он построен в основном на оригинальных румынских текстах; в нем представлены не изучавшиеся ранее разделы грамматики (прошедшее время конъюнктива, предположительное наклонение и т.п.). Помимо грамматических, в учебник включены лексические упражнения и упражнения, цель которых состоит в активизации разговорных навыков.

Может быть использован также лицами, изучающими румынский язык на курсах, в кружках или самостоятельно.

3 4602020100 (4309000000) – 274 257–89
001 (01) – 89

ББК 81.2 Румын-923
4И (Румын)

Учебное издание

Заюнчковский Юрий Петрович
Репина Тамара Александровна

РУМЫНСКИЙ ЯЗЫК

Учебник для II–III курсов филологических факультетов университетов

Заведующий редакцией Э.А. Проничева. Редакторы Е.С. Богданова, И.М. Полякова. Младший редактор Т.М. Абрамова. Художественный редактор М.Г. Мицкевич. Технический редактор Е.И. Герасимова. Корректоры Н.Н. Кирия, Л.М. Иванова

ИБ № 7443

Изд. № Р–515. Сдано в набор 11.08.88. Подп. в печать 28.03.89. Формат 60×88¹/₁₆. Бум. офсетн. № 2. Гарнитура «Таймс». Печать офсетная. Объем 15,19 усл. печ. л. 15,19 усл. кр.-отт: 19,58 уч. изд. л. Тираж 28 000 экз. Зак. № 1649. Цена 95 к.

Издательство «Высшая школа», 101430, Москва, ГСП-4, Неглинная ул., д. 29/14.

Отпечатано с диапозитивов Можайского полиграфкомбината Государственного комитета СССР по печати. 1432000, Можайск, ул. Мира, 93 в Московской типографии № 8 Государственного комитета СССР по печати. 101898, Москва, Центр, Хохловский пер., 7.

СОДЕРЖАНИЕ

Предисловие	6
Методическая записка	6
Список сокращений	9
A n u I I	
Lecția 1. Vine ați venit în Uniunea Sovietică	11
<i>Основной текст: F. Munteanu. Cicero din Moscova. Лексика: anecdotă, banc, legendă, poveste, basm, povestire, nuvelă, schiță. Грамматика: § 1. Особенности глагольного управления. § 2. Устойчивые обороты с конъюнктивом. § 3. Перфект конъюнктива. Дополнительные тексты: A. I. Ghilia. Porți albe la Leningrad; G. Ilisei. La Kiev; V. Ileașă. La Suzdal.</i>	
Lecția 2. Călătorind prin România	22
<i>Основной текст: A. Vlașuță. România pitorească. Porțile de fier. Ostrovul Mare. Ruini. Лексика: chip, față, obraz, figură; pădure, codru. Грамматика: § 4. Склонение имен собственных — географических названий. § 5. Разделительное наречие cîte. § 6. Предположительное наклонение. § 7. Придаточные предложения условного сравнения. Дополнительные тексты: T. Arghezi. Țara surîsului contagios; G. H. Focșă. Muzeul Satului.</i>	
Lecția 3. Să ne însușim măiestria de a citi, de a vorbi și de a scrie!	32
<i>Основной текст: I. Roman. Lectură și frunzăreală. Лексика: a (se) gândi; comunica, discurs, expunere, prelegere, raport, memoriu, referat; răbdare. Грамматика: § 8. Способы передачи значений родительного и дательного падежей несклоняемых количественных числительных. § 9. Наречия образа действия. § 10. Предлоги, употребляемые с существительным в дательном падеже. § 11. Союзный оборот nu... decît. § 12. Придаточные предложения причины. § 13. Придаточные уступительные предложения. Дополнительные тексты: I. Susciu. Decontul; I. Băieșu. Debutantul.</i>	
Lecția 4. O seară la teatru sau la cinema	44
<i>Основной текст: T. Vlașu. Spectacol. Лексика: a ști, a cunoaște, a afla; a (se) afla, a (se) găsi. Грамматика: § 14. Существительное без артикля в роли наречия. § 15. Герундий в функции определения к существительному. § 16. Герундий в функции сказуемого придаточного дополнительного предложения. § 17. Определительные придаточные предложения. Дополнительные тексты: H. Nicolaide. Mit; M. Dragomir. Din însemnările unui activist al cinematografilei. R. Tott. Subiect palpitant.</i>	
Lecția 5. La mulți ani	57
<i>Основной текст: E. Gîrleanu. În ajunul Anului Nou. Лексика: a (se) ține; a (se) lua, a-și lua. Грамматика: § 18. Существительное в составе атрибутивной структуры оценочного значения. § 19. Личное местоимение dînsul. § 20. Склонение относительного местоимения care. § 21. Употребление относительного местоимения care в форме родительного падежа. § 22. Согласование относительного местоимения. § 23. Повтор дополнения в предложениях с относительным местоимением. Дополнительные тексты: A. Sahia. Crăciunul negru; P. Negulescu. Moș Gerilă se demască.</i>	
Lecția 6. Servicii cotidiene	68
<i>Основной текст: R. Tott. Să între cine urmează. Лексика: calitate/cusur, defect, neajuns. Грамматика: § 24. Существительные родства в сочетании с притяжательным местоимением. § 25. Указательное местоимение cel. § 26. Союз ci. § 27. Союзный оборот ați... cît. Дополнительные тексты: A. Karasev. Convorbire telefonică; Dialoguri: La telefon; O clientă cu pretenții.</i>	
Lecția 7. Din viața de familie	79
<i>Основной текст: M. Marian. Din grabă. Лексика: a (se) însura; a (se) mărita; celibat; divorț; familie; a da. Грамматика: § 28. Сокращенные формы</i>	

указательных местоимений. § 29. Отрицательное наречие <i>ba</i> . § 30. Разделительные союзы. § 31. Сочинительный союз <i>de</i> . § 32. Подчинительный союз <i>de</i> . <i>Дополнительные тексты</i> : T. M a z i l u. Ce mai cumpărăm? I. B ä i e ş u. Fiul; I. N. C h i ş u. Originea cuvîntului românesc <i>femeie</i> .	
Lecția 8. Dragostea pentru natură	93
<i>Основной текст</i> : I. A r i e ş a n u. Lămîiul. <i>Лексика</i> : miros, mireasmă, mi-goznă, parfum, aromă, mirodenie; miros neplăcut; apartament, locuință. <i>Грам-матика</i> : § 33. Существительное-прямое дополнение как второй член срав-нения. § 34. Придаточные предложения сопоставительного сравнения. § 35. Придаточные предложения следствия. <i>Дополнительные тексты</i> : E. G î r l e a n u. Voinicul; J. B a r t. Singură; Cezar P e t r e s c u. <i>Fram ursul polar</i> ; T. A r g h e z i. O furnică.	
Lecția 9. Sportul și cultura fizică de masă	106
<i>Основной текст</i> : I. D i a n u. Cronică. <i>Лексика</i> : cuvinte referitoare la sport. <i>Грамматика</i> : § 36. Инфинитив прошедшего времени. § 37. Придаточные предложения-подлежащие. § 38. Придаточные предложения-сказуемые. § 39. Придаточные предложения места. <i>Дополнительные тексты</i> : T. A r g h e z i. Cum am învățat să patinez; N. G â r l e a. Replica.	
Lecția 10. Ocrotirea sănătății	117
<i>Основной текст</i> : I. R a s i g a. Bolnavul Vitu. <i>Лексика</i> : treabă, muncă, lucru; pogos, nepogos. <i>Грамматика</i> : § 40. Существительное без артикля в функции именной части сказуемого. § 41. Отсутствие местоименного повтора пря-мого дополнения, стоящего перед сказуемым. <i>Дополнительные тексты</i> : D a c â a v e ț i e m o ț i i , s î n t e ț i o b o s i t . . . ; I. B ä i e ş u. Consult.	
Lecția 11. Omul în Cosmos	127
<i>Основной текст</i> : G h. C h i ş ş i G h. D o r i n C h i ş. Uzina Cosmos. <i>Лекси-ка</i> : a observa; cuvintele referitoare la cosmos. <i>Грамматика</i> : § 42. Отсутствие посессивного артикля в группе однородных определений. § 43. Усилитель-ное местоимение. § 44. Сочинительные союзы противительного значения. § 45. Придаточные предложения времени. <i>Дополнительные тексты</i> : S. P o d i n ă. U.R.S.S. În avangarda progresului; În Cosmos — un cetățean al R. S. România.	
Lecția 12. Să înlăturăm primejdia unui nou război mondial	137
<i>Основной текст</i> : A. S a h i a. Întoarcerea tatei din război. <i>Лексика</i> : față; a strînge; a comanda; şir, rînd; bubuit и др. <i>Грамматика</i> : § 46. Герундий в функции сказуемого придаточных предложений времени и причины. § 47. Глаголь-ное сказуемое. § 48. Именное сказуемое. § 49. Сказуемое, осложненное предикативным именем. § 50. Согласование сказуемого с подлежащим, выраженным существительным со значением множества. <i>Дополнительные тексты</i> : H. Z i n c ă Ultima toamnă; M. D e a c. La luptă cu fiara fascistă!	
Proverbe și zicători românești cu echivalentele lor din limba rusă	146
A n u l III	
Lecția 1. Aspecte ale vieții și ale istoriei României oglindite în opera scriitorilor din secolul al XIX-lea	148
<i>Texte</i> : V. A l e c s a n d r i. Istoria unui galbîn. Plugurile. N. F i l i m o n. Ciocoi vechi și noi. I. S l a v i c i. Comoara. B. D e l a v r a n c e a. Hagi-Tudose. G. C o ş b u c. Trei, doamne, și toți trei. <i>Aprecieri</i> : M. S a d o v e a n u; G. C. Nicolescu; N. A. Ursu; Ş. Cioculescu; G. Ivaşcu; I. Breazu; E. Şt. Mili-cescu; D. Micu; M. Tomuş	
Lecția 2. Mihai Eminescu	164
<i>Texte</i> : O, mamă...; Împărat și proletar; Din străinătate; La aniversară. <i>Aprecieri</i> : G. Călinescu; Dicționarul eminescian (T. Vianu)	
Lecția 3. Ion Creangă	171
<i>Texte</i> : Amintiri din copilărie; Povestea unui om leneş; Făt-Frumos, Fiul Iepeii. <i>Aprecieri</i> : T. Vianu; Z. Dumitrescu-Buşulenga; G. Călinescu	
Lecția 4. Ion Luca Caragiale	179
<i>Texte</i> : O scrisoare pierdută; Urgent...; Vizită...; Peste 50 de ani. <i>Aprecieri</i> : I. Roman; P. Marcea; I. Iordan	
Lecția 5. Pagini din literatura română a secolului al XX-lea	189

<i>Texte:</i> Gala Galaction. Întii mai. G. Bogza. Munca în tăbăcării. G. Topîrceanu. Romanța. Aeroplanul. L. Rebreanu. Răscoala. Camil Petrescu. Ultima noapte de dragoste, întâia noapte de război. Cezar Petrescu. Carlton. A. Ivăsiuc. Cunoaștere de noapte. I. Brad. Romanul de familie. <i>Aprecieri:</i> T. Virgolici; G. Ivașcu; V. Ene; N. Ciobanu; O. S. Crohmălniceanu; Al. Săndulescu; M. Gafița; I. Vitner		
Lecția 6. Mihail Sadoveanu		204
<i>Texte:</i> În ce cred; Două vieți; Zodia Cancerului. <i>Aprecieri:</i> C. Ciopraga; G. Călinescu. <i>Amintiri:</i> Z. Stancu. Scriitorul model. M. Dunăreanu. Meditații ale lui M. Sadoveanu. P. Sadoveanu. Rețete sadoveneste		
Lecția 7. Tudor Arghezi		212
<i>Texte:</i> Testament; Seara; Om cu om; Prietenie; Baroane; Vîrsta fericită. <i>Aprecieri:</i> G. Călinescu; T. Vianu		
Lecția 8. Din folclorul literar		220
<i>Texte:</i> M. Olinescu. Făpturi de basm; Spaima Zmeilor. Basm popular; Meșterul Manole; Ghibăcie; Păcăleala; Doine		
Lecția 9. Să vorbim despre pictură și muzică!		230
<i>Texte:</i> N. Tonitza. Scrieri despre artă; K. H. Zambaccian. Grigorescu; A. Tudor. Enescu		
Приложение		
I. Список слов и грамматических форм, не соответствующих современной литературной норме, и их литературных вариантов		235
II. Список словарей, рекомендуемых для самостоятельной работы		242
III. Список расхождений в глагольном управлении в румынском и русском языках		243
IV. Список расхождений местоименной/неместоименной форм глагола в румынском и русском языках		244
Указатель основных и дополнительных текстов		244
Указатель лексических тем		246
Указатель грамматических тем		247

ПРЕДИСЛОВИЕ

Цель учебника — привитие навыков свободного чтения и перевода оригинальной художественной и общественно-политической литературы на румынском языке, ознакомление с творчеством классиков румынской литературы и современных румынских писателей, а также дальнейшее развитие устной речи. В учебнике обобщен опыт преподавания румынского языка как языка основной специальности в Московском и Ленинградском университетах.

Учебник рассчитан на 500—550 часов аудиторных занятий и состоит из двух частей, построенных по тематическому принципу.

Тексты п е р в о й части учебника, предназначенной для студентов II курса (Anul II, lecțiile 1—12), группируются вокруг следующих тем: «Добро пожаловать в Советский Союз», «Путешествуя по Румынии», «Овладеем искусством читать, говорить, писать», «Вечер, проведенный в театре или в кино», «С Новым годом!», «Повседневный сервис», «Сцены из семейной жизни», «Любовь к природе», «Физкультура и спорт», «Забота о здоровье», «Человек в космосе», «Предотвратим опасность новой мировой войны».

Во в т о р о й части учебника, рассчитанной на студентов III курса (Anul III, lecțiile 1—9), представлены следующие темы: «Аспекты жизни и истории Румынии в произведениях писателей XIX века», «Михай Эминеску», «Ион Крянгэ», «Ион Лука Караджале», «По страницам румынской литературы XX века», «Михаил Садовяну», «Тудор Аргези», «Румынский фольклор», «Поговорим о живописи и музыке».

Уроки обеих частей учебника построены преимущественно на оригинальных текстах, которые приводятся по румынским изданиям. В учебно-методических целях ряд из них дается в сокращенном виде. Использовались также опубликованные в Румынии антологии художественных произведений, альманахи „Perpetuum comic”, „Femeia”, журналы „Veac nou”, „Urzica”, румынские газеты. Материалы вводных статей о литературе и отдельных писателях составлены на основе следующих изданий: *Popescu I. Curs de limba română.*— București, 1973 и *Scritori români (mic dicționar).*— București, 1978. В грамматические упражнения включены примеры из оригинальных произведений, а также примеры, приводимые в словаре *Dicționarul limbii române literare contemporane (DLRLC).* Vol. 1—4.— București, 1955—1957, академической грамматике *Gramatica limbii române.* Vol. 1—2.— București, 1966 и других работах по грамматике румынского языка. Указание фамилии писателя в упражнениях обозначает, что пример не адаптирован. Отсутствие указания свидетельствует о том, что пример либо адаптирован авторами учебника, либо составлен ими самими. Дефиниции синонимов и близких по значению слов в лексических упражнениях взяты из словаря DLRLC или из словаря *Dicționarul explicativ al limbii române (DEX).*— București, 1984.

Авторы приносят искреннюю благодарность за ценные советы и замечания всем коллегам, взявшим на себя труд ознакомиться с рукописью в ходе ее подготовки.

Авторы

МЕТОДИЧЕСКАЯ ЗАПИСКА

Первая и вторая части учебника, предназначенные для студентов разных курсов, построены по-разному. Структура урока в п е р в о й части следующая. В рамках заявленной темы дается основной текст, который рекомендуется прочитать и перевести (устно или письменно) при помощи словаря на русский язык, отметив в нем лексические и грамматические трудности. После текста под рубрикой *În treacăt (Мимоходом)* даются изречения, реплики, шутки, которые рекомендуется перевести, не прибегая к помощи словаря. Затем, на основе некоторых из встретившихся в тексте слов, приводятся ряды антонимов, синонимов, близких по значению слов, омонимов и т. п., на каждый (каждое) из которых в последующих лексических упражнениях предлагается

составить на румынском языке по несколько предложений (правильность выполнения упражнений проверяется преподавателем). Устойчивые словосочетания из числа тех, которые употреблены в тексте, рекомендуются для запоминания в рубрике *Rețineți expresiile* (Запомните выражения). Включенный в каждый урок *Vocabular tematic* (Тематический словарь) призван пополнить лексический запас студента по теме. В него включались не все слова, а только некоторые из числа наиболее употребительных.

Работа над основным текстом продолжается в серии лексических упражнений. Здесь представлены: упражнения на сопоставление дефиниций близких по значению слов или слов-синонимов (дефиниции взяты из румынских толковых словарей) с целью уяснения передаваемых каждым из них оттенков значений (например: *comunicare, discurs, expunere, prelegere, raport, memoriu, referat* — рассматриваемые слова располагались по принципу близости значений; ряды отбирались к одному, двум-трем из использованных в основном тексте слов), переводы с румынского и с русского в целях закрепления лексики, составление предложений на румынском языке с включением в них отдельных слов и выражений и т. д.

Особый вид лексических, как и следующих далее грамматических упражнений составили упражнения на так называемый обратный перевод (*retroversiune*). Они выполняются следующим образом: румынские предложения переводятся письменно на русский язык (перевод должен быть литературным), затем через некоторый, более или менее продолжительный отрезок времени, не заглядывая в оригинал и пользуясь только своим переводом, студент вновь переводит их на румынский язык, после чего сверяет свой перевод с оригиналом. Упражнение повторяется до тех пор, пока студент не добьется полного совпадения выполненного им перевода с оригиналом. Упражнения такого рода авторы учебника рассматривают как один из наиболее действенных методов обучения иностранному языку в условиях отсутствия языковой среды.

В грамматическом разделе урока формулируются на русском языке правила, к которым дается серия упражнений. Методика составления лексических и грамматических упражнений в основном совпадает.

Применительно к разным лексическим и грамматическим явлениям предпочитают разные виды упражнений: в одних случаях даны переводы с русского, в других авторы ограничились упражнениями на обратный перевод или рекомендациями самостоятельно составить предложения на румынском языке. Варьирование видов упражнений определялось необходимостью большей или меньшей активизации изучаемого материала, степенью его трудности и т. п.

Задание перевести румынские предложения на русский язык включено в упражнения только двух первых уроков, в дальнейшем предполагается, что вопрос о целесообразности перевода решается преподавателем или самим студентом (в зависимости от уровня подготовки студента, сложности содержания и структуры румынского предложения и др.).

В упражнениях, построенных на румынском материале, тематический принцип, в силу трудности подбора примеров, не соблюдается. В переводах с русского авторы стремились по возможности придерживаться темы урока.

Часть лексических и грамматических упражнений может быть рекомендована для самостоятельной работы студентов во внеучебное время (с последующим контролем со стороны преподавателя). Такие упражнения помечены значком ●.

Последовательность включения грамматического материала определялась встречаемостью соответствующих явлений в текстах уроков. Особое внимание было уделено вопросам синтаксиса частей речи, синтаксиса простого и сложного предложений. В случае расхождения с русским языком давались правила пунктуации. Принимая во внимание тот факт, что студенты румынского отделения обычно изучают в качестве второй специальности французский язык, при объяснении правил румынской грамматики авторы учебника иногда проводили параллели с французским языком (они даны в примечаниях).

Цель дополнительных текстов, следующих за грамматическим разделом урока, — развить навыки чтения и беспереводного понимания румынского текста средней и повышенной трудности. По усмотрению преподавателя они могут использоваться также

для устного или письменного перевода, обратного перевода, пересказа. Преподаватель может предложить студентам проанализировать их с лексической или грамматической точки зрения.

Каждый урок первой части завершается контрольным переводом с русского языка, который рекомендуется делать «с листа», т. е. не зачитывая вслух русский текст.

В конце первой части учебника приводятся румынские пословицы и поговорки (и их русские эквиваленты), к которым учащимся предлагается подобрать соответствующие ситуации и описать их на румынском языке.

Структура урока во второй части учебника иная. Первые 7 уроков начинаются вводной статьей на румынском языке, содержащей краткие сведения о развитии литературы в рассматриваемый период или о писателе, которому посвящен урок. Затем дается серия оригинальных текстов, которые сопровождаются лексическим, стилистическим и/или грамматическим комментарием на румынском языке. Далее приводятся отрывки из высказываний румынских писателей и литературных критиков о творчестве изучаемых авторов, об особенностях языка и стиля их произведений. В два последних урока включены оригинальные тексты, дающие представление о фольклоре, а также о живописи и музыке. Каждый урок завершается упражнениями, цель которых состоит в закреплении навыков свободной беседы на румынском языке, расширении и углублении знаний студентов о культуре страны изучаемого языка.

Некоторые тексты второй части учебника также помечены значком ●. Они могут быть, по мнению авторов учебника, рекомендованы студентам для самостоятельной работы во внеучебное время с последующим контролем со стороны преподавателя.

В текстах обеих частей учебника и особенно во второй его части встречаются слова и грамматические формы, не соответствующие современной румынской литературной норме (архаизмы, регионализмы и т. п.). В каждом тексте при их первом появлении они отмечаются астериском *, который отсылает к Приложению в конце учебника (I, с. 235). Для удобства пользования слова и грамматические формы расположены в едином списке по алфавиту.

В Приложении приводятся также списки словарей, рекомендуемых для самостоятельной работы (II, с. 242), списки расхождений в глагольном управлении (III, с. 243) и в местоименном/неместоименном оформлении аналогичных глаголов румынского и русского языков (IV, с. 244).

Фамилии писателей, журналистов, ученых, произведения (или отрывки из произведений), статьи и очерки которых включены в учебник в качестве основных или дополнительных текстов, как и названия самих текстов вынесены в алфавитный Указатель на с. 244. На с. 246 дан Указатель лексических, а на с. 247 — грамматических тем учебника. Расположение последних в Указателе определялось последовательностью соответствующих разделов в академической грамматике румынского языка (см. Предисловие, с. 6).

Изучение иностранного языка требует постоянной работы над произношением. Тексты учебника могут быть использованы и в этих целях (транскрибирование, запись на магнитофон, заучивание наизусть и т. п.).

Дополнением к учебнику могут послужить статьи из румынских газет и журналов на актуальные темы и рекомендуемые преподавателем для домашнего чтения оригинальные румынские тексты.

СПИСОК СОКРАЩЕНИЙ

<i>биол.</i>	биологический	
<i>глагол.</i>	глагол	
<i>ед.</i>	единственное (число)	
<i>зд.</i>	здесь	
<i>лит.</i>	литературный	
<i>мн. ч.</i>	множественное (число)	
<i>род.-дат.</i>	родительный и дательный (падежи)	
<i>разг.</i>	разговорный	
<i>религ.</i>	религиозный	
<i>рус.</i>	русский, по-русски	
<i>см.</i>	смотрите	
<i>ср.</i>	сравните	
<i>феод.</i>	феодальный	
<i>франц.</i>	французский	
<i>Ac.</i>	acuzativ	аккузатив (винительный падеж)
<i>adj.</i>	adjectiv	прилагательное
<i>adv.</i>	adverb	наречие
<i>art.</i>	articulat	с определенным артиклем
<i>cf.</i>	confrunțați	сравните
<i>comp.</i>	compus	сложный
<i>conj.</i>	conjunctiv	конъюнктив
<i>conjuncți.</i>	conjunție	союз
<i>contemp.</i>	contemporan (ă)	современный
<i>D.</i>	dativ	дativo (дательный падеж)
<i>dem.</i>	demonstrativ	указательный
<i>de ex.</i>	de exemplu	например
<i>dimin.</i>	diminutiv (al)	уменьшительный
<i>ex.</i>	exercițiu	упражнение
<i>f.</i>	feminin	женский род
<i>fam.</i>	familiar	в фамильярной речи
<i>fr.</i>	francez	французский
<i>G.</i>	genitiv	генитив (родительный падеж)
<i>gerunz.</i>	gerunziu	герундий (деепричастие)
<i>Id.</i>	Idem	тот же автор
<i>imperat.</i>	imperativ	императив
<i>imperf.</i>	imperfect	имперфект
<i>impers.</i>	impersonal	безличный
<i>indic.</i>	indicativ	индикатив
<i>inf.</i>	infinitiv	инфинитив
<i>interj.</i>	interjecție	междометие
<i>invar.</i>	invariabil	неизменяемый
<i>ist.</i>	istoric	исторический
<i>ital.</i>	italian	итальянский
<i>inv.</i>	învechit	устаревший
<i>lat.</i>	latin, latinesc	латинский
<i>lit.</i>	literar (conform normei limbii standart)	литературный (соответствующий современной литературной норме)
<i>Lit. (română)</i>	literatura (română)	(румынская) литература
<i>livr.</i>	livresc	книжный

<i>loc. adv.</i>	locuțiune adverbială	наречное выражение
<i>m</i>	masculin	мужской род
<i>n</i>	neutru	средний род
<i>N.</i>	nominativ	номинатив (именительный падеж)
<i>neg.</i>	negativ	отрицательный
<i>numer</i>	numeral	числительное
<i>p.</i>	pagina ...	страница ...
<i>part.</i>	participiu (l)	причастие
<i>perf.</i>	perfect (ul)	перфект
<i>pers.</i>	persoana лицо (глагола)
<i>pron. pers.</i>	pronume (le) personal	личное местоимение
<i>pl</i>	plural	множественное число
<i>plqp.</i>	mai mult ca perfectul	давнопрошедшее (плюсквамперфект)
<i>pop.</i>	popular	просторечный
<i>pos.</i>	posesiv	притяжательный
<i>prep</i>	prepoziție	предлог
<i>prez.</i>	prezent	прéзент (настоящее время)
<i>pron.</i>	pronume	местоимение
<i>reg.</i>	regional, dialectal	региональный, диалектный
<i>relat.</i>	relativ	относительный
<i>resp.</i>	respectiv	соответственно
<i>sing</i>	singular	единственное число
<i>subst</i>	substantiv	существительное
<i>v.</i>	vedeți	смотрите
<i>vb</i>	verb	глагол
<i>vi</i>	verb intransitiv	непереходный глагол
<i>vorb.</i>	vorbit	разговорный
<i>vr</i>	verb reflexiv	местоименный глагол
<i>vt</i>	verb tranzitiv	переходный глагол

LECȚIA I

BINE AȚI VENIT ÎN UNIUNEA SOVIETICĂ!

CICERO¹ DIN MOSCOVA

Francisc Munteanu

E ușor să te rătăcești la Moscova: miile de străzi, construite demult, unele cu multe secole în urmă, cu nume asemănătoare, de nediferențiat pentru urechile străine, toate (și cele întortocheate, și cele drepte) la fel de curate, îți par la un moment dat un labirint modern în care e imposibil să te orientezi. Cu toate astea *, după două zile de ședere în Capitala Uniunii Sovietice m-am încăpășinat și am hotărît să mă descurc singur. Timp aveam berechet: aveam un pașaport cu o viză pe trei luni de zile, treabă nu aveam, așa că mi-am putut permite acest lux.

Zis și făcut: a treia zi de dimineață am pornit în oraș devreme, pe la ora trei, când știam că metropola își face toaleta. Sutele de mașini de stropit și de frecat asfaltul lustruiau caldarîmul.

Am prânzit undeva, într-un restaurant din orașul vechi, am admirat șalupele, taxiurile fluviale ale râului Moscova, am urcat pe Colinele Lenin, apoi spre seară am privit orașul inundat de lumina multicoloră din turnul unei clădiri înalte.

Bineînțeles că drumul spre casă nu l-am mai găsit. Și pînă cînd m-am hotărît să mă adresez unui cetățean ca să mi-l arate, se făcuse întuneric de-a binelea.

Cetățeanul pe care l-am oprit era un om înalt, cu păr blond răvășit. După primele schimburi de cuvinte, și-a dat seama că are de-a face cu un străin. Binevoitor, s-a oferit să mă conducă pînă la primul colț. În zadar am căutat să-l conving că, după explicațiile date, o să mă descurc și fără însoțitor: n-a vrut nici în ruptul capului să mă lase singur.

— Numai pînă la primul colț — a insistat el. De acolo se zărește cupola luminată a hotelului Leningrad și ar fi păcat să n-o vedeți.

Am cedat. Cetățeanul cu părul blond, răvășit, m-a luat de braț.

După pașii lui înceți, mi-am dat imediat seama că nici el nu era grăbit. De la colțul indicat de el într-adevăr se vedea cupola luminată a hotelului Leningrad. Am admirat-o îndelung amîndoi: cupola, aurită de razele reflectoarelor, părea un desen proiectat pe fundalul întunecat al cerului. Privită cu ochi întredeschiși, avea ceva ireal, feeric.

— Vă place?

— Da.

Pe urmă, fără să-mi dau seama, m-a însoțit și mi-a vorbit de arhitectură, de revoluție, de literatură, de monumente.

Nu m-am mai despărțit de noul meu prieten moscovit. La fiecare pas avea să-mi spună ceva; nu cred că un ghid instruit de „Inturist” să fi cunoscut mai bine orașul, monumentele lui. Știa și mici anecdote despre parcuri, legendele bisericilor, ale caselor mai importante și o serie de nimicuri despre oameni. Moscovitul meu era o adevărată enciclopedie. Îl invidiam.

...Am ajuns la locuința mea pe la orele trei ale dimineții, când au reapărut mașinile de stropit și de frecat asfaltul. Eram obosit mort. I-am mulțumit noului meu prieten pentru tovărășie și l-am rugat să ne vedem și a doua zi. Spre mirarea mea, m-a refuzat:

— Iertați-mă, dar cred că mâine n-o să ne mai putem întâlni. Eu am venit la Moscova numai pentru două zile. Sînt din Irkutsk.

¹ *cícero* = *ciceróne*, -i *m* (călăuză, -e *f*; *ghid*, *ghizi m*)

In trecut

Dacă aș avea ceea ce-mi lipsește, n-aș duce lipsa de nimic.

La omorîrea timpului, victima este făptașul.

Primul exercițiu de înviorare de dimineață este acoperirea cu perna a ceasului deșteptător.

A n t o n i m e: înalt — jos, scund, mic; luminat — întunecat; obosit — odihnit; vechi — nou, modern; ar fi păcat să... — ar fi bine să...; a pierde — a găsi; (a) se face lumină — (a) se face întuneric

S i n o n i m e: vechi — bătrîn; a prînze — a lua prînzul, a lua masa; a (se) vedea — a (se) zări

Cuvintele care exprimă noțiuni apropiate: anecdotă — banc — legendă — poveste — basm — povestire — nuvelă — schiță

O m o n i m e: nimic *pron* — nimic, -uri *n*

REȚINEȚI EXPRESIILE

a avea de-a face cu cineva — иметь дело с кем-либо
a avea timp berechét — иметь уйму (свободного) времени
cu óchi(i) întredeschíși — прищурившись
nici în rúptul căpului — ни за что на свете
zis și făcút — сказано-сделано

VOCABULAR TEMATIC

cartiér, -e *n* район, квартал
compatriót, -ți *m* соотечественник

concetățean, -eni *m* соотечественник, земляк (из одного города)

Pe urmă, fără să-mi dau seama, m-a însoțit și mi-a vorbit de arhitectură, de revoluție, de literatură, de monumente.

Nu m-am mai despărțit de noul meu prieten moscovit. La fiecare pas avea să-mi spună ceva; nu cred că un ghid instruit de „Inturist” să fi cunoscut mai bine orașul, monumentele lui. Știa și mici anecdote despre parcuri, legendele bisericilor, ale caselor mai importante și o serie de nimicuri despre oameni. Moscovitul meu era o adevărată enciclopedie. Îl invidiam.

...Am ajuns la locuința mea pe la orele trei ale dimineții, când au reapărut mașinile de stropit și de frecat asfaltul. Eram obosit mort. I-am mulțumit noului meu prieten pentru tovărășie și l-am rugat să ne vedem și a doua zi. Spre mirarea mea, m-a refuzat:

— Iertați-mă, dar cred că mâine n-o să ne mai putem întâlni. Eu am venit la Moscova numai pentru două zile. Sînt din Irkutsk.

¹ *cícero* = *ciceróne*, -i *m* (călăuză, -e *f*; *ghid*, *ghizi m*)

In trecut

Dacă aș avea ceea ce-mi lipsește, n-aș duce lipsa de nimic.

La omorîrea timpului, victima este făptașul.

Primul exercițiu de înviorare de dimineață este acoperirea cu perna a ceasului deșteptător.

A n t o n i m e: înalt — jos, scund, mic; luminat — întunecat; obosit — odihnit; vechi — nou, modern; ar fi păcat să... — ar fi bine să...; a pierde — a găsi; (a) se face lumină — (a) se face întuneric

S i n o n i m e: vechi — bătrîn; a prînze — a lua prînzul, a lua masa; a (se) vedea — a (se) zări

Cuvintele care exprimă noțiuni apropiate: anecdotă — banc — legendă — poveste — basm — povestire — nuvelă — schiță

O m o n i m e: nimic *pron* — nimic, -uri *n*

REȚINEȚI EXPRESIILE

a avea de-a face cu cineva — иметь дело с кем-либо
a avea timp berechét — иметь уйму (свободного) времени
cu óchi(i) întredeschîși — прищурившись
nici în rúptul căpului — ни за что на свете
zis și făcút — сказано-сделано

VOCABULAR TEMATIC

cartiér, -e *n* район, квартал
compatriót, -ți *m* соотечественник

concetățean, -eni *m* соотечественник, земляк (из одного города)

cu haz. 3. Se povestesc multe legende despre aceste locuri. 4. A fost odată ca-n povești, / A fost ca niciodată, / Din rude mari, împărătești, / O prea frumoasă fată (E m i n e s c u). 5. Basmele vechi despre balauri sînt foarte frumoase. 6. Fiecare om din sat avea o poveste a lui. 7. Moș Nichifor nu-i o închipuire din povești, ci e un om ca toți oamenii. 8. Povestea vieții lui este tristă. 9. El are de gînd să publice o culegere de povestiri pentru copii. 10. Un basm cu pajuri și cu zmei / Începe-acum o fată, / Tu taci și-ascuți povestea ei / Și stai îngîndurată (C o ș b u c). 11. Nuvelele și schițele ce alcătuiesc culegerea fac impresia unor detalii dintr-o frescă uriașă (C o n t e m p o r a n u l).

6. Traduceți în limba română; fiți atenți la alegerea cuvintelor:

1. Мой спутник очень остроумен, он знает много забавных историй, анекдотов. 2. Об этих местах сложено (букв.: рассказывается) много легенд. 3. Возьми с собой в дорогу «Сказки народов СССР» и сборник рассказов для детей. Читая эти книги, ты отдохнешь. 4. История (букв. повесть) жизни создателя этого памятника очень интересна. 5. В программе наших гостей — встреча с писателем, автором известных романов, сборников новелл и коротких рассказов. 6. Вечерами они обменивались воспоминаниями, иногда рассказывали друг другу охотничьи истории, много смеялись: время проходило незаметно. 7. Горы как сказочные великаны, окружали село со всех сторон.

7. Ce fel de „comunicare orală“ imită ciinele de vînătoare? Compuneți o mică povestire pe tema din desen.

Fără cuvinte...

§ 1. Особенности глагольного управления. *Regimul verbelor*

Глаголы *a invidia* и *a refuza* имеют управление, отличное от соответствующих русских глаголов:

a invidia vt (Ac.) — завидовать кому-нибудь (*dat. n.*)

a refuza vt (Ac.) — отказывать кому-нибудь (*dat. n.*)

Ср.: *Nu te invidiez.* — Я тебе не завидую. / *M-a refuzat.* — Он мне отказал.

Не совпадает также предлог, оформляющий существительное в словосочетании *a lua vt de braț* — взять кого-нибудь под руку: *M-a luat de braț.* — Он взял меня под руку. Список расхождений см. с. 243).

§ 2. Устойчивые обороты с конъюнктивом. *Locuțiuni conjunctivale*

Некоторые глаголы румынского языка в сочетании с конъюнктивом настоящего времени утрачивают значение, присущее им при самостоятельном употреблении. Словосочетание в таких случаях приобретает статус устойчивого глагольного оборота.

A avea + conjunctiv — быть должным (собираться, намереваться) что-то сделать. Глагол *a avea* употребляется чаще всего в имперфекте: *Aveam să-ți spun ceva important.* — Я должен был сказать ему что-то важное. Значение долженствования может передаваться и настоящим временем глагола *a avea*: *Vine că te văd, am să-ți spun ceva important.* — Хорошо, что я тебя вижу. Я должен сообщить тебе (у меня есть, я имею...) что-то важное. В этом случае устойчивый оборот омонимичен разговорным формам будущего времени: *Am să-ți spun această numai după ce îmi spui unde ai fost.* — Я скажу тебе это только после того, как ты скажешь мне, где ты был.

Примечание. В имперфекте в сочетании с конъюнктивом глагол *a avea* может сохранять свое основное значение: *De fiecare dată avea să-mi spună ceva.* — Он каждый раз находил, что мне рассказать (оттенок долженствования в таких случаях отсутствует).

A căuta + conjunctiv — стараться сделать что-нибудь: *Am căutat să-l conving.* — Я постарался убедить его.

A face + conjunctiv — заставлять что-нибудь сделать: *Poveștile bătrînului ne-au făcut să uităm necazurile.* — Рассказы старика заставили нас забыть о невзгодах.

A fi + conjunctiv — чуть было не сделать что-то: *Era să cad.* — Я чуть было не упал. *Era să cazi.* — Ты чуть было не упал. Лицо и число субъекта выражаются глаголом в конъюнктиве. Глагол *a fi* употребляется в неизменяемой форме (имперфект, 3-е л. ед. числа: *era*).

Примечание. В разговорной речи можно услышать предложения типа: *Eram să cad*, в которых согласование распространяется и на глагол *a fi*. Такие построения, однако, считаются нелитературными.

A lăsa + conjunctiv — позволять что-либо сделать: *Lasă-mă să trec.* — *Дай (позволь) мне пройти, пропусти меня.*

A sta + conjunctiv — находиться в состоянии чего-либо, быть занятым чем-либо; собираться сделать что-то: *Stau să admir frumuseţea oraşului luminat.* — *Я люблюсь красотой освещенного (залитого огнём) города.* *Stă să plouă.* — *Собирается дождь.*

A şti + conjunctiv — уметь что-либо делать: *Ştiţi să citiţi româneşte?* — *Вы умеете читать по-румынски?*

A ţine + conjunctiv — желать сделать что-то: *Ţin să vă urez la mulţi ani!* — *Я хочу поздравить вас с Новым годом!*

A urma + conjunctiv — предстоять что-то сделать: *Urmează să plec în excursie.* — *Мне предстоит отправиться на экскурсию (в поездку).* Глагол **a urma** употребляется в неизменяемой форме (настоящее время индикатива, 3-е л. ед. числа: *urmează*). Глагол в конъюнктиве согласуется с подлежащим в лице и числе.

A veni + conjunctiv — чувствовать необходимость (желать) что-то сделать: *Îmi vine să mă plimb.* — *У меня появилось желание погулять (пройтись).* В отрицательной форме глагол **a veni** сочетается преимущественно с глаголом **a crede** (в конъюнктиве или инфинитиве): *Nu-mi vine să cred (Nu-mi vine a crede).* — *Мне не верится (не хочется верить).* Глагол **a veni** употребляется в 3-м л. ед. числа.

§ 3. Перфект конъюнктива. *Perfectul conjunctivului*

I. Способ образования. Конъюнктив, кроме настоящего, имеет прошедшее время, или перфект. Форма перфекта конъюнктива для всех лиц обоих чисел одна и та же. Она образуется от особой неизменяемой формы глагола **a fi (să fi)** и формы причастия прошедшего времени смыслового глагола, которая также неизменяема (*plecat, văzut* и т. п.).

Своеобразие формы перфекта конъюнктива особенно наглядно видно при сопоставлении с парадигмой настоящего времени:

		Conjunctiv	
		Prezent	Perfect
Sing	1	să cînt	să fi cîntat
	2	să cînţi	
	3	să cînte	
Pl	1	să cîntăm	
	2	să cîntaţi	
	3	să cînte	

Отрицание при глаголе в форме перфекта конъюнктива ставится, как и в настоящем времени, после частицы **să**. Ср.:

să nu cînt să nu fi cîntat

Неударные формы личных местоимений при утвердительной форме глагола в перфекте конъюнктива стоят после частицы *să*, при отрицательной форме — после отрицания. В данном случае также наблюдается совпадение с положением вещей при употреблении настоящего времени конъюнктива. Ср.:

să-l văd	să nu-l văd
să-l fi văzut	să nu-l fi văzut

2. *Значение и употребление.* Причастие прошедшего времени придает перфекту конъюнктива ярко выраженный видовой оттенок отнесенности к истекшему отрезку времени (значение законченного действия). Ср.:

Vreau să plec. — Я хочу уйти (еще не ушел). Unde-i Mircea? Cred să fi plecat. — Где Мирча? Я думаю, он уже ушел.

Перфект конъюнктива может выражать значения:

1) желательное — Să fi rămas atunci acasă! — Остаться бы мне (тебе и т. д.) тогда дома!

2) условное — Să fi fost cu zece ani mai tânăr, poate că aş fi plecat şi eu cu tine. — Будь я лет на десять моложе, может быть и я поехал бы с тобой;

3) значение неуверенности — Nu-mi amintesc să-l fi văzut vreodată. — Не припоминаю, чтобы я когда-нибудь его видел;

4) потенциально-ирреальное — De ce n-a fost în seara aceea cineva care să-mi fi spus adevărul! — Почему в тот вечер не нашлось никого, кто сказал бы мне правду!

5) предположительное — Mă îngrijora lipsa răspunsului. Oare să fi fost Maria bolnavă? — Меня беспокоило отсутствие ответа. Уж не заболела ли Мария?

6) значение отрицательного деепричастия (только в сочетании с предлогом fără): A plecat fără să ne fi spus un cuvânt. — Он ушел, не сказав нам ни слова.

При чтении текстов на румынском языке рекомендуется запоминать контексты, в которых используется перфект конъюнктива.

EXERCITII DE GRAMATICĂ

1. Traduceţi în limba română; fiţi atenţi la regimul verbelor:

1. Сегодня скользко. Возьми меня под руку и пойдем быстрее. Группа уже ушла. 2. Он взял под руку своего нового друга и они пошли в сторону вокзала. 3. Если бы ты знал, как я тебе завидую. Я так хотел бы посетить Советский Союз! 4. У тебя нет никаких оснований завидовать Николаю. 5. Не отказывай мне, ведь это единственная возможность увидеть страну, ее достопримечательности, познакомиться с ее историей. 6. Я не могу отказать детям и беру их с собой в эту поездку. 7. Ты советуешь мне лететь самолетом? Ну, что ж, благодарю тебя за добрый совет. 8. Посоветуйте вашим

друзьям не выходить сегодня из дома: погода очень плохая. 9. Попроси у переводчика план города и поблагодари его за очень интересную программу нашего пребывания в этом городе. 10. Поблагодари товарища Петрова за возможность ознакомиться с окрестностями города. Я очень довольна экскурсией. 11. У меня болит голова, я останусь в гостинице и отдохну немного.

● 2. Traduceți în limba rusă; fiți atenți la întrebuintarea locuțiunilor verbale:

1. El privi spre partea de unde avea să vină trenul. 2. Simt că omul acesta are să-mi povestească multe. 3. Nu înțelegi ce caut să-ți explic? 4. Am căutat să le arătăm că nu au dreptate, dar în zadar. 5. Cuvintele tale mă fac să mă gândesc și la alte lucruri. 6. Deodată un șuier subțire m-a făcut să ridic capul. 7. Ah, era să uit biletul! 8. Bine că ai venit, era să plecăm. 9. Dragă Maria, lasă-mă să-ți spun ceva! 10. El nu m-a lăsat să termin și m-a întrerupt. 11. Nu-i venea să-și creadă urechilor, și totuși nu rostise nici un neadevăr (Cezar Petrescu). 12. Îmi vine să plîng de bucurie! 13. Maria știe să povestească atît de frumos. 14. Copiii lor știu să cînte la pian. 15. Țin să vă mulțumesc pentru amabilitate! 16. El ținea să-i convingă că nu are nimic comun cu aceste locuri, nici cu acești oameni.

3. Traduceți în limba română întrebuintînd locuțiunile verbale învățate:

1. Поезд из Москвы должен прийти на пятый путь. 2. До отъезда я должен еще закончить несколько дел. 3. Он старается объяснить мне что-то по-немецки, но я не знаю этого языка и ничего не понимаю. 4. Постарайся убедить его, что для него было бы лучше не предпринимать таких дальних поездок. 5. Ты заставляешь меня краснеть. 6. Кто может заставить этого человека уехать? 7. Отойдите, пожалуйста, в сторону! Пропустите группу туристов! 8. Позвольте нам выйти, мы очень спешим. 9. Наконец-то осуществилась моя мечта, и я смогу увидеть столько новых для меня прекрасных мест. Я чуть не плачу от радости! 10. Какой здесь суровый климат: на дворе май, а вот-вот пойдет снег. 11. Ты не умеешь выразить свои мысли. Разреши мне сказать несколько слов нашим гостям. 12. Попытайся объяснить им по-французски, как пройти к Большому театру. 13. Нам не верится, что мы, наконец, дома. 14. Мы чуть было не ушли из гостиницы, не выключив свет. 15. Они чуть было не забыли билеты на самолет. 16. Хочу тебя поблагодарить за прекрасные дни, проведенные в вашем городе.

4. Citiți propozițiile următoare, traduceți-le în limba rusă; fiți atenți la contextele în care se folosește perfectul conjunctivului:

1. Elena tăcu. Să nu fi fost în situația asta * multe i-ar fi spus. 2. Pornind de la texte, și nu de la forme reconstruite prin comparația limbilor romanice, ce riscă să nu fi existat în limba vorbită, sîntem siguri că ne aflăm pe un teren solid (R o s e t t i). 3. Și deodată auzi pe deasupra bîzîitul unui glonț. — Cine să-l fi trimis? 4. — Era tînăr? — Tînăr... Să tot fi avut douăzeci și trei, douăzeci și patru de ani (S t a n c u). 5. Totul părea să se fi petrecut cîndva, demult,

cu ani în urmă (S e b a s t i a n). 6. — Ai văzut privirea lui? Nu se poate să n-o fi remarcat. 7. Ar fi fost mai bucuros să-l fi întâlnit undeva întâmplător. 8. Își amintea parcă să-i fi văzut pe acești oameni. 9. Nu-mi amintesc să-mi fi fost vreodată dor de ele. 10. Ne îndoiam prea mult să fi existat vreodată un asemenea „mare dascăl”. Și apoi, chiar să fi existat, tot încă el nu putea să traducă cele câteva pagini din „limba latinească” (H a s d e u). 11. S-ar putea deci să ne fi scăpat câteva lucrări (D e n s u s i a n u). 12. Nu avem nici măcar o copie care să nu fi trecut prin filiera mai multor copişti succesivi (P a n a i t e s c u).

5. Puneți verbele din paranteză la perfectul conjunctivului, definiți sensul redat prin această formă și traduceți în limba rusă:

1. Aceste evenimente par (a avea) o adîncă influență asupra lui. 2. Se uită în jur împrejur. Nu-și amintea (a vizita) vreodată aceste locuri. 3. A plecat? E oare posibil (a pleca)? 4. Este posibil ca oamenii aceștia (a exista) odată. 5. Poate ar fi fost mai bine (a pleca) înainte de 6, dar nu erau obișnuiți să se scoale atît de devreme. 6. Nu era ziua în care el (a nu merge) la vecini. 7. Nu este învățător care (a sta) mai mult decît un an aici. 8. Umblau de aproape două ore, fără (a schimba) în tot acest timp un singur cuvînt. 9. (A nu întîrzia), am fi participat și noi la această discuție interesantă și de un mare folos pentru noi toți. 10. (A nu părăsi) atunci orașul meu natal! 11. Nu e greu să-mi închipui cu ce dificultăți trebuie (a lupta) el în tinerețe. 12. Nu-mi răspunde la scrisori. Oare (a-și schimba) adresa? Oare (a se supăra) pe mine? Oare (a se întîmpla) ceva în familia ei?

6. Traduceți în limba română întrebuintînd acolo unde e cazul perfectul conjunctivului:

1. Мы послали нашим гостям букет цветов. Надеемся, что доставили им удовольствие. 2. Не будь с нами этого человека, мы узнали бы намного меньше. 3. Существовал ли этот город? Возможно, что его и не было, что это только легенда. 4. Наверно, лучше было бы, если бы мы уехали ночью, днем слишком жарко. 5. Он пригласил их, не предупредив нас об этом. 6. Я не думаю, чтобы он заблудился. Он не первый раз здесь и хорошо ориентируется. 7. Она не помнила, чтобы когда-нибудь бывала в этом музее и видела эти картины. 8. Ты сомневаешься, чтобы в этом селе когда-то существовал такой обычай? 9. Я не думаю, чтобы профессиональный гид мог бы рассказать мне столько о своем городе, сколько рассказал этот человек. 10. Откажись я тогда участвовать в этой экскурсии, я так никогда и не узнала бы о том героизме, который проявили здесь мои соотечественники.

TEXTE SUPLIMENTARE

NOPTI ALBE LA LENINGRAD

Alecu Ivan Ghilia

Noptile albe la Leningrad! Cheiurile Nevei, cheiurile Nevei noaptea, cînd se deschid podurile de oțel și vapoarele alunecă spre golful Finic!

Noptile albe la Leningrad, și silueta Călărețului de aramă! Ermitajul noaptea, și parcurile fastuoase, și cerul fără constelații, și giganticele coloane de granit ale catedralei Sfîntului Isac, și săgeata de aur a fortăreței Petru și Pavell!

Leningrad este orașul revoluției și al blocadei. Catargele și tunurile „Aurorei” stau și acum temerare și glorioase, înfruntînd istoria și veșnicia. Aici e Smolnii, comandamentul Marii Revoluții Socialiste din Octombrie, săgețile de aur de pe clădirea Amiralității, și mașina blindată de pe care a vorbit Lenin. Aici s-a înfruntat istoria și lumea veche s-a întîlnit cu voința, dîrzenia și eroismul muncitorilor, și porțile Palatului de Iarnă s-au deschis ca să facă loc clasei în atac. Aici s-au năpustit hoardele fasciste să treacă totul prin foc și sabie, dar orașul Revoluției n-a putut fi înfrînt, ca însăși Revoluția; el a fost încercuit, dar nu ocupat.

Înecat în verdeață și în talazurile Nevei și ale golfului Finic, cu clădirile lui grațioase și monumentale, orașul pare o uriașă floare de lotus.

LA KIEV

Grigore Ilisei

Am văzut acest oraș în niște ceasuri pe care aș fi vrut să le dilat, să cuprind cît mai mult. Am avut cîntinuu senzația că timpul trece prea repede, sfîșiat asemenea apelor Niprului la praguri.

Albul, roșul, albastrul clădirilor mai vechi sau mai noi au tonalitatea unor focuri ce nu se sting niciodată. Culori ce se potrivesc, contrastînd puțin, măsurat, armonios, cu piatra edificiilor ridicate pe străzile principale în anii de după război în locul celor distruse în luptele grele pentru apărarea și apoi eliberarea Kievului. În orașul istoric se conservă aburul din vechime, deși nu lipsesc clădirile moderne, hoteluri, stadioane, trambuline de sărituri cu schiurile, turnuri de televiziune. Nu par adausuri * ci se integrează atmosferei. Orașul nou, cu sistemele lui galactice, se desfășoară pe malul stîng al Niprului. Sînt cele două noi raioane ale Kievului, cartiere brăzdate de canale, croite anume ca să înlătore inundațiile. Aici e Veneția Kieveană.

Amintirea marilor jertfe e veșnică asemenea flăcării eterne ce tremură fără liniște ca și frunza mestecenilor în bătaia vîntului. Bătrînii, maturii, tinerii și copiii se opresc și dau binețe veteranului din Marele Război pentru Apărarea Patriei. Monumente, cimitire, statui eternizează amintirea celor căzuți. La Monumentul Gloriei Eterne — o săgeată ce

își nește spre cer, spre necuprinderea și veșnicia cosmosului — tinerii care-și unesc drumurile vin să aducă ofrandă eroilor.

LA SUZDAL

Vasile Ileașă

La numai 40 de kilometri spre nord-est de Vladimir stă, parcă ascuns în negura veacurilor, Suzdalul. Și expresia i se potrivește, pentru că, așa cum spun localnicii și ghizii, orașul are aceeași înfățișare pe care a avut-o la sfârșitul secolului al XVIII-lea. În anii puterii sovietice, când construcțiile peste tot, în toată țara, au cunoscut realizări de neimaginat înainte, Suzdalul a rămas în afara planurilor de reînnoire și reconstrucție. Văzîndu-l cu 15—20 de ani în urmă cineva ar fi putut crede că autoritățile l-au dat uitării, îl vitregesc, în comparație cu vecinii lui mai apropiați sau mai îndepărtați. Dar lucrurile nu stau așa. Și Suzdalul s-ar fi putut reconstrui și aici puteau fi amplasate mari și puternice uzine și fabrici, care să transforme orașul din vechiul și pitorescul Suzdal în modernul și sclipitorul oraș al zilelor noastre. Dar planurile în privința acestui leagăn al istoriei poporului rus au fost altele. Suzdalul trebuia conservat și restaurat ca oraș-muzeu. Și așa s-a făcut.

EXERCITII DE CONVERSAȚIE

1. Formulați întrebări despre textul „Cicero din Moscova”. Povestiți textul în limba română.
2. Faceți scurte expuneri pe temele următoare: „Moscova, Leningrad, Kiev și multe alte orașe ale Uniunii Sovietice au înscris pagini însemnate în istoria țării”; „Itinerarele turistice din țara noastră sînt variate”; „Orașul meu natal”.
3. Alcătuiți dialoguri pe temele următoare: „În compartimentul unui tren spre Moscova (Leningrad etc.)”; „Lîngă un birou de informații”; „Schimb de impresii la întoarcerea din Moscova (Leningrad etc.)”.

TRADUCERE DE CONTROL

Тема первого урока: «Добро пожаловать в Советский Союз!» Автор основного текста — современный румынский писатель Ф. Мунтяну. В рассказе «Московский гид» он описывает, как однажды, будучи в Москве, он заблудился и не смог самостоятельно найти дорогу домой. Он обратился к какому-то незнакомому человеку, который предложил ему, прежде чем возвращаться в гостиницу, пройтись немного по вечерней Москве. Прогулка длилась несколько часов. Незнакомец прекрасно знал город, его историю. Ф. Мунтяну узнал от него много интересного о парках и зданиях, об улицах и домах столицы. У него не было сомнений в том, что его спутник — москвич. Однако при расставании румынский гость узнал, что его добровольный гид живет в Иркутске и приехал в столицу всего на два дня.

Из дополнительных текстов мы узнали о впечатлениях румынских писателей и журналистов о городах-героях нашей страны — Москве, Ленинграде и Киеве, а также о древнем городе Суздале, городе-музее, который сохранил облик XVIII в.

Приезжайте в нашу страну, познакомьтесь с ее жизнью, с ее городами и селами, с ее людьми. Мы будем рады, если вы останетесь довольны путешествием.

LECȚIA 2

CĂLĂTORIND PRIN ROMÂNIA

ROMÂNIA PITOREASCĂ

(fragmente)

Alexandru Vlahuță (1858—1919)

Porțile de fier

Soarele scapătă spre asfințit. Crestele munților par aprinse. Încet se desfac și se aștern pe văi perdele de umbră.

Înainte noastră, pe luciul plumburiu al apei, se ivește în curmeziș, mai întâi o dungă, o coamă gălbuie și creață. Ne-apropiem de pragul gherdapurilor. Dunărea începe să vijiiie mînioasă — e un zbucium și un clocot de valuri dintr-un mal în altul. Peste adîncimi se fac ochiuri mari, cari * rotesc în loc. Ici * apa se scufundă, bolborosind, ca suptă de gura unei vîltori, colo * se umflă, se burdușește și urlă, făcînd clăbuci, bătîndu-se de stînci cari nu se văd.

Vaporul merge mai încet, mai cu pază. Patru oameni stau la roata de la cîrmă. Amîndoi comandantii sînt pe punte, în picioare, cu ochii așintiți înainte: trecem printre gherdapuri. Dunărea mugește mai tare. Cu ochii închiși, te-ai crede într-un codru, pe-o vijelie cumplită. Din fundul ei se întind pe subt * valuri, nenumărate brațe de piatră, gata s-apuce ¹ vasul și să-l farme * în bucăți, la cea mai mică nebăgare de seamă. Aici, subt volbura asta de valuri, e încheietura Balcanilor cu Carpații. Peste pumnii lor încleștați, Dunărea se aruncă furioasă, rupînd cu zgomot cele din urmă stăvilare ce i se mai ridică în cale. Și, în vîlmășagul acestei ciocniri de titani, fiecare val pare că strigă, fiecare stîncă pare că se mișcă. Deodată apa lunecă de pe zăgazul colțuros și se întinde ca o pînză. Lupta, năprasnica luptă dintre cei doi uriași, cari de aici încolo au a purta ² străjile României, s-a încheiat. Munții, învinși, se dau la o parte. Zarea se deschide. Din stînga, de sub curmătura unui deal, vine rîul Bahna, să întîmpine, să salute sosirea marelui fluviu la pragul țării. Din ce depărtări scoboară * și cît a luptat Dunărea, ca să străbată-ncoace ¹! A trebuit să spintece munții, să-și sape albia în piatră de-a curmezișul Carpaților. A bătut — și „Porțile de fier“ s-au deschis în fața puterii eterne a valurilor ei.

Acum vuietul contenește — biruitoare, apa se așază * între maluri, potolită, netedă ca o oglindă. Carpații își împing spre miazănoapte

înălțimile învăluite în codru. Cîteva stînci, curioase, își mai ridică, din desişul verde, capetele pleşuve, ca și cum ar vrea să mai privească o dată la potopul acesta călător.

Ostrovul Mare. Ruini

E noapte, o noapte caldă, adîncă, liniștită. Nu se mai aude decît respirarea puternică a mașinei * și fișîitul somnoros al apei. Luminile întîrziate ale satelor clipesc, ca niște licurici, printre crengile copacilor. Tresem pe lîngă Ostrovul Mare. În bătaia lunii *, turla bisericii, satul, viile, pădurea, toate au înfățișarea fantastică a lucrurilor văzute-n vis¹.

Or fi știind oare pașnicii locuitori de pe acest ostrov, din ce vremi de vijelie au rămas zidurile năruite, valurile de pămînt și cele patru metereze din preajma satului? Or fi bănuind ei vreodată că, de pe monedele pe cari le găsesc, cînd își sapă via sau ogorul, îi privește chipul unui împărat roman și că, sub vechile ruini, pe care-și întind năvoadele la soare, dorm atîtea scumpe amintiri din istoria neamului lor?

De la Severin pînă dincolo de Galați, mai toate satele și orașele noastre de pe malul Dunării sînt ridicate pe ruini de acestea sfinte — ziduri mîncate și mormane de moloz — rămase de pe urma întinsei și glorioasei împărății. Țăranii dunăreni — plugari, pescari, împletitori de rogojini — își întăresc temeliiile caselor cu cărămizi scoase din vechile ziduri romane... de acum două mii de ani aproape!

¹ s-apuțe, -ncoace, -n vis — eliziunea vocalelor ă (să) și î

² au a purta = au să poarte

În trecut

Adrese utile

De la o masă, un consumator îi strigă ospătarului:

— Dă-mi te rog, o carte de telefon. Vreau să caut un prieten.

— Nu avem carte de telefon, se scuză ospătarul, dar vă dau condica de reclamații. Veți găsi acolo toate adresele din oraș.

Ce mult trebuie să înveți pentru a cunoaște foarte puțin!

Antonime: umbră — lumină; a aprinde, aprins — a stinge, stins; a se apropia (de) — a se îndepărta (de); a începe — a se termina, a se sfîrși, a se încheia; a se ridica — a coborî; încet — repede; băgare de seamă — nebagare de seamă; cel dintîi — cel din urmă; înaintea noastră — în spatele nostru

Sinonime: chip — față, obraz, figură; codru — pădure; ostrov (înv.) — insulă; adînc — profund; a se ivi — a se arăta, a apărea

Omonime: ochi, ochi *т глаз, глаза* — ochi, ochiuri *п водовороты* — ochiuri *п рл яичница (глазунья)*

REȚINEȚI EXPRESIILE

a se ridica în căle — вставить на пути
de aici încolo — отсюда, с этого места; с этого момента

VOCABULAR TEMATIC

arheologic, -ă, -i, -e <i>adj</i> археологический	ospitaliér, -ă, -i, -e <i>adj</i> ; primitór, -toare, -tori, -toare <i>adj</i> гостеприимный
cîmpie, -ii <i>f</i> равнина	ospitalitate, -ăți <i>f</i> гостеприимство
colaboráre, -ări <i>f</i> сотрудничество; în ~ в содружестве	pájiște, -ști <i>f</i> луг, лужайка
somoárgă, -ori <i>f</i> сокровище, клад, драгоценность	pășune, -i <i>f</i> пастбище
a crea (creez) <i>vt</i> создавать	port, -uri <i>n</i> порт, гавань; портовый город
hidrocentrálă, -e <i>f</i> гидроэлектростанция	săpătúri <i>f pl</i> раскопки
interpret, -ți <i>m</i> (interpretă, -e <i>f</i>) устный (синхронный) переводчик, ~ переводчица	sectór, -oare <i>n</i> участок
lanț, -uri <i>n de munți</i> горная цепь	traducătór, -i <i>m</i> (traducătóre <i>f sing, pl</i>) профессиональный переводчик (переводчица) письменных текстов
minerale <i>n pl utile</i> полезные ископаемые	translatór, -i <i>m</i> (translatóre <i>f sing, pl</i>) штатный/официальный переводчик, ~ переводчица
navigábil, -ă, -i, -e <i>adj</i> судоходный	

EXERCITII LEXICALE

- 1. Traduceți în limba rusă; fiți atenți la întrebuintarea sinonimelor:

1. Chipul senin și zîmbitor al Margaretei îi umplea întreaga lume de gânduri (V l a h u ț ă). 2. Fața îi era deschisă, ochii mari, limpezi (C a m i l a r). 3. Iar fața ei frumoasă /Ca varul este albă (E m i n e s c u). 4. Dumitrache semăna bunicului la chip și la inimă (S t a n c u). 5. Parcă te-ai cam aburit la față, nu știu cum (C r e a n g ă). 6. Rochia te prinde la față! 7. Se puse la poartă cu chip umilit și smerit (I s p i r e s c u). 8. Baba se culcă pe pat, cu fața la părete * (C r e a n g ă). 9. Tudor Șoimaru tresări ca izbit în piept pe calul lui și obrazul deodată i se luminează (S a d o v e a n u). 10. Își aruncase în obraz un pumn de apă fermecată (G a l a c t i o n). 11. Când mă uit în fața lui, /Parcă-i spuma laptelui (J a r n í k - B î r s e a n u). 12. Catinca avea o figură simpatică, un zîmbet blajin și niște ochi mari și duioși (V l a h u ț ă).

- 2. Traduceți în limba rusă; fiți atenți la întrebuintarea cuvintelor amintite în ex. 1, dar cu sensuri diferite:

1. S-a gândit cum să-i facă a-și petrece vremea în chipul cel mai plăcut (C a r a g i a l e). 2. Mîntea lui se dezvoltă într-un chip cu totul excepțional. 3. Astăzi toți studenții din grupă sînt de față. 4. N-ai nici o obligație față de mine! 5. Li s-a zis să facă cercetare la fața locului (N e g r u z z i). 6. Mesele însă erau goale-goluțe..., nici furculițe, linguri, ba nici fețe nu erau pe mese (R e t e g a n u l). 7. Îl sărută pe amîndoi obrazii, înduioșat și de-abia stăpînindu-și firea (L. R e b r e a n u). 8. Dreptunghiul este o figură geometrică. 9. Două profesoare tinere predau cursuri de balet. Fete și băieți executau, în ritmul muzicii de pian, figurile explicate de maestre (S a h i a).

3. Comparați între ele definițiile sinonimelor și compuneți câte două-trei propoziții cu fiecare din aceste cuvinte:

Pădure, -i *f*: denumire generică a unei mulțimi dese de copaci crescuți (de obicei) în stare sălbatică pe o suprafață mare de teren (o pădure de brad, de fagi, de mesteceni, etc.; a ieși din pădure; a culege ciuperci în pădure).

Códru, codri [kodri] *m*: o denumire a unei păduri mari, dese și bătrâne (un codru cu stejarii de două veacuri; glasul îngrozitor al codrilor).

4. Compuneți câte o propoziție cu fiecare cuvânt din rubricile *antonime*, *sinonime*, *omonime* și din rubrica *vocabular tematic*.

ГРАММАТИКА

§ 4. Склонение имен собственных — географических названий. Declinarea numelor geografice

Географические названия, представленные одним словом или сочетанием существительного и прилагательного (прилагательного и существительного), склоняются по общему правилу как существительные с определенным артиклем.

<i>N.-Ac.</i>	Mureșul	Bucureștiul	Carpații	Dunărea	Moscova
<i>G.-D.</i>	Mureșului	Bucureștiului	Carpaților	Dunării	Moscovei

<i>N.-Ac.</i>	Satu-Mare	Baia Mare	Marea Britanie
<i>G.-D.</i>	Satului-Mare	Băii Mari	Marii Britanii

Примечание. При склонении словосочетаний, в которые входит существительное женского рода, следует помнить о необходимости изменения формы не только существительного, но и прилагательного: Baia Mare — Băii Mari, Marea Neagră — Mării Negre.

§ 5. Разделительное наречие (adverbul distributiv) „câte“

Разделительное наречие *câte* имеет неизменяемую форму. Оно употребляется перед количественными числительными, образуя сочетания с разделительным значением: *unul câte unul по одному, câte trei по трое* и т. п., или перед существительным с неопределенным артиклем, в котором количественное значение, однако, преобладает над значением неопределенности: *Compuneți câte o propoziție cu fiecare cuvânt.* — Составьте по одному предложению на каждое слово.

На русский язык разделительное наречие переводится при помощи предлога *по* или местоимений *каждый, какой-то, какой-нибудь* и т. п.: *Aveau câte o floare în mână.* — У каждого (у каждой) в руках было по цветку; *Sorii mergeau câte doi.* — Дети шли парами (по двое); *Uneori îmi arată câte o carte nouă.* — Время от времени он показывает мне какую-нибудь новую книгу.

Примечание. Разделительное наречие *câte* омонимично форме множественного числа женского рода вопросительного местоимения (*cît, -ă, cîți*) *câte сколько* (букв. сколько). Ср.: *De fiecare dată el petrece la noi câte două zile.* — Всякий раз он проводит у

нас дня два./Nu știu câte zile va petrece la noi de data aceasta.— Не знаю, сколько дней он проведет у нас в этот раз. Во втором случае существительное может быть только женского или среднего рода, оно употребляется во множественном числе без артикля.

§ 6. Предположительное наклонение. Modul prezumtiv

1. *Образование форм предположительности.* Предположительное наклонение имеет два времени: настоящее (prezent) и прошедшее (perfect). В образовании обоих времен участвует глагол *a fi* в форме будущего I индикатива (Viitorul I) чаще всего в его разговорной разновидности (*oi fi, ei fi, o fi* и т. д.). В настоящем времени глагол *a fi* сочетается с деепричастием смыслового глагола, в перфекте — с причастием.

		Prezumtiv	
Prezent		Perfect	
Sing		Sing	
1 (v)	oi fi știind	1 (v)	oi fi știut
2 (v)	ei fi știind	2 (v)	ei fi știut
3	va/o fi știind	3	va/o fi știut
Pl		Pl	
1 (v)	om fi știind	1 (v)	om fi știut
2 (v)	eți fi știind	2 (v)	eți fi știut
3 (v)	or fi știind	3 (v)	or fi știut

Предположение передается также глагольными формами, образованными от: а) кондиционала — *ar fi știind/ar fi știut*; б) конъюнктива — *să fi știind/să fi știut* (эти формы используются преимущественно в 3-м л. ед. и мн. числа); в) инфинитива — *a fi știind/a fi știut*. Формы, образованные от инфинитива, употребляются редко, их можно встретить, например, в таком контексте: *Pare a fi știind/știut.*— Он (она), кажется, знает/знал(а).

Примечания: 1. В форме презумтива настоящего времени глагола *a fi* при его самостоятельном (не служебном) употреблении (*oi, ei, o fi fiind* и т. д.) деепричастие чаще всего опускается: *Cine o fi? Va fi prietenul meu.*— Кто бы это мог быть? Это, наверно, мой друг.

2. Формы перфекта презумтива омонимичны формам будущего II (Viitorul II) индикатива: *Va veni după ce va fi terminat treaba.*— Он (она) придет (будущее I) после того как закончит работу (будущее II). В устной речи, однако, будущее II употребляется редко, более привычно сказать: *Va veni după ce va termina treaba*, т. е. употребить в обеих частях сложного предложения будущее I. Формы типа *va/o fi știut (terminat, bănuit* и т. п.) чаще всего передают именно значение предположительности.

2. *Значение и употребление форм предположительности.* Формы как собственно презумтива, так и образованные от других наклонений при наличии в них деепричастия или причастия различаются по видовому значению:

Предположение, относящееся
к настоящему/будущему
(незавершенность)

O fi (să fi) adormind.— Он (она)
кажется, засыпает.
Se spune că ar fi știind.— Гово-
рят, что он (она) знает.

Предположение, относящееся
к прошлому
(завершенность)

O fi (să fi) venit.— Он (она),
наверно, пришел (пришла).
Se spune că ar fi aflat.— Говорят,
что он (она) узнал(а), т. е.
уже знает.

Разграничение случаев употребления форм собственно презумтива и форм предположительности, образованных от кондиционала или конъюнктива, затруднено, поскольку они используются в аналогичных или очень близких контекстах. Ср.: În totului-tot, o fi trecut la mijloc vro * jumătate de ceas cât a zăbăvit mama acolo (C r e a n g ă).— В общем и целом, мама пробыла там, наверно, с полчаса./Să tot fi trecut preț de un sfert de ceas când, spre mirarea mea, cumnată-mea s-a arătat în ușă (S t a n c u).— Прошло, наверно, с четверть часа, когда, к моему удивлению, в дверях показалась моя свояченица. Особенно близки по употреблению формы собственно презумтива и формы, образованные от конъюнктива. Эти последние, возможно, выражают несколько бóльшую степень уверенности, чем первые.

Формы, образованные от кондиционала, служат преимущественно целям передачи чужих слов (употребляя их, говорящий грамматически выражает тот факт, что информация исходит не от него и, следовательно, полной уверенности в ее достоверности у него нет): A povestit acest bătrîn că aici, în acest munte, s-ar fi aflînd o punte de trecere necunoscută altor pădurari și vînători (S a d o v e a n u).— Этот старик рассказал, что здесь, в этих горах, есть якобы проход, неизвестный другим лесникам и охотникам; Se spune că acel uncheș s-ar fi aflat, cu zeci și zeci de ani în urmă gornic, adică pădurar, tot în acele locuri (I d.).— Говорят, якобы тот старик много десятилетий тому назад был лесным сторожем, то есть лесником в этих же самых местах. Тот факт, что информация исходит не от говорящего, а взята «из вторых рук», передается в подобных случаях дважды: лексически — глаголами типа **a povesti**, **a (se) spune** и т. п. и грамматически — формой предположительности, созданной на основе кондиционала.

После глагола **a trebui** в безличном значении должно быть употреблены формы предположительности, образованные от конъюнктива: Trebuie să fi avînd un vis.— У него, должно быть, есть мечта; Trebuie să fi avut de demult visul acesta.— У него, должно быть, с давних пор была эта мечта.

При чтении текстов на румынском языке рекомендуется запоминать наиболее типичные случаи употребления форм предположительности.

Формы предположительности на русский язык переводятся с помощью слов: *якобы, будто бы, как будто, по-видимому, возможно, вероятно, очевидно* и т. п. Выбор русского слова, наиболее точно передающего оттенок значения румынской формы, осуществляется по смыслу, с учетом широкого контекста.

§7. Придаточные предложения условного сравнения.
Propozițiile subordonate circumstanțiale de mod
comparative condiționale

Условное, или предполагаемое (ирреальное) сравнение выражается придаточными предложениями, вводимыми союзами *ca și cum*, *ca și cînd*, *(de) parcă*, после которых обычно употребляется *кондиционал* в настоящем или прошедшем времени. Выбор времени зависит от временной отнесенности предполагаемого сравнения и видовой характеристики действия, с которым производится сравнение: *Se uită la mine ca și cum (ca și cînd, de parcă) ar vrea să-mi mai spună ceva.* — *Он смотрит на меня так, словно хочет мне еще что-то сказать* (предположение отнесено к настоящему, незавершенность); *S-a uitat la mine ca și cum (ca și cînd, de parcă) ar fi vrut să-mi spună ceva.* — *Он посмотрел на меня так, как будто хотел...* (предположение отнесено к прошлому, завершенность: как будто хотел, но не сказал).

В предложениях условного сравнения иногда используется *индикатив* в настоящем времени или в имперфекте: *Te uiți la mine parcă ai de gînd să-mi spui ceva.* — *Ты смотришь на меня так, словно хочешь (собираешься) мне что-то сказать*; *Se uita la mine parcă nu înțelegea...* — *Он смотрел на меня так, словно не понимал...* В последнем случае имперфект индикатива передает значение незавершенности.

На русский язык союзы, вводящие предложения условного сравнения, переводятся союзами *как будто, как если бы, словно*.

EXERCITII DE GRAMATICĂ

- 1. Puneți la genitiv-dativ numele geografice următoare:

Crișul Negru; Peninsula Balcanică; Țara Oașului; Valea Vișeuului; Moldova; Munții de Aramă; Someșul Mare; Țara Românească; Porțile de Fier; România; Turnu-Roșu; Alpii; Poiana Verde; Craiova; Curtea de Argeș; Tisa; Episcopia Bihorului; Baia de Criș; Movila Miresei; Nistru (I); Dunărea; Peninsula Iberică; Izvoru de Jos; Statele Unite ale Americii; Belgia; Republica Socialistă România; Brașov; Moscova; Predeal; Baia Mare

2. Analizați întrebuintarea adverbului distributiv *cîte*; traduceți în limba rusă:

1. Seara băură numai *cîte* o cafea cu lapte... Băură *cîte* un lapte și plecară (*Gîrleanu*). 2. Trecem șoseaua unul *cîte* unul! 3. Luați *cîte* un scaun, am să vă arăt *cîte* ceva la fiecare. 4. Izvorăsc din veacuri stele una *cîte* una (*Eminescu*). 5. Mergeau ținîndu-se de mîini, două *cîte* două. 6. Toate (scrisorile) îmi vesteau *cîte* o supărare (*Negruzzi*). 7. Știi să vorbești cu *cîte* doi odată?

- 3. Identificați sensul și funcția lui *cîte*:

1. Spune-mi *cîte* zile ai petrecut acolo. 2. Spune-mi una *cîte* una toate întâmplările din aceste trei zile. 3. Venind în orașul meu natal pentru *cîte* o zi-două, găseam acolo liniștea sufletească de care aveam atîta nevoie. 4. *Cîte* întrebări nu i le puneam, la toate îmi dădea răspunsul. 5. Aveam pe

spinare cîte o traistă cu cîte ceva de mîncat și de băut. 6. Cîte nu mi s-au întîmplat acolo! 7. Adunarea a început. Intrați fără zgomot cîte doi-trei! 8. Vorbea rar, deslușit, făcea cîte o pauză, privea asistența și zîmbea căutîndu-i parcă aprobarea. 9. Am numărat cîte pauze a făcut oratorul și m-am mirat cum de nu uită ce spune.

4. Înlocuiți punctele prin pronumele interogativ *cît*, *cîtă*, *cîți*, *cîte* sau prin adverbul distributiv *cîte*:

1. Scoate din buzunar bomboanele una ... una și le dă la ... un copil. 2. Nu știu ... timp am petrecut acolo, dar nu-mi pare rău. 3. Numără corăbiile pe care le vezi în depărtare și spune-mi ... ai numărat. 4. Fetele veneau ... două. 5. Nu vezi ... lume e aici?! 6. Din cînd în cînd, ... un glas striga ... ceva și toată lumea izbucnea în rîs. 7. De ... ori ți-am repetat aceste cuvinte, dar tu tot faci de capul tău. 8. Nu vezi ... ochi se uită la tine?

5. Traduceți în scris propozițiile și frazele următoare; explicați întrebuintărea prezumtivului:

1. De unde o fi venit mirosul acesta? 2. Nici vecinii nu erau acasă.— Unde s-or fi dus, se miră Călărețu, cuprins de o mare tristețe (M a z i l u). 3. Ce or fi făcînd oamenii cu lucruri care, după cît se vede, nu le aduc nici un folos? judecă ea (G î r l e a n u). 4. Intră o trăsură plină de cucoane. Cine să fie oare? — Va fi cuconița, de bună seamă.— Ce-ți trece prin cap? (S l a v i c i). 5. Hai să vedem ce s-o fi întîmplat cu ei! 6. Începusem să ne deprindem cu gîndul că așa o fi fiind obiceiul pe aici (T o p î r c e a n u). 7. Cîți ani or fi de atunci? 8. Eu zic, stăpînă, să-mi chem frații. Poate or fi știind să ne dea vreun sfat! (B a s m e)

6. Traduceți în scris propozițiile și frazele următoare; analizați formele verbale folosite în funcția prezumtivului:

1. Al cui să fi fost oare acel glas, mai mult cuprins de uimire, decît de bucurie? Să fi fost al ei? (Z i n c ă). 2. Și-a mers voinicul, a mers. Mult să fi mers (G î r l e a n u). 3. Trebuie să fi ajuns ei acum la București. Doar au ieșit foarte devreme. 4. Ideea asta trebuie să-i fi venit mai demult. 5. S-ar putea deci să ne fi scăpat cîteva lucrări (D e n s u s i a n u). 6. Se aude c-ar fi un domn ofițer, dar nu putem ști bine (L. R e b r e a n u). 7. Am auzit că prietenul tău ar fi plecat în concediu. E adevărat? 8. Mă chemă un om în casă, zice că m-ați pofti dumneavoastră (S l a v i c i). 9. El pretinde că ar fi știind să mînuiască pensula.

● 7. Pe baza ex. 2 și 3 faceți o *retroversiune* a textului, adică, folosind traducerea dv., făcută în scris și adecvată normelor literare rusești, retraduceți textul în limba română fără să mai consultați originalul românesc. După aceasta confrunțați *retroversiunea* dv. cu originalul. Repetați exercițiul pînă ce nu obțineți coincidența completă a *retroversiunii* și a originalului românesc (v. și p. 7).

8. Explicați întrebuintărea modurilor și a timpurilor:

1. Nepoțelul era un băiețel gingaș, cu ochii negri-negri și umezi, ca și cînd ar fi plîns într-una (G î r l e a n u). 2. Trăsura parc-ar fi fost beată, începea iar să se legene (D. Z a m f i r e s c u). 3. S-a simțit emoționat, ca și cum tocmai el ar fi fost de vină. 4. El nu răspundea nimic, ca și cînd n-ar fi auzit cuvintele tovarășului (G î r l e a n u). 5. Vorbește cumpănit, ca și cum ar citi din carte (S l a v i c i). 6. Cum ieșea afară la drum, parcă

era altul (C r e a n g ă). 7. Trupușorul sprintenel/Parcă-i tras printr-un inel (J a r n í k - B î r s e a n u). 8. Îmi amintesc de-o liniște deplină,/De vișini înfloriți într-o grădină,/De flori de zarzăr care s-au desprins/Și au căzut, de parcă ar fi nins (B o t e z). 8. Cînele * privea la stăpîni cu doi ochi așa de deștepți, parcă numai glasul îi lipsea (S a d o v e a n u).

9. Compuneți în limba română cîteva fraze cu propozițiile subordonate de mod comparative condiționale folosind diverse conjuncții; fiți atenți la întrebuintarea modurilor și a timpurilor.

TEXTE SUPLIMENTARE

ȚARA SURÎSULUI CONTAGIOS

Tudor Arghezi (1880—1967)

Oglinda vieții unui popor, a însușirilor, a psihologiei, a valorii, a personalității lui o dă mai ales folclorul. În spontaneitățile și sinceritățile, în naivitățile, îndrăznelile, îndoielile și greșelile lui, folclorul e biblioteca și muzeul popoarelor, anterioare manuscriselor, cărților și industriilor ivite după multe timpuri trăite, în cotidianul dintre răsărit și scăpătat.

Nenumărate sînt frumusețile Carpaților. De ele se leagă istoria noastră, în ele și-a găsit un izvor nesecat folclorul de care am amintit.

Ne-ar trebui un registru, ca să înșirăm toate aspectele frumuseților infinite ale acestor munți, cu piscurile, pădurile, pajiștile, văile, văgăunile și peșterile, florile și apele lor, cu oamenii ce-i locuiesc, cu viețuitoarele care și-au găsit aci * sălașul.

Să ne mărginim la cîteva stațiuni balneoclimaterice în care își caută bolnavii sănătatea și sănătoșii vigoarea împuținată: Sinaia, Buștenii, Brașovul și Poiana Brașovului, Călimăneștii, Olăneștii, Căciulata, Predealul, Băile Herculane, Borsecul, Lacul Roșu, Stîna de Vale, și multe altele.

Turiștii vor putea gusta emoții inedite. Iată lacurile glaciare din muntele Retezat, iată salinile de la Cacica, defileul Oltului, iată carierele de marmură de la Ruschița, Valea Iadului din munții Bihorului, coloanele de bazalt de la Detunata, iată ghețarii din grotele de la Scărișoara, lacul Sfînta Ana care-și odihnește oglinda apelor în fundul unui crater, lacul sărat Ursu, stîncile Sfinxul și Babele din munții Bucegi.

Poftiți la noi! Poporul nostru vă iese înainte cu tradiționala pîine și sare. Și venind o dată, vă veți întoarce mereu la noi, răsplățiți întotdeauna cu sentimentul suav al bucuriei.

MUZEUL SATULUI

Gheorghe Focșa

În cadrul pitoresc al Parcului de Cultură și Odihnă din București ¹, pe un teren vast cu bogate plantații de pomi fructiferi și arbuști decorativi, se rînduiesc un număr de construcții care alcătuiesc un mic sat original. Sînt case de locuit, grajduri și șuri, magazii și cotețe, bucătării de vară și porumbării, pătule și fîntîni, porți boltite și porțițe, biserici, ateliere și

utilaje industriale populare. Toate au fost create și folosite de mai multe generații succesive în diferite zone etnografice ale României. În ansamblu, aceste construcții prezintă o mare diversitate de forme arhitectonice, artistic lucrate. Ele au fost demontate din locurile de origine și reconstruite în București. Munca s-a efectuat cu ajutorul celor mai buni meșteri din satele respective.

„Muzeul Satului“ este montat în aer liber, în mijlocul parcului. Unele dintre construcțiile sale se oglindesc în apa lacului Herăstrău.

Scopul muzeului este să descopere, să adune, să conserve, să popularizeze și să valorifice prin studii etnografice și de istoria artei, tradițiile, monumentele și comorile artei populare, pentru a determina studierea, cunoașterea, prețuirea și utilizarea lor ca surse de inspirație în toate domeniile creației artistice.

¹ Parcul de Cultură și Odihnă din București este numit și „Parcul Herăstrău“, după numele lacului pe malurile căruia se află.

EXERCITII DE CONVERSAȚIE

1. Povestiți în limba română conținutul textului de bază al lecției și conținutul textelor suplimentare.
2. Găsiți în bibliotecă ceva din literatura de popularizare despre România și redați în românește informațiile obținute.
3. Faceți scurte expuneri sau alcătuiți dialoguri pe temele următoare: „La bordul unui vapor care trece pe Dunăre“; „Excursia în munții Carpați“; „Plimbându-ne prin „Muzeul Satului și de Artă populară“ din București.

TRADUCERE DE CONTROL

Мы прочли два фрагмента текста известного румынского писателя XIX в. А. Влахуцы «Живописная Румыния». Один из них называется «Железные ворота». Автор описывает свое путешествие по Дунаю. «Железными воротами» называется тот участок Дуная, где он пробивает себе путь через Карпаты и Балканы. Здесь проходит в настоящее время граница между Социалистической Республикой Румынией и Социалистической Федеративной Республикой Югославией, которыми в содружестве построена мощная гидроэлектростанция.

В тексте, написанном другим известным румынским писателем Т. Аргежи, речь идет о живописных Карпатах, об их тесной связи с историей народа, с его фольклором. Красоту Карпат составляют их леса, луга, долины, пещеры, ледники, ледниковые озера. Здесь расположены курорты, на которых больные восстанавливают свое здоровье. Аргежи говорит о том, что его народ рад гостям, что он встречает их традиционными хлебом и солью.

В Бухаресте, на берегу живописного озера Херэстрэу, расположен музей под открытым небом — *Музей села и народного творчества*, где собраны жилые дома, колодцы, церкви, ремесленные мастерские, предметы народного творчества из разных этнографических областей

(зон) Румынии. Об этом рассказывается в тексте Г. Фокши. Аналогичный музей (un asemenea muzeu) создан в Трансильвании недалеко от города Клуж-Напока. Это тоже очень интересный музей под открытым небом.

Мы надеемся посетить Румынию, проехать на пароходе по Дунаю, побывать в Карпатах, увидеть достопримечательности Бухареста и других городов Румынии. Нам очень хотелось бы совершить экскурсию в Яссы, Брашов, Галац, Констанцу, Клуж-Напоку. И когда наши румынские друзья и коллеги скажут нам традиционное «Добро пожаловать!», мы ответим им: «Рады видеть вас в добром здравии!» (Bine v-am găsit!).

LECȚIA 3

SĂ NE ÎNSUȘIM MĂiestRIA DE A CITI, DE A VORBI ȘI DE A SCRIE!

LECTURĂ ȘI FRUNZĂREALĂ

Ion Roman

Un tânăr, student al unei facultăți tehnice, din cercul cunoștințelor mele citește foarte multă literatură. Cinste lui! Cîteodată dă gata o carte și într-o singură zi. Și asta nu în vacanțe, ci în timpul lunilor de învățatură. Să nu omit a spune că e un student foarte sîrguincios. Are un program încărcat și totuși citește atît de mult? Cum reușește? Aș răspunde, parafrazînd un dicton latin, că nu citește *mult*, ci *multe*. Îl văd, în repetate rînduri, aplecat peste filele unor cărți, despre care știu că le-a citit relativ de curînd. Cînd îmi exprim mirarea, îmi răspunde că a uitat cuprinsul cărților și ia cunoștință de ele ca de ceva nou. Iată efectul frunzării, al lecturii în diagonală! Sînt destui cititori care, la scurtă vreme după ce au „în-fulecat“ o carte, nu știu să răspundă nici cum se numea autorul, nici ce titlu avea. Cît privește eroii, aceștia devin: *El, Ea, Celălalt, Altcineva*. Subiectul? „O poveste foarte frumoasă, dar n-aș putea s-o povestesc“. Se înțelege că „a citi“ astfel o carte e un lucru aproape fără nici un folos.

Sînt cărți „ușoare“, cu care de fapt nici n-ar merita să-ți pierzi timpul, dar pe care se întîmplă să le citești ocazional, în tramvai, în tren. Le-ai terminat, le pui deoparte, fără a medita măcar un minut la ele. Le uiți, și nu-i nici o pagubă. Dar cărțile bune merită cu totul alt tratament. Se spune că, într-o operă literară, fiecare capitol, fiecare frază și chiar fiecare cuvînt — într-o poezie, fiecare vers — își au rostul lor, nu le poți înlătura sau clinti din loc, fără ca întregul să sufere. O creație artistică e un tot unitar, bine gîndit în părțile lui, armonios. Pasajele descriptive, paginile de analiză psihologică, dialogurile, comentariile autorului nu pot fi nici sărite, nici parcurse în fugă, pe deasupra, fiindcă toate aceste elemente se luminează reciproc, se completează și se justifică. În definitiv, cînd citim o operă literară, ne interesează nu numai anecdotică propriu-zisă, ci și concepția autorului asupra lumii și vieții. „Nu-mi plac descrierile, le sar“ — spun unii. Dar

descrierile, frumoase și în sine, au rostul de a ne introduce în cadrul în care trăiesc personajele, de a sublinia, prin concordanță sau, dimpotrivă, prin contrast, stările lor sufletești. Dialogul, chiar atunci când nu are rolul de a împinge înainte acțiunea, contribuie, ca și descrierea, la dezvăluirea trăsăturilor morale ale eroilor.

Lectura presupune răbdare și o anume dăruire sufletească. Grație acestei dăruiri, „trăim“ cartea, făcând posibil acel proces de osmoză¹ între noi, cititorii, și sentimentele scriitorului, respectiv ale eroilor.

Numai o lectură atentă ne îngăduie să sesizăm și să reținem frumusețile limbii și ale stilului. Literatura e numită „arta cuvîntului“, pentru că, spre deosebire de alte arte, exprimă sentimente și idei prin cuvinte. Înzestrați cu un deosebit simț al limbii și mereu preocupați în cel mai înalt grad să găsească termenul cel mai propriu, scriitorii valorifică mai mult decît oricine tezaurul lexical al limbii. Lectura atentă ne învață să construim fraze corecte și frumoase. În același timp, ne învață să construim bine o expunere, să ne înșirăm ideile logic și cu efect.

¹ osmózá, -e f = pătrundere reciprocă

În trecut

Cînd am intrat în casa lui Melinte am rămas uimit: în mijlocul camerei — o grămadă uriașă de cărți. M-am jenat să întreb ce era cu ele. Mă gîndeam că poate voia să le schimbe așezarea, mobilierul... Dar peste un an am nimerit iarăși la Melinte. Grămada de cărți era neclintită. „De ce le ții aici? am întreat. Răspunsul veni prompt: „Eu nu pun nici o carte în raft pînă n-o citesc!“

●
Stilul e „maestrul de ceremonii“ al cuvintelor.

●
Ce mult trebuie să știi ca să ajungi să te îndoiești.

●
Cultura arată omului cult cît de puțin știe, iar celui incult îi dă iluzia că știe mult.

A n t o n i m e: răbdare — nerăbdare; posibil — imposibil; relativ — absolut; a pierde — a găsi; a uita ceva — a-și aminti de ceva, a ține minte ceva

S i n o n i m e: sîrguincios — stăruitor, harnic, silitor; a da gata — a termina, a sfîrși; a medita — a reflecta, a cugeta, a gîndi; cîteodată — uneori; fiindcă — pentru că, deoarece, întrucît, căci

F a m i l i i d e c u v i n t e: întreg — în întregime — a întregi; a suferi — de nesuferit — suferință

Cuvintele care au **aceeași rădăcină**, dar au **sensuri diferite**: fracțiune *часть, доля; фракция*/fracție *дробь*; rațiune *разум*/rație *рацион, раек; пропорция*. Русскому слову **рация** соответствует: stație de radio portativă (de emisiune și recepție)

REȚINEȚI EXPRESIILE

fără nici un folos — бесполезно, бессмысленно
 a lua cunoștință de cineva (de ceva) — знакомиться с кем-то (чем-то)
 nu-i nici o păgubă — не велика потеря
 a pune ceva deoparte — откладывать что-то в сторону
 un tot unitar — единое целое

VOCABULAR TEMATIC

alineat, -e *n* красная строка, абзац
 convingător, -toare, -tori, -toare *adj* убедительный
 a convinge (conving) *vt* убеждать
 elocvent, -ă, -ți, -te *adj* красноречивый
 elocvență, -e *f* красноречие
 epilog, -uri *n* эпилог
 fasciculă, -e *f* выпуск (журнала, периодического издания)
 greșeală, -eli *f* ошибка; ~ de tipar опечатка
 a cheltui (-iesc) *vt* тратить
 a corecta (-ez) *vt* исправлять
 corectură, -i *f* корректура
 corespondent, -ți *m* корреспондент

a costa (3-e l.: costă) стоить
 desen, -e *n* рисунок; în ~ на рисунке
 a încerca (încerc) + conj. стараться, пытаться сделать что-то
 margine, -i *f* поле, край; pe ~i на полях
 operă, -e *f* произведение, сочинение; opere alese избранные произведения; opere complete полное собрание сочинений
 pasiune, -i *f* страсть, увлечение; ~ de făcut literatură увлечение «писательством»
 a recenza (-ez) *vt* рецензировать
 a satiriza (-ez) *vt* едко высмеивать, бичевать
 ziarist, -ști *m* журналист

EXERCIȚII LEXICALE

- 1. Analizați contextele în care se întrebuițează verbul a (se) gândi și sistematizați-le:
 1. Așa gîndești, fiindcă așa gîndește toată lumea (Cezar Petrescu).
 2. De multe ori se întreba: „Oare gîndesc și alți copii de vîrsta mea, așa ca mine?“ (Vlahuță).
 3. Eu nu mînînc în seara asta? — Ba da, tată... Dar gîndeam că întîi te scalzi, ți-am încălzit apă (Demetrius).
 4. Știa că le venea greu să-l ducă și se gîndea că n-ar fi fost rău, dacă ar fi avut cu ei o manta (V. Rebreanu).
 5. Treaba asta o să dureze — gîndi Mircea cercetînd în fugă tancurile încremenite (Zincă).
 6. E cam fricos maiorul, se gîndi Nisipaș și zîmbi (Nedelcu).
 7. Auzind-o, Mihai gîndi bucuros: „Se trezește la viață, fetița“ (Zincă).
 8. Se gîndi înciudat: „O să ne ducem de ripă“ (Nedelcu).
 9. Nerodul întîi grăiește și în urmă se gîndește. Întîi gîndește, apoi pornește! (Proverb).
 10. De ce stai așa de mîhnit? La ce te gîndești? (Vlahuță).
 11. La Irina nu putea să nu se gîndească (Munteanu).
 12. Cînd era tînară se gîndea să fie îngropată cu muzica militară (Corbea).
 13. Diplomatul nici nu se gîndea să răspundă (Stancu).
- 2. Citiți, traduceți și comparați între ele definițiile cuvintelor cu sensul apropiat; compuneți cîte o propoziție sau două cu fiecare cuvînt:

Comunicare, -ări *f*: prezentare într-un cerc de specialiști a unei contribuții personale într-o problemă științifică — *научный доклад*.

Discurs, -uri *n*: expunere în fața unei adunări a unui subiect (cel mai des de natură politică), sinonimul **cuvîntare** — *речь, публичное выступление*.

Expúnere, -i f: prezentare, exprimare prin cuvinte a unei situații, a unei idei etc.— *изложение, выступление*.

Prelégere, -i f: curs, lecție (în școlile superioare), conferință publică (adesea de popularizare) — *лекция*.

Rapórt, -oarte n: comunicare scrisă sau orală făcută de cineva în fața unei adunări, a unei autorități sau a unui șef ierarhic, care cuprinde o relatare (oficială) asupra unei activități personale sau colective — *отчетный доклад, докладная (объяснительная) записка*; scurtă prezentare orală asupra situației trupei, făcută de un militar în fața superiorului său — *рапорт*.

Memóriu, -ii n: expunere documentară, dare de seamă asupra unei probleme sau asupra unui fapt — *памятная записка*.

Referát, -e n: dare de seamă, scrisă sau orală, asupra unei probleme sau asupra unei cărți, a unei activități etc.— *реферат, краткий отчет*; raport (de câteva rînduri) scris pe marginea unei cereri, a unui act etc. în care se propune o soluție — *резолюция*.

3. Analizați contextele în care se întrebunțează cuvintele cu sensul apropiat:

1. Ieri, la ședința de catedră, ai făcut o comunicare foarte interesantă. 2. Studenții participă la activitatea științifică și prezintă comunicări care conțin informații prețioase. 3. În discursul său, oratorul a înfățișat un vast tablou al situației internaționale și a vorbit despre sarcinile primordiale în lupta pentru pace. 4. Studenții ascultă cu atenție prelegerea profesorului însoțită de proiecții. 5. Trebuie să faci un raport amănunțit despre întâmplare. 6. Sergentul prezenta raportul cu voce tare. 7. Cariera lui de magistrat model, slăvită pînă acum... în toate memoriile și rapoartele, își găsea o încununare (Cezar P e t r e s c u). 8. Ne cere un memoriu special asupra căilor de dezvoltare a economiei agrare. 9. Trebuie să faceți un mic referat asupra volumului citit.

4. Traduceți în limba română întrebunțînd cuvintele studiate cu sensul apropiat:

1. Сегодня у нас партийное собрание. В отчетном докладе секретаря партийного комитета будет идти речь о результатах нашей работы. 2. Мне очень нравятся лекции профессора Петрова. 3. Научный доклад длился более часа и был выслушан с большим вниманием. 4. Каждый год у нас бывают студенческие научные конференции, на которых студенты делают доклады. 5. На его лекциях всегда много народа. 6. Вчера я присутствовал на докладе депутата Соколова, который он делал на собрании избирателей. 7. Студент представил преподавателю краткое изложение содержания прочитанной книги. 8. Я ничего не понял из твоего изложения.

● 5. Din exemplele următoare alcătuiți o familie de cuvinte, rețineți-o și compuneți cite o propoziție cu fiecare cuvînt:

1. Răbdarea mea a ajuns la culme. 2. Eu însă nu zic că nu te voi lua, dar trebuie răbdare (N e g r u z z i). 3. Mă asculta cu nerăbdare ce se vedea în neastîmpărul său (I d.). 4. Pe la noi, cine are bani bea și mîncă, iară cine nu are, se uită și rabdă (C r e a n g ă). 5. Inima, fii răbdătoare, /Ca pămîntul sub picioare (A l e c s a n d r i). 6. Sînt

nerăbdător să știu cât se poate de multe. 7. A răbdat cât a răbdat, dar pe urmă a izbucnit totuși în plîns.

6. Compuneți câte o propoziție sau două cu fiecare cuvînt din *vocabularul tematic* și cu fiecare expresie din rubrica *rețineți expresiile*.

ГРАММАТИКА

§ 8. Способы передачи значений родительного и дательного падежей несклоняемых количественных числительных. Mijloacele gramaticale de a exprima cazurile genitiv și dativ la numerele cardinale indeclinabile

У количественных числительных, начиная с **doi** (două), родительный падеж передается с помощью предлога **a** (который не следует смешивать с посессивным артиклем), дательный падеж — предлогом **la**: *maia a trei copii* — *мать троих детей*; *în decursul a treizeci de ani de activitate* — *на протяжении тридцати лет деятельности*; *ghidul dădea explicații la zece turiști* — *экскурсовод давал объяснения десяти туристам*.

Если существительное, сопровождаемое количественным числительным, характеризуется определенностью, значения родительного и дательного падежей передаются склонением детерминативного артикля: *maia celor trei copii pe care i-ați văzut ieri* — *мать тех самых троих ребятшек, которых вы вчера видели*; *în decursul celor 30 de ani de activitate a dv. în cadrul întreprinderii noastre* — *на протяжении 30 лет вашей деятельности в нашем учреждении*; *ghidul dădea explicații celor zece turiști veniți cu el* — *экскурсовод давал объяснения десяти туристам, тем самым, которые пришли вместе с ним*.

Примечания: 1. В разговорной речи предлоги **a** и **la** употребляются также перед местоимениями и прилагательными, близкими по значению к неопределенным числительным: *prietenul a mulți studenți* — *друг многих студентов*; *autorul a numeroase cărți* — *автор многочисленных книг*; *am adus cărți la toți* — *я принес книги всем*.

2. Предлог **a** употребляется также при дополнении некоторых глаголов (в основном со значением *быть похожим, напоминать*): *a arăta* *выглядеть*, *a seamăna* *походить (на)*, *a mirosi* *пахнуть, издавать запах*. Например: *El are 60 de ani, dar arată a 40.* — *Ему 60, а выглядит он на 40*; *El seamănă a leu.* — *Он похож на льва* (но: *El seamănă cu mamă.* — *Он похож на мать*); *Miroase a flori!* — *Пахнет цветами!*

3. В текстах можно встретить словосочетания с предлогом **a** при указании массы, цены: *10 cutii a un kilogram* — *10 коробок каждая весом в один килограмм*; *5 pachete a 3 lei fiecare* — *5 пакетов каждый стоимостью в 3 лея*. Однако в наши дни в речи носителей румынского языка чаще можно услышать словосочетания с предлогом **de**: *10 cutii de un kilogram fiecare*; *5 pachete de 3 lei fiecare*.

§ 9. Наречия образа действия. Adverbe de mod

Причастия некоторых глаголов в форме женского рода множественного числа в сочетании с предшествующим им предлогом **pe** способны выступать как наречия образа действия: *a gure* *рвать, раз-*

рывать — rupt, -ă, ruptî, rupte *разорванный*, -ая — pe rupte *во-всю, в полную силу, на полном скаку и т. п.* Чаще всего такие наречия образуются от причастий с отрицательным префиксом *ne*: pe nemîncate *натошак*, pe nerăsuflăte *одним духом, за один присест, не переводя дыхания*, pe nedormite *после бессонной ночи*, pe nesimțite, pe nevăzute *незаметно*, pe negîndite *необдуманно, неожиданно*, pe neașteptate *неожиданно*, pe neauzite *неслышно* и т. п.

§ 10. Предлоги, употребляемые с существительным в дательном падеже. Prepozițiile întrebuintate cu substantivul în dativ

Кроме предлогов, употребляемых с существительным в винительном (de, în, la и т. д.) и родительном падеже (înainte, împotriva и др.), имеются предлоги, за которыми следует одушевленное (неодушевленное) существительное или местоимение в дательном падеже. Наиболее употребительные из них — **grație, datorită, mulțumită**, все три со значением *благодаря*: grație insistenței tale — *благодаря твоей настойчивости*, grație ție — *благодаря тебе*; datorită muncii dv. — *благодаря вашему труду*; datorită lor — *благодаря им*; mulțumită prietenilor — *благодаря друзьям*, mulțumită fiecăruia dintre ei — *благодаря каждому из них*, mulțumită mie — *благодаря мне*.

С существительным в дательном падеже употребляются также предлоги: а) **potrivit, conform** в соответствии с (potrivit obiceiului — *в соответствии с обычаем*, conform legii — *в соответствии с законом*); б) **contrar** вопреки (contrar celor afirmate — *вопреки тому, что утверждается*). Обычно после этих предлогов стоит неодушевленное существительное; в) **asemenea** подобно кому-то или чему-то (Aleargă asemenea unei ciute sprintene. — *Мчится как быстрая лань*).

Примечания: 1. Предлоги **potrivit, conform** могут сочетаться также с предлогом *cu* и существительным в форме винительного падежа: potrivit cu obiceiul — *в соответствии с обычаем*, conform cu originalul — *в соответствии с оригиналом*.

2. В тех случаях, когда предлоги, за которыми следует дательный падеж, одновременно относятся к двум и более существительным (местоимениям), перед вторым, третьим и т. д. существительным посессивный артикль не употребляется: mulțumită ție și fratelui tău. Ср.: În jurul mamei și al vecinei s-a adunat o mulțime de copii. — *Вокруг мамы и соседки собралось множество ребятшек* (существительное в род. падеже). / Datorită mamei și vecinei n-am avut nici o grijă. — *Благодаря маме и соседке мы жили совершенно беззаботно* (существительное в дат. падеже).

§ 11. Союзный оборот (locuțiunea conjuncțională) „nu... decît”

Понятие «только», которому соответствует наречие **numai**, может быть передано также при помощи союзного выражения **nu... decît**. Отрицание **nu** ставится перед глаголом, союз **decît** — перед словом, к которому относится ограничение: Nu vă gîndiți decît la gloria dv. — *Вы думаете только о своей славе*; N-am cumpărat la librărie decît o carte. — *Я купил в книжном магазине только одну книгу*; N-am plecat din acest oraș atît de drag inimii mele decît peste două luni. — *Я уехал из этого столь дорогого моему сердцу города только через два месяца*.

Примечания: 1. При употреблении между компонентами *nu... decît* неопределенных местоимений *altcineva, altceva* оборот обозначает: *никто иной (другой), как..., ничто иное (ничего другого), как...* и т. п. Например: *Nu era altcineva decît vecinul meu.* — *Это был никто иной, как мой сосед; Се, crezi că nu am altceva de făcut decît să citesc romane polițiste?* — *Ты что же, думаешь, что мне нечем больше заниматься, как только читать детективы?*

2. *Nu... decît* аналогичен союзному обороту *pe... que* во французском языке: *Il ne pense qu'à la gloire.* — *Он думает только о славе, т. е. ни о чем другом, кроме славы.*

§ 12. Придаточные предложения причины. Propozițiile subordonate circumstanțiale de cauză sau cauzale

Придаточным предложением причины выражается мотив, побудивший к совершению или несвершению действия: *N-am fost la adunare pentru că am fost într-o deplasare de serviciu.* — *Я не был на собрании, так как (потому что) был в командировке.*

Придаточные причины вводятся союзами и союзными выражениями: *pentru că, fiindcă, deoarece, întrucît, căci, cum, din cauză că* *потому что, так как, поскольку.* В разговорной речи с тем же значением используется также союз *că.*

§ 13. Придаточные уступительные предложения. Propozițiile subordonate circumstanțiale concesive

Придаточные уступительные выражают факт или обстоятельство (обстоятельства), которое могло бы помешать, но не помешало осуществлению действия главного предложения: *Deși ploua, au ieșit la plimbare.* — *Они вышли погулять, несмотря на то, что шел дождь.*

Придаточные уступительные предложения делятся на собственно-уступительные (*concesivele propriu-zise*) и условно-уступительные (*concesivele ipotetice sau condiționale*). Первыми выражается уступка по отношению к реальному, вторыми — к возможному или предполагаемому действию. Например: *Nu mergem la teatru deși avem bilete.* — *Мы не идем в театр, хотя у нас и есть билеты./Eu nu vin chiar dacă mă inviți.* — *Я все равно не приду, даже если ты меня пригласишь.*

Собственно-уступительные предложения вводятся союзами: *deși, cu toate că, măcar că* *хотя.* Глагол в таких предложениях употребляется в индикативе: *Mă opresc cu toate că sînt grăbit.* — *Я останавливаюсь, хотя и спешу.*

В условно-уступительных предложениях используются: 1) союз *chiar dacă* *даже если*, после которого употребляется индикатив (*Trebuie să pleci chiar dacă nu vrei.* — *Ты должен уехать, даже если ты этого не хочешь.*) или кондиционал (*Chiar dacă ar ploua toată ziua, am ieși la plimbare.* — *Даже если бы весь день шел дождь, мы все равно вышли бы погулять.*); 2) неопределенные местоимения или наречия, начинающиеся с *ori-*: *orice* *что бы ни*, *oricine* *кто бы ни*, *oricît* *сколько бы ни*, *oricare* *какой бы ни*, *oricum* *как бы ни*, *oriunde* *где (куда) бы ни*, *oricînd* *когда бы ни*, которые сочетаются

обычно с кондиционалом (Oricît ar fi de deștept, nu poate rezolva nici el problema.— Как бы он ни был умен, ему тоже не решить задачу.)

EXERCIȚII DE GRAMATICĂ

- 1. Explicați întrebuințarea prepozițiilor *a* și *la*; faceți o retroversiune a textului:

1. În decursul a zece ani el a lucrat în paralel la mai multe romane. 2. Am adus caiete la cinci studenți. 3. De-a lungul a două secole țara a fost ocupată de cotropitori. 4. Noi am spus aceasta numai la trei persoane. 5. Aerul mirosea a pământ ud, a iarbă proaspătă ș-a flori de liliac (V l a h u ț ă). 6. Un fir de o mătase albă, subțire, strălucită, ce semăna mai mult a o vie rază de lună... decît a fir de tort (E m i n e s c u). 7. Fața omului se chirca a durere. 8. Am scris două scrisori a trei-patru pagini (de trei-patru pagini fiecare).

- 2. Explicați care a din propozițiile următoare este prepoziție și care este articolul posesiv:

1. Aici miroase a flori, mireasma dulce a florilor mă ademenește. 2. Maria este mama a doi copii. 3. O cunosc bine pe Maria, mama iubitoare a celor doi copii. 4. Băgară de seamă că hainele lor sînt murdare..., încît nu mai semănau a haine puse pe om (I s p i r e s c u). 5. Vulturul țipa a ploaie. 6. Plictiseala de cîteva săptămîni a ploii de toamnă era de nesuferit. 7. Ți-am adus trei caiete a un leu. 8. Este autoarea vestită a celor trei cărți pe care le-am citit împreună.

- 3. Dați cîte două-trei exemple cu fiecare context al întrebuințării prepozițiilor *a* și *la* (în cadrul cazurilor studiate în § 8).

- 4. Analizați adverbele de mod construite cu ajutorul prepoziției *pe*; faceți o retroversiune a textului:

1. Este foarte stăruitor, muncește pe rupe. 2. Înghite mîncarea pe nerăsuflăte, se vede că e flămînd. 3. Bău pe nerăsuflăte o cană de lapte rece. 4. E greu să ai cap lucid pe nedormite. 5. În loc să mă întreb „Oare ai mîncat ceva, băiete?“, mă faci să lucrez pe nemîncate. 6. Începură să le guste lacomi, așa, pe nemîncate. 7. Au mîncat amîndoi din toate, pe tăcute și pe nebăute (C a r a g i a l e). 8. M-am ridicat pe nesimțite și am părăsit adunarea. 9. Și se duc pe nesimțite/Nopti pustii și zile reci (T o p î r c e a n u). 10. Dar cînd bătrînul gîrbovit sfîrși romanța, m-a lovit pe negîndite plînsul (I o s i f).

- 5. Compuneți cîte o propoziție sau două cu fiecare din adverbele de mod învățate.

- 6. Analizați contextele întrebuințării prepozițiilor urmate de substantivul (pronumele) în dativ:

1. Datorită muncii dumitale documentele sînt acum în regulă, fiecare la locul lui. 2. Datorită unor foi de învelit marfa... am descoperit versiunea cea bună a acestei povestiri (S a d o v e a n u). 3. Grație străduinței depuse și-a atins scopul. 4. Grație ei i-a revenit inspirația poetică (L. R e b r e a n u). 5. Mulțumită ție nu mai duc lipsa de nimic. 6. Mulțumită acestor prieteni am găsit cartea căutată de mult timp. 7. Ai obținut asta

numai datorită lor. 8. Am reușit să plec la mare grație celui alt coleg, nu datorită ție. 9. Unii dintre acești cărturari, potrivit înclinărilor personale, se izolează, căutînd răgaz pentru preocupările lor (S a d o v e a n u). 10. Reclamații trebuie făcute conform legii. 11. În ziua aceasta n-a ieșit din casă, contrar obiceiului său. 12. Nu mai aștept nimic de la această zi. Știu că va trece asemenea tuturor celorlalte zile.

7. Puneți substantivele și pronumele din paranteză la forma corespunzătoare:

datorită (fratele meu; sora mea; eu; tu; el; ea); mulțumită (vecinii noștri; vecina noastră; noi; voi; ei; ele); grație (dumneata; dumneavoastră); conform (regulamentul); potrivit (opinia publică); contrar (natura omului); asemenea (o floare).

8. Compuneți în limba română cîte o propoziție sau două cu fiecare din prepozițiile folosite cu substantivul (pronumele) în dativ.

9. Transformați propozițiile următoare întrebînd adverbul **numai** în loc de **nu... decît**:

1. Vagoanele nu circulau decît cu perdelele trase (Camil P e t r e s c u).
2. Nu ridică mîna decît spre a-și potrivi bine pe cap chipiul (C a m i l a r).
3. Nu se aude decît scîrșitul roților. 4. N-am găsit acolo decît praf și pustietate.
5. Acum după noi nu alerga decît băiatul cel mare. 6. N-am să-ți spun decît un singur cuvînt. 7. N-aveau cu ei decît pîine și apă. 8. N-am decît un prieten aici.

10. În propozițiile următoare înlocuiți adverbul **numai** prin locuțiunea conjuncțională **nu (n-)... decît**:

1. Ieșim la plimbare numai după masă. 2. Îți spun aceasta numai ție.
3. Balconul este numai în această cameră? 4. Văd că ai citit numai o jumătate din carte.
5. Din toată familia lor a rămas numai Ruxanda. 6. Din toate fetele îmi place numai Ileana.
7. Se simte fericită numai atunci cînd primește vreo scrisoare de la tată. 8. Plecăm din oraș numai peste două zile.

11. Îndreptîndu-vă după exemplele date mai jos, compuneți cîte două-trei propoziții asemănătoare:

1. Nu văd altă soluție decît să plecăm împreună. 2. Nu poate fi altceva decît blocul C al căminului. 3. Nu ți-a spus aceasta altcineva decît fratele meu.

● 12. Faceți analiza sintactică a frazelor următoare; fiți atenți la întrebuintarea conjuncțiilor:

1. Te iert, deoarece ți-ai recunoscut greșeala. 2. Nu stau la coadă, căci e prea multă lume. 3. Fiindcă știu că-ți place poezia, țin să-ți dăruiesc această culegere de versuri. 4. Întrucît mi-am terminat treaba, pot pleca.
5. Îl apreciază toți colegii pentru că este modest și silitor. 6. Cum era întuneric, înaintam foarte încet. 7. Las' pe mine, stăpîne, că știu eu pe unde te-oi duce la împăratul Roș (C r e a n g ă). 8. Hai la culcuș, că se face ziuă * (I d.). 9. Trenul a întîrziat din cauză că azi noapte a nins foarte mult.

13. Ilustrați întrebuintarea conjuncțiilor cauzale cu cîteva exemple scoase din literatura română originală, pe care o citiți ca lectură particulară.

● 14. Stabiliți tipul propozițiilor concesive:

1. Deși este destul de întuneric, albul șoselei se mai distinge încă (S a h i a). 2. Chiar dacă ai insista, tot n-am să-ți spun nimic. 3. Nu se astîmpără nici în ruptul capului, măcar că au pățit multe (C r e a n g ă). 4. Oricît îl durea de tare, el tot își ținu inima în dinți (I d.). 5. Are să-l aștepte pe Pantelimon, orice s-ar întîmpla (L. R e b r e a n u). 6. Deși vorbești pe înțeles, /Eu nu te pot pricepe (E m i n e s c u). 7. În casa unui prieten eu am să mă așez chiar dacă nu mă poștește nimeni (S a d o v e a n u). 8. Oricît aș vrea să fiu de liniștit, mă înflăcărez din ce în ce mai mult urmărind discuția. 9. Măcar că este tînăr, știe multe. 10. La oricare regulă ai recurge, tot nu-ți folosește la nimic în traducerea aceasta sofisticată.

TEXTE SUPLIMENTARE

DECONTUL

Ion Suciu

Stimată redacție,

S-a-ntîmplat într-o miercuri, pe la ora zece fără un sfert: atunci mi-a venit ideea să vă ajut cu o proză umoristică excepțională. Bineînțeles că nu m-am apucat de lucru decît după ce mi-am asigurat toate condițiile tehnice și materiale necesare operațiunii. Apoi am luat acceleratul 221 spre Sinaia, am închiriat pe numele meu o cameră la hotel și am ieșit la bar, pentru un „Martini“ mic. Acolo, am avut norocul să intru în vorbă cu niște tineri pe care i-am invitat la restaurant unde era și orchestră. De fapt, eu voiam să-i studiez temeinic, pînă în adîncul sufletului. Seara a fost foarte plăcută: am dansat și-am studiat pe rupte. Firește, eu am plătit consumația, urmînd să ne revedem, în același scop, a doua zi.

Am examinat acest grup umanoid (în care erau niște fete foarte drăguțe) timp de o săptămînă, pe banii mei. Apoi, într-o singură noapte, pe nerăsuflăte, am scris minunata proză pe care dumneavoastră mi-ați restituit-o foarte repede (sînt sigur că nici n-ați citit-o!)

Drept pentru care vă rog să-mi decontați suma de 5143 lei (cinci mii o sută patruzeci și trei), pe care am cheltuit-o ca să se nască această capodoperă, scrisă pentru dumneavoastră, nu pentru mine!

DEBUTANTUL

Ion Băieșu

Într-o noapte, înarmat cu o rangă și un cuțit de bucătărie, m-am plimbat pînă spre dimineață pe stradă, pîndindu-l pe individul abominabil care îmi zgîria mașina. De fapt ce spun eu că mi-o zgîria? Bestia respectivă se iscălea cu nerușinare (bineînțeles, indescifrabil) pe capota „Daciei“ mele, sau îmi trimitea diferite mesaje scrise cu un cui pe cele patru portiere, ca de pildă: „Boule, lasă-te de scris!“, „Îmbuibatule!“, „Ființă lipsită de caracter!“, „Huligan preistoric!“ etc. După ce numeroase zile și nopți m-am întrebat cine ar putea fi individul care mă urăște în asemenea măsură, pe mine, care în viața mea n-am făcut rău nimănui, am decis să-mi fac

singur dreptate. Înarmat, cum vă spuneam, pînă în dinți, m-am așezat la pîndă. Bestia a observat, probabil, prezența mea și nu a îndrăznit să apară. Deși, imediat după miezul nopții, s-a făcut frig și a început să plouă mărunț, ciobănește, nu m-am mișcat de sub streășină, pînă dimineață. Noroc că nu am avut timp să mă plictisesc, întrucît am purtat îndelungi și instructive convorbiri cu o persoană aflată sub influența alcoolului și care-și uitase adresa locuinței, numărul de telefon și numele soției.

Noaptea următoare am stat de veghe în balcon, mascat de o perdea de rufe puse la uscat și înarmat cu pușca de vînătoare. Ziua, în timp ce mă odihneam (am uitat să vă spun că-mi luasem concediu medical anume pentru acest scop), soția veghea mașina cu binoclul.

Investigațiile mele nu au rămas fără rezultat. După șaptesprezece nopți de pîndă, am prins răufăcătorul asupra faptului. L-am lăsat să-și scrie în tihnă mesajul („Ultima ta piesă e o porcărie!“), după care i-am pus mîna în beregată.

— Bestie, am urlat, pînă aici ți-a fost! Te distrug!

Răufăcătorul, laș peste măsură, a îngenunchiat, cerîndu-mi iertare:

— Dom'le ¹, nu mă omorî, am doi copii, doi nepoți și o mamă paralizată!

L-am luat de guler și l-am dus la lumină. Vroiam să văd cum arată la față această ființă care nu-și merită numele de om. Stupoare: respectivul nu era altcineva decît vecinul meu de apartament, pensionar în vîrstă de șaptezeci de ani, cu care întrețineam relații dintre cele mai amicale, relații care mergeau pînă la împrumuturi de bani, alimente și alte bunuri de consum.

— Vasăzică, dumneata ești individul?! am strigat eu cu glasul sugrumat de furie și uimire.

— Eu sînt, a răspuns vecinul, cu lacrimile curgîndu-i pe obraji.

— Dar de ce? am urlat eu. De ce? De ce?!

Ne-am așezat pe scările blocului și l-am ascultat. Vorbea convingător și curgător.

— Vă urăsc, a răspuns el, și bine ați făcut că m-ați întrebat de ce. Vă urăsc pentru că sînteți egoist. Pentru că nu vă gîndiți decît la opera dumneavoastră. Pentru că nu vă gîndiți decît la gloria dumneavoastră! La sărmanii debutanți nu vă gîndiți, nu-i ajutați să se lanseze, îi lăsați să moară anonimi, fără o vorbă bună, fără un sfat, fără o încurajare. Ieșind la pensie și avînd mult timp liber, m-am apucat să scriu povestea vieții mele, un roman în trei volume, de nouă sute de pagini. Eu, după cum știți, am fost inspector financiar și, în decursul a patruzeci și cinci de ani de activitate, am cunoscut diferite persoane: contribuabili, debitori, creditori, evaziioniști fiscali, contravenienți etc. Toate aceste ființe au fost descrise în romanul meu, pînă la ultima centimă. M-am dus cu el la diferite edituri și toate mi l-au respins, sub diferite pretexte, ultima sfātuindu-mă să-l public la Editura Finanțelor, pentru ca apoi să aflu că o asemenea editură nu există. Am transformat romanul în scenariu de film. Mi-a fost respins. L-am transformat în piesă de teatru. Mi-a fost respinsă. L-am transformat în poem, în baladă, în fabulă, în text de muzică ușoară, în epigramă. Nimic. Eșec după eșec. Am făcut memorii și reclamații la toate nivelele. Am vrut să mă spînzur, dar nevasta mi-a tăiat funia la timp. Și

atunci m-a apucat o mînie crîncenă împotriva consacraților. De ce să luați numai voi Premiul Nobel, iar nu eu? De ce?!

— Deci, acesta este motivul pentru care îmi zgîriai mașina, am spus eu, copleșit.

— Da.

— Dar de ce nu ai venit la mine cu manuscrisul? Ți-aș fi dat sfaturi folositoare.

— Sînt timid. Deși am împlinit frumoasa vîrstă de șaptezeci și doi de ani, sînt timid.

— Dă-mi manuscrisul.

— Ultima variantă? Epigrama?

— Da.

Mi-a dat-o pe loc. O avea în buzunar.

— Mi-o trimiteți la „Urzica“ cu o recomandare? Mă ajutați să debutez? Am trimis-o chiar a doua zi.

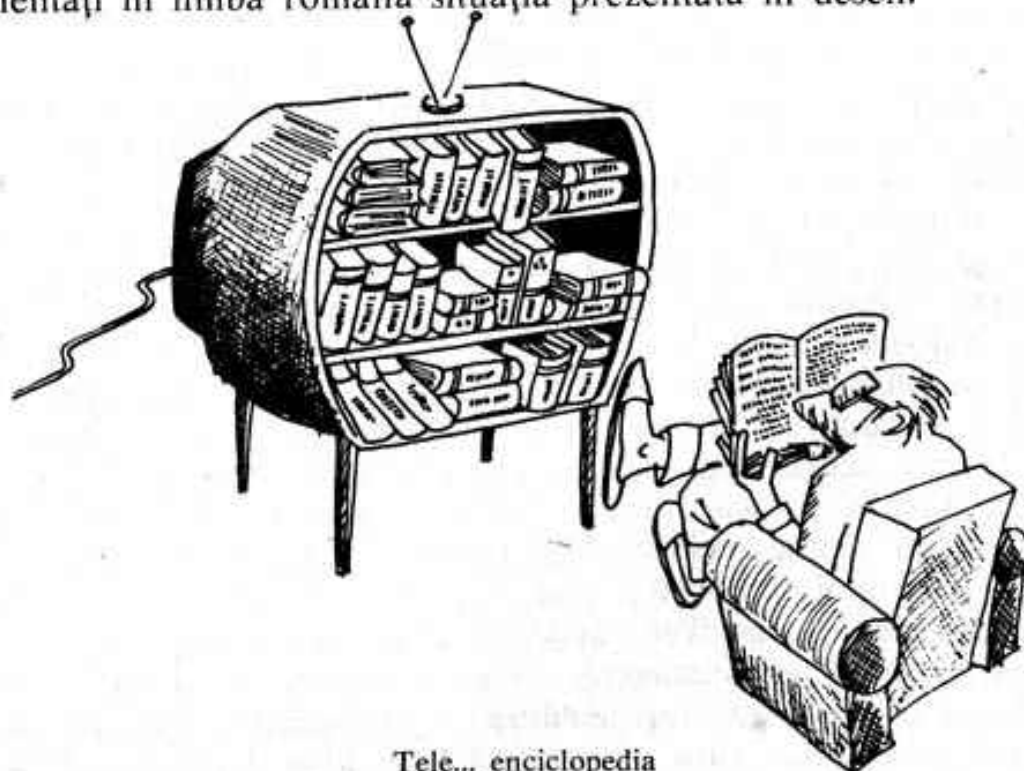
De atunci au trecut mai bine de șase luni; nu am primit nici un răspuns.

Ieri noapte l-am surprins pe autor în imediata apropiere a mașinii mele, înarmat cu o sticlă de benzină și cu un chibrit.

¹ dom'le = domnule (vocativ)

EXERCIIII DE CONVERSAȚIE

1. Redați în limba română conținutul textului de bază al lecției.
2. Redați în limba română conținutul celor două texte suplimentare ale lecției; încercați să definiți obiectul satirei din fiecare text.
3. Faceți o scurtă expunere pe tema următoare: „Lectura unei cărți cere toată atenția cititorului“.
4. Comentați în limba română constatările și reflecțiile din rubrica *În trecut*.
5. Comentați în limba română situația prezentată în desen.

Tele... enciclopedia

В тексте, который включен в настоящий урок в качестве основного, говорится о том, что существует серьезное чтение и чтение «по диагонали», от которого нет никакой пользы. Ведь в книге все важно: и ее сюжет, и характеристика персонажей, и описания, и рассуждения автора. Некоторые люди читают очень быстро и тут же забывают фамилию автора, название произведения, имена героев, а через короткое время не помнят и содержания книги. А ведь именно по книгам мы учимся понимать жизнь, учимся мыслить, чувствовать, жить. Именно книги помогают нам овладеть богатством выразительных возможностей языка. Чтение — это искусство, которым надо овладевать.

Авторы сатирических зарисовок, включенных в урок в качестве дополнительных текстов, высмеивают пристрастие к «писательству» людей, не имеющих отношения к литературе, а также увлечение переработкой одного и того же сюжета в разные жанры (роман, киносценарий, театральную пьесу и т. д.). Тексты читаются легко. Они вызывают улыбку. Вместе с тем, однако, авторы поднимают в них важную и весьма актуальную проблему ответственности любого человека и особенно журналиста и писателя за свой труд.

LECȚIA 4

O SEARĂ LA TEATRU SAU LA CINEMA

SPECTACOL

Tudor Vianu (1898—1964)

A căzut totul în întuneric și, timp de câteva momente, n-am mai știut că sîntem laolaltă decît pentru că simțeam căldura prezenței vii. Cortina s-a ridicat, și, după o perdea de rețea ușoară, a apărut, în lumina trimisă numai către acel loc, orchestra compusă din cinci muzicanți. Nu vom auzi nici viorile îngerești, nici violoncelele cu glas de om, nici sunetul clarinetelor, în care picură fîntîni și se îngîină ape, nici flautul plîngînd din depărtarea veacurilor, nici gemetele tromboanelor greoaie, nici chemarea plină de neliniște a fagoților, a cornului englez. Armonia care se va închea în curînd este făcută din percuția tamburelor, din ciocnirea lemnelor sonore, din vîjîitul periutei de sîrmă pe diafragma întinsă a timpanelor. Sunetele clavierului izbucnesc sacadate și se succed, fără să fuzioneze. Chitara, basul își lasă coardele ciupite. Numai acordeonul, orga miniaturală, introduce o legătură între ființele dezbinatе și este singura voce melodioasă a acestei societăți. Nu aștepta un cîntec visător! Mulțumește-te cu propulsiunea constrîngătoare a ritmului! Orchestra este o mașină funcționînd cu roțile, cu pistoanele, cu bielele ei. Te-a prins și te duce, fără putință să-i rezîști.

A apărut în fine cîntărețul. Este un tînăr de statură înaltă, cu trupul drept și zvelt, cu dinți sănătoși, cu coamă țepoasă. Are o figură inteligentă și mobilă, care va exprima și prin jocul ei sentimentele

și situațiile cuprinse în cîntecele debitate cu voce plăcută de tenor baritonal, utilizînd pe alocuri falsețele obișnuite în arta cîntăreților francezi. Poartă un costum castaniu, care amintește salopeta unui muncitor. Este de altfel un fost muncitor, un exemplar din milioanele de oameni vioi, sensibili, inteligenți și spirituali care au creat faima umană a patriei lor și simpatia cu care au fost mereu înconjurați. Tipul lui artistic este de altfel foarte vechi, căci este cîntăreț, improvizator, dansator, mim și acrobat, ca jucătorii galo-romani. Fiecare din cîntecele lui este o scenetă comică, cîteodată voalată de melancolie, cîntată, mimată, dansată. Cîntărețul execută pași de step, sare și rămîne în aer ca un balerin, face roata. Mecanica lui corporală funcționează cu mare ușurință. Aleargă frumos.

După ce s-a sfîrșit cîte un cîntec, sala aplaudă și vrea repetarea lui. Se aprind becurile tubulare de neon, făcînd din nou să pălească figurile, mîinile în mare activitate. Electricienii se așază * să se odihnească pe ultima treaptă a scării de fier. Benzi noi sînt introduse în magnetofone. Radiofoniștii, televizionistii se grăbesc să-și controleze aparatele. Imensa hală se clatină, vuieste și clamează ca o sirenă de vapor. Temperatura crește cu cîteva grade. Nu-ți vine să rămîi spectator singuratic și critic. Te lași furat de animația generală. Dar privești în jur și observi toate felurile reacțiunii¹ la spectacol. Teatrul în săli mai restrînse, după ce cade cortina la sfîrșitul fiecărui act, îmi arată un alt chip al spectatorului. O clamoare întărită în apropierea urechii mele mă face să întorc capul. Zăresc un băiețandru care nu va obosi curînd aplaudînd cu brațele întinse, tropăind pe banca pe care s-a ridicat, strigînd din răspuțeri. Mîine va fluiera cîntecul la lucrul lui, îl va purta pe străzi și poate pe marginea lacului din apropiere.

¹ toate felurile reacțiunii (*inv.*) = ... de reacție

În treacăt

Condiție

— Poate artistul să aibă prost gust?

— Poate, dar numai cu o condiție: să aibă și publicul prost gust.

Explicație

Doi soți se pregătesc să meargă la teatru. Înainte de a pleca, soția îi spune nemulțumită soțului:

— Văd că nu te-ai ras.

— Ba da.

— Cînd?

— Cînd ai început tu să te îmbraci.

La Operă

Pe scena Operei din orașul X s-a introdus o inovație preluată din fotbal. Dacă unul din interpreți principali începe să dea semne de oboseală, este înlocuit cu doi cîntăreți odihniți.

Numai calul

- Ieri am dat o probă de filmare. Am călărit și sînt frînt de oboseală.
— Și, care-i rezultatul? Te-au angajat?
— Deocamdată numai calul.

După film

Doi soți ies de la cinema.

- Ce păcat că nu mai avem paisprezece ani! spune soțul.
— De ce? întreabă soția.
— Pentru că n-am fi fost lăsați să intrăm la filmul ăsta *.

Observații cu „nu“ și „dar“

Nu toți cei care joacă teatru
sînt actori,
dar toți actorii
joacă teatru.

Nu toți cei care au văzut nisipul
au trecut printr-un deșert,
dar toți cei care au trecut printr-un deșert
au văzut nisipul.

Nu tot ce trezește emoție
este artă,
dar tot ce este artă
trezește emoție.

Antonime: prezență — absență; sănătos — bolnav; obișnuit — neobișnuit; plăcut — neplăcut; a cădea — a se ridica; a trimite — a primi

Sinonime: glas — voce; moment — clipă; a (se) afla — a (se) găsi; a ști — a cunoaște — a afla; a zări — a observa; în fine — în sfîrșit, la urma urmei (urmelor); laolaltă — împreună

Omografe: móbilă, -e *f* мебель/mobílă *adj f* (*m* mobíl, *pl m* móbili, *f* móbile) *подвижная, передвижная*

Cuvinte corelative: a auzi — a asculta; a privi — a vedea, a zări; a vorbi — a zice, a spune

Familii de cuvinte: a picura — a pica — picătură — un pic

REȚINEȚI EXPRESIILE

din apropiere — ближайший, поблизости

din răspuțeri — изо всех сил

a se mulțumi cu ceva — довольствоваться чем-то (ср. a mulțumi
cuiva pentru ceva — благодарить кого-то за что-то)

VOCABULAR TEMATIC

Teatru

actór, -i *m* (actriță, -e *f*) актер (актриса)
 artist, -ști *m* (artistă, -e *f*) артист (артистка); ~emerit(ă) al (a) R. S. R. (U. R. S. S. etc.) заслуженный артист (артистка) СРР (СССР т. д.); ~al (a) poporului din R. S. R. (U. R. S. S. etc.) народный артист (артистка)...
 căsă, -e *f* de biléte билетная касса
 culisă, -e *f* кулиса; în ~ e за кулисы, за кулисами
 decór, -uri *n* декорация
 dramaturg, -i *m* драматург

distribúție, -ii *f* состав исполнителей
 foaiér, -e *n* фойе
 intérpret, -ți *m* (intérpretă, -e *f*) исполнитель(ница)
 a intérpreta (-ez) un rol исполнять роль
 protagonist, -ști *m* (protagonistă, -e *f*) исполнитель(ница) главной роли
 públic *sing n* публика
 regie, -ii *f* режиссура, постановка
 regizór, -i *m* режиссер; ~secúnd помощник режиссера
 spectatór, -i *m* зритель

Cinema

cinéast, -ști *m* кинематографист
 cinematoográf, -e *n* кинотеатр
 cinematoográfic, -ă, -i, -e *adj* кинематографический
 film, -e *n* кинофильм, кинолента; кино-пленка; ~alb-négru черно-белый фильм; ~tehnicolór (în culori) цветной ~; ~artistic художественный ~; ~cu (pe) ecrán lat; широкоэкранный ~; ~de aventúri приключенческий, остросюжетный ~, ~polișt детектив; ~de deséne animáte мультипликационный ~; ~de lung (scurt) metráj полнометражный (короткометражный) ~; ~didáctic

учебный ~; ~documentár документальный ~; ~mut (sonór) немой (звуковой) ~; ~titrát ~ с субтитрами; a face (face), a turna (turna) un ~ снимать ~; a prezenta (prezintă), a proiecta (-ez) un ~ показывать ~; rulează un ~ nou идет новый фильм; a sonoriza (-ez) un ~ озвучивать ~; a viziona (-ez) un ~ просматривать ~

scenaríst, -ști *m* (scenaristă, -e *f*) сценарист
 scenáriu, -ii *n* сценарий
 secvență, -e *f* кадр

Televizor

imáginе, -i *f* (clară, neclărá, șteársă) изображение (четкое, нечеткое, неконтрастное)
 priză, -e *f* розетка; a pune (pun) în ~ включать в розетку; a scoate (scot) din ~ выключать из розетки

a schimba (schimb) prográmul переключать программу
 televizór, -oare *n* телевизор; a da drumul la ~, a deschide (deschid) ~ul включать ~; a închide (închid) ~ul выключать ~ (ср.: a da drumul la rádio, a deschide, a închide radióul)

EXERCITII LEXICALE

- 1. Citiți, traduceți, comparați între ele definițiile sinonimelor:

A ști (știi) *vt*: 1) a avea cunoștință despre ceva concret (Știu aceasta foarte bine; Nu știu ce s-a întâmplat; Știm că trenul întârzie); 2) (despre oameni) a avea cunoștință unde se află, ce face, ce fel de om este (Nu mă poate înșela, îl știu eu); 3) a fi învățat să facă ceva (Știe să cînte la pian).

A cunoaște (cunosc) *vt*: 1) a avea cunoștință despre ceva abstract (disciplină științifică, legile etc.) sau a dobîndi cunoștințe pe baza studiu-
lui, cercetării, experienței (Trebuie să cunoaștem legile de dezvoltare eco-
nomică a societății); 2) (despre oameni) a ști cine este, a identifica
(a cunoaște pe cineva din vedere; ~ personal); a avea cunoștință despre
caracterul cuiva (El va încerca și, cît îl cunosc, va izbuti).

A afla (aflu) *vt*: a lua cunoștință despre ceva (din spusele altuia),
a primi informații, nouități, vești despre ceva (Am aflat că te-ai înscris la
universitate).

2. Explicați sensul sinonimelor:

1. Să știi că pînă azi nici un muritor n-a cutezat să calce hotarele mele
pînă aicea * (I s p i r e s c u). 2. Numai luna și c-o stea/Știe de durerea
mea (M a r i a n). 3. Stăpîne, știi ce? Culcă-te și te odihnește (C r e a n -
g ă). 4. Atîta am vrut să aflu din gura ta (I d.). 5. Știu ce nevoie te-a
adus pe la mine (I d.). 6. Ești vulpe bătrînă, las' că te știu eu (C ă l i n e s -
c u). 7. Nu te uita ca un motan blînd, că te cunosc eu cîte parale faci
(S a d o v e a n u). 8. Ai aflat ce am pățit? (A l e c s a n d r i). 9. Nu-l
cunoaște pe tata. Spune și el după noi, bătînd din palme: tata, vine tata —
însă habar n-are cine-i (S a h i a). 10. Gramatica pentru toți a fost scrisă
cu gîndul la cei care — dintr-un motiv sau altul — nu știu sau nu mai
știu gramatică, dar doresc să se cultive (M. A v r a m). 11. Ca să fii
medic și să vindeci oamenii trebuie să cunoști bine organismul uman.

● 3. Definiți sensul și analizați contextele întrebunțării sinonimelor a (se) afla — a (se)
găsi:

1. Vitele-au murit, căci nu aflau/Nici rouă-n cîmp, nici fir de ierbi
să guste (C o ș b u c). 2. Făt-Frumos, după ce răscoli trei zile și trei nopți,
găsi în sfîrșit armele și hainele tăține-său * (I s p i r e s c u). 3. Mă găseam
în primăvara anului în cabinetul unui prieten, medic de boli nervoase, la
o țigară (A r g h e z i). 4. Cuprins de amețeală, nu mai știam unde mă
găsesc (C r e a n g ă). 5. Mă duc să aflu liniștea pe care mi-ai răpit-o
(N e g r u z z i). 6. Ai găsit ce ai căutat. 7. Toate se aflau la locurile lor.

4. Traduceți în limba română găsind lexicul necesar în *vocabularul tematic* și fiind
atenți la întrebunțarea sinonimelor învățate:

1. Я не знаю, когда открывается билетная касса. 2. Он зна-
ет состав исполнителей и лично знаком с исполнительницей главной
роли. 3. Мы узнали, что после спектакля режиссер, помощник ре-
жиссера и драматург встретятся со зрителями. 4. Ты знаешь, что
в нашем кинотеатре идет новый фильм? 5. Чтобы понять смысл это-
го сценария, надо хорошо знать историю. 6. Я знаю сценариста
полнометражного художественного фильма, который мы только что
просмотрели. Это очень образованный человек. Он прекрасно знает
законы кинематографического жанра. 7. Слушая радио или смо-
тря телевизор, мы узнаем много нового о внутренней жизни стра-
ны и о международных событиях. 8. В нашем городе находится группа

кинематографистов. Они снимают документальный короткометражный фильм о нашем городе. 9. Комната, в которой озвучивают фильмы, находится в конце коридора. 10. Это старая марка, таких телевизоров уже не найдешь в магазинах.

5. Alcătuiți câte o propoziție sau două cu fiecare cuvânt sau expresie din rubricile *antonime, sinonime, omografe* etc.

ГРАММАТИКА

§ 14. Существительное без артикля в роли наречия. Substantivul nearticulat cu funcția de adverb

Некоторые существительные могут употребляться в роли наречия образа действия. Как правило, они образуют устойчивые сочетания с глаголом или глагольным оборотом и содержат скрытое сравнение: **a dormi tun** спать как убитый (букв. как пушка); **a fi singur cusc** быть совсем одному (один одиначенек); **a se supăra foc** страшно рассердиться; **a pleca glonț** вылететь пулей и т. п.

При употреблении глагола в таких словосочетаниях в форме множественного числа существительное сохраняет форму единственного числа: *sîntem singuri cusc*.

§ 15. Герундий в функции определения к существительному. Întrebuintarea atributivă a gerunziului

Деепричастие (герундий) может употребляться в функции определения к существительному: **un copil plîngînd** плачущий ребенок, **un om alergînd** бегущий человек. На русский язык оно переводится, как правило, активной формой причастия несовершенного вида.

Деепричастие в функции определения обычно не согласуется с существительным: **un bărbat rîzînd — o femeie rîzînd — oameni rîzînd**. Оно сохраняет глагольные свойства и может иметь при себе распространяющие слова: **Fete și băieți venind din Bihor povesteau că...** — Приходящие из Бихора юноши и девушки рассказывали, что...

Примечание. Согласование наблюдается в тех случаях, когда герундий утрачивает глагольные свойства и функционирует как прилагательное. Это имеет место, как правило, в устойчивых сочетаниях слов: **cu mîinile (degetele) tremurînde** дрожащими руками (пальцами), **femeie suferindă** страдающая женщина, **prețurile crescînde (descrescînde)** растущие (снижающиеся) цены, **ruini fumegînde** дымящиеся руины и т. п.

§ 16. Герундий в функции сказуемого придаточного дополнительного предложения.

Gerunziu ca predicat al propoziției subordonate complete

После глаголов чувственного восприятия: **a vedea, a observa, a zări, a privi, a auzi, a asculta, a simți**, а также после глаголов **a crede, a găsi** в функции дополнительного придаточного предложения может употребляться деепричастный оборот: **Am văzut că el pleacă → L-am**

văzut plecînd; Am simțit că cineva se apropie → Am simțit pe cineva apropiindu-se. В таких случаях подлежащее придаточного предложения оформляется как прямое дополнение к глаголу главного предложения, а сказуемое выражается герундием.

На русский язык деепричастные обороты этого типа переводятся придаточными дополнительными (с союзами *как* и *что*) или определительными, причастными оборотами или отглагольными существительными.

Примечание. Такие деепричастные обороты близки по структуре латинской конструкции *accusativus cum infinitivo* (ср.: *франц.* je le vois venir, *исп.* lo veo venir, *итал.* lo vedo venire и т. д.) с той разницей, что место инфинитива здесь занимает герундий (ср.: *англ.* I see him coming).

§ 17. Определительные придаточные предложения.

Propozițiile subordonate atributive

Придаточное предложение может выполнять функцию определения к одному из членов главного предложения, выраженному существительным или его эквивалентом (местоимением, субстантивированным прилагательным и т. п.). Слово в главном предложении, к которому относится определительное придаточное предложение, называется его антецедентом (*antecedent*).

Различают два типа определительных предложений: детерминативные (*determinative*) и экспликативные (*explicative*).

Детерминативным, или собственно определительным, называется такое придаточное, в котором содержатся сведения об антецеденте, необходимые для завершенности смысла предложения в целом: *Filmul pe care l-am văzut ieri nu-mi pare reușit.*— Я нахожу фильм, который мы вчера посмотрели, неудачным (без придаточного предложения осталось бы неясным, о каком фильме идет речь). Детерминативные предложения, в отличие от аналогичных предложений в русском языке, запятыми не выделяются.

Экпликативным, или пояснительным, называется такое придаточное, в котором даются лишь дополнительные сведения об антецеденте. Главное предложение в таких случаях характеризуется смысловой и грамматической завершенностью: *Autorul comediei satirice vestite „O scrisoare pierdută“, care pentru prima dată a fost pusă pe scena Naționalului bucureștean în 1884, este I. L. Caragiale.*— Автор известной сатирической комедии «Потерянное письмо», которая впервые была поставлена на сцене бухарестского Национального театра в 1884 г.,— *Й. Л. Караджале* (сведения о премьере, при всей их важности, являются в данном предложении дополнительной информацией об антецеденте). Экпликативные определительные предложения, в отличие от детерминативных, выделяются запятыми (при их произнесении между главным и придаточным делается пауза).

Определительные придаточные обоих типов вводятся относительным местоимением *care* (о склонении см. с. 61) и относительными наречиями *unde*, *cînd*: *Din locul unde mergem se poate vedea o cetate veche.*— С того места, куда мы направляемся, можно будет увидеть

staruя крепость. Относительные наречия, как и местоимение care, могут употребляться с предлогами: Camera de unde am ieșit... Camera din care am ieșit...

Детерминативные придаточные предложения вводятся также союзами că, să: Ideea că este bolnav nu-i dădea pace.— Мысль, что он нездоров, не давала ему покоя; Voi avea și eu plăcerea să particip la această festivitate.— Я тоже буду иметь удовольствие принять участие в этом празднике.

Примечания: 1. В определительных придаточных предложениях обоих типов наряду с care употребляется неизменяемое относительное местоимение ce: Oamenii ce priveau, și mai ales băieții, leșinau de rîs (C r e a n g ă).— Присутствующие (букв. люди, которые смотрели), и особенно парни, умирали со смеху. Особенно часто местоимение ce можно встретить в поэтических произведениях. В повседневной речи употреблять ce в функции относительного местоимения не рекомендуется.

2. Антецедент детерминативных придаточных предложений употребляется чаще всего с определенным артиклем: Iată drumul (șoseaua) care duce la Timișoara.— Вот дорога (шоссе), которая (которое) ведет в Тимишоару; Cine a avut ideea să-i luăm cu noi? — Кому из нас пришла мысль взять их с собой? Неопределенный артикль при антецеденте передает значение неопределенности: Căutăm un loc unde să stăm de vorbă liniștiți.— Мы ищем место (= какое-нибудь место), где можно было бы спокойно поговорить. Отсутствием артикля выражается неопределенная множественность: Există oameni care nu înțeleg aceasta.— Есть люди, которые этого не понимают.

Грамматическое оформление антецедента экспликативных предложений от наличия придаточного не зависит, оно осуществляется по общим правилам употребления артикля.

EXERCIIU DE GRAMATICĂ

1. Traduceți în limba rusă propozițiile și frazele următoare; găsiți imbinările de cuvinte în care substantivul nearticulat îndeplinește funcția de adverb:

1. Am rămas în orașul acesta singur cuc! 2. Când auzea că Huțu are să învețe latinește... îi venea să sară cuc de bucurie (S l a v i c i). 3. Domițian se uita uimit în gura ei, ascultînd cum se țin lanț vorbele una după alta (B a s s a r a b e s c u). 4. Traversînd strada, copiii se țineau lanț. 5. Eram atît de obosit că am dormit tun toată noaptea. 6. Mama s-a supărat foc văzîndu-mă atît de murdar. 7. Fugeam glonț și totuși nu eram sigur că ajung la timp.

● 2. Definiți funcția sintactică a gerunziului; faceți o retroversiune a textului:

1. Treceam prin apa clocotindă a Porților de Fier. 2. Cărunțind, devenea și mai impunător. 3. Pletele de-abia cărunțind îi cădeau pe umeri. 4. În primăvara de luptă a anului aceluia, se ridicau flămînzii negri, împresurați de femei bocind și copii scheletici (S a d o v e a n u). 5. Bocind după el ca după un mort, bătrînele îl urmăreau la cîțiva pași de el și de soldații care-l însoțeau. 6. Mergeam repede cu inima bătînd. 7. S-a oprit lîngă ușă bătînd ușor de trei ori. 8. Admir activitatea crescîndă a acestor oameni. 9. Pe obraz purta o zgîrietură proaspătă, sîngerîndă (Cezar P e t r e s c u). 10. Spinările aburinde ale cailor arătau cît de lung și cît de greu fusese drumul. 11. Atunci, din înălțimile văzduhului, zboară, cîntînd ale lor doine, lungi șire* de cocori, brîne șerpuinde de acele păsări călătoare (O d o b e s c u). 12. Iară nemernica drumeață

lăcrimînd, îl petrecea cu ochii în zbor, mergînd spre fîntîna ce-i arătase el (C r e a n g ă).

3. Traduceți folosind diferite variante ale redării în limba rusă a propozițiilor subordonate cu gerunziu:

1. Deodată am văzut un lup ieșind din pădure și am tulit-o la fugă. 2. Priveam pămîntul aburind și îmi dădeam seama că vine primăvara. 3. Am observat în depărtare un grup de tineri jucînd hora. 4. L-am zărit pe copil ținîndu-se de poalele mamei. 5. Îi ascultam pe lăutari cîntînd, iar gîndurile îmi pluteau departe. 6. Mi-am simțit inima bătînd mai tare. 7. Încerca să nu facă zgomot deoarece mă credea dormind. 8. L-am găsit pe Ionescu scriind ceva. 9. Ai observat pe cineva mișcîndu-se acolo? 10. Te credeam lucrînd la bibliotecă. 11. Din camera mea îi auzeam pe părinți sculîndu-se. 12. De ce te gălesc plîngînd?

4. Traduceți în limba română folosind propozițiile subordonate cu gerunziu:

1. В фойе я увидел Николая, рассматривающего фотографии актеров. 2. Он слышал, как зрители смеялись, и его сердце наполнилось радостью: комедия удалась. 3. А я думал, что ты снимаешь цветной фильм! 4. Он застал Анну читающей сценарий нового фильма, в котором она должна была играть. 5. Мне нравится слушать, как ты читаешь стихи. 6. Режиссер почувствовал вдруг, что публика теряет интерес к пьесе. 7. Я думал, он пишет новую пьесу. 8. Мы застали их за телевизором. 9. Ты застанешь меня за подготовкой новой редакции пьесы. 10. Я почувствовал, что Мария плачет, и пожалел, что привел ее на этот спектакль. 11. Он увидел, как кто-то подошел к помощнику режиссера и как тот сразу же пошел за кулисы.

● 5. Analizați propozițiile subordonate artubutive din punct de vedere al elementului introductiv, al tipului subordonării și al punctuației:

1. Problema educației fizice la întreprinderea noastră, despre care s-a vorbit atîta, nu este o problemă irezolvabilă. 2. Tînăra pe care ai întîlnit-o în curte e nora mea. 3. Căutați un loc pe unde să trecem. 4. Gîndul că n-am să-l mai văd mă chinuie. 5. El și-a petrecut copilăria printre oamenii din popor, care l-au învățat cîntece vechi și i-au deschis minunata lume a basmelor. 6. N-ai dorința să-mi spui adevărul? 7. Spectacolul la care am asistat ieri mi-a părut prea lung.

TEXTE SUPLIMENTARE

MIT

H. Nicolaide

Tănase nu era un simplu actor. Nici măcar un personaj. Era un mit. După fiecare premieră, spectacolul odată epuizat la București, Tănase își imbarca întreaga trupă în cinci vagoane și pornea în turneu prin țară, descrețind și frunțile necăjite ale provincialilor.

Într-o primăvară ploioasă, pornită într-un astfel de turneu, trupa „Cărăbușului” trecuse de Vaslui și se îndrepta spre Bîrlad. Pe la jumătatea

drumului, Tănase, răcit cobză, cu temperatură mare, hotărăște să se întoarcă la Vaslui unde, îngrijit de ai lui, spera ca într-o zi, două, să se pună pe picioare.

— Așa că, măi Mitică, musai deseară la Bîrlad să vă descurcați fără mine. Joacă Giugaru în locul meu. Știe toate rolurile. Și pînă la Galați vă ajung din urmă...

La Bîrlad, în lipsa unei săli de teatru, spectacolele au fost programate în sala mare a Tribunalului. Ziua se țineau procesele, seara se mai adăugau cîteva bănci împrumutate de la Primărie, iar podiumul unde, de obicei, stăteau judecătorii, ținea loc de scenă.

Sala tixită de lume, mulți veniți cu căruțele de prin comune să-l vadă pe Tănase, gongul și... începe spectacolul. Lumea se amuză, aplaudă, și la fiecare apariție a lui Giugaru un cetățean cu nevastă-sa din fundul sălii, strigă ca la fotbal:

— Bravo Tănaseee! Bravo Tănaseee!

La un moment dat, cineva dintre oficialitățile orașului se întoarce spre cetățean și-i spune:

— Nu mai face, frate, atîta tărăboi! Înțeleg că-ți place, te distrezi, dar nici așa! Și-apoi, degeaba tot strigi «bravo Tănase», că nu joacă azi nici un Tănase!

— Cum nu joacă? se miră cetățeanul.

— Uite-așa! S-a îmbolnăvit și a rămas la Vaslui. Joacă Giugaru în locul lui.

— Giugaru?!... I-auzi, nevastă, zice indignat cetățeanul, nu joacă Tănase. Înseamnă că am rîs degeaba. Hai acasă!

¹ odată epuizat = după ce a fost epuizat

DIN ÎNSEMNĂRILE UNUI ACTIVIST AL CINEMATOGRAFIEI

Mihu Dragomir

Cînd un film este bun, meritul este al regizorului. Cînd este prost, vina este a scenaristului...

Comedie muzicală: un film în care actorii rîd într-una, doar-doar va rîde și un spectator.

Ecranizare: dintr-un costum bărbătesc se face un taior.

Scenaristul: cărbune ars pentru ca locomotiva să înainteze spectaculos.

Nicăieri nu-și poate un scriitor verifica nervii mai bine ca în cinematografie.

Unii vor să cunoască filmul în amănunt încă de la scenariu. Este ca și cînd ai vrea să locuiești în planul unei case.

Fiind neglijată de noi, secția de desen animat și păpuși merge din ce în ce mai bine...

Despre ce pot discuta două prietene care nu s-au văzut de-o săptămână? Bineînțeles despre film.

— Ce spui, tu ¹, de filmul de-aseară, de la televizor? Ți-a plăcut?

— N-am fost acasă. Interesant?

— Formidabil! Unul dintre cele mai palpitanțe filme pe care le-am văzut. M-a ținut tot timpul cu sufletul la gură.

Interesată, blonda (cealaltă e brunetă) își trase fotoliul mai aproape și-o îndemnă:

— Povestește-mi-l și mie. Sînt curioasă.

— Imaginează-ți. Pe un drum îngust, un canion ² sau așa ceva, o mașină aleargă în plină viteză. La volan un bărbat. Bărbatul acesta, adică acela, avea o figură bizară, era frămîntat, înțelegi? Frămîntat de ceva profund și totodată foarte important. Alături, ea. O femeie splendidă! Părea și ea preocupată, misterioasă, în așteptarea unui eveniment tragic sau fericit, încă nu știm cum și în ce fel. Mașina accelerează. Cei doi nu-și vorbesc.

— Din cauza vitezei?

— Nu, tu ¹! Regizorul i-a pus să tacă. Pentru atmosferă, înțelegi?

— Spune mai departe! Vai, ce interesant!

— Mașina accelerează mereu, știi cum sînt mașinile moderne. Ei bine, accelerează, accelerează și, deodată, se trezesc pe marginea unei prăpastii...

— Parcă spuneai că sînt într-un canion. Jos, pe șosea.

— Ehei, să fii sănătoasă de cînd au trecut de canion. Acum mergeau, undeva, pe sus! Au ajuns pe marginea prăpastiei. Deodată, mașina se înclină, și...

— Cade!

— Nu. Se redresează și pornește mai departe în plină viteză. Zboară pe o pantă, trece printr-un cimitir, traversează un cîmp minat...

— De unde mine?

— Știu eu? Din războiul trecut. Sau le-or fi pus indienii.

— Indienii? Indienii folosesc săgeți.

— Asta n-are importanță. Important e că mașina a intrat pe un cîmp minat.

— Și-a explodat! strigă blonda.

— Nu, că erau dezamorsate ³.

— Deci, tinerii au scăpat...

— De mine au scăpat, oftează bruneta, dar au intrat în mlaștină. Cu glasul sugrumat, blonda prevede drama:

— Înțeleg. Mașina intră în mlaștină și încet, încet, începe să se afunde.

— Nu se afundă, fiindcă mlaștina e secată. O secetă cumplită uscăse totul, evaporase orice urmă de viață.

— Vrei să spui că cei doi mor de sete în plin pustiu?

— Ce pustiu? La doi pași de mlaștină se afla un ranch ⁴.

— Cu bandiți! țipă blonda.

— Aș, cu părinții lui.

— Stai. Cred că am intuit esența dramei. Când ajung la ranch află că părinții lui au murit din cauza secetei.

— Care secetă?

— N-ai spus tu că o secetă cumplită secase mlaștina?

— O secase, dar de două săptămîni ploua cu găleata.

— Atunci, i-au găsit inundați?

— Aș! I-au găsit citind telegrama.

— Telegrama șerifului?

— Care șerif?

— Să zicem, șeriful din statul vecin, care aflîndu-se în căutarea unui traficant de stupefiante, telegrafiază părinților bănuind că tînărul...

— Ce tot vorbești? se miră bruneta. Telegrama e chiar din partea tînărului, a fiului lor care își anunță sosirea...

— Mă rog, și cum se termină toată povestea? întrebă, enervată, blonda.

— Simplu, tînărul le spune părinților că vrea să se căsătorească, bineînțeles, cu femeia pe care a adus-o cu el. Nunta o fac chiar acolo, la ranch, în mijlocul naturii.

— Asta-i tot?

— Tot.

— Și ce vezi tu palpitant, senzațional, în istorioara asta?

— Cum, ce? N-ai ascultat-o cu sufletul la gură?

¹ tu — în funcția unui vocativ; în cel de-al doilea caz se poate traduce: Да нет!

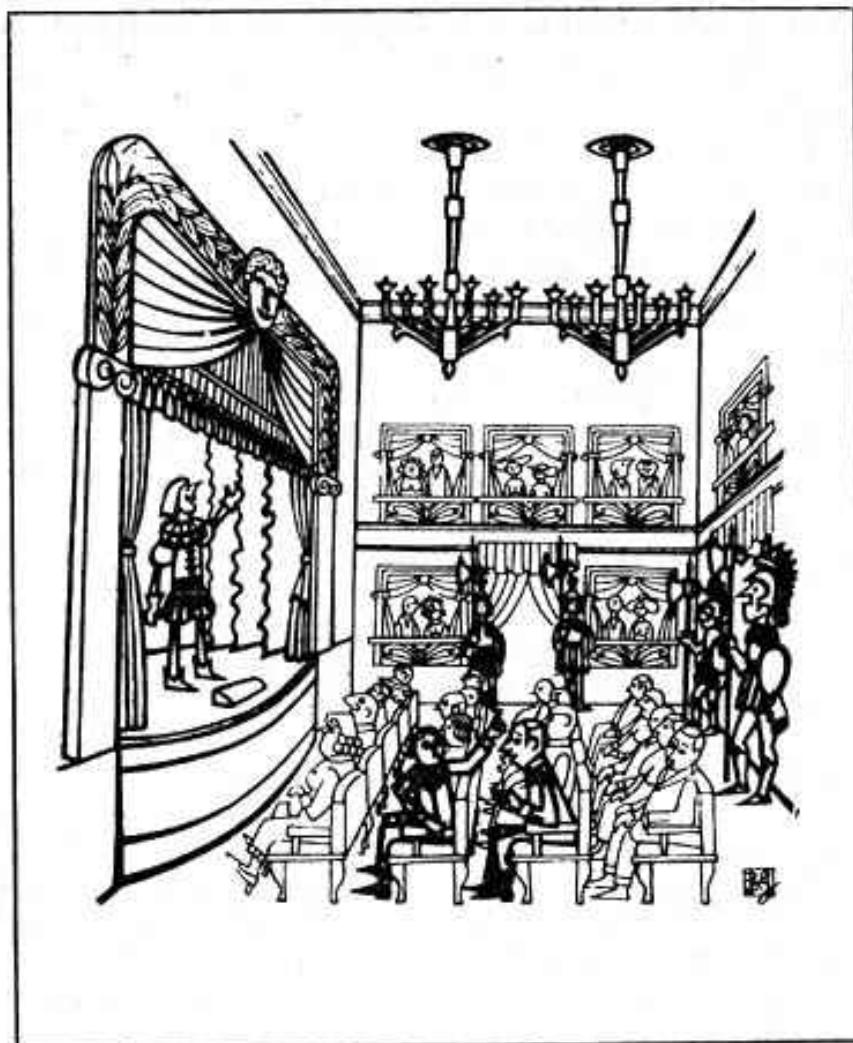
² canion, canioane *n* — vale adîncă și strîmtă (ущелье)

³ a dezamorsa (-ez) *vt* — a scoate amorsa unui proiectil (pentru a-l împiedica să explodeze)

⁴ ranch — рэнчо, ферма

EXERCITII DE CONVERSAȚIE

1. Încercați să redați în limba română impresiile academicianului T. Vianu de la spectacolul de muzică ușoară la care a asistat o dată; spuneți ce părere aveți despre asemenea spectacole.
2. Povestiți în limba română schița satirică a lui H. Nicolaide „Mit“; spuneți care este părerea dv. asupra motivelor dezamăgirii personajului și a nivelului lui de cultură.
3. Descrieți în limba română situațiile din viața teatrului prezentate în desene (v. p. 56).
4. Comentați în limba română „Însemnările unui activist al cinematografului“ și schița „Subiect palpitant“.
5. Vorbiți în limba română despre rolul teatrului, al cinematografului, al televiziunii, precum și despre cel al dramaturgilor, al scenariștilor și al actorilor în viața culturală a societății.
6. Găsiți în presa românească cîte un articol închinat problemelor teatrului, ale cinematografului sau ale televiziunii și povestiți-l în românește. Discutați cu colegii și cu profesorul (profesoara) problemele ridicate în articolul povestit.

- Interesantă montare!
- Nu, dragă, halebardierii sînt puși ca să nu plece publicul înainte de final!...

Fără cuvinte...

7. Faceți același lucru pe baza unui asemenea articol scos din presa periodică sovietică.
8. Vorbiți în limba română despre o piesă de teatru, un film sau o emisiune de la televizor pe care le-ați văzut în ultimul timp.
9. Comentați în limba română reflecțiile și anecdotele din rubrica *În treacăt*.

TRADUCERE DE CONTROL

Мы изучили тему «Вечер, проведенный в театре или в кино», познакомились с впечатлениями известного румынского специалиста в области литературы и эстетики академика Т. Виану от посещения концерта современной музыки и современной песни. Он пишет о том, что это было для него непривычно, так как вместо звука кларнетов, флейт, виолончели, фагота и английского рожка он слышал удары барабанов (тамбуров), скрежет металлической щетки и другие непривычные для него звуки. Но в то же время это создавало определенную гармонию, а по окончании песни каждый раз зал неистовствовал и требовал повторения. Молодежь понимает эту музыку и принимает ее. Исполняемые певцом мелодии запоминаются, их можно услышать на улицах, на берегу озера, повсюду, где есть молодежь. Текст рассказа передает контраст в восприятии искусства разными поколениями, но он не содержит осуждения. Такова жизнь, она не стоит на месте.

«Заметки активиста киноискусства», составленные М. Драгомиром, при всей их занимательности, поднимают важные и сложные вопросы развития киноискусства. В небольшом сатирическом рассказе Х. Николаиде «Миф» изображен гражданин низкого культурного уровня (*de un nivel cultural scăzut*), который ведет себя в театре, как на футболе, а в рассказе Р. Тотт «Захватывающий сюжет» сатира направлена на бессодержательность некоторых фильмов, показываемых по телевидению.

LECȚIA 5

LA MULȚI ANI!

ÎN AJUNUL ANULUI NOU

(fragment)

Emil Gîrleanu (1878—1914)

Conul¹ Grigori și coana¹ Ruxanda n-au copii: singurul copil ce avu-se², o fată la care ținuseră ca la ochii din cap, murise, s-a împlinit anul. De la dînsa le rămăsese copilașul, amintire vie pe urma odorului pierdut. Nepoțelul era un băiețel gingaș, cu ochii negri-negri și umezi, ca și cînd ar fi plîns într-una și neobișnuit de deștept.

E în ajunul Anului Nou. Bătrînii au umblat două zile de-a rîndul

ca să cumpere jucării. Astă-seară le-au așezat pe toate în câte un colț, ca să nu se vadă.

S-a înnoptat, și, cu toate că au aprins lampa, perdelele nu-s³ lăsate; pe luciul geamului se văd afară lunecînd fulgii mari de ninsoare. Din cînd în cînd răsună clinchetele zurgălăilor de la sănii, iar cîteodată și pocnetul scurt al vreunui harapnic⁴ — umblă urătorii. Conul Grigori stă pe divan, lîngă sobă, și ține nepoțelul pe genunchi; coana Ruxanda, în picioare, îi privește pe amîndoi.

Uitîndu-se zîmbitor, cu înțeles, la soția dumnisale *, bătrînul începe a povesti⁵:

— Era odată, dragul tatei⁶, un copilaș, un copilaș frumos ca tine, și cuminte...

— Tot ca tine, adaogă * coana Ruxanda, pe care nu o rabdă inima să tacă.

— De cumițenia lui se dusesse vestea peste nouă-mări și țări; ba ajunsesse vestea pînă la casa anului celui vechi și bătrîn, care avea să plece pe alte tărîmuri, cum pleacă cel de acuma *. Și ce și-o fi zis anul cel gîrbovit de zile: „Așa bătrîn cum îs eu, am să mă duc cum oi putea, cum n-oi putea, să văd așa minune de copil“. Și-a luat bătrînul traista, toiagul de fier și a purces la drum. Și-a mers, și-a mers moșneagul, pînă în dimineața zilei cînd avea să-și ieie * rămas bun de la pămînt, și numai ce-a ajuns într-un tîrg. A luat ogradă de ogradă, căutînd, căci nu-l vedeau decît copiii; pe ceilalți oameni îi împiedeca * puterea lui să-l zărească. Cari cum îl vedeau⁷ — pe el: unii îi săreau în spate, alții îl trăgeau de suman, alții îi smunceau * traista: „Dă-mi și mie, moșule, dă-mi și mie“. Cum îs plodurile * obraznice. Bietul moșneag începuse a se căi: „Pesemne ceasul rău m-a-ndemnat — gîndea dînsul — să-mi las eu liniștea și să mă iau după o vorbă“. Ajunsesse pe la rohatcă⁸, gata să iasă din tîrg, cînd obosit, mai cu seamă că începuse și a viscoli, se așeză pe prispa celei din urmă case, își puse traista și toiagul lîngă dînsul și-și sprijini capul în palme. Numai iată că se deschide ușa și iese un copilaș, care-l privește cu milă și-i zice: „Vino, moșule, în casă de te odihnește⁹ puțin“. Bătrînul se sculă, intră înăuntru și puse într-adins traista cu jucării pe masă, în lumină, doar ar străluci mai tare. Copilul parcă nici nu le văzuse. Bătrînul a-nțeles atunci că găsisse copilul despre cumițenia căruia ajunsesse vestea pînă la el. Atunci i-a făcut cu mîna peste ochi, așa, copilul a lipit genele și-a adormit îndată. Și iată ce a visat... Părea că plecase cu moșul care-l ținea de mîna, și cum ieșeau din ogrăgioară¹⁰, deodată se ridică un omăt cît casa; dar moșul suflă odată și ca prin farmec se deschide o cărare lungă, lungă, acoperită de iarbă verde, din care se ridică miros dulce de toporași; iar de pe marginea cărării * tot felul de copaci: smochini cu frunzele late, și roadele zăhărisite gata...

— Ai văzut tu vreodată smochine zăhărisite? Ia arată-i tu, Ruxando.

Boierul clipi din ochi și coana Ruxanda aduse de pe măsută o cutie plină, plină.

— Așa, de acestea.

... Și deodată, așa din văzduh, sare un pitic de bătrîn — poate să fi avut o sută de ani și nu era mai mare ca tine — cu o barbă lungă de mătura¹¹

pe jos, îmbrăcat într-o cașaveică verde cusută cu fir. Știi tu cine era? Nu? Hm! Cred și eu: era Statul-Palmă-Barbă-Cot¹².

Coana Ruxanda, îndată ce auzise de moșneag, se furișă într-un colț, luă un moșneag ce semăna aidoma cu Statu-Palmă și puse jucăria pe scaun.

¹ conul, coana — formele articulate prescurtate de la cucon, -i m, cucoană, -e f *inv.* — lit. domn, doamnă

² ce avusese — lit. pe care îl avuseseră

³ -s, далее также *is* — краткие (разговорные) формы глагола *a fi* (*prez. indic.*)

⁴ harapnic, -ce *n reg.* — bici mare, împletit din cîneră sau din curele

⁵ a începe + *inf. inv.* — lit. a începe + *conj.*

⁶ dragul tatei — ласковое обращение к ребенку (мой дорогой, мой хороший и т. п.)

⁷ cari cum îl vedeau — дети (*досл.* которые) как только они его видели

⁸ rohatcă *reg.* — городская застава

⁹ vino de te odihnește — lit. vino să te odihnești

¹⁰ ogrăgioară — уменьшит. от *ogradă*, *ogrăzi f*

¹¹ lungă de... — такая длинная, что...

¹² Statul-Palmă-Barbă-Cot — Мужичок с ноготок (с длинной бородой), personajul tradițional al basmelor populare românești (см. с. 223).

În trecut

Cine nu-și încearcă norocul la Loto în noaptea de Anul nou? Iată și o discuție pe această temă:

- Eu am tras trei bilete. Cu unul dintre ele am cîștigat două mii de lei.
- Ce ghinion! Înseamnă că două bilete le-ai cumpărat degeaba.

Orice om vrea să treacă în anul următor cu conștiința împăcată. Un funcționar își cheamă colegul la telefon:

- Împrumută-mi cinci mii de lei, îl roagă.
- Pentru ce îți trebuie o sumă atît de mare? se miră colegul.
- Vreau să-mi lichidez toate datoriile.

Antonime: deștept — prost; scurt — lung; umed (ud) — uscat

Sinonime: geam — fereastră; a privi pe cineva — a se uita la cineva; îndată — imediat; într-una — mereu; pesemne — desigur; din cînd în cînd — din timp în timp; mai cu seamă — mai ales, îndeosebi, în special

REȚINEȚI EXPRESIILE

a da speranță (nădejde), a inspira ~ — внушать надежды

de anul nou — новогодний; la anul — в будущем (следующем) году;

pînă la anul — до будущего года

de-a rîndul — один за другим, подряд

în picioare — стоя

peste nouă mări și țări — за тридевять земель

a se lua după o vorbă (vorbe) — поверить слухам

a ține la cineva ca la ochii din cap — очень дорожить кем-то, хранить как зеницу ока

VOCABULAR TEMATIC

a admira (admír) *vt* любовать-ся, восхищаться
 dar, -uri *n*, cadóu, -ri *n* подарок
 ger, -uri *n* мороз
 gheáță, ghéțuri *f* лед
 a împărți (împárt) *vt*; a distribui (distribui) *vt* раздавать
 a împodobi (-esc) *vt*; a decora (-ez) *vt* cu... украшать чем-то
 a înmîna (-ez) ceva cuiva вручать что-то кому-то
 Moș Gerilă (Moș Crăciún) Дед Мороз (Crăciun — *relig.* Рождество)
 a păstra (-ez) *vt* беречь, сохранять

pom, -i *m* (brad, brazi *m*) de iarnă
 новогодняя елка
 a (se) realiza (-ez); a (se) îndeplini (-esc) исполнять(ся), осуществлять(ся)
 reveliôn, -oane *n* встреча Нового года;
 a face ~ul, a petrece ~ul встречать Новый год
 sac, -i *m* мешок un ~ încărcat полный мешок
 spor *n* sing успехи; ~ la muncă успехи в труде; cu ~ с успехом
 a ura (-ez) cuiva ceva желать кому-то чего-то
 vis, -uri *n* мечта

EXERCITII LEXICALE

- 1. Găsiți echivalentele rusești ale locuțiunilor formate cu verbul a (se) ține și faceți o retroversiune a propozițiilor (a frazelor):

1. E slab, nu se mai ține în picioare. 2. Are o memorie proastă, nu ține minte nimic. 3. Da mai ține-ți gura, soro, că mă dai de rușine (A l e c s a n d r i). 4. Strigă cât te ține gura, eu tot nu voi face ceea ce vrei tu! 5. Țineți minte, copii — a spus tata, că Moș Gerilă nu vine decît la cei cuminți. 6. Țineți seama de vorbele bătrînului, știe ce spune. 7. Dacă promiți ceva cuiva, trebuie să te ții de cuvînt. 8. Nu-l cred, nu se ține niciodată de cuvînt. 9. Nu mai ești mic, de ce tot te mai ții de poalele mamei? 10. Am văzut acolo un grup de femei, cu copii mici în brațe și cu alții, puțin mai mari, care li se țineau de poale.

- 2. Găsiți echivalentele rusești ale locuțiunilor formate cu verbele a (se) lua, a-și lua și faceți o retroversiune a propozițiilor (a frazelor):

1. Copiii văzîndu-l pe grădinar au luat-o la fugă. 2. Ca să ajungeți la universitate trebuie s-o luați la dreapta. 3. Mi-am luat rămas bun de la gospodina casei (S a d o v e a n u). 4. Cum îl vede, se ia după el. 5. Ia-o înainte! 6. Și-a luat inima în dinți și a tăcut. 7. Știu că te doare, dar n-ai ce face, trebuie să-ți iei inima în dinți și să ai răbdare. 8. Îmi iau bună ziua și ies. 9. El nu pleacă niciodată fără să-și ia bună ziua. 10. Luați-vă rămas bun de la prieteni și hai să mergem acasă. 11. Luați seama că acum e frig. 12. O, Despot, dar ia seama la furtună! (A l e c s a n d r i).

3. Compuneți cîte două sau trei propoziții cu fiecare dintre locuțiunile formate pe baza verbelor a (se) ține, a (se) lua, a-și lua.
 4. Compuneți cîte o propoziție sau două cu fiecare unitate din rubrica *rețineți expresiile* și cu fiecare cuvînt din *vocabularul tematic*.

ГРАММАТИКА

§ 18. Существительное в составе атрибутивной структуры оценочного значения. Atributul substantival de tip special

Два существительных, соединенных предлогом *de*, из которых первое употребляется с неопределенным артиклем, а второе без

артикля, образуют особую структуру оценочного типа: *o minune de copil* чудо ребенок, *o frumusețe de fată* красавица девушка и т. п. Особенность этой структуры состоит в том, что в ней нарушено соотношение формы и содержания, чем и достигается ее особый выразительный эффект. Первое существительное грамматически является определяемым, но по смыслу оно содержит оценку, т. е. представляет собой определение. Второе же существительное, наоборот, по форме — определение, по смыслу — определяемое.

Примечание. Аналогичная конструкция известна и другим романским языкам, в частности французскому: *un diable de garçon* пройдоха парень; *un drôle d'enfant* забавный, чудной ребенок (в данном случае первую позицию занимает прилагательное).

§ 19. Личное местоимение (pronumele personal) „dînsul“

Для обозначения одушевленного лица, наряду с местоимениями *ei, ea, ei, ele* и формами вежливости *dumnealui, dumneaei, dumnealor*, используются местоимения *dînsul, dînsa, dînșii, dînsele*, которые также относятся к разряду личных местоимений 3-го лица и являются ударными формами. Они употребляются главным образом в разговорной речи.

Без предлога названные формы выполняют функцию подлежащего: *Dînsul nu știe nimic.* — Он ничего не знает. В сопровождении предлогов — функцию косвенных дополнений: *Merg și eu cu dînsa.* — Я тоже пойду с ней. При наличии частицы *pe* — функцию прямого дополнения: *Pe dînsa o cunosc din copilărie.* — Я знаю ее с детства.

Примечание. В современном языке местоимение *dînsul* обнаруживает тенденцию к переходу в разряд местоимений вежливости, заменяя *dumnealui*. Форма *dumnealui* как местоимение вежливости заменяется также словосочетанием *domnia-sa*.

§ 20. Склонение относительного местоимения (declinarea pronumelui relativ) „care“

Относительное местоимение *care* который (-ая, -ое, -ые) склоняется как в единственном, так и во множественном числе (в отличие от других романских языков, где относительное местоимение по падежам не изменяется). Парадигма склонения имеет следующий вид:

		Singular		Plural	
		Masculin	Feminin	Masculin și feminin	
		care		care	
N.				căror	
G.	(1)	cărui	cărei	căroră	
	(2)	căruia	căreia	căroră	
D.		căruia	căreia	pe care	
Ac.		pe care			

Примечание. По этой же модели склоняются неопределенные местоимения, производные от *care*: *oricare* всякий, любой, каждый, *G.-D. sing* *oricărui(a), oricărei(a), pl* *oricăror(a)*; *fiecare* каждый (употребляется в единственном числе), *G.-D.* *fiecărui(a), fiecărei(a)*, а также неопределенное местоимение *cutare* такой-то, *G.-D.* *cutărui(a), cutărei(a)* (употребляется преимущественно в единственном числе).

§ 21. Употребление относительного местоимения „care“ в форме родительного падежа.

Întrebuințarea lui „care“ în genitiv

Если слово в придаточном предложении, к которому относится местоимение, не имеет предлога, то используются формы *căruî, cărei, căror* (1). Если же это слово сопровождается предлогом или стоит в дательном падеже, то употребляются формы *căruia, căreia, căroa* (2):

Vecina a **cărei** soră învață la universitate.— *Соседка, сестра которой учится в университете.*

Băiatul **ai** **căruî** părinți stau la țară.— *Мальчик, родители которого живут в деревне.*

Vecina **despre** sora **căreia** mi-ai povestit odată.— *Соседка, о сестре которой ты мне когда-то рассказывал.*

Băiatul **părinților** **căruia** le-am adus o scrisoare.— *Мальчик, родителям которого я привез письмо.*

При этом в первом случае существительное придаточного предложения, определяемое местоимением *care*, употребляется без артикля (*soră, părinți*); перед относительным местоимением появляется possessивный артикль (**a cărei, ai căruî**); относительное местоимение стоит перед существительным (**a cărei soră, ai căruî părinți**). Во втором случае существительное придаточного предложения, определяемое местоимением *care*, имеет определенный артикль (*despre sora căreia, părinților căruia*); possessивный артикль отсутствует, а местоимение стоит после существительного.

Примечание: Существительное в придаточном предложении, не имеющее при себе предлога, сочетается только с формами без постпозитивного -а (*a cărei soră, ai căruî părinți*). При существительном с предлогом могут быть употреблены оба варианта форм: *despre sora căreia* и *despre a cărei soră*.

§ 22. Согласование относительного местоимения.

Acordul pronumelui relativ

Относительное местоимение *care* в форме родительного и дательного падежей согласуется в роде и числе с антецедентом: **Prietenul** cu sora **căruia** învăț...— *Друг, с сестрой которого я учусь...*; **Studenta** cu fratele **căreia** stau de vorbă...— *Студентка, с братом которой я разговариваю...*; **Copiii** cu învățătoarea **căroa** sînt prietenă...— *Дети, с учительницей которых я дружу...* (род. падеж); **Omul** **căruia**...— *Человек, которому...*; **Fata** **căreia**...— *Девушка, которой...*; **Studentii** **căroa**...— *Студенты, которым...* При употреблении родительного и дательного падежа с постпозитивным -а (*căruia, căreia, căroa*) осуществляется только это согласование. Как видно по переводам, в данном случае румынский язык обнаруживает аналогию с русским языком.

При употреблении форм родительного падежа без постпозитивного -а (cărui, cărei, căror) производится двойное согласование: относительное местоимение в соответствии с общим правилом согласуется с антецедентом в главном предложении, а посессивный артикль — с определяемым существительным в придаточном:

Vecina a cărei soră învață la universitate . . .

Vecinul a cărui soră a plecat . . .

Vecinul ale cărui fiice sînt studente . . .

Vecinii al căror fiu nu mai stă cu ei . . .

Vecinul ai cărui copii învață aici . . .

§ 23. Повтор дополнения в предложениях с относительным местоимением.

Propozițiile subordonate atributive cu complementul reluat printr-un pronume personal

В предложениях с относительным местоимением повтор (формой личного неударного местоимения) производится, если:

1) относительное местоимение выступает в функции прямого дополнения (pe care): *Cartea pe care o citim...*— Книга, которую (ее) мы читаем...; *Studentii pe care i-am întîlnit la bibliotecă...*— Студенты, которых (их) я встретил в библиотеке...

2) относительное местоимение используется в форме дательного падежа, выполняя функцию косвенного дополнения (адресат действия): *Omul căruia i-ai expediat o telegramă...*— Человек, которому (ему) ты отправил телеграмму...; *Studentii căroră le ține prelegeri...*— Студенты, которым (им) он читает лекции...

3) относительное местоимение в родительном падеже определяет в придаточном предложении существительное, выполняющее функцию прямого дополнения: *Regizorul al cărui film l-am văzut de mai multe ori...*— Режиссер, фильм которого (его) мы смотрели много раз...; *Romanul pe autorul căruia (pe al cărui autor) îl cunoaște bine...*— Роман, автора которого он хорошо знает... Здесь личным неударным местоимением повторяется определяемое существительное, а не относительное местоимение, как в двух предыдущих случаях.

Примечание. Предложения, вводимые относительным местоимением care в формах косвенных падежей, как и в форме именительного падежа, могут быть дeтeрминативными (собственно определительными): *Am prieteni căroră pot să le povestesc totul.*— У меня есть друзья, которым я могу все рассказать и экспликативными (пояснительными): *Am prieteni buni și înțelegători, căroră pot să le povestesc totul.*— У меня есть добрые, отзывчивые друзья, которым я могу все рассказать (= и я им могу...), что отражается на их интонации и пунктуации (см. с. 50).

EXERCII DE GRAMATICĂ

1. Analizați atributele substantivale de tip special, găsiți echivalentele lor rusești:

1. Lumea privea pe postelnicul Zimbolici ca pe un model de bărbat, și pe dînsa ca pe o minune de soție (N e g r u z z i). 2. Îi fu milă să răpuie * o așa frumusețe de vită (I s p i r e s c u). 3. Este o frumusețe de zi acum cînd îți scriu (E m i n e s c u). 4. I-am sădit cu mîinile mele, și acum, cînd au ajuns mîndrețe de copaci, să mă puie * să-i tai! (D u n ă r e a n u). 5. Este o femeie rea, zgîrcită, în sfîrșit, o urîtenie de femeie! 6. Este un fulger de fată: o vezi și nu mai este!

● 2. Analizați formele pronumelui dînsul și funcțiile lui sintactice:

1. Deși dînsul era numai de douăzeci și trei de ani, ea îl socotea om deplin (S l a v i c i). 2. Decanul avocaților coboară trăgîndu-și după dînsul cocoana *, care trage după dînsa o interminabilă rochie de catifea verde (C a r a g i a l e). 3. Am privit spre mama îngroziți. Dînsa s-a ridicat repede (S t a n c u). 4. Tocmai cînd scoaseră pînile * din traiste, iaca * un al treilea drumet, necunoscut, îi ajunge din urmă și se oprește lîngă dînșii, dîndu-le ziua bună (C r e a n g ă). 5. Trecusem pe lîngă dînsele făcîndu-mă că nu le cunosc (D. Z a m f i r e s c u).

3. Explicați alegerea formei pronumelui relativ care, acordul gramatical, prezența sau absența în propoziția subordonată a unui pronume personal cu funcția gramaticală de reluare a complementului:

1. Fratele meu trăiește într-un sat căruia îi zice Ponoara. 2. Vlahuță este legat printr-o strînsă prietenie de Dobrogeanu-Gherea, a cărui critică literară o admiră și o recomandă tineretului. 3. O nemulțumire al cărei izvor nu reuși să-l înțeleagă începu să pună stăpînire pe el (M a z i l u). 4. Mergem o bucată bună pe marginea Motrului, ale cărui unde verzui, pripite, se sparg de bolovani (V l a h u ț ă). 5. Matei și Sașa ieșeau în toate zilele, singuri, bătînd cîmpiile întinse, pe luciul cărora orizontul se făcuse parcă mai larg (D. Z a m f i r e s c u). 6. Alături de mine mai era un om căruia în gînd i-am mulțumit de mai multe ori pentru tăcerea cu care admira parcul pustiit de vîntul de septembrie (M u n t e a n u). 7. Trăia la un loc cu moșneagul care-i ținuse loc de tată și din al cărui cuvînt nu ieșise (G î r l e a n u). 8. În dreptul lui Duman doarme plugarul, cu fața arsă, bătut de razele fierbinți ale soarelui, ale căror împunsături îi scot broboane de sudoare (I d.). 9. Un șifonier vechi, pe ușa căruia era o oglindă ovală, plesnită la mijloc, zăcea într-un colț al încăperii (Z i n c ă). 10. Asta liniști numaidecît pe Titi, căruia discuțiile îi displăceau (C ă l i n e s c u).

4. Analizați punctuația frazelor din exercițiul precedent și explicați-o.

5. Traduceți în limba română fiind atenți la întrebuintarea pronumelui relativ:

1. Я встречаю Новый год со студентами, родители которых когда-то были моими коллегами по работе (родителей которых я хорошо знаю; с родителями которых мы вместе учились; родителям которых я посвятил свой новый роман). 2. Дети, которым Дед Мороз принес подарки, очень обрадовались. 3. Дед Мороз, роль которого играл отец

одного из детей, принес полный мешок подарков и роздал их детям. 4. Новогодняя елка, на ветвях которой сверкали игрушки, была очень красива. 5. Мы любовались новогодней елкой, вокруг которой танцевала молодежь. 6. Разве вы не знаете: я человек, пожелания которого, высказанные в канун Нового года, обязательно сбываются! 7. Дед Мороз ходил за тридевять земель,— сказала бабушка внуку,— поэтому ты должен беречь подарки, которые он тебе принес. 8. Молодые люди, которых пригласили на новогодний вечер (для которых был организован ~; которым вручили билеты на ~; представление которых на ~е было тепло встречено присутствующими), остались очень довольны.

TEXTE SUPLIMENTARE

CRĂCIUNUL NEGRU

Alexandru Sahia (1908—1937)

Iată cum, în această dimineață de decembrie, orașul s-a deșteptat tot atît de sumbru, geros și potrivnic lumii sărace.

Cîntă muzicile în marile restaurante, clopotele bisericilor se tînguie cu insistență, iar pentru prăznuirea * zilei au fost înjunghiați porcii cei mai grași. În inima orașului se simte bine belșugul unora, în timp ce la ferestrele largi ard luminile pomului de Crăciun.

Numai la margini, în cartierele periferice, semnificația sărbătorii n-a adus nimic nou. Coloritul sărbătorilor nu se resimte și ele vor trece asemenea tuturor celorlalte zile. Pentru aceia a căror viață se susține prin munca exploatată, plătită cu ora, aceste trei sărbători vor însemna zile de șomaj. Dar există o altă categorie de oameni, care nici după aceste trei sărbători nu vor avea de lucru: sunt * șomerii calificați. Pentru aceștia, sărbătorile Crăciunului mai înseamnă și îndepărtarea limitată a posibilităților de a găsi de lucru. Ei vor hoinări prin cartiere sau vor inunda centrul în dorința sinceră ca aceste sărbători să dispară cît mai repede.

O copilărie flămîndă și goală privește prin ochiuri de geamuri frumusețea zăpezii de afară și de care nu poate să se bucure. Pentru că, dincolo de inima orașului, adică în cartierele înnegrite de fum și noroaie, toate lucrurile sunt altfel. Sunt stăpîniți cu toții doar de aceleași nevoi crîncene, care se adîncesc, rănind din ce în ce mai mult.

În aceste mahalale, adică ale muncii cu brațele, ale spinărilor de roboți exploatați la maxim, oamenii gîndesc altfel, plîng altfel, rîd rar și moartea lor este de asemenea altfel.

De aceea Crăciunul lumii lor nu poartă nimic din puritatea zăpezii albe, nimic cu soare și nici nu licăresc luminile în pomul verde înconjurat de copii, îmbrăcați în hăinuțe de catifea.

Sărbătorile lor sunt negre, asemenea pămîntului, asemenea fumului, asemenea mizeriei care-i fărîmă clipă cu clipă.

De la o vreme, Dănuț începuse să cam intre la bănuieli.

— Ce-o fi cu Moș Gerilă ăsta *, că prea a-nceput să-și facă de cap.

De fapt, bănuielile copilului începură a prinde contur încă de anul trecut când, venind cu darul, Moș Gerilă se prezintă * cu mari lacune în rostirea inteligibilă a cuvintelor și cu un echilibru destul de precar. Cum aspectul se repetă și în acest an, copilul se hotărî a pune punctul pe „i“.

Moș Gerilă cam umblă cu fofirlica! își spuse șoimul nostru, și sub masca unei indiferențe simulate, deveni foarte circumspect. Și rînd pe rînd, bănuielile începură a se confirma, cînd la primirea darului, băiatul observă că mașinuța cea albastră semăna leit cu cea primită cu un an în urmă, ba, mai mult, avea și un semn discret, pe care Dănuț îl scrijelise într-un loc anume, pentru a nu se confunda cu jucăriile altor copii.

De asemenea, avionul primit, tare mai seamănă cu cel dăruit astă * vară de bunica, mai ales că în carlingă, Dănuț descoperi pînă și bobul de porumb ce-l pusese acolo încă de săptămîna trecută, ca hrana pentru pilot.

Peste dialogul tradițional ce se poartă îndeobște cu copiii, Moș Gerilă trecu foarte lapidar.

— Uff! și tocmai acum s-a găsit și tata să lipsească de-acasă, își zise băiatul cu năduf.

Dar bine cel puțin că o am pe mama de față! Și foarte dezinvolt i se adresă moșului.

— Moș Gerilă, dă-mi te rog lista cu daruri s-o verifice și mama.

— Ce, ce listă? se bilbîi moșul strîmtorat.

— Lista cu darurile ce mi se cuvin, explică băiatul, de unde știu eu că în loc de două jucării nu mi se cuvin trei și că una n-ai vîndut-o matale * prin cîrciumi?

Holbă moșul ochii, se scotoci prin buzunare cît se scotoci și într-un tîrziu se bilbîi:

— Nu, n-am, zău că... n-am! Ehe, pi-piciule, eu vin de departe... de prin nă-nămeți, prin ză-zăpadă...

— Lasă placa asta * cu nămeții, Moș Gerilă, nu vezi că zăpada e de 2 cm¹, și în definitiv... de ce n-ai venit cu tramvaiul?

— N-a avut, săracul, bilet de autotaxare! îl apără mama, doar știi cum e cu biletele astea *, mai ales cînd vii ca el din provincie, de peste mări și țări. Ce s-ar fi întîmplat să-l fi prins controloarea pe Moș Gerilă fără bilet de tramvai, să-l amendeze și să-l beștească * și pe deasupra să-i pună și poza pe toate geamurile mijloacelor de transport în comun, la rubrica „Din cauza lor nu ne facem planul!“ Ia spune, frumos i-ar fi stat lui Moș Gerilă?

— Asta... așa-i... rosti moșul ceva mai ușurat, acu' * eu mă duc să împart darurile și pe alte meleaguri...!

— Unde pleci în halul ăsta, Moș Gerilă?! se miră Dănuț, dar... a-a-coloooo!, ce-mi văd ochii?! Vasăzică, matale cam pui și mâna, ia să văd eu mai bine încălțările, că ăștia * prea seamănă cu bocancii „lu' tata“!

Și nu l-a lăsat pe Moș Gerilă pînă nu i-a dat drumul desculț prin zăpadă, să se învețe minte (așa cum spunea și tovarășa la grădiniță), că nu-i frumos ca cineva să pună mâna pe ce nu-i aparține.

— Las' că vine el tata ²! i-a strigat din urmă Dănuț, am să-i spun să te reclame pe la șefii matale pe la servicii, să vadă și ei ce fel de moș au în subordine!

¹ cm = centimetri *m pl (sing centimetru)*

² vine el tata! — o reluare afectivă a subiectului folosită pentru a exprima amenințarea

EXERCITII DE CONVERSAȚIE

1. Comentați în limba română conținutul nuvelei lui E. Gîrleanu „În ajunul Anului Nou“ și al textelor suplimentare și povestiți-le.
2. Comentați în limba română situația prezentată în fiecare din cele două desene.
3. Faceți scurte expuneri răspunzînd la întrebările următoare: „Unde și cum faceți de obicei revelionul?“ „Unde și cum îl fac părinții dv. (prietenii dv.)?“ „Ce speranțe aveți în viitor, ce așteptați de la Anul Nou care vine (care a venit)?“

- Moș Gerilă, eu n-am nevoie de cravată... Aș dori...
- Nu merge pe alese! La rînd, cum se nimerește...

Fără cuvinte...

Приближается (наступил) Новый год! Мне нравится этот праздник. Он всегда связан с новыми планами, новыми надеждами. В канун Нового года все взволнованы, готовятся к встрече Нового года, поздравляют друг друга, желают друг другу здоровья, счастья, успехов в труде. В семье, где есть дети, приходит Дед Мороз, приносит подарки. Сколько радости детям и взрослым дарит Новый год! Дети танцуют вокруг новогодней елки, поют, играют.

В уроке, озаглавленном «С Новым годом!», мы прочли три текста. Они написаны в разное время. Рассказ Э. Гырляну относится к первым десятилетиям XX в. Он вводит нас в добрый, немного грустный мир двух пожилых людей, потерявших дочь и оставшихся с маленьким внуком. Они очень любят его. В канун Нового года бабушка рассказывает ему сказку о рождественском Деде Морозе, об одном очень умном и очень добром мальчике, о карлике с большой бородой, а бабушка дарит ему игрушки.

Рассказ А. Сахии «Черное Рождество», написанный в 1935 г., вводит нас в мир социальных контрастов.

И, наконец, юмористический рассказ наших дней, в котором П. Негулэску подсмеивается над отцом маленького мальчика Дэнуца, играющего роль Деда Мороза. Дэнуц, мальчуган, который еще ходит в детский садик, думает и рассуждает, как взрослый, но в то же время он еще не способен понять, что Дед Мороз это не кто иной, как его отец.

Три разных рассказа — три разные эпохи... А Новый год остается Новым годом!

LECȚIA 6

SERVICIU COTIDIENE...

SĂ INTRE CINE URMEAZĂ

Rodica Tott

Pentru că aveam de rezolvat o problemă importantă, am cerut o audiență:

— Veniți la ora unsprezece, mi s-a răspuns.

De emoție, am scăpat receptorul din mână. După ce mi-am revenit, am format din nou numărul:

— Cred că nu m-ați înțeles, am spus. Doresc o audiență.

— Exact, mi-a confirmat vocea feminină de la capătul firului.

Și v-am rugat să veniți peste o jumătate de oră.

— Dar plouă! am exclamat, fără voie.

— Nu face nimic. Vă trimitem o mașină. La ce adresă vă poate găsi?

I-am dat numele străzii, numărul, punctele de reper, totul, cu o voce de om care vorbește în somn.

— E-n ordine. Într-un sfert de oră e la dv.

Și a fost. La coborîrea din mașină, șoferul m-a însoțit pînă în hol, ținîndu-mi deasupra capului o umbrelă. Din hol, m-a preluat un funcționar care m-a dus pînă în anticamera cabinetului unde se țineau audiențele. Era o încăpere spațioasă, cu lumină de neon și aer condiționat, cu un acvarium de aproape un metru și cu foarte multe plante tropicale. Pe lîngă pereți se aflau cîteva măsuțe joase, înconjurată de fotolii și, spre fereastră, un televizor (care funcționa) în culori. Pe fotolii, în așteptare, mai multe persoane citeau tot felul de reviste: de literatură, de cinema, de sport. Femeile răsfoiau, bineînțeles, reviste de modă. Și, spre marea mea mirare, fiecare dintre aceste persoane avea dinainte o tăviță pe care se afla o ceșcuță de cafea, un pahar de coniac, portocale... La un birou elegant de lîngă ușa cabinetului, o tînără, perfectă din toate punctele de vedere, cu un zîmbet însoțit care ar fi putut să facă reclamă oricărei plaje din Pacific, îndeplinea oficiul de gazdă. De îndată ce m-a văzut intrînd, m-a întrebat ce doresc: whisky, coniac, cafea sau dulceață, banane sau portocale... Înainte de a mă decide la vreuna dintre minunile cu care mă îmbia, i-am cerut un calmant.

În timp ce-mi sorbeam cafeaua, am observat un lucru care nu m-ar fi intrigat prea mult dacă nu s-ar fi repetat. Din cînd în cînd, în ușa cabinetului apărea un bărbat îmbrăcat într-un costum bleumarin, care ni se adresa cu deosebită bunăvoință: „Să între cine urmează!“ După ce rostea aceste cuvinte se retrăgea în birou, în timp ce tînăra care îndeplinea oficiul de gazdă reîmprospăta paharele cu coniac și ceșcuțele cu cafea, schimba scrumierele... Cel care știa că urmează se ridica de pe fotoliu cu o expresie de om trezit din transă și pornea, încărcat de o anumită jenă, spre ușă. Dar nu spre ușa cabinetului, cum ar fi trebuit, ci spre cea de la ieșire. Înainte de a părăsi încăperea, se adresa tinerei care bifa lista de audiențe:

— Vă mulțumesc pentru tot. Cedez locul altuia.

Așa s-a întîmplat cu toți pînă la ultimul, adică pînă la mine. Nu-mi explicam fenomenul, dar aveam să-l aflu în curînd.

Mai rămăsesem în anticameră doar eu și tînăra care privea fericită zbenguiala peștișorilor exotici din acvarium. Ușa cabinetului s-a deschis și în prag a apărut personajul îmbrăcat în costum bleumarin: „Să între cine urmează!“ a spus și s-a retras în spatele ușii capitonate. Era rîndul meu. Trebuia, deci, să intru și să-i explic... Ce? Cîteva secunde am rămas nemișcată, cuprinsă de stupefacție. Amabilitatea cu care erau primiți solicitanții în audiență îmi provocase un șoc manifestat prin amnezie! Uitasem complet motivul pentru care mă aflam aici. Nu-mi aminteam nimic! Așa că m-am ridicat de pe fotoliu, cu expresia unui om abia trezit din transă, și am pornit, cu anumită jenă, spre ușa pe care intrasem în urmă cu o jumătate de oră. Înainte de-a părăsi încăperea, i-am spus tinerei care îmi urmărea gesturile fără să pară mirată.

— Vă mulțumesc pentru tot. Sînt nevoită să mă retrag, așa că locul meu...

— Nu vă faceți griji, mi-a răspuns ea strălucind precum plaja de la Miami. Oricum, audiențele s-au terminat...

Și cu un oftat de ușurare bifă ultimul nume de pe lista epuizată atât de ingenios.

În trecut

În sfera serviciilor

Interesantă este inițiativa lucrătorilor de la magazinul „Articole mărunte“. În fiecare zi, cumpărătorul care intră în magazin primul este servit fără a sta la rând. Inițiativa a fost preluată și de frizeria de alături.

S-a ținut seama...

Un grup de cumpărători din orașul L. au adresat o scrisoare fabricii de mobilă din localitate, în care își exprimau nemulțumirea față de calitatea dulapurilor fabricate de aceasta. Ei reproșau faptul că, în momentul când erau deschise, ușile scârțâiau. Fabrica a ținut seamă de observația cumpărătorilor și acum ușile nu se mai deschid.

Birocrație

Enervat de prea multă așteptare, un cetățean se adresează funcționarului de la ghișeu, preocupat de cu totul alte treburi:

— Stau de mai bine de-o jumătate de oră în fața ghișeului dumitale...

— Și ce-i cu asta? se miră funcționarul. Eu stau aici de 25 de ani și nu mă supăr!

Concurență mare

— Ce faci?

— Nimic.

— Plăcută îndeletnicire!

— Da, numai că, din păcate, concurența-i foarte mare.

Profesională

— Ciudat lucru, dom'le, deși eu sînt profesor, iar dumneata responsabil de ospătărie, avem mape „diplomat“ care seamănă leit.

— Așa-i, profesore, dar dacă le uităm aici pe bancă sînt sigur că a mea dispăre prima.

Performanță

— Azi, mi-am dat seama că sînt superioară tuturor bărbaților care se pretind gospodari!

— Ce te face să crezi acest lucru? întrebă, ironic, soțul.

— Am schimbat garnitura robinetelor din baie, fără să beau șase sticle de bere, fără să înjur și fără să alerg de trei ori la magazinul de obiecte sanitare!

Cine plătește?

— Vă telefonez de la un atelier de reparații auto. Soția dv. a venit la noi ca să-i reparăm mașina, dar nu știm cine o să plă...

— E clar. Eu o să plătesc reparația mașinii.

— Nu despre asta-i vorba. Am vrea să știm cine o să plătească reparația atelierului.

Antonime: calitate — cusur, defect, neajuns; fericit — nefericit, nenorocit; important — neînsemnat; cu voie — fără voie; în curînd — de curînd; îmi pare bine — îmi pare rău

Sinonime: a se decide — a (se) hotărî; a dori — a vrea, a voi, a pofti, a ura; a rosti — a pronunța, a spune, a zice; a ruga — a cere; a ține seamă de... — a ține seama că...; în somn — în vis

Diminutive: ceșcuță; măsuță; păhărel; peștișor; tăviță

Familii de cuvinte: a auzi — auz — audiție — audiență — audiere — auditiv

REȚINEȚI EXPRESIILE

a fi în ordine — быть в порядке

a forma (-ez) un număr sau numărul (de telefon) — набирать номер (телефона)

la căpătul firului — на другом конце провода

la (din) toate pînțele de vedere — со всех точек зрения, во всех отношениях

VOCABULAR TEMATIC

ateliér, -e *n* мастерская, ателье; ~ de

reparații (ale + G. art.) ремонтная

~, ателье по ремонту (чего-то)

brigadă, ăzi *f* бригада; ~ de calitate ~

отличного качества

calitate, ăți *f* качество, достоинство; bună

~ высокое качество; de bună ~; de

~ superioară високого ~ а

seasornicărie, -ii *f* ателье по ремонту часов

comándă, comenzi *f* заказ

consúm, -ur *n* потребление; de ~ común массового потребления

a curăța (cúrăți) *vt* чистить; ~ hăinele чистить одежду

curățire, -i *f* чистка, уборка; ~ a petelor (pătă, pete *f*) выведение пятен; ~ a

uscătă химчистка (процесс)

evident, -ă, -ți, -te *adj* очевидный

a executa (execút) *vt* выполнять; ~ comanda ~ заказ

a închiria (-ez) *vt* давать напрокат; брать напрокат

îndatorire, -i *f* обязанность; ~ de serviciu служебная ~; a-și îndeplini(-esc) îndatoririle выполнять свои

~и

îndreptár, -e *n* справочник, указатель

mărfă, mărfuri *f* (G.-D. *sing* unei mărfi, mărfii) товар

mărime, -i *f* рост (după regulile românești de comerț, pe cît este mai mare numărul de mărime a hainei, pe atît este mai mică înălțimea omului: 54/I — pentru un om înalt; 54/III — pentru un om mic de statură)

măsură, -i *f* размер
a obliga (oblig) *vt* обязывать
politete *f sing* вежливость; **cu** ~ вежливо, любезно
politicós, -oasă, -oși, -oase *adj* вежливый; вежливо; **a fi** ~ **unul față de altul** соблюдать взаимную вежливость
primire, -i *f* прием
reparát *n sing* ремонт, починка; **a da la** ~ сдать в ремонт
semipreparate *n pl* полуфабрикаты
serviciu, -ii *n* сервис, обслуживание; услуга

spălát *n sing* стирка; **a da la** ~ сдать в ~у
spălătorie, -ii *f* прачечная; ~ **chimică** ателье по химчистке; **a da la** ~ (*разг.* **a da la „Nufăr”**) сдать в химчистку
a țese (țes) *vt* штопать
térmen, -e *n* срок; ~ **de garanție** гарантийный ~
vinzáre, -ări *f* продажа; **a fi pus în** ~ поступать, пускать в ~у

EXERCIIII LEXICALE

- 1. Rețineți deosebiriile de sens ale antonimelor, precum și coincidențele de sens ale sinonimelor — **calitate/cusur, defect, neajuns**; traduceți exemplele în limba rusă:

Calitate, -ăți *f*: caracteristică pozitivă, însușire bună, frumoasă, de ex. *lupta pentru calitatea producției* (cuvîntul desemnează de asemenea poziție, situație, titlu, condiție socială, politică sau juridică care constituie sau dă un drept, o îndreptățire, de ex. *calitatea lui de avocat îi dădea dreptul de...; în calitate de...*).

Cusur, -uri *n*: imperfecțiune, lipsă, defect, de ex. *a găsi cusururi la cineva; a scăpa de (un) cusur*.

Defect, -e *n*: lipsă, scădere, imperfecțiune, de ex. *un defect de mașină*.

Neajuns, -uri *n*: lipsă, scădere, defect, de ex. *a înlătura neajunsurile sale*.

- 2. Citind și traducînd în limba rusă propozițiile (frazele) următoare, țineți seamă de contextele în care sînt întrebunțate cuvintele explicate în exercițiul precedent:

1. Defectul poeziei e evident; e o temă eminate romanică tratată în sensul clasic (G h e r e a). 2. Și veselă și jună * te-am cunoscut odată;/Cu aceleași defecte acum iar te găsesc (A l e c s a n d r i). 3. N-au dat nici peste una care să-i fi fost după plac, pentru că fiecareia îi găsea cîte un cusur oarecare (S b i e r a). 4. Scăderile și neajunsurile lui să nu i le spui drept în față (I d.). 5. Răspunse simplu că deocamdată, nu poate scoate mașina fiindcă are un defect de magnetou (L. R e b r e a n u). 6. Prefectul, neuitîndu-și calitatea, își luă pentru început un aer de gravitate, pe care însă îl lepădă repede, ca să nu-și strice pofta de mîncare (I d.). 7. Eu n-am din natură/Nici limbă, nici gură,/Dar spun la oricare/Cusurul ce-l are (= o g l i n d ă). 8. Fabricile trebuie să dea astăzi produse multe și de calitate. 9. Manualul lor are multe calități față de celelalte manuale de aceeași disciplină. 10. Brigadă de calitate este o brigadă de muncitori care luptă pentru ridicarea nivelului calitativ al produselor.

- 3. Traduceți în limba română consultînd vocabularul tematic și fiind atenți la întrebunțarea antonimelor și a sinonimelor învățate din exercițiile precedente:

1. Магнитофон, который я месяц назад купил в вашем магазине,

испортился: какой-то дефект, который никто не может определить. Надо отнести его в мастерскую, пока не истек гарантийный срок. 2. Качество товаров массового потребления должно быть более высоким. 3. Справочник, который только что поступил в продажу, имеет много достоинств, но, к сожалению, он не лишен недостатков. 4. В этом ателье химчистки работает бригада отличного качества. 5. У каждого из них есть недостатки, но это не мешает им быть вежливыми по отношению друг к другу. 6. Статус продавца, как и статус покупателя обязывает быть вежливым. К сожалению, это не всегда осуществляется. 7. Недостатки нашего сервиса очевидны, их необходимо устранять.

- 4. Găsiți în DLRLC sau în DEX definițiile sinonimelor a dori, a vrea, a voi, a pofti, a ura; analizați exemplele prin care ele sînt ilustrate în dicționar și compuneți cîte o propoziție sau două cu fiecare dintre ele.
 - 5. Îndepliniți aceeași sarcină (v. ex. 4) cu privire la sinonimele a pronunța, a rosti, a spune, a zice.
 - 6. Îndepliniți aceeași sarcină (v. ex. 4) cu privire la sinonimele a cere și a ruga.
7. Compuneți cîte o propoziție sau două cu fiecare dintre îmbinările de cuvinte din rubrica *rețineți expresiile*.

ГРАММАТИКА

§ 24. Существительные родства в сочетании с притяжательным местоимением.

Numele comune de rudenie însoțite de un pronume posesiv

В разговорной речи существительные, обозначающие лиц, находящихся в отношениях родства, могут утрачивать перед притяжательным местоимением определенный постпозитивный артикль: *nevastă-mea* моя жена, *frate-meu* мой брат. Притяжательное местоимение в таких случаях присоединяется посредством дефиса.

При склонении в род.-дат. падеже существительных мужского рода используется препозитивный артикль *lui*: *N.-Ac. frate-meu, G.-D. lui frate-meu* (ср: у имен собственных — *Mihai, lui Mihai*). В женском роде могут изменяться либо обе формы: *N.-Ac. nevastă-sa, G.-D. nevastă-sa* (*nevastă-sii, nevastă-si*), либо одна из них: *N.-Ac. soră-sa ego (ee) sestra, G.-D. soră-sa* (изменяется местоимение); *N.-Ac. mă-sa ego (ee) mama, G.-D. mă-sa* (изменяется существительное). Иногда словосочетание не склоняется: *N.-Ac. mă-sa ego (ee) mama, G.-D. (ochii) mă-sa* (глаза) ego (ee) mamei. Два последних случая характерны для региональной речи.

При овладении румынским языком как иностранным рекомендуется употреблять во всех этих случаях литературные формы: *fratele meu, fratelui meu; nevasta sa, nevastei sale*.

§ 25. Указательное местоимение (pronumele demonstrativ) „cel“

Формы указательного местоимения могут быть омонимичны формам детерминативного артикля: *cel, cea, cei, cele*. Они склоняются

так же как формы детерминативного артикля: *G.-D. sing celui, celei; G.-D. pl celor.*

Указательное местоимение *cel* употребляется в следующих случаях:

1) в качестве antecedenta относительного местоимения *ce (care)*: *A plecat și cel ce (care) a venit după mine.*— *Ушел и тот (человек), который пришел после меня;*

2) вместо существительного, ранее употребленного в тексте, чтобы избежать повтора; замена возможна в случае, если существительное, вместо которого употреблено *cel*, имеет при себе определение, выраженное а) существительным с предлогом: *Ziua de ieri n-a fost ușoară, nici cea de azi nu este mai puțin grea.*— *Вчерашний день был нелегким, да и сегодняшний не менее трудный;* б) прилагательным: *Au intrat doi oameni: unul era înalt, celălalt era scund, fața celui scund parcă-mi era cunoscută.*— *Вошли двое: один высокого, другой небольшого роста, лицо последнего показалось мне знакомым* (заменяя существительное, определяемое прилагательным, указательное местоимение в какой-то мере субстантивирует прилагательное и, таким образом, наряду с функцией местоимения, выполняет роль и детерминативного артикля, ср.: *omului celui scund* → *celui scund*); в) существительным в родительном падеже, перед которым обязательно ставится посессивный артикль, согласующийся с указательным местоимением в роде и числе: *Creioanele mele și cele ale lui Mihai.*— *Мои карандаши и карандаши Михая.*

Примечания: 1. Указательное местоимение в форме множественного числа женского рода может приобретать значение среднего рода: *cele întâmplate* случившееся (то, что случилось), *cele spuse* сказанное (то, что сказано), *toate cele bune!* всего хорошего! и т. п.

2. В некоторых случаях (1; 2а) употребление румынского указательного местоимения аналогично французскому. Ср.: *celui qui est venu...* *пришедший (тот, который пришел)*; *De tous les examens celui d'aujourd'hui a été le plus difficile.*— *Из всех экзаменов сегодняшний был самым трудным.*

§ 26. Союз (conjunția) „și”

Противительный союз *și* а, но чаще всего употребляется в тех случаях, когда в предыдущем предложении (или его части) имеется отрицание: *nu... și (și).* *Nu plec astăzi, și mâine.*— *Я уезжаю не сегодня, а завтра;* *Nu numai el pleacă în concediu, și și nouă ni se dau câteva zile de odihnă.*— *Не только он уезжает в отпуск, но и нам дают несколько дней отдыха.*

§ 27. Союзный оборот (locuțiunea conjuncțională) „atît...cît”

Союзный оборот *atît... cît*, образуемый двумя наречиями неопределенно-количественного значения, употребляется преимущественно в простом предложении. Он соответствует русскому союзу *как..., так и...:* *Ne-am mirat, atît eu, cît și nevasta mea.*— *Мы были удивлены как я, так и моя жена;* в отрицательном предложении — союзу

не так..., как...: Nu atît eu cît fiul meu vrea să aibă această carte.—
Не так я, как мой сын хочет иметь эту книгу.

EXERCİȚII DE GRAMATICĂ

● 1. Găsiți echivalentele literare ale formelor tipărite cu literele italice:

1. Eu sînt Buzescu Preda, iar cel mîndru voinic/Cu pletele-aurite e *frate-meu* cel mic (B o l i n t i n e a n u). 2. Mă, băiete, ascultă... să nu uiți să-i spui *lui frate-tău* că-l aștept negreșit (C a r a g i a l e). 3. În trăsură am stat cu mama și cu *soră-mea* (S a h i a). 4. Într-o seară, pe cînd se zbătea în pat de nesomn, i se păru că aude în odaia *soră-sei* de alături vorbă (D. Z a m f i r e s c u). 5. S-a certat rău cu *maică-sa*, care n-a vrut să-l lase să mai iasă din casă (L. R e b r e a n u). 6. Feciorul nu ieși din hotărîrea *maică-sa* (C r e a n g ă). 7. Fiii să răped * atunci cu toții în casă, la patul *mîne-sa* (I d.). 8. Mi-era milă de mîinile *vară-mi* Vastea, dar mai milă-mi era de mîinile *vară-mi* Nigrița (S t a n c u).

● 2. Identificați formele, explicați întrebuintărea pronumelui demonstrativ cel și faceți o retroversiune a textului:

1. Se scutură de zăpadă, fără să pară stînjenit de cele întîmplate (S e b a s t i a n). 2. Liliacul alb de iarnă nu avea aroma violentă a celui de primăvară, ci un miros slab, stins, ca o răsuflare, ca un fum (I d.). 3. Tot ce spunea era limpede, întrebările le punea clar, privind în ochi pe cel căruia i se adresa (I d.). 4. Ce spui, care-i părerea dumatăle? — Cea oficială, sau cea particulară? (B a r a n g a). 5. Ceea ce se petrecea în acel creier ieșea din sfera gîndirii umane (C a r a g i a l e). 6. Mașina mergea cu o viteză mare, fața celui de la volan era foarte concentrată, n-a pronunțat nici un cuvînt. 7. Gramatica limbilor romanice se deosebește mult de cea a latinei din care s-au dezvoltat. 8. În cele din urmă, toți s-au urcat în trăsură. 9. Morfologia verbului românesc nu este aceeași cu a celui francez. 10. Am recunoscut imediat pe cel ce venea întîi. 11. El stabilește fenomenele fonetice comune dialectelor și graiurilor românești, cele comune numai unora dintre acestea și cele specifice fiecărui dialect și grai în parte (M a c r e a).

3. Analizați întrebuintărea conjuncției adversative ci:

1. Nu mă omorî, Făt-Frumos, ci mai bine dă-mi drumul în apă (I s p i r e s c u). 2. Împăratul-Verde nu avea feciori, ci numai fete (C r e a n g ă). 3. Trebui să explice de mai multe ori că nimeni să nu vie * cu mîna goală, ci fiecare să se înarmeze cu ce poate, măcar cu o furcă de fier (L. R e b r e a n u). 4. La joc au venit nu numai cei tineri, ci și cei în vîrstă. 5. Nu numai mie mi-a plăcut povestea, ci și prietenilor care au avut prilejul s-o asculte. 6. Aici, nu numai vara, ci și iarna sînt multe zile însorite.

4. Compuneți cîteva propoziții cu conjuncția adversativă ci.

5. Analizați întrebuintărea locuțiunii conjuncționale atît... cît:

1. Atît el cît și soția lui sînt ingineri. 2. Este tot atît vina mea

cît și a ta. 3. Nu atît faptul că ai greșit mă supără, cît mai ales faptul că nu cauți să te îndrepti. 4. Este la fel de ocupat atît seara cît și dimineața. 5. Filmul a plăcut atît mie cît și prietenilor mei. 6. Atît studenții cît și profesorii au rămas mulțumiți de excursie. 7. Nu atît tata cît mama vrea să devin inginer, iar eu vreau să mă înscriu la facultatea de medicină.

TEXTE SUPLIMENTARE

CONVORBIRE TELEFONICĂ

A. Karasev

- Alo! Interurbanul?
- Da, ce doriți?
- Krasnooziorskul. Urgent.
- Vă putem da legătura urgent cu Krasnooziorskul numai după ora 19.
- Dar dacă vreau fulger, prin satelit?
- Satelitul ajunge în zona respectivă peste o oră și jumătate.
- Dar acum ce este în această zonă?
- Numai Venus, cu tarif sporit.
- Atunci dați-mi prin Venus. Aștept. Asta zic eu tehnică! Eu o să vorbesc, iar cuvintele mele or să zboare spre Venus și de acolo, înapoi, la Krasnooziorsk. Alo! Cine-i acolo? Venus!? Ah, chiar Krasnooziorsk. Fabrica de mobilă, vă rog!
- Fabrica de mobilă la telefon.
- Aici Karpuhin, șeful serviciului de aprovizionare. Bună ziua. Vorbesc cu dv. prin intermediul lui Venus.
- Dar de ce, singur nu puteți?
- Nu, n-ați înțeles. Eu vorbesc, iar cuvintele zboară pe Venus și de acolo vin la dv., la Krasnooziorsk...
- Și, ce-i cu asta?
- Pur și simplu e interesant. Ultimul cuvînt al științei, dar văd că nu vă impresionează...
- Și de ce ar trebui să mă impresioneze pe mine Venus? Treaba mea sînt taburetele.
- De aceea v-am și telefonat. Despre Venus v-am vorbit numai așa, cum să vă spun?...
- Am înțeles. Trimiteți taburete pe Venus și primiți de acolo reclamații. Ce nemulțumiri există?
- Fundul taburetelor...
- Ce mai aveți cu el? Anul trecut se rupea. Acum îl lipim cu smoală și e rezistent ca un tractor. Nimeni nu-l mai poate dezlipi.
- De aceea v-am și telefonat. Un client de-al nostru s-a așezat azi dimineață...
- Atunci de ce nu s-a anunțat la radio?
- Ce să se anunțe?

- Că un client a coborît pe Venus.
- Nu pe Venus, ci pe un taburet de-al dv.
- Dar taburetul unde este? Pe Venus?
- Nu, e aici pe Pămînt. Omul s-a așezat și șade și acum.
- I-a plăcut taburetul?
- Nu se poate desprinde. S-a lipit. Cu ce n-am încercat! Cu benzină, cu acetonă...
- Dar cu terebentină?
- Clientul nu vrea. Se teme.
- Taburetul are ștampila controlului tehnic de calitate?
- Chiar dacă ar avea-o, acum nu se poate vedea, că e sub el, adică sub client.
- Puneți-l pentru 24 de ore în apă.
- Ei, asta-i! Da ce, omul nostru e sirenă?
- Mă rog, încărcăți totul în tren și trimiteți-l nouă.
- Ce să trimitem?
- Taburetul împreună cu clientul.
- Credeți că o să-l dezlipiți prin înmuiere?
- Nu știu, dar o să încercăm...

Două dialoguri... tot în jurul unor probleme referitoare la servicii

LA TELEFON

- Alo...
- Da.
- Vă salut. Cu tovarășul inginer-șef.
- E la județ.
- Atunci cu șeful contabil.
- E la bancă.
- Cineva de la contabilitate.
- Nu e decît casierul. Ceilalți sînt la instructaj.
- Cheamă administratorul.
- Imposibil. E cu dactilografa pe teren. Face inventarul.
- Extraordinar! Așa ceva n-am mai întîlnit. Femeia de serviciu e pe acolo?
- Este plecată cu corespondența, dar trebuie să sosească din clipă în clipă.
- Ascultă... La voi ce dracu este? Întreprindere sau pustiul Sahara? O să reclam situația directorului...
- Eu sînt directorul. Vă ascult.

O CLIENTĂ CU PRETENȚII

Vînzătoare: Dumneata ce dorești?

Clienta: Bună ziua...

V.: Nu ținem. Altceva?

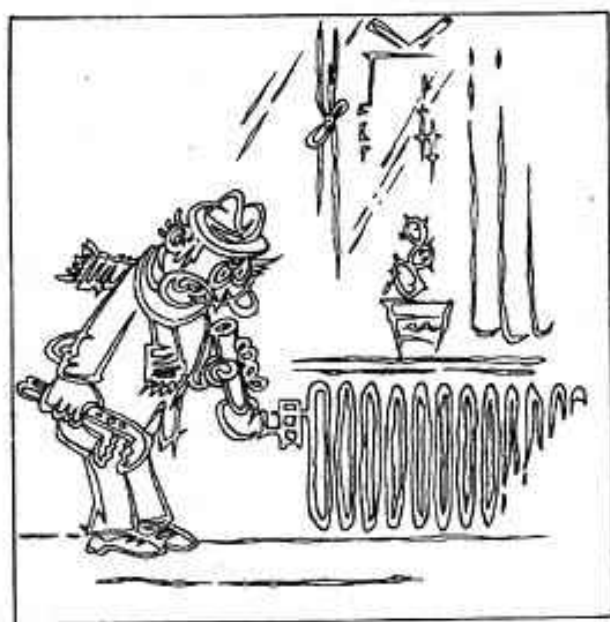
C.: Păi, voiam să vă rog...

V.: Mai repede, tovarășico, așteaptă și alți clienți!

- C.: Care clienți, că nu văd pe nimeni!
- V.: Normal. Au fost cîțiva pe care i-am dat afară acum cîteva minute.
- C.: Atunci, mă scuzați. La revedere.
- V.: Ia te uită?! Intri în magazin, mă pui să-ți arăt toată marfa și la urmă nu iei nimic?
- C.: Dar nu mi-ați arătat nimic.
- V.: Ce să-ți arăt, tovarășico? Mi-ai cerut ceva?
- C.: Atunci, dați-mi un batic albastru.
- V.: Albastru? Da' ce, galben nu e bun?
- C.: Bine, dați-mi galben.
- V.: Galben n-am decît numere mici. Pentru copii.
- C.: În cazul acesta, vreau o pereche de ciorapi.
- V.: Cu dungă sau fără dungă?
- C.: Care sînt mai frumoși?
- V.: Fără dungă.
- C.: Perfect. Dați-mi fără dungă.
- V.: N-avem. Nici cu, nici fără.
- C.: Atunci, cu ce mă puteți servi?
- V.: Cu nimic. A sosit ora închiderii.
- C.: Cu alte cuvinte, mă dați afară?
- V.: Asta-i bună. Doar nu vreți să vă las în magazin? Extraordinar, cît de pretențioși au devenit clienții din ziua de azi!
- C.: O ultimă întrebare: cum vă numiți?
- V.: Dacă vrei să-mi știi numele, caută-l la gazeta satirică. Îl găsești expus acolo. Altceva mai dorești?
- C.: Da. Aș dori ca data viitoare să nu vă mai găsesc la... gazeta satirică!

EXERCITII DE CONVERSAȚIE

1. Povestiți în limba română textul de bază al lecției; spuneți-vă părerea cu privire la situația descrisă.

— Alo, termocentrala? La dumnea-voastră este cald?

— Cînd o să mai creșteți puțin o să vă stea ca turnat...

2. Comentați în limba română situațiile prezentate în anecdotele din rubrica *în treacăt* și în desene.
3. Citiți dialogurile din rubrica *texte suplimentare* și comentați-le în limba română.
4. Alegeți situațiile din viața dv. cotidiană legate de problemele de servicii; compuneți scurte expuneri sau dialoguri.

TRADUCERE DE CONTROL

В этом уроке обсуждаются актуальные темы сегодняшнего дня: организация труда в сфере обслуживания, общение между продавцом и покупателем, необходимость повышения качества товаров народного потребления и другие. Много в этих вопросах зависит от людей, их характеров, культурного уровня.

В основном тексте урока представлена идеальная, но пока еще нереальная ситуация: какое-то бюро по обслуживанию высылает машину за клиентом и, пока он ждет приема, предлагает ему кофе, фрукты и так далее, т. е. оно демонстрирует идеальное обслуживание. И каков же результат? Посетители, ошеломленные невиданным приемом, забывают, зачем они пришли, и каждый из них уходит, уступая место следующему. Необычный прием вызывает у них шок... А как было бы хорошо, если бы такая организация приема посетителей, какая показана в рассказе Родики Тотт, стала обычной в нашей повседневной жизни.

Включенные в урок диалоги вызывают одновременно улыбку и легкую грусть. В первом из них в сатирической форме критикуются недостатки легкой промышленности, во втором — организация труда, в третьем — организация торговли.

LECȚIA 7

DIN VIAȚA DE FAMILIE

DIN GRABĂ

Maria Marian

Dimineața am noroc că nu sînt prea multe de făcut, așa că mă scol, de obicei, abia pe la 6,30—6,45. Sună ceasul tocmai cînd soțul meu este în baie. Eu sar repede din pat (mișcarea face bine), îmi pun un capot, dau o dată cu pieptenele în păr, mă reped în bucătărie, fac focul la trei ochiuri, pun pe foc ceaiul soțului, cafeaua mea și laptele băiatului. Dacă îl am. Laptele, vreau să zic. Dacă nu, îmi pun repede o fustă peste cămașa de noapte, o jachetă și fug *vis-à-vis*¹, să iau laptele. Dacă mă reped după lapte, atunci dă în foc întîi cafeaua. Laptele dă mai pe urmă, cînd îmi beau cafeaua. Dacă am laptele și îl pun doar la

încălzit, atunci de obicei tot cafeaua îmi dă în foc. Cu ceaiul mi se întâmplă mai rar. Dar mi se întâmplă. Dacă nu dă nimic în foc, sînt foarte fericită.

Într-o împrejurare ca asta, rară, am luat încîntată ibricul cu ceaiul fiert, am luat strecurătoarea și am turnat ceaiul, prin strecurătoare, în chiuvetă. Desigur mi-am dat seama imediat că chiuveta nu este cana, dar era cam târziu să mă mai opresc din viteza inerțională. Am făcut repede alt ceai, dar soțul, vrînd să sublinieze nepriceperea mea, nu l-a mai băut, pretextînd că s-ar fi opărit. Altă dată, tot așa, am avut noroc să nu-mi dea nimic în foc, dar se pare că dimineața nu-mi priesc treburile gospodărești, încît, luînd cîmile să torn ceaiul, cafeaua și laptele, mi s-a întîmplat o mică neplăcere. Cămile cele mai iubite din toată vesela sînt unele cumpărate de la Fondul plastic. Albe, mari, cu design modern, cu coadă exact la mijloc, așa că, și cu gura în sus, și cu fundul în sus, au coada și modelul la fel. Eu, năucă de somn, pun cămile pe masă și torn laptele.

Mi-am dat seama că-l torn pe fundul cîinii tocmai cînd a început să curgă jos. Că fundul ceștii era, cum spuneam, alb, masa albă, n-am văzut din primul moment că torn laptele pe afară. Dar, nu face nimic. Fiul meu nu se supără pe mine cînd greșesc ceva, că și el este distrat și mă înțelege.

Soțul meu, însă, nu are simțul umorului și se supără.

Să vedeți ce s-a supărat într-o dimineață, cînd eu, grăbită să le dau de mîncare, să mă pregătesc și eu de serviciu, apucasem târziu rînd la baie, mă mai cheamă și cineva la telefon. Tocmai îmi puneam bluză. Nu-mi puteam permite să le fac pe rînd. Vin la telefon încheindu-mi nasturii la bluză, iau cu mine și cafeaua, că nu știam cît va ține convorbirea și nu voiam să pierd timpul. Vorbesc, beau cafeaua, mă închei la nasturi, îmi aleg de pe masa de lucru, unde era și telefonul, cîteva cărți ce urma să le iau cu mine la școală, mai răspund la vreo întrebare, două ale soțului, sau fiului, care nu-și găsesc cămașa preferată, pantofii preferați sau haina preferată, închei convorbirea, las jos receptorul și o iau repede din loc, să-mi pun pantofii și să plec la facultate. Fac cîteva pași și aud deodată un zgomot grozav de farfurii, de cîni, ce mai, să crezi că a fost un cutremur catastrofal. Sar toți aici în cameră, să vadă prăpădul. Că prăpăd era.

Telefonul era pe jos, ceașca și farfuria la fel, cafeaua rămasă în ceașcă era acum pe covor, cîteva cărți căzute și ele.

Ce se întîmplase? Eu, vorbind la telefon, prinsesem firul în bluză și încheiasem nasturii peste el. Restul vi-l închipuiți. Cînd m-am îndepărtat de masă, luasem totul după mine.

De obicei, cam asta se întîmplă dimineața.

Dar cea mai mare teroare * a mea, în graba plecării, este să nu uit ceva. Mă tem să nu uit ușa deschisă, vreun foc aprins, vreun robinet deschis, sau vreun fier de călcat în priză. Dar, mai mult și mai mult, mă tem, iarna, cînd plec îmbrăcată cu paltonul, să nu-mi uit acasă fusta. Mă uit discret, în tramvai, sub palton să văd dacă totul este în regulă. Și deși asta încă n-am pățit-o, mă îngrozesc; ce ar fi să

ajung odată la școală fără fustă, să mă dezbrac tacticoasă în cancelarie și să apar așa?

vis-à-vis (*fr.*) — vizavi *adv.*, peste drum, în față

În treacăt

La un telefon public

— Ascultă, dumneata ții de o jumătate de ceas receptorul la ureche și nu spui nici un cuvânt! Vreau să dau și eu un telefon!

— Nu vă amestecați, vă rog! Discut cu soția!

Foarte tânăr...

Întrebat de prieteni cum se simte, un bărbat cam vîrstnic, dar proaspăt căsătorit, răspunde:

— Mă simt iar foarte tânăr...

— Ooo, bravo!

— Cum să vă spun? oftează proaspătul soț. De fumat trebuie să fumez pe furiș, bani de buzunar capăt foarte puțini, iar bodega o văd numai la distanță.

Discreție

— Încă o rochie nouă, draga mea?! izbucnește soțul, exasperat. Cum crezi că o să pot face față atîtor cheltuieli?

— O, iubitele, știi doar că nu sînt o femeie curioasă...

Explicație

Bunica îl întreabă pe nepot:

— Cine a spart geamul?

— Mama, dar vinovatul e tata, pentru că s-a ferit din calea farfuriei care venea direct în capul lui!

Nedumerire

— Nici o greșală, observă învățătoarea, după ce corectează tema pentru acasă a unui elev. Fii sincer, dragul meu, se adresează ea acestuia, și spune-mi dacă pe tatăl tău l-a ajutat cineva!

Antonime: înțelegere — neînțelegere; mișcare — nemișcare (a fi în mișcare — a sta în nemișcare); plăcere — neplăcere (*neplăceri f pl неприятности*)

Sinonime: cale — drum; cel mai iubit — preferat; năuc — zăpăcit; a turna — a vărsa

Familii de cuvinte: repede — a se rezezi — rezezeală — rezeziciune; a se plictisi — plictisit — plictisitor — plicticos — plictiseală

REȚINEȚI EXPRESIILE

- a da:** ~ **cu mătura** — подметать; ~ **cu mîna, cu piciorul în cineva** — ударяť кого-то рукой, ногой; ~ **cu piatră (cu pietre) în cineva** — бросать в кого-то камнем; ~ **cu piéptenele** — причесываться, провести расческой (по волосам)
- a da în foc** — убежать (о молоке, кофе и т. п.); **a pune *vt* pe foc** — поставить на огонь (на плиту)
- a face *vt* pe rînd** — делать по очереди
- a se încheia (mă închéi) la nasturi** — застегивать пуговицы
- Nu mai spune!** — Да что ты! (Не может быть! Не говори!)

VOCABULAR TEMATIC

a face cúrte cuiva ухаживать за кем-то	a se însura (mă însór); a lua <i>vt</i> de nevastă жениться (только о мужчине)
a cere <i>vt</i> în căsătorie; ~ de nevastă; ~ mîna cuiva делать кому-то предложение (выйти замуж)	a se mărita (mă mărit) выходить замуж
a se logodi (-esc) объявить о помолвке, назвать себя женихом и невестой, решить пожениться	pețitor, -i <i>m</i> сват; pețitoare <i>f sing, pl</i> сваха
logódnă, -e <i>f</i> помолвка	mîre, -i <i>m</i>, mireásă, mirese <i>f</i> жених, невеста (в день свадьбы)
logódnic, -i <i>m</i>; logodnică, -e <i>f</i> жених, невеста (после помолвки, но до дня свадьбы)	bărbat, -ți <i>m</i> муж
ceremonia căsătoriei бракосочетание	nevastă, neveste <i>f</i> жена
núntă, -e <i>f</i> свадьба	mémbru, -i <i>m de familie</i> член семьи
a se căsători (-esc) жениться, пожениться (в общем значении)	gînere, -i <i>m</i> зять; nóră, nurógi <i>f</i> невестка, сноха
	sócru, -i <i>m</i> свекор, тесть; soácră, -e <i>f</i> свекровь, теща
	sprîjin, -e <i>n</i> поддержка, опора

EXERCIIII LEXICALE

- 1. Din lexicul propozițiilor următoare alcătuiți familia de cuvinte legată de verbul **a (se) însura**:

1. Matei Basarab îl făcu postelnic mare și îl însură cu Ilinca (Bălcescu). 2. Se însurase cu o fată frumoasă și harnică (Vlahuță). 3. Mi-l închipuiam însurat, cu copii poate. 4. Începu să adune de pe la târguri lucruri pentru casă gîndindu-se la însurătoare (Camilar). 5. Însurătoarea nu-i măr să-l muști și, de nu ți-ar plăcea, să-l zvîrli jos (Sevastos). 6. Vă feriți, iubiții mei/Însurăței/Și holtei,/De rămășag cu femei (Alexandri). 7. Luca Moșneagu, însurătel de-al doilea... (Creangă). 8. Are doi băieți de însurat.

- 2. Îndepliniți aceeași sarcină (v. ex. 1) cu privire la verbul **a (se) mărita**:

1. Împăratul vrea să-și mărite fata (Creangă). 2. Irina era singura soră măritată. 3. Tatăl Marioarei se opunea la asemenea măritiș (Bolințeanu). 4. Vai de măritatul tău,/Că te-ai măritat cu dracu (Jarnic-Bîrseanu). 5. O haină de doliu ar fi trebuit să port de la măritarea mea, (Negruzzi). 6. Are fete de măritat. 7. Nu erau mai mult decît două săptămîni de cînd se măritase (Creangă).

- 3. Din lexicul propozițiilor următoare alcătuiți familia de cuvinte legate de **celibat** și de **divorț**:

1. Cuvîntul „celibat“ desemnează noțiunea de a fi necăsătorit. 2. Ai băgat de seamă că burlacii se trec mai repede decît cei însurați?... Să nu rămii celibatar (P a s). 3. Celibatar, doctorul închiriasse două camere modeste (G. M. Z a m f i r e s c u). 4. Ce, vrei să rămii fată bătrînă? 5. Se gîndește să se însoare, că era holtei cam stătut și-acum avea cu ce-și ține muierea. 6. Sînt holtei și n-am gînd să mă însor (A l e c s a n d r i). 7. Va cere divorț. În cîteva luni va fi liberă (Cezar P e t r e s c u). 8. Va trebui să divorțez ca să se termine toată povestea (Camil P e t r e s c u). 9. Au divorțat demult.— Dar cu cine a fost căsătorită? De cine a divorțat? Eu nu știu nimic despre viața ei personală.

4. Alcătuiți cîte două-trei propoziții cu verbele a se căsători, a (se) însura, a (se) mărita, precum și cu substantivele, adjectivele (participiile) care intră în aceleași familii de cuvinte.

5. Îndepliniți aceeași sarcină (v. ex. 4) cu privire la verbul a divorța și cuvintele din aceeași familie; fiți atenți la faptul că verbul a divorța în limba română, spre deosebire de limba rusă, nu este reflexiv.

6. Traduceți în limba română îmbinările de cuvinte următoare:

замужняя женщина; женатый мужчина; неженатый мужчина; старый холостяк; девушка на выданье; сделать предложение; удачный брак; неудачный брак; удачное замужество; неудачное замужество; удачная женитьба; неудачная женитьба; жениться на...; выйти замуж за...; развестись с...; остаться старым холостяком; остаться старой девой; подать на развод; быть против чьей-то свадьбы; думать о женитьбе; думать о замужестве

- 7. Din lexicul propozițiilor următoare alcătuiți familia de cuvinte legată de substantivul **familie**, -ii *f*; faceți o retroversiune a textului:

1. În vremea aceasta a zilelor pline de lumină și fericire, cunoscură multe din familiile tîrgușorului (S a d o v e a n u). 2. Scrie-mi împărțirea florilor în familie. 3. Pe atunci eram foarte turburat * de neplăcute afaceri familiale (C a r a g i a l e). 4. Zeci de rude îmbrățișează și sărută pe logodnici cu zgomotoasă căldură și fac un mic teatru familial (Camil P e t r e s c u). 5. Această corespondență este scrisă într-un stil familiar. 6. Nu poți fi familiar cu toată lumea. 7. Nu pot să mă deprind cu familiarismul lui Popescu! 8. Conversează cu atîta familiaritate, încît te-ai gîndi că sînt dușmani (N e g r u z z i). 9. Grigore Iuga îl privi o clipă și nu răspunse nimic. Familiaritatea arendașului îl sîcîia (L. R e b r e a n u). 10. M-am familiarizat repede cu atmosfera uzinei. 11. Hogii turci îl familiarizară cu limba și literatura otomană (O d o b e s c u). 12. Cuvintele lui arată foarte puțină familiarizare cu disciplinele care se ocupă de aceste probleme.

- 8. Sistematizați locuțiunile formate cu verbul a da după sens și după structură:

1. Vorbind la telefon nici n-am observat că laptele dă în foc. 2. Dă-le de lucru, dar cu măsură! 3. În fiecare dimineață dăm cu apă de izvor pe față. 4. Dacă au să lucreze prost, îi dăm afară. 5. Era prea obraznic,

bătrînul l-a dat de urechi afară. 6. Nu văd nimic din cauza ta. Dă-te puțin la o parte! 7. Profesorul a dat la o parte scaunul și a început prelegerea. 8. Să mai dai și cu mătura! 9. Nici nu-și dădea seamă de ceea ce s-a întâmplat. 10. Eu am dat fuga la brad și m-am suit în brad (S a d o v e a n u). 11. Ieri, întorcîndu-mă acasă, am dat de Ionescu, care mi-a spus multe lucruri interesante.— Cum, și tu ai dat de el? 12. Am cîștigat! Te dai bătut(ă)? — Nu mă dau bătut(ă), continuăm jocul! 13. Dă-i drumul, el nu este vinovat. 14. Numai decît, șoferul a dat drumul mașinii. 15. Dă drumul apei, trebuie să ne spălăm pe mîini. 16. De ce taci? Dă-i drumul, te ascultăm!

9. Traduceți în limba română întrebunînd locuțiunile cu verbul a da:

1. Ой, молоко убежало! 2. Отойди в сторонку, — говорит мама, — мы с папой ничего из-за тебя не видим. 3. Отец отодвинул в сторону книгу и внимательно посмотрел на сына. — Ты что, не отдаешь себе отчета в том, что ты вел себя некрасиво? 4. Куда это торопится ваш сын? — Опаздывает, помчался на вокзал встречать друга. 5. Наводя порядок в столе, бабушка случайно обнаружила старую фотографию. 6. Шах! — сказал отец. Сдаешься? — Сдаюсь, а что мне еще остается делать? 7. А ты не думаешь, что, если будешь плохо учиться, тебя выгонят из института?! 8. Зять завел мотор, и мы, наконец, поехали. 9. Да, задал ты мне работы! 10. Пусты, пожалуйста, воду, я хочу принять ванну. 11. Сегодня в Петродворце пускают фонтаны, мы поедем туда всей семьей.

ГРАММАТИКА

§ 28. Сокращенные формы указательных местоимений.

Forme prescurtate ale pronumelor demonstrative

Наряду с полными формами указательных местоимений *acest(a)*, *acel(a)* и т. д. существуют сокращенные просторечные формы: *ăst(a)*, *astă*, *asta*, *ăl(a)*, *ăi(a)*, *aia*, *a*, *alea*, *ăști(a)*, *aste(a)*; *G.-D.* *ăstui(a)*, *ăstei(a)* и т. д., а также региональные формы: *aista*, *ista*, *cela*, *ăstălalt*, *cellalt* и др. Изучающим румынский язык как иностранный рекомендуется пассивное усвоение этих форм (с целью понимания, но не употребления). В литературной речи допускается употребление лишь формы *asta*, главным образом в значении среднего рода (вместо литературной формы *aceasta*, приобретающей книжный характер): *De ce nu mi-ai spus asta mai înainte?* — *Почему ты не сказал мне об этом раньше?* *Asta nu-mi place!* — *Это мне не нравится!*

§ 29. Отрицательное наречие (adverbul de negație) „ba“

В случае необходимости дать утвердительный ответ на отрицательный вопрос используется сочетание двух наречий *ba da*: *N-ai fost acolo niciodată?* — *Ba da, am mai fost.* — *Вы там никогда не были?* — *Да нет, я бывал там.*

Отрицательное наречие **ba** может усиливать также отрицание **nu**: *Ai fost și dumneata acolo? — Ba nu, n-am fost. — Ты тоже там бывал? — Да нет, я там не был.*

Отрицательное наречие **ba** может употребляться и самостоятельно: *Da ori ba? — Ba! — Да или нет? — Нет!*

§ 30. Разделительные союзы. *Conjunțiile disjunctive*

Наиболее употребительными из разделительных союзов являются следующие: **ba... ba; fie... fie; ori... ori; sau... sau** или... или, либо... либо, то... то. Они используются как в простом, так и в сложном предложении: *Voi veni sau luni sau marți. — Я приду или в понедельник или во вторник; Fie din întâmplare, fie intenționat, dar el mi-a spus ieri niște cuvinte care m-au rănit. — То ли случайно, то ли специально, но он мне сказал вчера такие слова, которые обидели (ранили) меня; Una din două: ori mergi cu noi, ori ne înapoiezi biletele. — Одно из двух: либо ты идешь вместе с нами, либо возвращаешь нам билеты; Primăvara cerul se schimbă mereu: ba este senin, ba e acoperit de nori. — Весной небо изменчиво: то оно ясное, то покрыто облаками.*

В отрицательном значении употребляется разделительный союз **nici... nici ни... ни**: *Nu știe nici să citească nici să scrie românește. — Он не умеет ни писать, ни читать по-румынски.*

§ 31. Сочинительный союз „de“. *Conjunția „de“: funcția de coordonare*

Союз **de** в разговорной речи может употребляться в значении сочинительного союза **și**: *Du-te de închide fereastra! — Пойди и закрой окно! A venit de mi-a spus... — Он пришел и сказал мне... В отличие от союза **și**, союз **de**, однако, передает одновременно некоторый оттенок целевого значения: = он пришел, чтобы сказать мне (и сказал...).*

Примечания: 1. Оформление императива местоименных глаголов в предложениях с союзом **de** не совпадает с его оформлением при независимом употреблении императива. Ср.: *Culcă-te! — Ложись спать!* (местоимение стоит после смысловой части глагола); *Du-te de te culcă! — Иди ложись спать!* (местоимение стоит перед смысловой частью глагола). Форма императива при этом не изменяется (*culcă*).

Изменение порядка следования компонентов местоименного глагола наблюдается и при употреблении союза **și** в аналогичных структурах. Можно сказать: *Du-te și culcă-te!* и *Du-te și te culcă!*

2. Не следует смешивать при анализе предложения союз **de** с омонимичным ему предлогом **de**. Критерием разграничения может служить следующее за ними слово: предлог **de** сочетается с существительным, местоимением, наречием (*de țară, de mine, de aici*), союз **de** — с глаголом (*de închide*).

§ 32. Подчинительный союз „de“. *Conjunția „de“: funcțiile de subordonare*

В качестве подчинительного союз **de** вводит придаточные предложения следующих типов:

1) условные (союз **de** является синонимом союза **dacă**): *De vrei, poți pleca imediat. — Если хочешь, можешь уезжать прямо сейчас;*

2) дополнительные, содержащие косвенный вопрос (союз **de** здесь также синонимичен союзу **dacă**): Spune-mi **de** mergi și tu cu noi.— Скажи мне, идешь ли и ты с нами (предложения, начинающиеся с **de**, запятой в этом случае не выделяются);

3) следствия (союз **de** является синонимом союзов **încît, așa că**): Am stat acolo vreo două ceasuri, **de** mi-au înghețat picioarele.— Я стоял там около двух часов, так что ноги у меня заоченели.

Особый тип предложений следствия представляют такие предложения с союзом **de**, в которых выражается высокая степень качества или подчеркивается интенсивность действия главного: Era ger **de** sărau pietrele.— Был такой мороз, что камни лопались; Striga **de**-l auzeau cei de pe altă stradă.— Он кричал так (сильно, громко), что его слышали те, кто находился на соседней улице. В подобных случаях союз **de** утрачивает синонимические отношения с другими союзами следствия и является единственно возможным. Придаточные предложения этого типа запятой от главного не отделяются. При их переводе на русский язык необходимо употребить местоимение (наречие) *такой (так)*.

Кроме того, союз **de** в подчинительной функции употребляется в *придаточных - подлежащих*: Cum s-a întâmplat **de** ai plecat așa devreme? — Как случилось (что?), что ты ушел (уехал) так рано? и в предложениях с «перевернутой» логико-грамматической структурой (типа русских: Ты что, не выспался сегодня, что так нервничаешь?), где по смыслу главной является вторая часть предложения, оформленная в виде придаточного, зависимой — первая, грамматически представленная как главное предложение: Ești grăbit **de** nu mă-ștepți? — Ты что, торопишься, что не ждешь меня (не можешь меня подождать)? Ți s-a întâmplat ceva **de** ești așa de îngrijorat? — У тебя случилось что-нибудь, что ты так озабочен? Такие предложения, как правило, имеют вопросительную форму, и предложение, вводимое союзом **de**, запятой чаще всего не выделяется.

Употребление союза **de** в большинстве случаев придает речи разговорный характер. При работе над текстом рекомендуется обращать внимание на его стилистическую характеристику, на ситуацию, в которой произносится реплика, социальный статус персонажа, употребляющего предложение с союзом **de**, и т. п.

EXERCIȚII DE GRAMATICĂ

I. Găsiți echivalentele literare ale formelor regionale (sau familiare) ale pronumelor demonstrative:

1. Puse toate alea la cale pentru drum (I s p i r e s c u). 2. Dumnezeu cu sfântul Petru umblau prin lume, printre oamenii cești păcătoși (R e t e g a n u l). 3. Pe cea noapte întunecoasă / Nimerirăm ceastă casă (T e o d o r e s c u). 4. Ion ăsta era o fire închisă (A g â r b i c e a n u). 5. Cărarea asta o știa (C o ș b u c). 6. Ești tu zîna ăstui plai / Sau o floare de la rai? (A l e c s a n d r i). 7. Tot ochii ăștia amîndoi, / Așa frumoși, așa senini, / Să mi-i aduci tu înapoi, / Să nu-i uiți, dragă, prin străini (I o s i f). 8. Ții

mente: ă! de știe carte are patru ochi! 9. Să-și mănince ea tinerețile cu un ăla (C a r a g i a l e). 10. Eu am pus iapa mea la căruța omului istuia și ne-am dus la moară (S b i e r a).

● 2. Analizați cazurile întrebuirii adverbului de negație ba:

1. Oană, ție ți-e foame? — Ba... (D e l a v r a n c e a). 2. Vreau în sfârșit să știu dacă-mi dai banii ori ba. 3. Vă închinați ori ba? — Ba! (N e g r u z i). 4. Pentru dumneata. / Eu n-aș zice ba; / Dar zic și zic ba / Pentru maica-ta (A l e c s a n d r i). 5. Nu le spune nici da nici ba (C r e a n g ă). 6. Las' că mă duc eu...! — Ba nu, Ivane, trebuie să mă duc eu (I d.). 7. Era mișel? — Ba nu, deloc (C o ș b u c). 8. Știi tu ce pericol mă amenință?... Ba bine că nu! (C a r a g i a l e).

3. Compuneți câteva propoziții cu adverbul de negație ba.

● 4. Analizați întrebuirarea conjuncțiilor disjunctive:

1. Îmi plutea de dinainte cu al timpului amestec / Ba un soare, ba un rege, ba alt animal domestic (E m i n e s c u). 2. Măi bărbate... alege-ți una din două: ori merg eu de unde-am venit, ori alungă-ți copiii de la casă (R e t e g a n u l). 3. Tot nimic eu nu voi ști, / Fie că-n senin ori nouri va sta soarele ori luna, / Fie că va da zăpadă, ori că iarba va înverzi (V l a h u ț ă). 4. Hotărăște-te, alege sau una sau alta. 5. Noi aicea * abia ne vedem capul de treburi. Ba cu vitele, ba cu vinul. Ba cu botezurile, ba cu înmormântările (S a d o v e a n u). 6. Vor merge ori cu voie, ori fără voie. 7. Nici nu vede, nici nu aude (T o p î r c e a n u). 8. Nici nu mi-e foame, nici nu mi-e sete.

5. Compuneți câte două-trei propoziții (frazе) cu fiecare dintre conjuncțiile disjunctive.

6. Analizați frazele următoare din punct de vedere al coordonării și al subordonării; în frazele construite prin subordonare stabiliți tipul propoziției subordonate:

1. Destul, cucoane Grigori, c-ai răgușit; mai bine du-te de bea ceai de soc (A l e c s a n d r i). 2. De-ai chibzui puțin, ai vedea că eu n-am nici o putere (L. R e b r e a n u). 3. Avioanele coborau jos de tot, de vedeai și fața pilotului (M a z i l u). 4. Deși era miros greu de te amețea, mulți muncitori preferau să mănince aici (I d.). 5. Scoase casca din cap, fii!dcă îl strîngea de n-o mai putea răbda (I d.). 6. Coana Ruxanda izbucni în plîns și se aruncă de luă copilașul în brațe (G î r l e a n u). 7. Tînărul privi înainte, se întoarse de privi înapoi (I d.). 8. Ar fi urmat astfel toată ziua, de nu venea femeia din casă să spună lui Mihai că îl cheamă Tincuța (D. Z a m f i r e s c u). 9. Unul din ei apucă spre păduri, să vadă de n-a putea trebăului ceva și pe acolo (C r e a n g ă). 10. De-aceea una-mi este mie / De ar vorbi, de ar tăcea (E m i n e s c u).

7. Analizați frazele din punct de vedere al structurii lor gramaticale și al celei logice:

1. Cine colorează apa de-i la fel de albastră ca cerul? (M u n t e a n u). 2. Apoi și mai înverșunată își chinuia mintea să afle ce fac bărbații de se întorc așa repede acasă (M a z i l u). 3. Ce faci tu de nu te mai vede omul? 4. N-ai dormit bine azi-noapte de ești așa de arțăgos? 5. Se vede că tot mai ai oleacă de noroc, de ai nimerit tocmai la mine (C r e a n g ă). 6. Ce proaste eram de ne era frică! (D. Z a m f i r e s c u). 7. Ei, ce ai, de te-ai

supărat așa (I d.). 8. Ce doriți de v-ați sculat pe vremea asta să veniți la mine? (I d.). 9. Cum te-ai ascuns, de nici nu te-ai mai arătat de aseară (L. R e b r e a n u). 10. Ce aveți de nu-l mai așteptați? 11. Dar încotro ne-or fi ducînd ăștia *? — Ai orbul găinilor de nu vezi? La gara Obor (S t a n c u). 12. D-apoi dă, mămuică, fetele acestea au spus că dumneata vezi tot, și de aceea am gîndit că ești minioasă pe tătucu și pe mămuca, de nu te scoli (C r e a n g ă).

8. Analizați frazele următoare din punct de vedere al întrebunțării conjuncțiilor care au înțeles identic:

1. Du-te chiar acum la stăpînul moșiei, și spune-i că te prinzi să-i dai tot grîul (C r e a n g ă). 2. Du-te la împăratul de-i spune că eu îi fac podul (I d.). 3. Repede se coborî de se așeză pe o tulpină de rozetă (G î r l e a n u). 4. Asta-i șagă și nu-mi pasă (S a d o v e a n u). 5. Consternarea ordonanței îi făcea bine. „Dacă un om simplu se revoltă, atunci eu ce să fac?” își zise Bologa (L. R e b r e a n u). 6. De te-a învățat cineva, rău ți-a priit; iară de ai făcut-o din capul tău, rău cap ai avut (C r e a n g ă). 7. Dacă ești ostenit, du-te de te culcă (D. Z a m f i r e s c u). 8. Nu mă interesează domnul Marcian. Du-te și culcă-te! (M u n t e a n u). 9. Și atunci ea l-a întrebat cu tot dinadinsul, dacă știe vreuna din ele în care parte a lumii se află Mănăstirea de Tămîie (C r e a n g ă). 10. Și se duse singur să întrebe de sosise baciul (D. Z a m f i r e s c u).

● 9. Înlocuiți spațiile punctate prin conjuncția *de*; faceți o retroversiune a frazelor:

1. În urma lui fanfara circului intona un marș; toba mare puncta sacadat melodia ... tremurau ferestrele din împrejurimi (M u n t e a n u). 2. Ai tu un nivel politic ... dai în gropi (I d.). 3. Elena o privi. Era frumoasă, ... nici n-ai fi crezut că o să ajungă așa, pe vremuri, cînd era fetiță subțire și ștearsă (I d.). 4. Vara te coceai în el, iarna tremurai ...-ți cădeau dinții. 5. La plivit, mîinile se înverzesc ... crezi că sînt muiate în vopsea verde. 6. De altminteri, dac-ar fi să nu vie *, n-ar bate clopotul într-una, ...-ți bubuie urechea (S a d o v e a n u). 7. Era lume multă, ...n-aveam unde sta (C a r a g i a l e). 8. Și pe aici geme pămîntul de oaste și cătane, ... trăim mereu cu frica în sîn (L. R e b r e a n u). 9. Și apoi veneam acasă cu sînul încărcat de covrigi, mere ... se crucea tata și mama, cînd mă vedeau cu dînsele (C r e a n g ă).

TEXTE SUPLIMENTARE

CE MAI CUMPĂRĂM?

Teodor Mazilu

Așa cum există omeneasca întrebare „ce facem sîmbătă seara?” mai există una la fel de omenească, dar ceva mai economică: „ce ne mai cumpărăm?”

Am ascultat o discuție pe această temă, care cred că merită să fie cunoscută de cîți mai mulți.

Se vedea că cele două personaje, soț și soție, cumpăraseră destul de

multișor la viața lor, așa că achiziționarea de noi obiecte de valoare ridică probleme dintre cele mai complicate.

— Ce ne mai cumpărăm? deschidea el discuția cu un ton energic, tineresc.

Ea răspundea oftînd:

— Ce să ne mai cumpărăm? Zău dacă mai știu ce să ne mai cumpărăm.

— Dacă ne iubim, știm ce să ne cumpărăm.

Totuși, n-au găsit din următoarele motive: casă aveau, frigider aveau, magnetofon aveau, covoare aveau, cîini aveau, papagali aveau, timbre aveau, automobil aveau, veselă aveau, pisici aveau berechet.

Dezamăgiți, au încercat să se dedice, cu toate resursele financiare și sufletești, ameliorării bunurilor existente.

— Ce-ar fi să reparăm „Fiat“-ul?

Soția strîmbă din nas, disprețuitoare.

— Ce să reperi, tu, la el? Vorbești aberații... N-are nici pe dracu'!

— Dar dacă am schimba faianța, dacă am înlocui albastru cu un portocaliu frumos?

— Și albastru e o culoare frumoasă, i-o reteză ea, voinicește, de la obraz.

Îmi venea să plîng; să ai bani și să nu ai ce cumpăra, mare nenorocire la casa omului!

Atunci ea, după o clipă de gîndire, riscă:

— Ce-ar fi să facem un copil?

El se ridică în picioare, îngrozit. Și iată ce mi-a fost dat să aud:

— Ești iresponsabilă! Tu nu știi cît costă un copil... o avere! Copilul ne-ar ruina. Cu costul unui copil cumperi o vilă la Sinaia!

Și totuși, obsesia maternă pînă la urmă triumfă:

— Bine, nu-l facem. Dar să-i spunem Titi...

FIUL

Ion Băieșu

Cineva sună la ușă. E o femeie între două vârste. Îi deschide un bărbat tot între două vârste.

— Eu sînt diriginta fiului dv. Putem sta de vorbă cîteva minute?

— Cu plăcere, zice bărbatul. Pofțiți. Luați loc. Doriți o cafea? V-o fac eu, soția e la serviciu.

— Nu, mulțumesc. V-am invitat de atîtea ori pe la școală, dar n-ați venit niciodată.

— Dacă ați ști cît sînt de ocupat! Efectiv, nu-mi văd capul.

— Oricum, de atîția ani să nu ne vedem... Îi sînt dirigintă de patru ani.

— Îmi pare rău... Sînt ceva probleme cu el?

— Nu ceva special. E un copil bun.

— Acasă nu ne deranjează cu nimic. Eu nici nu-l simt.

— Cred, totuși, că ar avea nevoie de sprijinul dumneavoastră, mai ales în ce privește alegerea drumului în viață. Sfatul dumneavoastră i-ar putea fi de un mare folos.

— Sigur că da, în principiu... Dar pe mine credeți că m-a îndrumat cineva? Tata era țăran analfabet. Am mers la întâmplare, unde-am găsit loc.

— Lucrurile s-au mai schimbat. De când n-ați stat de vorbă cu el între patru ochi?

— Sincer să vă spun, nu știu. Nu ne potrivim cu programul: eu lucrez dimineața, el învață după-amiaza. Duminica eu mă duc la fotbal, el cu ale lui. Ați aflat cumva ce vrea să se facă?

— Ofițer de marină.

— Extraordinar! Nouă nu ne-a spus nimic, măgarul. Marinar, va să zică. Să plece pe mări și oceane, iar noi să-i ducem dorul...

— E o meserie romantică. Mai ales că scrie și versuri.

— Scrie versuri?! Bravo! Ce i-o fi venit? La noi în familie n-a avut nimeni aplicații aiurite. O să zic maică-si să-l ia la trei păzește¹. Știți care-i hiba? Că și ea e ocupată.

— E talentat și la sport. Practică tirul, a câștigat o cupă.

— Nu băgați groaza în mine! Trebuie s-ascund pușca de vânătoare. Sfătuiți-l să se ia de altceva.

— De asemenea, pictează foarte frumos. Mai ales peisaje.

— Asta nu-i rău. Tot trebuie să zugrăvim apartamentul. O să-l pun la treabă.

— Acum are multe pe cap. Trebuie să învețe. Se apropie bacalaureatul.

— Ce-i cu bacalaureatul?! Să nu-mi spuneți c-a ajuns deja într-a douășpea²?!

— Ba da.

— Extraordinar! Ia uitate dom-le, cum trece timpul! Parcă ieri îl duceam în brațe la creșă. Știți că mie nu mi-a spus nimic de bacalaureat? Absolut nimic. E un caracter ascuns, seamănă cu maică-sa. Spuneți-mi sincer: fumează?

— Nu. Sînt sigură.

— Atîta i-ar trebui, că nu știu ce i-aș face. Între noi fie³ vorba, eu m-am luat la 15 ani, dar erau alte condiții, n-aveam îndrumare, n-aveam educație, nu eram controlat... Nu, zău, chiar nu doriți o cafea?

¹ a lua vt la trei păzește — взять кого-то в оборот

² a douășpea = clasa a douăsprezecea (clasa de absolvire a școlii medii)

³ fie = să fie

ORIGINEA CUVÎNTULUI ROMÂNESC FEMEIE

Ioan N. Chițu

V-ați întrebat vreodată de unde provine cuvîntul *femeie*? În rîndurile de mai jos vom încerca să dăm un răspuns la această întrebare.

După cum se știe, majoritatea cuvintelor din limba română sînt moștenite din limba latină, fie direct, fie prin intermediul altor limbi romanice, și în primul rînd al limbii franceze. Dar noi nu am moștenit cuvintele în forma pe care o au ele astăzi, ci, de-a lungul veacurilor, cuvintele latinești și-au schimbat forma și uneori chiar și sensul, înțelesul

lor. Un astfel de exemplu ni-l oferă chiar cuvântul de origine sau etimonul, cum îi spun specialiștii, al termenului *femeie*. Cuvântul românesc provine din latinescul *familia*. În limba latină acest termen era identic, ca sens, cu respectivul termen, familie, din limba română, adică însemna: „Formă de organizare a vieții în comun a oamenilor, constând din grupul alcătuit din soți și copii“.

Datorită acțiunii legilor fonetice, adică a legilor în baza cărora s-au modificat diferite sunete ale limbii vorbite, latinescul *familia* a evoluat la românescul *femeie*.

În limba latină, corespondentul ca sens, ca înțeles al românescului *femeie* era *femina*. În limba vorbită de romani mai era și termenul *mulier*, cu sensul de *femeie*, soție, termen continuat cu același sens în limba spaniolă, unde îl întâlnim sub forma de *mujer*. Dialectal, regional, îl întâlnim și în țara noastră, având însă uneori o nuanță peiorativă sau, cel puțin, depreciativă.

Am amintit aceste lucruri datorită, în primul rând, ecoului adânc în istoria limbii noastre al cuvântului *femeie*, derivat din latinescul *familia*...

EXERCITII DE CONVERSAȚIE

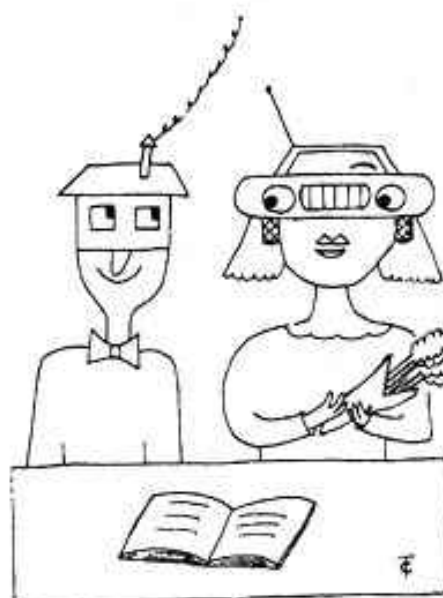
1. Povestiți în limba română textul Mariei Marian „Din grabă“; găsiți în text mijloacele lingvistice prin care autoarea obține un efect umoristic.
2. Povestiți în limba română cum se petrece dimineața zilelor de muncă obișnuite în familia dv.
3. Redați în limba română conținutul anecdotelor povestite *în trecut*.
4. Faceți scurte expuneri pe baza desenelor prezentate în lecție.
5. Redați în limba română conținutul textelor „Ce ne mai cumpărăm“ și „Fiul“. Spuneți-vă părerea asupra problemelor ridicate în aceste texte.
6. Povestiți textul închinat istoriei cuvântului românesc *femeie*.

Diviziunea muncii... în unele familii.

— Bravo! Ești primul care a reușit să-l facă să rîdă.

Fără cuvinte...

7. Alcătuiți povestiri sau dialoguri pe temele următoare: „Situația din familia mea (a prietenilor mei etc.) este ideală (aproape ideală; este departe de a fi ideală etc.)“; „Părinții sînt responsabili față de societate pentru educația copiilor lor“.

TRADUCERE DE CONTROL

В уроке подняты вопросы, с которыми человек сталкивается в семейной жизни: распределение обязанностей между супругами, заботы, которые приносят дети, трудности их воспитания и другие. В текстах осуждается желание некоторых людей иметь в доме как можно больше вещей и нежелание иметь детей.

Воспитание детей — одна из наиболее сложных проблем семейной жизни. Оно требует от родителей много сил, времени, мудрости,

душевного тепла. Дети должны стать опорой родителей в старости. Уважение к родителям, желание помочь им и поддержать их должны воспитываться с раннего детства и воспитываться прежде всего примером родителей, их отношением друг к другу, к самим детям. Важная роль в воспитании детей принадлежит школе.

В основном тексте урока в юмористической форме показано утро «деловой женщины» нашего времени, а в небольшом очерке о происхождении слова *femeie* рассматривается этимология слова *женщина* в румынском языке: это слово произошло от латинского слова со значением *семья*.

LECȚIA 8

DRAGOSTEA PENTRU NATURĂ

LĂMIUL

Ion Arieșanu

În primăvara trecută am cumpărat un lămii de la o bătrână surdă. Era o plantă măreață, numărînd multe fructe verzi. Ea îl crescuse de mic într-o bucătărie strîmtă, friguroasă, în mirosul lămpii de petrol și, totuși, după 10 sau 12 ani, coroana lămiiului îi ocupa aproape în întregime spațiul bucătăriei, devenind o plantă impresionantă, dînd-o, pur și simplu, afară pe bătrînă din încăpere, așa încît ea, deși își iubea și-și ocrotea lămiiul ca pe un copil, se hotărî totuși să ni-l vîndă nouă.

L-am adus sus în apartament, unde planta putea primi multă lumină, căldură din belșug și spațiu. La cîteva săptămîni, lămiile au prins să devină gălbui, apoi unele din ele chiar s-au copt de-a binelea. După cîteva luni, pe la începutul toamnei, lămiiul arăta ca și cum s-ar fi întimplat ceva cu el. Acest lucru se simte uneori ca și la om. Frunzișul său se chircea și în unele nopți auzeam șuierul scurt al cîte unei frunze frecîndu-se în cădere de crengi. Tresăream, alteori, cînd răsuna și cîte o pocnitură surdă pe covor și, aprinzînd lumina, în plină noapte, dădeam cu ochii de o lămîie mică, verzuie, neîmplinită, rostogolindu-se jos.

Înspăimînțați, oarecum, am început să-l ocrotim în mod special, să-l udăm foarte des, să-i ștergem cu grijă frunzele, să-i administrăm îngrășăminte. Cu toate acestea, zi de zi eram nevoiți să adunăm o groază de frunze, pe jumătate uscate și cîte o lămîie-două neîmplinite, căzute sub coroana arbustului pe care-l adusesem la noi atît de magnific.

Am ajuns ca, uneori, noaptea, să rămînem treji¹ din pricina lui, în așteptarea pocnetelor surde, în liniștea din jur, pe care urma să le producă trista cădere a fructelor. Dar ce n-am încercat? Am încercat de toate, am vroit să-l lecuim, dar, pînă la urmă, lămiiul s-a golit aproape cu desăvîrșire, rămînînd din el un biet schelet de crengi, de pe care frumusețea verde fusese smulsă de o mîină străină, pe care noi nu o cunoșteam.

Ne simțeam vinovați, mai cu seamă că atunci cînd îl strămutasem

la noi, bătrînica aceea surdă ni-l încredințase cu totală încredere și dezinteresare socotind că lămîiul ei se va simți cu atît mai bine în casa noastră cu cît în bucătărioara ei se dezvoltase în frig, fără lumină și îngrădit de pereții strîmți. Dar noi nu bănuisem nimic despre planta aceea firavă, nu-i cunoscusem viața secretă și modul cum ar fi trebuit să ne purtăm cu ea. Acum așteptam fără putere, așteptam fără să mai știm ce să facem, așteptam ziua și noaptea, să-i cadă ultima frunză și ultimul său fruct, așteptam fără speranță, pentru a putea, în sfîrșit, să-l scoatem cît mai grabnic afară din casă și să-l aruncăm ca pe un lucru mort, care nu ne mai aparține, la gunoi.

¹ treji *adj m pl* — *sing: treaz, -ă; f pl treze*

În trecut

Grădină zoologică

- Ce este o grădină zoologică? întrebă o fetiță pe tatăl său.
- Un loc în care animalele sînt apărute împotriva omului.

Explicație

- De ce stă cocostîrcul într-un singur picior?
- Pentru că dacă ar ridica ambele picioare, ar cădea.

Glumă

- Mama, dă-mi hîrtie și un creion, vreau să scriu o scrisoare ursului, spune Gică, un băiețel de cinci ani.
- Păi tu nu știi să scrii!
- Nu-i nimic, nici ursul nu știe să citească!

În cîteva zile

La grădina zoologică, micuța Iulia, de 5 ani, a văzut un cimpanzeu și a întrebat cine este. I s-a răspuns că e o maimuță antropoidă. Cum ea știa că omul a coborît din maimuță, cînd s-a întors acasă și-a informat părinții:

- Am văzut o maimuță care în cîteva zile o să devină om.

Greșeală reparată

Într-o bună zi, mama micuțului Stasik, un băiețel drăgălaș de 4 ani, a constatat că mustățile pisicii erau mai puțin stufoase decît înainte.

- Stasik, cine a tăiat mustățile pisicii? a întrebat ea.
- Eu...
- De ce?
- Păi ce, femeile au mustăți?

După plecarea rînduneelelor, toamna scrie fără punctuație.

Toți șoarecii de cîmp se cred — în sinea lor — agricultori.

O vulpe a dat un anunț la mica publicitate: „Ofer schimb de locuință. Dau vizuina, confortabilă, contra coteș modest“.

Logica progresului: din ce în ce mai mulți oameni cultivați și din ce în ce mai puțină natură sălbatică...

Antonime: treaz — adormit; treaz — beat; a crește — a descrește, a scădea

Sinonime: apartament — locuință; miros — mireasmă, miroznă, parfum, aromă, mirodenie; neîmplinit — necopt

Paronime: a apăra (ápăr) *защищать* — a apărea (apăr) *появляться*

Familii de cuvinte: galben *adj* — galben, -i *m*, (*ist.* o mone-dă) — gălbui *adj* — a (se) îngălbeni — îngălbenit — îngălbenire; înce-put — a (se) începe — începere — începător

REȚINEȚI EXPRESIILE

a ajunge (ajung) să... — дойти до того, что

din belșug — много, в изобилии

în întregime — целиком, полностью

a încerca (încerc) de toate — испробовать все

VOCABULAR TEMATIC

Plante

arbust, arbuști *m* куст

arțâr, -i *m* клен

brad, brazi *m* ель

creângă, crengi *f* ветка, ветвь

frunză, -e *f* лист

mesteacă, mesteceni *m* береза

múgur, -i *m* почка; a da ~i давать, пукать

почки

pin, -i *m* сосна

plântă, -e *f* растение

plop, -i *m* тополь

rădăcină, -i *f* корень, корневище

sălcie, -ii *f* ива

a se scutura (se scătură) осыпаться

stejâr, -i *m* дуб

tei, tei *m* липа

trunchi, -uri *n* ствол

tufiș, -uri *n* кустарник

Animale

animál, -e *n* животное; ~ domestic до-
машнее ~; ~ sălbatic дикое ~

berbéc, -i *m* баран

bóu, boi *m* бык, вол

căpră, -e *f* коза; căprioară, -e *f* козочка

cățel, căței *m* щенок

a dresa (-ez) *vt* дрессировать

fiară, -e *f* зверь, дикое животное

oáie, oi *f* овца

porc, -i *m* свинья

scroáfă, -e *f* свиноматка

vacă, vaci *f* корова

cioară, ciori *f* ворона
 ciocîrlie, -ii *f* жаворонок
 cocoș, -i *m* петух; găină, -i *f* курица;
 pui de găină цыпленок
 cîrcă, -i *f* индейка, индюшка; curcân, -i
m индюк
 gîscă, gîște *f* гусь, гусыня; gîscân, -i *m* гу-
 сак

lăbădă, lebede *f* лебедь (общее наимено-
 вание; самка); lăbădă *m* sing,
 лебедь (самец)

privighetoare, -tori *f* соловей

răță, -e *f* утка; rățoi *m* sing, *pl* селе-
 зень

vrăbie, vrăbii *f* воробей

EXERCITII LEXICALE

1. Analizați sensul sinonimelor **miros, mireasmă, miroznă, parfum, aromă, mirodenie** și contextele în care se folosește fiecare dintre ele:

1. Un miros plăcut de câmp și de pădure udă îl izbi în față (V l a h u ț ă). 2. Copacii înfloresc, în aer/Plutesc miresme-mbătătoare (I d.). 3. Eu socot că v-a deșteptat mirozna bucatelor, zise răzășul * (S a d o v e a n u). 4. Curînd începură curcile a sfîrîi deasupra jarului și a răspîndi o mirodenie care nu se mai află (I d.). 5. La aroma îmbătătoare a unei cafele turcești, ochii lui se pierdură iar în visătorie (E m i n e s c u). 6. În desișuri albește floarea-paștelor, și un parfum ușor vine pe adierea amurgului (S a d o v e a n u). 7. Ce supă gustoasă! Ai pus și mirodenii! 8. Uită-te florile cele frumoase de prin marginea pădurii, cum umplu văzduhul de miroznă (C r e a n g ă). 9. Parfumul îmbătător al florilor se înălța în văzduh (A l e c s a n d r i). 10. Jenny miroase astăzi a parfum franțuzesc! Nu-i așa?

2. Găsiți în propozițiile următoare cuvintele care desemnează **un miros neplăcut** (urît); analizați sensul lor și contextele în care se folosesc:

1. Onufrie își apucă între degete nasul încrețit de-o duhoare grea de gaz răzbătînd din fîn (C a m i l a r). 2. El luă perii și-i băgă în foc. Însă ea simți putoarea (R e t e g a n u l). 3. Un vînt rece suflă peste trupuri și duce departe mirosul putreziciunii. 4. În toată împrejurimea, un miros greu de oaie, de ceapă și de rachiu (O d o b e s c u). 5. Răsuflarea vîntului venea însă arzătoare, tîrînd miasele gazelor de benzină (C e z a r P e t r e s c u). 6. Deschise ușa și intră. O duhoare grea și încropită o izbi în față (V l a h u ț ă).

3. Definiți sensul substantivului **iz**, -uri *n* (iz — miros neplăcut/iz — miros și gust deosebit; aromă particulară) din fiecare propoziție:

1. Trase în nări izurile primăverii (C a m i l a r). 2. Ne-a adus vin cu iz de mucegai. 3. Adia dinspre uncheșul meu un iz de urdă (S a d o v e a n u). 4. Glasul motorului, izul motorinei și aroma pămîntului răscolit îi intraseră în sînge pentru totdeauna (M i h a l e). 5. Era mică, slabă, cam negricioasă, și purta în crețurile veșmintelor iz de salcie și păpuriș (G a l a n). 6. Ascultăm cîntece cu iz patriarhal, idilic.

4. Analizați asemănările și deosebirile de sens și de întrebuintare ale sinonimelor **apartament și locuință**:

1. Avem un apartament de trei camere. 2. Își schimbă locuința

des (Vlahuță). 3. Locuința părintească nu era palat boieresc, ci o casă modestă de țară (Călinescu). 4. Nu știți, oare este aici un apartament de închiriat? — Avem un apartament la etajul șase. Este o locuință foarte plăcută și comodă. 5. El se grăbește să pregătească locuința pentru a primi bine oaspeții. 6. Apartament,-e *n* desemnează un grup de încăperi într-o clădire, constituind o unitate și servind, de obicei, ca locuință.

5. După modelele date în exercițiile precedente, compuneți propoziții cu sinonimele învățate.

6. Traduceți în limba română următoarele îmbinări de cuvinte:

приятный запах; неприятный запах; запах цветущих деревьев; запах весенних цветов; запах турецкого кофе; запах бензина; запах плесени и гнили; запахи весны;

двухкомнатная квартира; менять место жительства (квартиру); готовить квартиру к приему гостей

7. Compuneți câte o propoziție cu fiecare cuvânt din rubricile *antonime* și *paronime*.

8. Compuneți o povestire sau câteva mici expuneri folosind lexicul din *vocabularul tematic*.

ГРАММАТИКА

§ 33. Существительное-прямое дополнение как второй член сравнения.

Substantivul-complement direct ca al doilea termen al comparației

Существительное в функции прямого дополнения, употребленное как второй член сравнения, оформляется частицей **pe** независимо от одушевленности или неодушевленности обозначаемого им понятия: Îi iubeste ca pe un frate.— Он (она) любит его как брата; Buhaiul l-a aruncat peste cap ca pe o minge.— Бык перебросил его через голову как мяч; Învîrtește cuvintele ca pe niște pietre.— Он вороочает словами как камнями. Синтаксическая функция существительного — второго члена сравнения оказывается здесь, таким образом, решающей. Сравните предложения с теми же существительными-подлежащими: Îmi este ca un frate.— Он мне как брат; A sărit ca o minge.— Он подпрыгнул как мяч; Cuvintele lui sînt ca niște pietre.— Его слова как камни.

Примечание. Существительное — второй член сравнения в функции как подлежащего, так и прямого дополнения употребляется обычно с неопределенным или определенным артиклем. Сравните в приведенных ранее примерах ... ca niște pietre и ... ca pietrele ridicate din fundul mării — ... как камни, поднятые со дна моря.

§ 34. Придаточные предложения сопоставительного сравнения.

Propozițiile subordonate circumstanțiale de măsură progresivă

Сложными предложениями, в состав которых входит придаточное сопоставительного сравнения передается нарастание интенсив-

ности действия главного в зависимости от действия придаточного. Такие предложения оформляются соотносительным союзом (союзным выражением) *cu cît... cu atît*, иногда *pe cît... pe atît* *чем...тем*. Главное предложение вводится посредством *cu (pe) atît*, придаточное — *cu (pe) cît*: *Cu cît o privea mai mult, cu atît o găsea mai frumoasă.* — *Чем дольше он на нее смотрел, тем красивее она ему казалась.*

§ 35. Придаточные предложения следствия. Propozițiile subordonate circumstanțiale consecutive

Придаточные следствия вводятся союзами *încît*, *că* и союзным выражением *așa că* *так что* (об употреблении союза *de* в придаточных следствия см. с. 86). Союзы *încît*, *că* могут иметь в главном предложении соотносительное с ними наречное выражение со значением интенсивности *atît (așa) de* *до такой степени (так)*: *Este atît de frumoasă încît toată lumea o admiră!* — *Она так прекрасна, что все ею любят!* В таком случае придаточное синтаксически и по смыслу тесно связано с главным и нередко запятой от него не отделяется. При отсутствии соотносительного наречия в главном предложении придаточное более самостоятельно, оно отделяется от главного запятой: *Venea des, așa că toată lumea îl cunoștea foarte bine.* — *Он приходил часто, так что все его очень хорошо знали.*

Примечание. Придаточное следствия, вводимое посредством союзного выражения *așa că*, может обособляться в самостоятельное предложение: *Eram flămânzi ca lupii. Așa că nici n-am avut cînd să luăm aminte că pîinea e acră (Stancu).* — *Мы были голодные как волки. Так что мы и внимания не обратили на то, что хлеб кислый.*

EXERCIIU DE GRAMATICĂ

1. Analizați structura gramaticală a comparațiilor:

1. Le întorcea pe-o parte și pe alta ca pe niște bani de argint (Corbea). 2. El mergea în urmă ca un câine plouat. 3. Moștenitorii l-au alungat ca pe un câine. 4. Mă privea ca pe un obiect neînsuflețit. 5. Înaintea noastră era o cîmpie lungă ca pustiul. 6. Culegea hîrțile risipite cu un zîmbet visător ca pe niște flori. 7. Cum să te duc: ca vîntul ori ca gîndul? (Creangă). 8. Atunci, ca prin minune se și trezește Ivan la poarta raiului (Id.). 9. Magistratul acesta, în aparență somnolent, e dur ca o bară de fier (Sadoveanu). 10. El îi primește bucuros ca pe niște oaspeți mult doriți. 11. I-au mulțumit frumos ca niște oameni bine crescuți.

2. Compuneți cîteva propoziții care ar conține comparații de felul celor prezentate în ex. 1.

● 3. Analizați structura sintactică a frazelor următoare; faceți o retroversiune a lor:

1. Cu cît se apropiau mai mult de copac, cu atît oamenii simțeau mai tare mișmele, care îi amețeau. 2. Cu cît o priveam mai mult, cu atît îmi părea că femeia aceasta îmi era cunoscută (Gîrleanu). 3. Pe cît inima îi clocotea de o poftă de viață năprasnică, pe atît mintea

lui se zbuçiuma cu întrebări tainice (L. Rebreanu). 4. Cu cât creștea, cu atât admira mai mult înțelepciunea tatălui său (I d.). 5. Omul cu cât oftează, /Cu atât se ușurează (Teodorescu). 6. Și cu cât lumina-i dulce tot mai mult se lămurește, /Cu-atât valurile apei, cu-atât țărnuț parcă crește (Eminescu). 7. Că mințea cu câtu-i tare, cu-atîta mai mult lucrează (Conachi).

4. Analizați structura sintactică a frazelor următoare; fiți atenți la punctuația propozițiilor subordonate:

1. S-a făcut tăcere, încît m-a cuprins o sfială (Sadoveanu).
2. Farcaș refuză, dar Horvath insistă atît de mult încît n-avu încotro (Munteanu). 3. Cele spuse de Ieftimie i se părură atît de ciudate, încît, descumpănit, dădu din umeri în semn că nu înțelege (Mazilu).
4. În cele din urmă, întreruperile îl enervară, încît se sculă și zise cu glas ascuțit (L. Rebreanu). 5. Și-i atît de slabă punțea, /Că-n ea nu te poți crede (Coșbuc). 6. Nevasta i-a murit; ș-apoi /I-a ars și casa; i-a trăsniț /Deodată patru boi, /Trăia la praguri și-n nevoi, /Că-n urmă-a-nnebunit (I d.). 7. Ieftimie dormea; așa că nevastă-sa nu-i dădu voie să intre în dormitor (Mazilu). 8. Un asemenea om nu exista. În fața lui ședea maiorul. Așa că nu plînse, nu gemu (I d.). 9. El iubește așa de mult omenirea încît, în realitate, urăște pe toți oamenii, convins că numai el e om adevărat (L. Rebreanu).

5. Traduceți în limba română întrebunșind conjuncția încît sau locuțiunea conjuncțională așa că; fiți atenți la punctuația subordonatelor consecutive:

1. Наш сад дает так много яблок, что нам хватает их до следующего урожая. 2. Их комната была просторной и светлой, так что они были уверены, что цветам в ней будет хорошо и что они расцветут еще больше. 3. С лимонного дерева, которое они купили у старушки, с каждым днем осыпалось все больше листьев, так что в конце концов они поняли, что дерево погибло и его уже не спасти. 4. Я люблю работать в саду, так что отговаривать меня бесполезно: я все равно поеду с вами. 5. Ты работаешь так быстро, что мне за тобой не угнаться. 6. У нее большое хозяйство: корова, две свиньи, курицы, гуси, индюшки, так что ей дела хватает. 7. За городом сейчас хорошо, так что ты быстро забудешь о всех своих невгодах. 8. В саду было так хорошо, что уходить не хотелось.

TEXTE SUPPLEMENTARE

VOINICUL!

Emil Gîrleanu

L-a adus ciobanul, de urechi — ca pe un biet măgar ce era. I-a pus o pocladă, pe pocladă șeaua * de lemn, și i-a strîns chinga bine, căci aveau să meargă la țîrg. Apoi a-nceput să-i îngrămădească pe spate: o sarică — a ciobanului; două lăvicere — ale stăpînului; patru tivgi¹ cu lapte, cele două de fiecare parte, să se cumpănească; opt sedile

cu brînză — patru și patru; iar deasupra, moț, cei doi băieți ai stăpînului veniți la stîină din ajun, spate la spate, să nu-și scoată ochii.

Dar pe cînd ciobanul, ștergîndu-și sudoarea cu dosul mîinii *, de pe frunte, aducea poclada să o puie * pe sărmanul dobitoc, un purice sări de pe mînica * ciobanului pe spinarea măgarului, și-și făcu un locușor, supt * o încrețitură a poclăzii, tocmai cît îi trebuia să fie la largul lui. „O să stau la umbră“, gîndea puricele, iar ciobanul încărcă mereu. Cît era de mic, puricele, ce loc prindea? Iar greutatea care îndoia genunchii măgarului cum putea să-l apese?

Și-au pornit la drum, și-au mers zi de vară prin arșița lui cuptor ². Curgeau nădușelile de pe cioban; băieții stăpînului se muiaseră; iar măgarul de-abia pășea. Au trecut pe unde au trecut și, spre seară, au ajuns la tîrg, și-au poposit în ograda stăpînului. Iar puricele, simțind c-au ajuns la capăt, se strecură binișor-binișor, și hop! deodată, sare, sprinten și odihnit, pe mîneca ciobanului.

Cînd dădu însă cu ochii de spinarea măgarului, și văzu ce clădărie stătuse deasupra lui, rămase încremenit: „Măi, greutatea asta am dus-o eu în spate! Pînă acum n-am știut că-s așa de voinic!“ Și privea cu mulțumire cum descărca ciobanul pe măgar. Iar cînd omul dete * toate lucrurile jos, măgarul rămase cu urechile pleoștite, cu genunchii îndoiiți. Iar puricele zise, mîniat, în sine: „Uitați-vă ce mămăligă de dobitoc! ³ Eu nu-s nici cît urechea lui și nu mă plîng de cîte am dus în spate, și el, fiindcă m-a purtat pînă aici, mai să cadă în bot! Ia stai, să-l înviorez puțin!“ Și așa zicînd, sări drept pe botul măgarului de-îpișcă pînă la sînge.

Măgarul tresări, dete dintr-un picior și vărsă o tivgă cu lapte. Iar ciobanul îi așternu pe spate cîteva bețe, să se-nvețe de alt'dată ⁴.

¹ *tivgi f pl* (cu metateză) *reg.* — *lit.* *tigvǎ, -i f zd.* *сосуд из высушенной тыквы*

² *cuptor n sing* — *название месяца: июль*

³ *mămăligă de dobitoc* — *немоцная тварь (оценочная структура; см. с. 60)*

⁴ *eliziunea vocalei inițiale (i) și a celei finale (ă)*

SINGURĂ

Jean Bart ¹ (1874—1933)

Era vecinic * tăcut satul acela de pescari pierdut departe pe malul mării *; dar mai pustiu și jalnic părea acum spre toamnă, cînd se găteau și berzele să plece în lungă lor călătorie.

Nourii * alergau nebuni pe bolta sură a cerului și pete negre se formau sub ei, pe marea albastră, sinilie ², care se frămînta izbindu-se în clocot de malul nisipos și șterp.

Doi plopi — singurii în tot satul — din dreptul bisericuței văpsită ³ în verde, se văitau îndoiiți spre pămînt de vîntul ce mugea turbat dinspre largul mării.

În bătătura caselor tupilate sub coperișele * de stuf, cîteva femei cu mînele * strașină * la ochi, cătau * lung, cercetător, departe în zare.

Pe întinderea nemărginită a mării cîteva puncte negre se iveau, ridicîndu-se pe crestele albe ale valurilor, și, apoi, se pierdeau iar, coborînd în golul ce-l făceau valurile în jocul lor nebun și zbuciumat.

Erau bărcile mici și negre ale pescarilor ce se duceau la plasele și cîrligele așezate departe în mare.

Ce dimineață urîță era în ziua aceea!

Fîlfiituri dese de aripi se auzeau din cînd în cînd: berzele își părăseau cuiburile de stuf, pregătindu-se de drum.

După ce s-au strîns toate înălțîndu-se grămadă, una cîte una și-au luat locul la rînd, în șirul lung ce s-a pornit în mers întins, plutind prin înălțime.

Numai una, o singură barză mare, bătrînă, rămase jos cu gîtul întins înainte, mișcînd mereu ciocul deschis.

Sta * locului¹, privind cu ochii mari, țintă, la șirul care se pierdea în depărtare, plutind ușor ca o panglică neagră, întinsă în spațiu, sub bolta cerului înnourat.

Sărmana!... avea o aripă tăiată.

Mai făcu o ultimă sfortare desperată; își desfăcu singura aripă ce o avea: un filfiit grăbit, întrerupt, și se înalță o clipă, căzînd apoi într-o coastă pe coperișul bisericei *.

Ținîndu-și aripa încă întinsă, rămase acolo, cu pliscul în sus, zăcînd așa singură, stingheră, cătînd cu jale la cei ce o lăsau...

Copiii, adunați la jocuri nebunaticе în bătătura bisericei din sat, adesea o lua⁵ la țintă lovind cu pietricele sărmana pasere * care zăcea părăsită, cu ciocul ascuns sub singura-i aripă; și uneori, cînd pe deasupra trecea în zbor spre mare vreun cîrd de călători, ea se deștepta și, rîdicîndu-și capul, căta cu gîtul întins înainte, spre orizont, departe, pînă ce nu se mai deslușea liniuța aceea neagră care se pierdea tremurînd ușor prin zarea plumburie dinspre miazăzi.

¹ Jean Bart — pseudonimul lui Eugeniu Botez

² siniliu, -ie, -ii, *adj reg.* — цвета синьки

³ vâpsită — *lit. vopsită*: обратите внимание на отсутствие согласования в падеже; оно объясняется тем, что причастие имеет свое собственное определение (în verde), в результате чего его синтаксическая связь с определяемым существительным ослабевает

⁴ a sta locului — устойчивое выражение оставаться на месте (неподвижным); сидеть, стоять, лежать не двигаясь

⁵ lua — *imperf., pers. a treia pl (inv.)*

FRAM URSUL POLAR

(fragment)

Cezar Petrescu (1892—1961)

În pustietățile înghețate și albe, unde făcuse ochi¹ și unde-și trăise viața, ursoaica polară nu văzuse încă un om.

Nici nu bănuia că se află pe lume asemenea ciudată făptură.

Nu auzise un lătrat de cîine.

Nici bangătul² armei de foc.

Nu simțise mirosul omului, al cîinelui, al prafului de pușcă. Nu știa ce strînsă tovărășie e între acești trei vrăjmași ai fiarelor sălbatice.

Și nici nu se temea ursoaica de o țeavă subțire de fier, unde moartea e ascunsă într-un glonț de plumb.

Viața și-o trăise prea departe de oameni, de vînători și de arme, la capătul cel mai neumblat al pămîntului.

Singurătatea deșerturilor albe era apărată de ger și de viscole. De noaptea care dura o jumătate de an. De oceanul adînc și verde, veșnic pustiu.

Totul era alb, alb, alb...

Albe troienele, albă gheața, albi urșii, albe vulpile, albi iepurii, albe păsările polare care se hrănesc cu pești și nu pot zbura mai departe cu aripile lor scurte.

Dar în acea insulă străină unde a ajuns ursoaica polară cu puiul, pe zăpadă se citeau de astă-dată urme necunoscute: vîntul aducea un miros neliniștitor. Plutea o amenințare ascunsă în văzduh.

Puiul se strîngea ghem lîngă blana unde știa că află întotdeauna căldură și apărare. Își afunda botul și ochii în părul alb. Clănțănea ușor din dinți. Scîncea atît de slab, încît nu s-ar fi auzit glasul la trei pași.

Ursoaica s-a înălțat în două picioare să cerceteze zarea.

Nu o cerceta cu privirea, fiindcă ochii urșilor sînt mici și în latura capului nu pot cuprinde deplin depărtarea.

Adulmea vîntul cu nările. Mirosul o slujea mai deplin decît vîzul și auzul. Iar mirosul, acum, o înșelase. Adierea își schimbase suflarea de la miazăzi la miazănoapte. Nu mai aducea nimic din părelnica duhoare de vietate străină.

Așadar, fusese o amăgire?

Ursoaica mormăi mulțumită. Cu atît mai bine! Nu-i plăcea amenințarea aceasta necunoscută, cînd se afla cu puiul alături.

Își dădu drumul la loc, pe patru labe.

Și atunci, tocmai atunci cînd își luase de-o grijă³, i-au răsărit înainte, pe nevestite: omul, cîinele și pușca.

Frau foarte aproape.

Ocoliseră după vînt, ca să nu-i tradeze mirosul cumva.

Ursoaica s-a îndreptat de șale, semeată, în două labe.

Nu se mai înfricoșa acum, o dată ce vedea de la ce fapte slăbănoage vine amenințarea. Nici n-ar fi avut de ce se înfricoșa, după experiența ei de pînă atunci. Dacă firea ar fi înzestrat-o cu darul rîsului, ar fi început a hohoti, să se cutremure sloiurile. Aceasta a fost tot? De aceste jivine neputincioase și pipernicite a putut ea să se neliniștească?

Privi cu o mare curiozitate și fără nici o dușmănie. Ar fi voit să se apropie, ca să cerceteze mai amănunțit cum arată asemenea ciudate drăcovenii.

Ursoaica înainta cu puiul alături.

Omul venea către ea. Ea venea către om.

Mormăia, clătîndu-se greoaie în două labe. Mormăia fără porniri amenințătoare. Era mai mult curioasă să cunoască, de la apropiere de-un pas, năzdrăvanele arătări pe care la născuse gheața. Voia să le miroasă, răsturnîndu-le cu botul, ca să le lase pe urmă jucărie, amețite, puiului jucăuș.

Atunci se întîmplă minunea cea rea și înfricoșată.

Din țeava subțire și neagră, din vreascul de nimic, izbucni o flacăără scurtă. Răsună un trosnet uscat.

În ochiul ursoaicei plesni lumina. Se căscă o durere crâncenă cum nu mai simțise încă.

Pe urmă, întunericul...

Ursoaica se rostogoli pe patul de gheață, se întinse fără zvîrcolire, cu labele moi.

Trecuse hotarul morții, înainte de a pricepe ce s-a întîmplat.

Poate ducea cu ea întrebarea mirată, care mai stăruise în ochii mici și curioși, cu cîteva clipe înainte. Poate ducea cu ea groaza îndurerată de mamă că puiului i se întîmplă ceva la fel.

Omul venea cu pușca subsuoară.

Își stăpînea cîinele cu porunci scurte.

Puiul își ascunse botul și ochii în blana caldă, la pîntecul mamei.

Toate erau peste puterea priceperii lui.

¹ a face ochi = a se naște

² bangăt, -e n = pocnet, -e n

³ a-și lua de-o grijă = a înceta să se neliniștească

O FURNICĂ

Tudor Arghezi

O furnică mică, mică,
Dar înfiptă, va să zică,
Ieri, la prînz, mi s-a urcat
De pe vișinul uscat,
Pe picioare, pentru căci ¹
Mi le-a luat drept niște crăci.
Mărunțică de făptură
Duse, harnică, la gură
O fărîmă de ceva,
Care-acasă trebuia
Așezat în magazie
Pentru iarna ce-o să vie *.

—«Un'te duci ² așa degrabă?
Gîndul meu mîhnit o-ntreabă,
Încă nu te-ai lămurit
Că greșești și-ai rătăcit?
Cu merindea îmbucată
Te-ai suit pînă-n cravată
Și mai ai pînă-n chelie
Două dealuri și-o bărbie.
Nu vrei, tată ³, să-ți arăt
Cum iei drumul îndărăt?
Să-ți mai pui * o întrebare:
E aproape de culcare;
Unde dormi aici, departe?
Într-o pagină de carte?»

S-ajungi virgulă târzie
Într-un op⁴ de poezie?»

Mă gândesc ce-i de făcut
S-o feresc de neștiut,
Îngrijat * de ce-o să zică
Maica stareța furnică
De-o lipsi⁵ din furnicar,
Și-o așteaptă în zadar.

¹ pentru căci = pentru că

² un'te duci? = unde te duci?

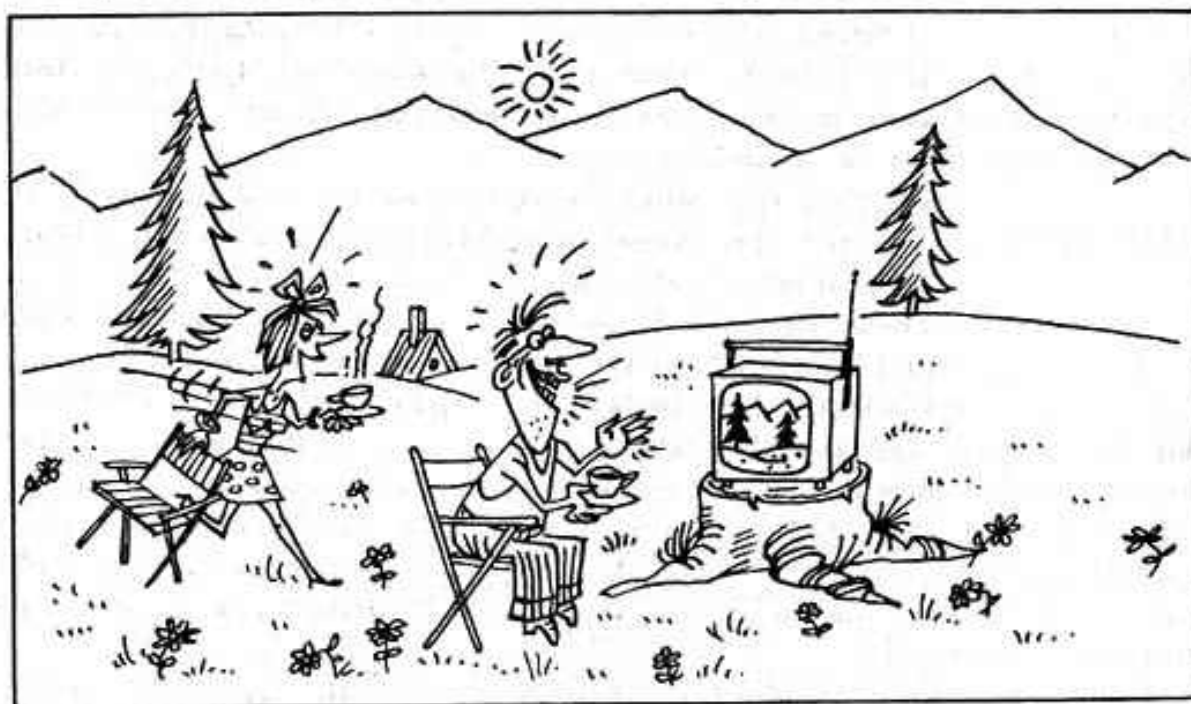
³ tată — ласковое обращение к ребенку или, как в данном случае, к слабому, беззащитному существу

⁴ op, opuri *n* (livr.) = carte, lucrare, operă

⁵ de-o lipsi = dacă va lipsi

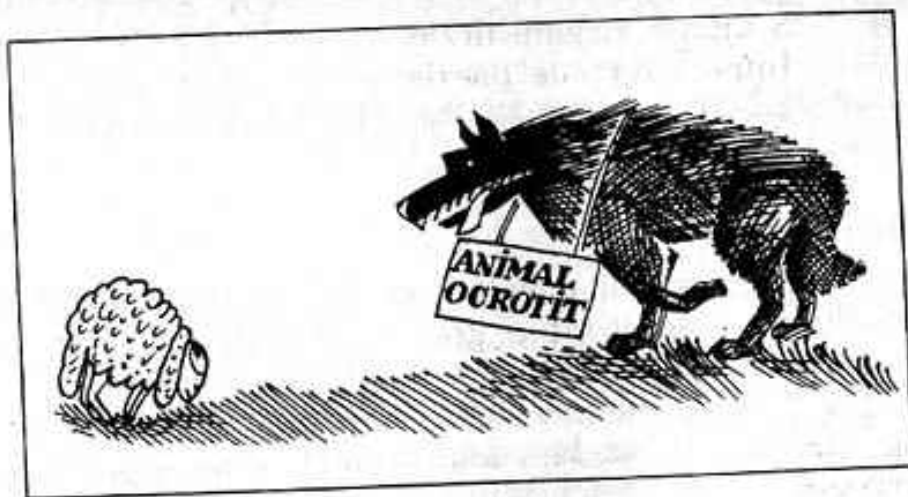
EXERCITII DE CONVERSAȚIE

1. Povestiți în limba română schița lui I. Arieșanu „Lămâiul“; spuneți ce sentimente vă stârnește.
2. Povestiți și comentați în limba română anecdotele povestite *în trecut*.
3. Faceți scurte expuneri în limba română pe baza celor două desene.

— Vino dragă repede să admiri un minunat colțisor de natură!!!

4. Povestiți în limba română conținutul textelor suplimentare; expuneți ideea principală a fiecăruia dintre ele.
5. Faceți scurte expuneri pe temele următoare: „Natura este sursa importantă a vieții omenești“; „Ce anume animale și de ce îmi plac“; „Ce știu eu despre viața animalelor domestice și a celor sălbatice“.

Fără cuvinte...

TRADUCERE DE CONTROL

В уроке, озаглавленном «Любовь к природе», мы прочли рассказ Й. Арьешану «Лимонное дерево», в котором растение представлено как живое существо. Перенесенное в непривычные для него, хотя и лучшие условия, оно гибнет к большому огорчению его новых хозяев.

Рассказ Э. Гырляну, писателя конца XIX — начала XX вв., «Богатырь» взят из цикла рассказов, который он назвал «В мире тех, кто не наделен даром речи» („Din lumea celor care nu cuvîntă“). В рассказе идет речь об осле и блохе, однако мысль, которую проводит автор, применима и к человеческому обществу: нечестно ставить себе в заслугу результаты чужого труда.

В рассказе Ж. Барта, румынского прозаика нашего столетия (его настоящее имя — Э. Ботез), «Совсем один» изображен аист, который из-за перебитого крыла не может улететь со своей стаей. Он с грустью смотрит вслед улетающим птицам. В рассказе передано чувство одиночества и незащищенности существа, оторванного от своих.

В отрывке из повести Ч. Петреску «Фрам — полярный медведь» показана первая встреча белой медведицы с человеком — встреча, которая показалась ей безопасной, но стоила ей жизни.

И, наконец, в стихотворении «Муравей» Т. Аргези с большой любовью и нежностью показал маленького муравья, который заблудился и не может найти дорогу в свой муравейник, куда он тащит какую-то крошку.

Рисунками же художники призывают людей: берегите природу, источник радости и здоровья, не нарушайте экологическое равновесие!

LECȚIA 9

SPORTUL ȘI CULTURA FIZICĂ DE MASĂ

CRONICĂ

Ion Dianu

Printr-o minune, orașelul meu de baștină rămăsese necontaminat de microbul fotbalului. Desigur că e greu de crezut așa ceva, dar asta e realitatea...

Distracțiile tradiționale pentru zilele de duminică, în afară de promenadele * de pe „Corso“ și de la „debarcader“ le-au constituit o vreme radioul și televizorul. Dar, deschizând cutia vorbitoare, concetățenilor mei le intrau în casă, pe calea undelor, echipele de fotbal din divizia A. Nefiind contaminați de morbul pasiunilor fotbalistice ei își salvau puritatea recurgînd la ultimul mijloc posibil: căutau o emisiune fără fotbal. Programul radio, să zicem, că indica pe alte unde un program unificat. Dar se întîmpla să dea de vocea Rittei Pavone cîntînd șlagărul zilei: „Mingea“. Speranțele se mutau deci la TV. Aici însă erau serviți cu un film... sportiv. Așa că, pentru a sparge monotonia, oamenii pînă la urmă, ieșeau pe centru sau pe gura de rai riverană și admirau florile și Dunărea. Așa se menținea salubritatea pasiunilor din micul dar sănătosul meu orașel.

Totuși de la un timp s-a semnalat în orașul nostru o lipsă acută de cadre specializate. Medicii, inginerii și chiar profesorii au devenit tot mai rari și insuficienți, pe măsură ce bătrînii au ieșit la pensie și pe măsură ce țipau necesitățile dictate de noile cerințe ale vieții moderne. Absolvenții facultăților refuzau pur și simplu să se strămute în orașelul nostru chiar și pentru o perioadă strict limitată de lege, cum ar fi aceea a stagiaturii. Cei repartizați aici aveau părerea că sînt trimiși la „capul pămîntului“, acolo unde, dacă mai faci un pas, calci în neant, iar dacă nu-l faci te apuci de băutură sau de scris ceva în gen ovidian, ca *Ponticele* sau *Tristele*¹.

Dar într-o zi s-au întors de la școli înalte absolvite chiar la București, doi fii ai orașului nostru: Milica și Milică. Ei au plecat spre Capitală separat, fiecare pe drumul lui și cu planurile lui, dar s-au întors după cinci ani în număr de trei, pe aceeași rută și chiar în același compartiment de tren: între timp se căsătoriseră și realizaseră, odată cu diploma de licențiați, și un copil. Acasă părinții s-au bucurat foarte², concitadinii le-au urat cele de cuviință, iar ei s-au apucat de treabă, în față deschizîndu-li-se un teren vast de muncă și de afirmare. Totuși, ei vedeau că țîrgului nostru îi lipsea ceva. În afară de un număr suficient de specialiști, îi lipseau sarea și piperul. În schimb, îi prisosea plictisul³. Milica este cea căreia îi revine meritul înviorării vieții publice...

Se știe, dar cine nu știe lesne poate bănuși că un oraș fără „microbi“, fără spectacole și pasiuni fotbalistice este, cum bine a zis Milica în cadrul unei ședințe de familie, ce a avut loc în acest scop:

„Un astfel de oraș este ca o limuzină elegantă, ca un Mercedes fără benzină“.

Cîteva femei de inițiativă și-au zis — după exemplul dat de aceeași Milica:

— Ia să facem noi o echipă de fotbal!

Așa a pătruns microbul fotbalului în mica urbe * patriarhală. Fotbalului bărbătesc i-au trebuit o sută de ani ca să cucerească lumea. Fotbalului feminin numai câteva etape. Biletele pentru stadion erau vândute cu o săptămână înainte. În general se juca cu casa închisă — ca la un spectacol de varietăți — și dacă se mai intra cu un bilet în plus însemna că respectivul se putea considera un norocos.

Evoluția fotbalului feminin în orașul nostru a fost cu adevărat meteorică, orașul meu a căzut în marasmul său endemic. În schimb, acum nu mai duce lipsă de specialiști.

¹ „Ponticele”, „Tristele” — названия произведений римского поэта Овидия (43 г. до н. э.—17 г. н. э.), написанных им во время ссылки в Томы (ныне Констанца). В переводе на русский язык: «Послания с Понта» и «Скорби».

² *lit.* s-au bucurat foarte mult

³ *lit.* plictiseala era foarte mare

În trecut

Se susținea că femeile nu pot face sport deoarece:

- au talie mică
- capacitate respiratorie redusă
- mult țesut adipos
- mușchi mai puțin dezvoltați
- un ritm cardiac mai rapid.

- Inexact**, deoarece femeile:
- au mai mare suplețe în mișcări
 - o reacție mai rapidă a centrelor motori
 - o rezistență mai mare
 - sînt mai laborioase și mai selective.

Pescărească

— Ascultați la mine: am prins anul trecut un somn atît de mare, că numai fotografia lui cîntărea patru kilograme!

Vînătoarea cere o minte ascuțită...

Un vînător, urmărit de ghinion într-o zi, nu voia să se întoarcă acasă cu mîinile goale. De aceea, cumpără un iepure ce se lăfăia tacticos în vitrina unei măcelării. Numai că iepurele, de mult stat în vitrină, prinsese deja miros.

— Dragă, îl întîmpină soția, cercetînd „vînatul”, bine că l-ai împuşcat — era și timpul!

●

Cînd începe sezonul de vînătoare, toți iepurii fac cerere să nu se mai prezinte la serviciu, din motive de sănătate.

●

Motocicleta este un compromis între viteză și ghips.

Antonime: modern — învechit

Sinonime: orașul (țara) de baștină — orașul natal, țara natală (dar: limba maternă)

Omonime: casă, -e *f* дом; casă, -e *f* каса

diplomă, -e f de licențiat — диплом об окончании вуза
 (a ura, -ez cuiva) **cele de cuvîință** — (желать кому-то) что положено
 (что подобаает по данному случаю)
a se aruca (ma arúc) de treábă — приниматься за дело (за работу)
un terén de muncă și de afirmare — поле деятельности

VOCABULAR TEMATIC

antrenór, -i m тренер
arbitru, -i m судья
báschet n sing баскетбол
box n sing бокс
calificáre, -ări f квалификация; **de înáltă**
 ~ высокой ~и
campión, -i m (de) чемпион; ~ **européan**
 (-eni) европейский ~; ~ **mondial (-i)**
 ~ мира; ~ **olimpic (-i)** олимпий-
 ский ~
canotáj n sing гребля
călărie, -ii f верховая езда
compléx, -e n комплекс; ~**ul sportív**
 спортивный ~
cúrsă, -e f гонка, заезд; забег; ~ **pe**
distanță scúrtă ~ на короткую дистан-
 цию; ~ **de fond** ~ на длинную дистан-
 цию; ~ **ciclistă** велогонка
echipă, -e f команда
educáție, -ii f воспитание; ~**a fizică**
 физическое
final, -e n финал; **a ieși în** ~ выходить
 в ~
grúpă, -e f группа; ~ **de sănătate** ~ здо-
 ровья
iahting n sing парусный спорт
inventár, -e n инвентарь; ~ **sportív** спор-
 тивный ~
încercáre, -ări f попытка; ~ **reușită (ne-**
reușită) удачная (неудачная); **la prima**
 ~ с первой ~и
înót n sing плавание
joc, -uri n игра; ~**ul de șah** шахматы;
Jócurile Olímpice (Olimpiáda) Олим-
 пийские игры (Олимпиада)
maéstru, maéstri m мастер; ~ **al (ai)**
sportului ~ спорта; **candidát de** ~ кан-
 дидат в ~а спорта; ~ **emerít al sportu-**
lui заслуженный ~ спорта

meci, -uri n матч; **a câștiga (câștig) un** ~
 выигрывать ~; **a pierde (piérd) un** ~
 проигрывать ~
medálie, -ii f медаль; **a cuceri (-esc) o** ~
 завоевывать ~; **o ~ de áur (de argînt,**
de bronz) золотая (серебряная, брон-
 зовая) ~
pasiúne, -i f (de) увлечение чем-то;
 ~ **exagerată** ~, доведенное до край-
 ности
a patina (-ez) кататься на коньках
patináj n sing катание на коньках; ~ **artis-**
tic фигурное ~
patinoar, -e n каток
piscínă, -e f плавательный бассейн
punct, -e n очко
recórd, -uri n рекорд; ~ **olimpic** олимпий-
 ский ~; **a stabili (-esc) un** ~ (**recordu-**
ri) устанавливать ~ (ы)
recórdman, -i m (recórdmană, -e f) ре-
 кордсмен(ка)
rezistență, -e f выносливость
săritură, -i f прыжок
schí, -uri n лыжа; **a face (fac) schi;**
a schia (-iez) кататься, ходить на ~ах
scor, -uri n счет; **cu ~ul co** ~ом; ~**ul este**
doi la zéro în favoárea echipei... ~
 2:0 в пользу команды...
sécție, -ii f секция; ~**a sportívă** спортив-
 ная ~
sportív, -i m (sportívă, -e f) спортсмен(ка)
sport, -uri n спорт; ~**uri de mäsă** массо-
 вые виды ~а; **a abandona (-ez)** ~**ul**
 оставлять ~, уходить из ~а
stadión, -oane n стадион
terén, -uri n спортивная площадка
victórie, -ii f победа; **a obține (obțin),**
a repurta (repórt) o ~ одержать ~у
vólei n sing волейбол
voluntár, -ă, -i, -e adj добровольный

EXERCITII LEXICALE

1. Compuneți câte o propoziție sau două cu fiecare cuvînt din rubricile *antonime, sinonime* și *omonime*.
2. Traduceți în limba română consultînd *vocabularul tematic*:

1. Куда ты идешь? — В плавательный бассейн. 2. А где же все? —

На спортивной площадке, там сейчас футбольный матч. 3. Их команда выиграла со счетом 5:3. 4. Его команда проиграла со счетом 1:4. 5. Счет стал 3:0 в пользу команды «Динамо». 6. Установлен новый олимпийский рекорд. 7. Мой друг — чемпион мира по плаванию. 8. Здесь присутствуют спортсмены высшей квалификации: кандидаты в мастера спорта, мастера спорта, заслуженные мастера спорта, рекордсмены. 9. Команда вышла в финал. 10. Почему ты ушел из спорта? 11. Ты ходишь на лыжах? 12. Пожелай им успеха и пойдём, уже поздно. 13. Сегодня они получают дипломы об окончании вуза. 14. Принимайся за дело! 15. Там у него будет большое поле деятельности.

3. Alcătuiți în limba română cîte o propoziție cu fiecare cuvînt din *vocabularul tematic* pe care nu l-ați folosit în exercițiul precedent.

ГРАММАТИКА

§ 36. Инфинитив прошедшего времени. *Perfectul infinitivului*

1. *Способ образования.* Инфинитив, кроме настоящего времени, имеет прошедшее время, или перфект, который образуется от инфинитива настоящего времени глагола *a fi* и причастия смыслового глагола: *a fi cîntat, a fi trăit*.

Отрицание при глаголе в форме перфекта инфинитива ставится, как и в настоящем времени, после частицы *a*. Ср.:

<p><i>a nu cînta</i> <i>a nu fi cîntat</i></p>
--

Неударные формы личных местоимений при утвердительной форме глагола в инфинитиве прошедшего времени, как и настоящего стоят после частицы *a*, при отрицательной форме — после отрицания. Ср.:

<p><i>a-l pierde</i> <i>a-l fi pierdut</i></p>	<p><i>a nu-l pierde</i> <i>a nu-l fi pierdut</i></p>
--	--

2. *Значение и употребление.* Инфинитив прошедшего времени имеет видовое значение: он передает факт завершенности действия, выраженного смысловым глаголом. Например: *El are meritul de a fi rezolvat problema.* — *Ему принадлежит заслуга решения проблемы* (формой прошедшего времени подчеркивается, что проблема решена). Сравните употребление инфинитива настоящего времени: *El n-a lăsat speranța de a rezolva problema.* — *Он все еще питает надежду* (не оставил надежды) *решить проблему* (проблема еще не решена).

Инфинитив прошедшего времени употребляется в основном в следующих случаях:

1) после существительных, в значении которых содержится оценка предшествующего действия — *merit* *заслуга* (совершения чего-то),

cinste, **onoare** *честь* (совершения чего-то), **fericire** *счастье* (иметь получить что-то), **nenorocire** *несчастье* (потерять что-то) и т. п. Например: El are meritul de a fi descoperit o stea nouă.— *Ему принадлежит заслуга открытия новой звезды*:

2) после некоторых глаголов, обозначающих действие, которое возникает как реакция на предшествующее действие — **a se rușina** (de) *устыдиться* (чего-то), **a tresări** (de) *вздрагнуть* (от чего-то) и т. п. Например: El se rușinează de a-i fi înșelat.— *Ему стыдно, что он обманул их*;

3) после сложных предлогов **înainte de** *до того как*, **departe de** *далеко от того, чтобы*. Например: A scris cartea aceasta de amintiri înainte de a fi ieșit la pensie.— *Он написал эту книгу воспоминаний (еще) до того, как вышел на пенсию*; Cuvintele lui departe de a ne fi convins, au făcut totuși să ne schimbăm părerea.— *Его слова, далеко не убедив нас, все же заставили нас изменить мнение*.

Примечания: 1. Не следует смешивать инфинитив прошедшего времени с пассивной формой инфинитива настоящего времени, которая иногда (в единственном числе мужского и среднего рода) омонимична ему. Ср.: Romanul merită a fi citit.— *Роман стоит того, чтобы его прочли* (роман еще не прочитан — пассивный инфинитив настоящего времени). Nu pot să aibă părere obiectivă înainte de a fi citit romanul.— *У них не может быть объективного суждения, пока они не прочтут роман* (суждение может возникнуть и считаться объективным только после прочтения романа — активный инфинитив прошедшего времени).

2. Инфинитив прошедшего времени встречается в текстах, в разговорной речи он используется сравнительно редко.

3. Об использовании инфинитива прошедшего времени в функции презумтива см. с. 26.

§ 37. Придаточные предложения-подлежащие. Propozițiile subordonate subiective

Придаточное может выполнять функцию подлежащего главного предложения, например: E greu să cădem de acord.— *Нам трудно прийти к соглашению*.

Придаточные-подлежащие вводятся относительными местоимениями **cine**, **ce** (**Cine se scoală de dimineață departe ajunge**.— *Кто рано встает, тот многое успевает сделать*; **Ce este de lămurit trebuie lămurit!** — *Что надо выяснить, то надо выяснить!*) и союзами **că**, **să**, **ca să**, **cum** и др. (**Se pare că nici el nu este vinovat**.— *Он, кажется, тоже не виноват*; **E bine cum ai procedat**.— *Ты хорошо поступил*.)

Место придаточного не фиксировано: оно может стоять перед главным предложением или после него. Ср.: **Cine vrea poate să plece**.— *Кто хочет, может уйти*. **Să spună cine știe**.— *Пусть скажет тот, кто знает*. В обоих случаях придаточное предложение от главного запятой не отделяется.

Примечания: 1. В главном предложении иногда используется указательное местоимение, соотношенное по смыслу с придаточным-подлежащим, например: **Cine a terminat de mîncat, acela poate să-i aștepte pe ceilalți afară**.— *Кто уже поел, тот может подождать остальных во дворе (на улице)*. В таких случаях придаточное отделяется от главного запятой. В литературно-разговорной речи, однако, предпочтительнее структуры без указательного местоимения: **Cine a terminat de mîncat să-i aștepte...**

2. По способу оформления придаточное-подлежащее совпадает с придаточным дополнительным. Различие между названными типами придаточных предложений устанавливается по смыслу: *Se spune că el pleacă în curînd.* — *Говорят, что он скоро уезжает* (придаточное-подлежащее при неопределенно-личной форме глагола: что говорится?) *El spune că pleacă în curînd.* — *Он говорит, что скоро уезжает* (придаточное выполняет функцию прямого дополнения при сказуемом главного — переходном глаголе *a spune*, подлежащим при котором является местоимение *el*: что он говорит?).

3. Связь между придаточным-подлежащим и главным предложением является настолько тесной, что ее иногда рассматривают как «включение» (*încercare*), а не как подчинение в собственном смысле слова. Это замечание относится и к придаточным-сказуемым.

§ 38. Придаточные предложения-сказуемые. Propozițiile subordonate predicative

Именная часть сказуемого главного предложения может быть выражена придаточным предложением. Придаточное-сказуемое вводится относительно-вопросительными местоимениями и союзами *că, să, dacă* и др.: *Cel dintîi părea că e frînt de oboseală.* — *Первый (из них), казалось, падал с ног от усталости*; *Intenția lui era să scrie un roman.* — *В его планы (намерения) входило написать роман*; *Întrebarea este dacă și noi trebuie să mai rămînem.* — *Вопрос в том, должны ли и мы остаться.*

В силу самой своей природы придаточное-сказуемое может стоять только после глагола-связки главного предложения, от которого оно запятой не отделяется (см. примечание 3 к § 37).

§ 39. Придаточные предложения места. Propozițiile subordonate circumstanțiale de loc

Придаточные места вводятся наречиями-союзами *unde, de (pînă) unde* (*Se duc unde nu-i mai așteaptă nimeni.* — *Они идут туда, где их уже никто не ждет*; *Ploaia venea de unde bătea vîntul.* — *Дождь собирался в той стороне, откуда дул ветер*) или относительно-вопросительными местоимениями (*M-am îndreptat spre cine mă chema.* — *Я направился к человеку, который звал меня*).

Придаточные места могут стоять как перед главным предложением, так и после него (постпозиция более обычна). Если придаточное места стоит перед главным предложением, оно может отделяться от него запятой: *Unde mă duc, n-ai să mă găsești.* — *Там, куда я иду, тебе меня не найти*. Если придаточное следует за главным предложением, запятая, как правило, не ставится: *Am fost unde m-ai trimis.* — *Я был там, куда ты меня послал*.

В главном предложении иногда употребляется наречие, соотнесенное по смыслу с придаточным местом: *Am fost acolo unde m-ai trimis.*

Примечание: Наречия-союзы *unde, de (pînă) unde* могут вводить не только придаточные места, но и придаточные других типов, а именно — определительные: *Camera unde stăm este mare și luminoasă.* — *Комната, в которой мы находимся, большая и светлая*; дополнительные: *Oare nu știți unde este Maria?* — *Вы не знаете, где Мария?*; придаточные-подлежащие: *Nici nu se știe pînă unde trebuie să mergem pe jos.* — *Неизвестно даже, до какого места мы должны идти пешком*.

1. Analizați contextele în care se folosește *perfectul infinitivului*:

1. Reconstruirea latinei vulgare înainte de a fi consultat monumentele scrise în limba latină este deci greșită (R o s e t t i). 2. Purtările lui Pascalopol îi părură inofensive și se rușină de a-l fi izgonit în chipul acela (C ă l i n e s c u). 3. Marele merit al lui Miklosich este de a fi precizat legăturile limbii române cu celelalte limbi balcanice (D e n s u s i a n u). 4. Lui Klein și Petru Maior le revine onoarea de a fi luat inițiativa și de a fi propagat ideea romanității (Ș ă i n e a n u). 5. Cuvintele acestea, departe de a o fi înșelat, i-au potolit totuși durerea pierderii. 6. Nici n-a apucat a fi rostit vreun cuvânt.

2. Stabiliți unde a fi + participiu reprezintă perfectul infinitivului activ și unde aceeași formă este infinitivul prezent la pasiv:

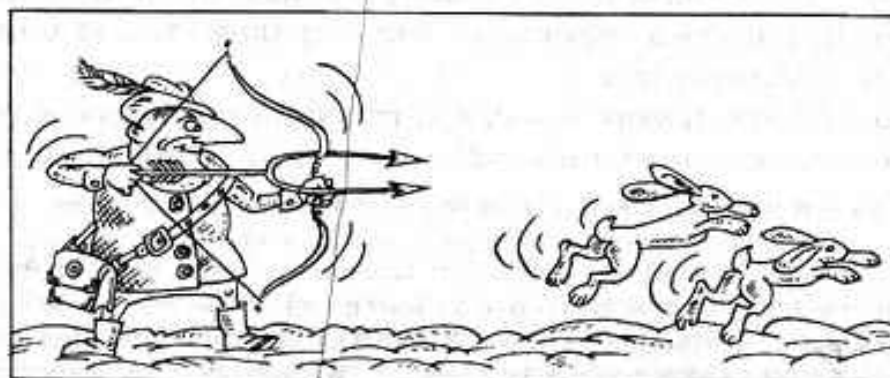
1. Am să vin cu plăcere dacă voi avea onoarea de a fi invitat. 2. Onoarea de a-l fi invitat îi revine lui Mihai. 3. Studentul s-a descurcat în problemă înainte de a fi fost consultat de profesor. 4. Studentul s-a descurcat în problemă înainte de a-l fi consultat profesorul. 5. Nu pot pleca înainte de a fi consultat medicul. 6. Îl îngrozește ideea de a fi părăsit de propriii lui copii. 7. Îl chinuia gândul de a fi părăsit orașul fără să-i anunțe pe prietenii.

● 3. Faceți o retroversiune a propozițiilor (a frazelor) din ex. 1 și 2.

● 4. Analizați frazele care cuprind *propozițiile subordonate subiective*; faceți o retroversiune a lor:

1. Firește că în pragul iernii omul nu caută o casă cu chirie pentru a o admira: are nevoie de un adăpost. 2. Mi se pare că am și eu nevoie de informații mai amănunțite. 3. Care dintre voi se simte destoinic a împărăți peste o țară așa de mare și bogată ca aceea are voia din partea mea să se ducă ca să împlinească voința cea mare de pe urmă a moșului vostru (C r e a n g ă). 4. Este curios cum ai ajuns dumneata aici. 5. Cine fuge după doi iepuri nu prinde nici unul.

În contradicție cu proverbul cunoscut...

5. Stabiliți care din frazele următoare conține o propoziție subordonată subiectivă și care una completivă:

1. Nu știu ce fac, unde să mă duc. 2. Nu se știe ce mai este de lucrat.
3. S-a întâmplat că nici eu nu eram în zilele acestea în oraș. 4. Să între
cine urmează! 5. Nu știți oare cine urmează? 6. Răspunde cine știe!

● 6. Analizați frazele următoare care conțin *propoziții subordonate predicative*; faceți o retroversiune a lor:

1. Uneori drumul pare că se netezește, dar după doi, trei metri o ia din nou în sus sau în jos, ținând-o astfel cîte un kilometru (B o g z a). 2. Las' mamă, că lumea asta nu-i numai cît se vede cu ochii — zicea bădița Vasile (C r e a n g ă). 3. Poți să lucrezi o săptămînă întreagă, dacă a fost omis ceva în registru înseamnă că n-ai lucrat, că nici nu ești (B o g z a). 4. Voi rămîne ceea ce am fost întotdeauna. 5. Voi sînteți pentru el ca și cum n-ați fi.

● 7. Analizați frazele următoare care cuprind *propoziții subordonate de loc*; faceți o retroversiune a lor:

1. Calul meu să mă poarte unde știe numai el! 2. Dormea prin șuri, în paie, mîncă pe unde și ce putea. 3. S-a întors de unde a plecat? 4. A plecat încotro a văzut cu ochii. 5. Am citit de unde începe dialogul și pînă unde se termină. 6. Bătrînul i-a dat două mere spunîndu-i să le mănînce unde va șede să se odihnească.

8. Stabiliți tipul propoziției subordonate introduse prin unde (de unde, pînă unde):

1. Habar n-am de unde vine acest băiat. 2. Locurile de unde vin sînt minunate. 3. Se duse în grajdurile împărătești, unde erau cei mai frumoși armăsari din toată împărăția, ca să-și aleagă unul (I s p i r e s c u). 4. El știa bine unde erau cei mai frumoși cai. 5. Caii nu mai sînt unde au fost, adică nu mai sînt în grajduri, ci sînt pe pășuni. 6. Acum este clar unde sînt copiii. 7. Mergem pînă unde găsim un loc bun de popas.

9. Faceți analiza sintactică a frazelor următoare stabilind tipul propoziției subordonate:

1. Dacă nu vine înseamnă că ori nu are timp, ori că nu-i face plăcere să mai stea între noi. 2. Unde-ți place, acolo să stai. 3. Ce naște din pisică șoareci mănîncă. 4. Nici nu se știe de ce a murit. 5. Meșteșugul șarlatanului e să-ți vorbească de alt lucru, pînă n-ai înțeles bine cel dintîi (I o r g a).

6. Ai observat că lumea se strînge acolo unde oamenii văd că-i grămada mai mare? 7. Dormea unde nimerea. 8. Cine are să-mi povestească amănuntele are să primească drept recompensă un bilet gratuit de vînătoare.

TEXTE SUPLIMENTARE

CUM AM ÎNVĂȚAT SĂ PATINEZ

Tudor Arghezi

Două imputări îmi făcu soția mea adorată: că nu dansez și că nu patinez. „Voi dansa și voi patina!” mi-am zis. În cîteva ședințe am învățat toate dansurile americane, jucate cu un picior pe parchet și cu celălalt strîns în vînt, în formă de patru.

Pentru patinaj a trebuit să aștept sosirea iernii.

Am citit toată vara operele despre patinaj, traduse din limbile scandinave. Am experimentat în odaie, mentalmente, figurile propuse pentru începători, însoțite de exclamații din nord, care exprimă, în timpul patinajului, stări sufletești și evoluții. Patineurul¹ trebuie înainte de toate să-și facă sugestiile următoare: „Sînt un copil, sînt un copil mic care începe să umble, nu știu să merg, am unsprezece luni și jumătate”. Patineurul trebuie să uite că a umblat și să-și facă despre viață imaginea că omul nu pășeste, ci alunecă și patinează. Ca să desăvîrșesc iluzia, mi-am cumpărat un scaun pe rotile și cu o gaură la mijloc, în care intram pînă la subsuoară, în vreme ce cînta gramofonul.

Iar în ziua de Crăciun, am apărut în arena de apă solidificată dis-de-diminează, costumat pentru împrejurare. Mijlocul mi l-am învîrtit de cîteva ori într-o frînghie de alpinist. La stînga îmi ședea binoclul prizmatic, pentru măsurat distanțele.

Ca să fiu mai sigur de un rezultat rapid, după ce pornisem la drum, m-am întors din stradă acasă și mi-am fixat patinele de picioare. Un prim accident neprevăzut: scoborînd * scara, am luat-o de-a-ndărătele², pînă la pivniță, de la al șaselea etaj, fără să fi pus patinele decît o dată, pe o singură treaptă. În prima zi de Crăciun fusei nevoit să stau în pat și să gem sfîșietor.

O inovație fericită, pentru evitarea repetirii * durerosului accident. A doua zi de Crăciun, slugile mă duseră pînă în stradă, cu picioarele în sus. De data asta luai și un steag cu mine, cu bățul lung. Transportarea mea la patinaj a fost un triumf. Sute de oameni și o școală întregă de băieți, care ieșeau de la cursuri, m-au dus în alai. Așezîndu-mă cu venerație pe pista lunecoasă, poporul m-a aplaudat ca pe un mare orator.

În cîteva secunde răsturnasem douăzeci de părechi * de valsatori și mă oprisem cu creștetul capului într-un sistem de sîrmă ghimpată, din care mă scoaseră cu foarfeca îngrijitorii. Ceva din carnea mea și din barbetele mele rămăsese acolo...

¹ patineurul (*fr.*) = patinator, -i m

² de-a-ndărătele — *lit.* de-a îndărătele(a) кувыркoм

Nicolae Gârlea

Deși nu așteptam autobuzul nici de un sfert de oră, în care timp jucasem cu nădejde bătuta în zăpadă, simțeam tot mai mult că picioarele mi se transformă în sloiuri de gheață. Tocmai apăru în fugă prietenul meu, Eustațiu.

— Ura! Bine că te-am găsit. Te fac mâine o copcă?

— O, ce?

— O copcă. Pescuit pe gheață.

— Pescuit? Pe gerul ăsta *? am replicat zgâlțit de frig.

— ăsta *-i ger? a izbucnit în rîs Eustațiu. Nici 20 de grade sub zero! Te-ai ramolit, măi, pe cuvînt...

Pînă să-i răspund, a venit autobuzul. Am urcat. Acolo, înghesuiala plăcută și dansul cu «trei pași la dreapta binișor și alți trei pași la stînga lor» m-au mai dezmorțit și am început să mă gîndesc la propunerea lui Eustațiu. «Chiar așa, îmi ziceam, să știi că nu-i a bună¹ cu mine. Poftim, lui Eustațiu nici nu-i pasă de ger pe cînd mie... Sport, domnule, mișcare, asta-mi lipsește. În definitiv, mă îmbrac bine și...»

Și... a doua zi ne aflam pe baltă. Mă încotoșmănisem, ce-i drept, totuși dîrdîiam de frig de mai mare dragul.

— Ger, al naibii! am îndrăznit. Dar Eustațiu, în cizme îmblănite cu scurtă și pantaloni vătuiți, rînji batjocoritor:

— Fugi, măi, de-aici ...ăsta-i ger? Nici 20 sub zero!

Ce puteam să-i mai răspund? Un vînticel subțire mi se infiltra pe la mîneci și pe la gît pînă sub cămașă, dar l-am suportat cu stoicism. Vreo oră ne-a luat alegerea locului, facerea copcii, apoi am cufundat undițele și a început așteptarea... Asta a mers ceva mai greu. Rezistam însă. E drept că un picior îmi înghețase pînă la șold, celălalt însă — abia pînă la genunchi. Tocmai atunci Eustațiu dă un chiot și trage.

— Am prins un pește! îmi strigă, după care, face un pas necontrolat, alunecă și, cu o pîrîitură surdă, gheața cedează și-l văd în apă pînă peste brîu. Rîde de necaz. Rîd și eu.

— Știi ce-a spus peștele către ai lui? îl întreb.

— Ce?

— Am prins un pescar!

Nu mai rîde. Mai ales cînd vede cîrligul undiței gol. Iese la mal, își golește cizmele de apă, își stoarce pantalonii și, cum nu mai era chip de stat, pornim repejor spre autobuz. Fuga mă încălzește, dar la mers pantalonii lui Eustațiu scot un zgomot ciudat. Îngheață văzînd cu ochii.

— Măi, că ger mai e! mîrîie Eustațiu, între două clănțanituri de dinți. Fericit că văd autobuzul venind, îi spun:

— Ei aș! Nici 20 de grade sub zero!

Din ziua aceea, din clipa aceea, prietenul meu Eustațiu nu mi-a mai vorbit. Și uite, sînt nedumerit. Am auzit de actori care se supără cînd un coleg le ia un rol; am auzit de cîntăreți care se supără cînd un alt cîntăreț

le ia un șlagăr; dar nu mi-am închipuit niciodată că s-ar putea cineva supăra pentru că-i servești propria-i replică! Ciudați mai sînt oamenii!

¹ nu-i a bună = nu este bine

EXERCITII DE CONVERSAȚIE

1. Povestiți în limba română toate textele din lecție și comentați-le.
2. Compuneți scurte expuneri sau dialoguri adecvate situațiilor următoare: „La un meci de fotbal“; „La un patinoar“; „Schiind la munte“; „După vînătoare“; „După pescuit“; „La competiții sportive de... (la alegerea dv.)“.
3. Găsiți în ziarele românești articole cu conținut sportiv, povestiți-le în limba română.
4. Găsiți în ziarele sovietice articole cu conținut sportiv, povestiți-le în limba română.
5. Comentați în limba română desenul și anecdotele din lecție.

Figură de patinaj artistic...

TRADUCERE DE CONTROL

Все мы любим спорт, но не все занимаемся им всерьез. Спорт представлен множеством видов: футбол, волейбол, баскетбол, фигурное катание на коньках, плавание, гребля, прыжки, бег на короткую и длинную дистанцию... К спорту относятся также охота и рыбная ловля. Для многих любимым видом спорта являются шахматы.

В этом уроке мы познакомились с юмористическими рассказами на

спортивные темы. В основном тексте в шутливой форме критикуется доведенное до крайности увлечение футболом. В одном из дополнительных текстов рассказывается, как один молодежен учился кататься на коньках, в другом — как двое друзей поехали зимой в сильный мороз на подледный лов рыбы и как в результате этой поездки распалась их дружба. В урок включены шутки, рисунки, которые вызывают улыбку. А если говорить серьезно, то спорт — это здоровье, молодость, сила, выносливость!

LECȚIA 10

OCROTIREA SĂNĂTĂȚII

BOLNAVUL VITU

Ioan Rasiga

Foaie de observație nr. 1. Bolnav în vîrstă de 46 de ani, nebărbierit, bine hrănit, pansat la ambele mîini și la piciorul drept. Cu ochi iscoditori, cu urechile ațintite spre discuțiile celorlalți bolnavi.

Ține tot timpul piciorul și mîinile oblojite * deasupra păturii, la vedere, cu deosebire la vizita medicală.

— Ce necaz, nene Vitule?

Răspunde sfios, arătînd rugător, pe rînd, printre oftaturi, părțile interesate:

— Niște crescături, tovarășe doctor. Pe mîini, mă dor la coasă; pe picior, mă roade păpucul, off! Aicea, pe burtă, mă roade brăcinarul. Mă-ncurcă la treabă... ce mai!

— O, fii liniștit! niște negi, mai nimica *. Îi scoatem noi cu grijă. Nu te-or mai încurca.

— N-a durea?

— Deloc. Facem amorteală.

Oftează, mulțumește, se caină: „Of, mai bine muream de mic“.

Cîteva puncte de electrocauter și negii au fost rezolvați a doua zi. Nu s-a mai văitat, că i-a fost rușine de-un copil operat în sala vecină, care stătea foarte cuminte și sora i-a spus că operația copilului e „operație grea, nu un fleac...“

— Ei, a trecut, nene Vitule! Ai văzut cît de ușor. Acu * pleci. Îți doresc spor la treabă și vreme bună pentru recoltă.

— Să fiți sănătos, tovarășe doctor. Mare mulțămită *! S-aveți noroc la toate opărațiile ** ¹! Acuma-s om de treabă, ca toată lumea. Abia aștept...

Înainte de a părăsi însă spitalul, Vitu a ținut să treacă pe la sala de tratamente și a cerut sori ² să-l panseze la mîini. Sora s-a uitat la el nedumerită, cum s-ar uita orice om căruia i se cere să facă o treabă de prisos.

— Pansează-mă, soră, că n-a fi dejabă **!

Și sora l-a pansat, tot nedumerită.

Vitu a plecat mai stăpîn pe el și foarte mulțumit.

— E-hei, eți vedea voi bolnav! O să mă băgați la fondul de doi la sută, își zicea el vesel în gând. Și a rîs de unul singur; s-a uitat apoi împrejur speriat, să nu-l audă cineva.

În amurg, satul se umplea încet cu oamenii întorși de la cîmp.

— Venit-ai, Vitule? încercă vorba vecinul.

— Cum vezi, am vînt **.

— Bine c-ai venit. Că joi începem sapa a doua la cucuruz * și cositul... pînă-acuma * stăm bine.

— Începeți sănătoși, nu vă-ncurc...

— Nu vii? măcar la ce-i mai ușor...

— Nu pociu **, frate-miu *. Ce știți voi, mă, ce-i ăla * ispital **? ce-i aia * boală? ce-s alea * opărații! Cinci opărații am avut... pe dosul mîinilor, pe picior, pe... peste tot.

S-au strîns din jos, din sus, de peste drum, vecini curioși și vecine miloase. Le spusese Lina — nevastă-sa — cît l-au chinuit la spital, ce operații grele a avut.

— I-au tăiat mușchii, zgîrciurile *... l-au ciopîrțit pe la încheieturi. Greu i-a fost săracu! Mai-mai să se prăpade.³ Nu știu de-a mai ajunge teafăr acasă...

— Acu, iaca * s-a-ntors! Da, gogeste * săracu. Numa * el știe suferința lui.

Și cum Vitu se trudea să-și arate oblojelile * — ridicînd mînele cămășii — și cum nu putea mișca el degetele, fașa de la mîna se dezrăsuci pe nebăgate-seamă, atîrnînd cu un capăt spre picioare. Cîinele, care se tot gudura pe lîngă el — bucuros de întoarcerea stăpînului — și-a găsit de joacă cu ea, a prins-o în bot și între labe, smucind-o; pansamentul slăbit, căzu ușor cu totul, dezvelind regiunea. Curioșii își mutară instinctiv privirea într-acolo. Cîinele s-a speriat de ispravă.

Mușchii erau la loc, nemișcați, tendoanele nesmintite, încheieturile neatînse, pielea netedă, odihnită de șederea în spital. Nici o tăietură nicăieri; ici-colo — cît boldul de ac — niște puncte mai închise la culoare, pe dosul mîinii, unde fuseseră negii. Vitu își lăsă repede mîneca-n jos, se-ntoarse, ca ars, să fugărească pe Șoltuz prin ogradă, și întors a fost⁴.

În furia lui pe cîine nu-și dădea seama că fuge aidoma unui om sănătos. Curioșii și miloasele au văzut însă și-au început a rîde care pe-nfundate, care fățiș:

— Uite, mă, bolnavul! să vezi că prinde cîinele și-l operează, chicoti vecinul, Ilie.

¹ Формы (словá), помеченные двумя астерисками, принадлежат речи малограмотного человека (их лит. варианты соответственно: operație, -ii f; degeaba; am venit; nu pot spital, -e n)

² soră (G.-D. sing sorei) — медсестра; soră (G.-D. sing surorii) — родная сестра

³ Mai-mai să se prăpade.— lit. era să se prăpădească

⁴ și întors a fost = и поминай как звали

În trecut

Toată viața...

- Toată viața am visat să mă fac marinar.
- Și de ce nu te-ai făcut?
- Sînt prea distrat și mi-a fost teamă să nu încure lucrurile pe navă.
- De pildă, să deschid o supapă care nu trebuie deschisă sau invers...
- Și acum unde lucrezi?
- La o farmacie.

Într-o parte

Un longeviv, întrebat ce ar dori să schimbe în viața lui dacă ar putea lua totul de la început, răspunde, după o clipă de gîndire:

- Cred că nu m-aș mai pieptăna cu cărare la mijloc, ci într-o parte.

Numai să nu-mi pierd...

Medicul către o pacientă mai în vîrstă, pensionată, venită la consult:

— Am pentru dv. un medicament miraculos, care vă va întineri cu circa douăzeci de ani...

- Vai, doctore, numai să nu-mi pierd pensia...

Stomatologică

— De ce ați țipat atît de tare cînd v-am extras măseaua?

— Am vrut să pun pe fugă pacienții care mai așteaptă afară.

Medicul este întrebat de o pacientă:

— Cînd există o literatură medicală atît de bogată, ce nevoie mai este de medici?

— Băgați de seamă, îi răspunde medicul, să nu muriți cumva din cauza unei greșeli de tipar.

Cred în om. Cred în viață. Și îmi pare foarte rău că trebuie să cred și în moarte.

— Să alerg pe jos ca să mă însănătoșesc după infarct? De ce, cînd am mașină?

Antonime: a se îmbolnăvi — a se însănătoși

Sinonime: noroc — fericire; treabă — muncă, lucru; iacă — iată;
de exemplu — de pildă

Omonime: coasă, -e f 1) *коса* (un instrument de cosit); 2) *косьба* (procesul de cosit); 3) *покос* (rezultatul cositului); a rezolva (rezolv)

1) ~ o problemă *решить задачу*; 2) ~ un neg (a scoate ~) *удалить бородавку*

REȚINEȚI EXPRESIILE

a face (fac) **anestezie** — дать наркоз (a face **amorțeală** — разговорный вариант); **anestezia totală (locală)** — общий (местный) наркоз
abiă aștept — я только этого и жду
a băga (bag) **de seamă** — замечать; **pe nevăgate (de) seamă** — незаметно
a băga **vt la fondul de doi la sută** выплачивать по нетрудоспособности
de unul singur про себя, внутренне, сам себе
dósul mîinii (mîinilor) тыльная сторона ладони

VOCABULAR TEMATIC

analiză, -e *f* анализ
băie, băi *f* ванна; a face (fac) ~ *принимать* ~у; **băi de mare (de soare)** морские (солнечные) ~ы
boală, boli *f* болезнь
clinică, -i *f* клиника, лечебница
consúlt, -urî *n* консилиум (врачей)
contradictóriu, -ie, -ii *adj.* противоречивый
cúră, -e *f* курс лечения; a face o ~ de *лечить(ся)* чем-то, принимать (проходить) курс лечения
diagnóstic, -e *n* диагноз; a pune ~ul *ставить*
a se **dumeri** (-esc) *în* *разбираться* в чем-то
a **examina** (-ez) *vt* осматривать (больного)
farmacie, -ii *f* аптека
farmacist, -ști *m* (farmacistă, -e *f*) фармацевт
a **fricționa** (-ez) *vt* натирать, массировать
infirmiér, -i *m* (infirmiéră, -e *f*) санитар(ка)
injecție, -ii *f* укол
instilatór, -toare *n* капельница
a **interzice** (interzic) *vt* запрещать
îngrijitoare *f sing, pl* (de bolnavi) нянечка, сиделка
însănătoșire, -i *f* выздоровление
masáj, -e *n* массаж
masór, -i *m* (maséză, -e *f*) массажист(ка)
médic, -i *m* врач; ~ **șef** главврач
medicament, -e *n* лекарство; a **prescrie** (prescriu) *un* ~ *прописывать*, назначать; a **comanda** (comând) *un* ~ *заказывать*; a **lua un** ~ *принимать* ~
medicină *f sing* медицина; **facultáte**, -ăți *f de* ~ медицинский факультет
metódă, -e *f* метод
miorie, -ii *f* близорукость
mixtúră, -i *f* микстура
nămól, -urî *n* грязь; **băi de** ~ *грязевые* ванны
paciént, -ți *m* (paciéntă, -e *f*) пациент(ка)
pastilă, -e *f* таблетка
a **păstra** (-ez) *vt* сохранять
pensionár, -i *m* (pensionáră, -e *f*) пенсионер(ка)
personál *n sing* персонал; ~ **de îngrijire (de deservire)** обслуживающий ~
picătúri *f pl* (sing picătúră) капли
a **picura** (picur) *vt* накапывать, капать, *закапывать*
pipétă, -e *f* пипетка
policlinică, -i *f* поликлиника
recomandáre, -ări *f* рекомендация, совет, предписание (врача)
regim, -urî *n* режим; ~ **alimentár** питания, диета; a **ține (țin)**, a urma (-ez) ~ *соблюдать* диету, *придерживаться* диеты
rețetă, -e *f*; рецет
salón, -oane *n* палата (в больнице)
specialist, -ști *m* (specialistă, -e *f*) специалист; ~ **de (boli înterne etc.)** ~ (внутренним болезням и т. д.)
ședință, -e *f* заседание; ~ **fúlger** летучее
tensiúne, -i *f* давление; ~ **ridicátă**, **mărită** (scázútă; la **limită**; **normală**) ~ *повышенное*, *высокое* (*пониженное*; на пределе; в пределах нормы); a **lua** ~ *измерять* ~
a **trata** (-ez) *vt* *cu* *лечить* чем-то
tratament, -e *n* лечение; ~ **ambulatoriu** амбулаторное ~; ~ **medicál** медицинская процедура (процедуры); a **urmi un** ~ *проходить* курс лечения
a **vindeca** (vindec) *vt* *вылечивать*, *излечивать*; a se ~ *de* *излечиваться* (болезни)

EXERCIȚII LEXICALE

1. Stabiliți asemănările și deosebiri de sens și de întrebuintare ale sinonimelor **treaba, muncă, lucru**:

1. Munca e pulsul de viață al omenirii (S a d o v e a r i u). 2. Trebu-

să știi cu cine ai de lucru înainte de a începe treaba. 3. Una pe alta se îndemneau la treabă și lucrul ieșea gîrlă din mîinile * lor (C r e a n g ă). 4. S-a dus fiecare la treaba sa. 5. Treaba aceasta este lucrul mîinilor ei. 6. Ziua de Întîi mai este o mare sărbătoare a muncii. 7. Hainele de lucru sînt murdare, pune-le în baie, am să ți le spăl. 8. Maria este foarte harnică la treabă. 9. Toți aceia care vorbe mari aruncă/Numai banul îl vinează și cîștigul fără muncă (E m i n e s c u).

2. Traduceți în limba română întrebuițînd în fiecare context unul dintre sinonimele prezentate în ex. 1:

1. Труд массажистки не из легких. Она очень устает. 2. На летучке врачи обсуждают только самые неотложные дела. 3. После работы мне надо зайти в поликлинику: врач прописал мне уколы. 4. Какое ей дело до моей болезни? Она меня даже не знает. 5. Вход в лечебницу в рабочей одежде запрещен. 6. Он любит свою работу. Я уверен, что со временем он станет хорошим фармацевтом. 7. Я не пойду с вами, меня ждет главврач, у нас сложный больной. 8. Тяжелую физическую работу в нашей больнице выполняют санитары. 9. Найти в аптеках нашего района лекарство, которое мне прописал врач, оказалось нелегким делом. Но я все-таки нашла и заказала его. Вечером оно будет готово.

3. Din propozițiile (frazele) de mai jos alcătuiți familia cuvintelor noroc și nenoroc:

1. Norocul e cum și-l face omul. 2. La toate le-ai dat noroc (B i b i c e s c u). 3. Spunea de-un sat cu case albe, pierdut pe coasta unui munte,/De oameni uitați acolo, pe care-i paște nenorocul (G o g a). 4. Întîlnirea cu acești oameni l-a norocit (l-a nenorocit). 5. Din norocire pe la sfîrșitul lui ianuarie sosi și tatăl său la București (L. R e b r e a n u). 6. Ești norocos! — Nu, mă socotesc mai degrabă un om nenorocos. 7. Iată-l pe Stoicea, norocos în copii, norocos în roadele pămîntului, norocos în toate cele, ca în poveste (G a l a c t i o n). 8. Mi s-a întîmplat o mare nenorocire (C a m i l P e t r e s c u). 9. N-am să mă înțeleg cu oamenii aceștia și am să fiu nenorocită (S a d o v e a n u). 10. Nenorocitul animal fugea făcînd niște salturi nebunești (C a r a g i a l e).

4. Compuneți cîte o propoziție sau două cu fiecare îmbinare de cuvinte din rubrica rețineți expresiile.

ГРАММАТИКА

§40. Существительное без артикля в функции именной части сказуемого. Substantivul nearticulat cu funcția de nume predicativ

В тех случаях, когда подлежащее и именная часть сказуемого выражены одним и тем же существительным (в рус. яз.: *Дети есть дети!*), существительное-подлежащее получает постпозитивный определенный артикль, а при существительном-именной части сказуемого

артикль опускается: *Copiii sînt copii.*— *Дети есть дети;* *Examenul este examen.*— *Экзамен есть экзамен.*

П р и м е ч а н и е. Если существительное-именная часть сказуемого имеет при себе определение, то именная группа, как правило, оформляется неопределенным артиклем: *Operația ei e o operație grea.*— *Ее операция — тяжелая операция.*

§ 41. Отсутствие местоименного повтора прямого дополнения, стоящего перед сказуемым.

Lipsa reluării printr-un pronume personal a complementului direct pus înaintea predicatului

В соответствии с правилами грамматики прямое дополнение, выраженное как одушевленным, так и неодушевленным существительным, если оно стоит перед глаголом-сказуемым, должно быть повторено личным неударным местоимением в форме винительного падежа. Соблюдение этого правила обязательно, когда существительное-прямое дополнение употреблено с определенным артиклем или одним из его эквивалентов, а также если существительное без артикля (или местоимение) имеет при себе частицу *pe*: *Profesorul (pe profesor, pe Ionescu, pe el, pe celălalt) îl cunosc demult.*— *Профессора (Йонеску, его, того другого) я (его) знаю давно;* *Romanul „Lumina“ (acest roman, celălalt roman, fiecare roman al acestui scriitor) îl citim cu deosebit interes.*— *Роман «Свет» (этот роман, тот другой роман, каждый роман этого писателя) мы (его) читаем с особым интересом.*

В некоторых случаях, однако, местоименный повтор не производится. Он отсутствует, если существительное:

а) не имеет артикля: *Soră are, nu frate.*— *Сестра у него, а не брат;* *Soldați am întâlnit pe drum, dar cine e comandantul lor?* — *Солдат я встретил на дороге. А кто же их командир?;*

б) употреблено с количественным числительным или неопределенно-количественным прилагательным (*mult, puțin* и т. п.): *Cinci operații am avut.*— *Пять операций я перенес;* *Mulți vecini am și toți îmi sînt prieteni.*— *Много у меня соседей и все мои друзья.*

Существительное-прямое дополнение с неопределенным артиклем повторяется местоимением в тех случаях, когда необходимо уточнить его синтаксическую функцию: *O categorie specială de abstracte o constituie numele unor curente literare (Gramatica Academiei).*— *Особую категорию абстрактных существительных (ее) составляют наименования литературных течений.* При отсутствии местоименного повтора прямое дополнение, начинающее предложение, может быть воспринято как подлежащее. Когда такой необходимости нет и функции подлежащего и прямого дополнения четко разграничены другими средствами (смысл предложения, значение самих слов, контекст), местоименный повтор чаще всего отсутствует: *O vină au și tovarășii care...*— *Определенная вина падает и на тех товарищей, которые...*

П р и м е ч а н и е. Для косвенного дополнения, выраженного существительным или местоимением в дательном падеже и находящегося перед сказуемым, повтор обязателен: *Romanului îi lipsește eroul pozitiv.*— *В романе отсутствует положительный герой;* *Acestu student i-am pus nota 10.*— *Этому студенту я поставил оценку 10.*

EXERCITII DE GRAMATICĂ

1. Traduceți în limba română fiind atenți la întrebuintarea și la lipsa articolului pe lângă aceleași substantive:

1. Операция есть операция, ничего не поделаешь. 2. Болезнь есть болезнь, она не делает человека ни сильнее, ни красивее. 3. Врач есть врач, он должен в первую очередь установить диагноз. 4. Экзамены есть экзамены, к ним надо готовиться. Ты учишься на медицинском факультете, для тебя это особенно важно. 5. Ребенок есть ребенок, желательно, чтобы в палате с ним постоянно находился кто-нибудь из взрослых. 6. Больные есть больные. Ты должен быть терпеливым. 7. Старость есть старость, от нее не уйдешь. Но человек должен сохранять молодость как можно дольше. Я советую вам всерьез заняться своим здоровьем.

2. Analizați propozițiile (frazele) următoare din punct de vedere al prezenței sau al absenței reluării obiectului direct prin formele neaccentuate ale pronumelui personal:

1. Poarta și pereții i-am vopsit proaspăt. 2. După gratii de fereastră o copilă el zări (E m i n e s c u). 3. Rezultate excelente au obținut și cei ce lucrează în brigada vecină. 4. Morarul îl mai ținea, dar numai pentru ca să învețe de la el rostul morii (S l a v i c i). 5. Sfiala lui o lua drept dovada statorniciei (N e g r u z z i). 6. Obiective identice urmăresc și adversarii dv. 7. Obiectivele pe care le urmăriți voi, le urmărim și noi, nu-i așa? 8. Meșteri și lucrători pentru cultivarea florilor căutăm noi de mult timp. 9. Patru examene am dat, nu trei cum spui tu. 10. Multe treburi bune ai făcut și totuși îți mai rămîne una! 11. Mulți proști am văzut eu în viața mea, dar ca voi n-am mai văzut (C r e a n g ă). 12. Alte exemple de asemenea natură n-am găsit (H a n e ș).

3. Înlocuiți spațiile punctate prin forma corespunzătoare a pronumelui personal neaccentuat și eliminați-le acolo unde reluarea nu e necesară:

1. Aceste scrisori... am primit alaltăieri. 2. Scrisori... primesc, dar de răspuns nu prea răspund. 3. Lui Felix numele acestea ... erau vag cunoscute (Călinescu). 4. Exemple nu ... am găsit, dar puteți să mă credeți pe cuvînt. 5. Exemplele căutate nu ... am găsit pînă acum. 6. Multă bucurie ... au adus în satul nostru veștile acestea de pe front. 7. Copii nu ... are, are numai frați și surori. 8. Copiii vrea să ... dea la școală specială. 9. Copiilor ... plac aceste cărți. 10. Pe acești copii ... am văzut ieri la teatru. 11. Numai zece lei ... aveam cu mine. 12. Puțini bani ... ai luat cu tine, de ce?

4. Traduceți în limba română; a) cu reluarea complementului direct printr-un pronume:

1. Укол по назначению врача я сегодня уже сделала. 2. Лекарство он уже принял два раза после еды. 3. Режим питания она соблюдает. 4. Больницу в нашем районе студенты построили всего за два летних месяца. 5. Летучку он провел хорошо. 6. Больных он лечит своим методом.

- b) fără reluarea complementului direct printr-un pronume:

1. Три операции он уже перенес бедняга! 2. Поликлиника у нас

есть, а вот врачей не хватает. 3. Летучку они проводят, а вот общего собрания обслуживающего персонала больницы у них уже давно не было. 4. Многих больных он излечил благодаря разработанному им методу. 5. Другого лекарства я вам выписать не могу. 6. Так мало больных он прооперировал? А почему, не знаешь?

c) cu sau fără reluarea complementului direct printr-un pronume:

1. Этого человека я не раз встречал в поликлинике. 2. Специалиста по внутренним болезням ищет главврач, я тебе уже говорил об этом. 3. Санитарки у нас нет, есть только врач и сестра. 4. Санитарку, которую ты видел, мы взяли на работу только позавчера. 5. Нянечку мы ищем, понимаешь? 6. Эту нянечку я очень хорошо знаю, она работала в детской больнице. 7. Много специалистов подготовил наш институт, большинство из них работают в городских больницах. 8. Специалистов, оканчивающих наш факультет, мы направляем в сельские больницы. 9. Нескольких больных я уже принял. 10. Всех обратившихся к нему больных он принял за три часа.

TEXTE SUPLIMENTARE

RECOMANDĂRI PRACTICE: DACĂ AVEȚI EMOȚII, SÎNTEȚI OBOSIT...

Dacă treceți prin niște emoții neplăcute, priviți intens un obiect strălucitor sau viu colorat, apoi gândiți-vă la un lucru agreabil și încercați să zîmbiți.

După o conversație dezagreabilă, căutați să faceți mișcare: străbateți cu pas energic încăperea, culoarul, urcați câteva etaje. Dacă e posibil, ieșiți în stradă și respirați adînc.

În timpul unei zile de muncă, rezervați-vă cinci minute pentru dv. Așezați-vă comod, destindeți-vă, acoperiți-vă ochii și dați frîu liber gândurilor.

Dacă vă întoarceți obosit de la lucru, oricît de înfometat ați fi, nu dați fuga în bucătărie sau la frigider. Mai întîi spălați-vă cu apă rece, schimbați-vă hainele, întindeți-vă pe divan și închideți ochii. Imaginați-vă că vă afundați în nisipul fierbinte de pe o plajă. După 5 minute faceți câteva mișcări cu mîinile și picioarele, apoi coborîți din pat. Vă veți simți mult mai odihnit.

Înainte de a adormi, încercați să vă imaginați că sînteți un copil fără griji, care a avut o zi bună și căruia ziua următoare îi va aduce o bucurie.

CONSULT

Ion Băieșu

Din fericire (sau nefericire) am o sumedenie de prieteni printre medici: interniști, chirurghi, radiologi, stomatologi, urologi, neurologi, dermatologi, oftalmologi, dieteticieni etc. Dacă mă doare o unghie, dacă îmi

cade un fir de păr sau mi se bate un ochi, nu am de ce să mă îngrijorez și să intru la idei, pot chema pe loc un specialist să mă consulte. Acum o săptămână, de pildă, mă sună Traian B., internistul.

— Ce faci, cum te simți? mă întreabă el.

— În general, bine, deși am avut o noapte agitată, m-a durut capul.

— Trec să te văd.

Medicul și prietenul Traian B. a trecut să mă vadă. Mi-a luat tensiunea, mi-a cercetat ficatul, inima, plămînii, apoi m-a dus cu el la policlinică unde mi s-a recoltat un kil de sînge pentru zece analize. Seara a venit din nou la mine, acasă, cu rezultatele. Nu erau prea rele, dar nici prea bune. Erau la limită. Tensiunea era la limită, glicemia la limită, colesterolul la limită, lipidele la limită etc. Tocmai eram la masă. Nevastă-mea ne-a servit niște pastramă și o țuiculiță.

— Tu o să mănînci puțină brînză de vaci și un ceai fără zahăr. Nu mănînci sărat, pipărat, acru și ardeiat; fără grăsimi, fără pîine, fără cartofi, fără alcool, cafea și țigări.

El a mîncat pastramă și sarmale, a băut țuică și vin negru de Tohani. Eu eram bolnav, nu aveam voie. El era sănătos, avea voie. Apoi, deși se făcuse destul de tîrziu, a băut o cafea și a fumat trei țigări. Mie nu mi-a dat voie nici una, nici alta. De foame, n-am putut dormi toată noaptea.

A doua zi eram prost dispus. M-a sunat prietenul meu, chirurgul. I-am spus ce mi-a zis internistul.

— Păi dacă ești prost și te iei după el?! Dragul meu, interniștii sînt niște ageamii, nu știu absolut nimic din ceea ce se întîmplă în corpul omenesc. Ei cîntă după ureche, lucrează orbește și se bazează pe presupuneri și bănuieli. Bea și mănîncă, nu-ți face probleme. Singurii care știm adevărul sîntem noi, chirurgii. Dacă te doare ceva, te tai, văd despre ce e vorba și rezolv. Mănîncă și bea tot ce-ți place, nu te reține de la nimic. Organismul știe singur de ce are nevoie. Simți nevoie de sare, mănîncă sare. Simți nevoie de piper, mănîncă piper, mănîncă fasole, cîrnați, slănină...

Mi-a convenit îndemnul lui și m-am pus pe mîncat și pe băut. Arătam splendid, roșu în obraji ca un măr ionatan. Dar a trecut pe la mine dieteticianul și nu i-am plăcut. Aveam cîteva kilograme în plus. Mi-a scos carnea și m-a pus pe supe de zarzavat. Fără sare. A trecut și urologul și mi-a scos piperul, hreanul, muștarul. Stomatologul mi-a scos dulciurile, neurologul cafeaua și ceaiul chinezesc, iar dermatologul mi-a interzis țelina și morcovii și mi-a recomandat în mod expres varza roșie, fără oțet. Orelistul mi-a interzis portocalele și mi-a propus lămîile. Am zece rețete de făcut, de pe urma cărora trebuie să iau zilnic circa treizeci de pastile albe și colorate.

Năucit peste măsură de atîtea interdicții și recomandări, i-am convocat azi pe toți prietenii mei, medicii, și le-am spus să se pună de acord, întrucît, în urma consultărilor lor, mă simt infernal de rău.

Acum, în timp ce scriu aceste rînduri, ei sînt în camera cealaltă, unde discută aprins de circa patru ore. Mi-e rușine să vă spun, dar, trăgînd cu urechea, am auzit rostindu-se cuvinte grele, inclusiv înjurături. N-am să-i deranjez pînă mîine dimineață.

EXERCIȚII DE CONVERSAȚIE

1. Povestiți în limba română textul de bază al lecției „Bolnavul Vitu” de I. Rasiga; faceți, tot în limba română, analiza conținutului și a ideii principale a schiței.
2. Povestiți în limba română conținutul textelor suplimentare din lecție și comentați-le.
3. Dezvoltați temele următoare: 1) Voi urma recomandările practice date în cadrul lecției, adică...; 2) Medicii de specialități diferite nu sînt totdeauna de acord în privința aceluiași probleme, deoarece...
4. Faceți în limba română scurte expuneri sau alcătuiți dialoguri referitoare la situațiile următoare: „La chirurg”, „La neurolog”, „La dentist”, „La oculist” etc.
5. Găsiți într-o revistă românească de specialitate un articol pe temă medicală, redați-i conținutul în limba română.
6. Găsiți într-o revistă sovietică un articol pe temă medicală, redați-i conținutul în limba română.
7. Comentați în limba română desenul, reflecțiile și anecdotele din rubrica *în trecut*.

Fără cuvinte...

TRADUCERE DE CONTROL

В уроке 10 мы ознакомились с двумя юмористическими текстами на медицинские темы. В одном из них высмеивается крестьянин, который не хотел работать и искал любой предлог, чтобы не выходить в поле. Он лег в больницу, сказав, что у него болят руки и ноги. Врач осмотрел его и нашел у него на руках и ногах не-

сколькo бородавок, которые он быстро удалил, сказав, что пациент здоров и может возвратиться домой. Тот, однако, попросил медицинскую сестру забинтовать ему руку, что она и сделала, очень удивившись и сказав, что это совершенно не нужно. В конечном счете именно эти бинты и выдали его.

В другом тексте, рассказе-шутке «Консилиум», показано, как врачи разных специальностей дают рекомендации, которые противоречат друг другу, что наносит вред больному.

В рубрике «Мимоходом» рассказывается о долгожителе, сожаляющем только о том, что он всю жизнь носил пробор посредине, тогда как лучше было бы носить боковой пробор; о пожилой женщине, которой врач предлагает чудодейственное лекарство — она должна помолодеть от него, и которая сразу же забеспокоилась, не потеряет ли она, помолодев, свою пенсию и т. д.

Все это шутки, однако надо помнить о том, что к здоровью следует относиться серьезно. Здоровье необходимо беречь.

LECTIA 11

OMUL ÎN COSMOS

UZINA COSMOS

(fragment)

Gh. Chiş şi Gh. Dorin Chiş

De ce circulă sateliţii artificiali în jurul Pământului?

Cînd aruncăm o piatră în sus, îi imprimăm o viteză (de aruncare), care este redusă treptat de către forţa gravitaţională care creşte cu timpul. Piatra se înalţă cît timp viteza de aruncare este mai mare, are înălţimea maximă cînd cele două viteze devin egale şi cade cînd viteza gravitaţională este mai mare, ajungînd la suprafaţa Pământului. Cu cît o aruncăm mai tare, îi imprimăm o viteză mai mare, piatra se înalţă mai mult.

E posibil să aruncăm atît de tare un corp încît să nu mai revină pe Pământ? Răspunsul pozitiv l-a dat Newton, arătînd că dacă lansăm un corp cu o viteză de 7,912 km pe secundă, forţa gravitaţională va fi egală şi corpul va descrie o orbită circulară în jurul Pământului. Această viteză se numeşte *prima viteză cosmică*. Dacă viteza de lansare depăşeşte prima viteză cosmică, orbita devine eliptică, tot mai alungită pe măsură ce creşte viteza de lansare. Cu aceste viteze se realizează sateliţii artificiali ai Pământului, încărcăţi cu aparatură de detectare şi măsurare pentru studiul spaţiului din jurul Pământului. Seria de sateliţi Cosmos are această misiune.

Calculul ne arată că dacă se ajunge la o viteză de lansare de 11, 189 km pe secundă, orbita eliptică devine o parabolă, corpul lansat depăşeşte forţa gravitaţională şi poate părăsi definitiv familia Pământului. Această viteză

este a *doua viteză cosmică* sau *viteza de evadare*. Corpurile cu viteze mai mari vor descrie hiperbole, de-a lungul cărora ele intră în familia mai mare a Soarelui, unde devin planete artificiale. Astfel se comportă misiunile spațiale destinate studiului planetelor și al spațiului interplanetar.

Pentru a ieși din familia Soarelui este necesară realizarea vitezelor cosmice mai mari. Viteza de 16,6 km pe secundă este a *treia viteză cosmică* a cărei realizare permite rachetei să părăsească sistemul solar și să intre în marea familie a stelelor.

În concluzie, se vede că fiecare familie de corpuri cerești e caracterizată prin câte o viteză cosmică, a cărei atingere permite navei cosmice să părăsească familia respectivă. Au fost definite pînă aici 3 viteze cosmice, corespunzătoare celor 3 familii menționate.

Iată cum dezvoltarea tehnicii și a științei a permis omului să realizeze corpuri cerești artificiale, care circulă după aceleași legi ca și corpurile naturale.

Sateliții artificiali se deosebesc de cei naturali (Luna) prin:

— masele lor relativ mici față de cele ale sateliților naturali, din care motiv pot fi ușor deviați, încît putem spune că un satelit artificial nu descrie de două ori o aceeași orbită;

— sateliții naturali au o existență nemărginită în timp (de exemplu Luna), în vreme ce sateliții artificiali, avînd o parte a orbitei în atmosferă, supraviețuiesc pînă ce un arc de orbită îndeajuns de lung se află în zona densă a atmosferei, unde, încălzindu-se, se aprind și se mistuie ca și materia meteorică.

În treacăt

Știți că...

— Satelitul natural al Pămîntului — Luna — este cel mai apropiat corp ceresc natural, care își descrie orbita la o distanță medie de 384 000 km (pe care lumina o parcurge timp de $1\frac{1}{4}$ secunde)...

— Soarele se află la o distanță de 149,6 milioane de kilometri (distanță pe care lumina o parcurge în 8 minute și 18 secunde)...

— Membrii cei mai mari ai familiei Soarelui sînt planetele în număr de 9: *Mercur, Venus, Pămîntul, Marte, Jupiter, Saturn, Uranus, Neptun și Pluton*.

Niciodată cosmonautul nu e mai cu picioarele pe pămînt decît atunci cînd iese din capsulă și plutește în spațiu.

Ehe! Întrebați pe cosmonauți cît e de greu să fii imponderabil.

Acesta-i numai un meteorit — a spus lumînarea cu dispreț.

Cu vremea să mergi în pas, nu la pas!

Antonime: ceresc — pămîntesc; natural — artificial

Sinonime: sistemul solar — familia Soarelui

Cuvinte polisemantice: corp, -uri *n* 1) corpul unui om *телo человека*; 2) un corp ceresc *небесное тело*; 3) un corp lansat *забрасываемый (в космос) объект*; familie, -ii *f* 1) familia unui om *семья*; 2) familia Soarelui *солнечная система*; familia Pămîntului *Земля и ее спутник Луна*

Omonime: corp ceresc *небесное тело* — corp diplomatic *дипломатический корпус*

REȚINETI EXPRESIILE

a fi imponderabil — находиться в состоянии невесомости

fôrta gravitațională — сила (земного) притяжения

păvă cosmică — космический корабль

spățiul interplanetar — межзвездное пространство

zóna densă a atmosferei — плотные слои атмосферы

VOCABULAR TEMATIC

antrenament, -e *n* тренировка; ~ la centrifugă ~ на центрифуге

a aproviziona (-ez) *vt* снабжать

aterizare, -ări *f* посадка; ~ lină *мягкая* ~; ~ forțată (intr-un loc neprevăzut) *вынужденная* ~ (в незапланированном месте)

baterie, -ii *f* батарея; ~ solară *солнечная* ~

cosmos *n sing* космос; ~ liber *открытый* ~; a ieși în ~ liber *выходить в открытый* ~

a deplasa (-ez) *vt* переносить

detașament, -e *n* отряд; ~ de cosmonauți ~ *космонавтов*

echipaj, -e *n* экипаж

investigare, -ări *f* (+ G.) *исследование* (чего-то)

a lansa (-ez) *vt* запускать

plasare, -ări *f* (pe orbită) *вывод* (на орбиту)

pregătire, -i *f* подготовка; ~ de zbor ~ *к полету*

rachetă, -e *f* ракета

râmpă, -e *f*; platformă, -e *f* (de lansare) *стартовая площадка*

săritură, -i *f* прыжок; ~ cu parașută ~ *с парашютом*

scafandru, -e *n* скафандр

spățiu, -ii *n* пространство; ~ cosmic *космическое* ~

stație, -ii *f* станция; ~ orbitală *орбитальная* ~

telecomunicație, -ii *f* телевизионная связь; ~ bilaterală *двусторонняя* ~

utilaj, -e *n* оборудование

verificare, -ări *f* проверка; ~ a siguranței navei cosmice ~ *исправности (безопасности) космического корабля*

EXERCIȚII LEXICALE

● I. Pe baza propozițiilor (frazelor) următoare completați vocabularul tematic prin cuvintele și imbinările de cuvinte referitoare la cosmos:

1. De când există, oamenii au visat să zboare spre stele. Manuscrisele antice indiene, papyrusurile egiptene ne-au lăsat legende despre călătorii cosmice pe aripile stolurilor de lebede și ale uraganelor, sau cu alte mijloace de basm. 2. Urmărirea și observarea atentă a astrilor a dat naștere unei științe numite „astronomie”. 3. Dincolo de Soare există o puzderie de stele, alți sori, care revarsă în jurul lor torente de energie, mulți chiar într-o măsură mai mare ca Soarele. 4. Soarele are radiații corpusculare. 5. În Uniunea Sovietică a fost construită

o centrală solară în podișul Ararat. Avantajul centralelor solare este că, deși randamentul lor e mic, combustibilul e gratuit.

- 2. Faceți o retroversiune a propozițiilor (a frazelor) din ex. 1.
- 3. Pe baza propozițiilor (frazelor) următoare definiți familia verbului a observa:

1. El mă observa în tăcere. 2. Biologii se ocupă de observarea naturii. 3. Observarea cosmosului pune în evidență necesitatea dezvoltării științei care se ocupă atât de materia organizată cât și de cea neorganizată din cosmos. 4. Savantul adevărat se bazează pe observație și pe experiență. 5. Mi-a făcut o serie de observații extrem de juste (B a r a n g a). 6. Un eveniment important în istoria geodeziei ruse a fost înființarea Observatorului astronomic de la Pulkovo. 7. Am vizitat Observatorul astronomic din București. 8. Observatorul care admiră cerul de toamnă poate vedea în partea de răsărit a bolții cerești constelația Pegas.

- 4. Compuneți câte o propoziție sau două cu fiecare cuvânt din familia verbului a observa.
- 5. Compuneți câte o propoziție cu fiecare cuvânt din rubrica *antonime* și din celelalte rubrici.
- 6. Faceți scurte expuneri folosind lexicul din *vocabularul tematic* și îmbinările de cuvinte din rubrica *rețineți expresiile*.

ГРАММАТИКА

§ 42. Отсутствие possessивного артикля в группе однородных определений. Lipsa articolului posesiv înaintea părților de propoziție coordonate

При наличии нескольких однородных определений, выраженных существительным в родительном падеже, possessивный артикль перед вторым (третьим и т. д.) членом группы может опускаться, например: Sateliții din seria „Cosmos” îi ajută pe savanți să descopere locurile de formare ale cicloanelor și taifunurilor.— *Спутники серии «Космос» помогают ученым находить места образования циклонов и тайфунов; Acesta a fost triumful voinței, muncii și stăruinței întregului popor.— Это была победа воли, труда и усилий всего народа.* Опускание possessивного артикля возможно лишь тогда, когда однородные определения передают одно и то же или близкие понятия.

В других случаях употребление possessивного артикля обязательно: La adunare au venit părinții Elenei, ai Mariei și ai lui Andrei.— *На собрание пришли родители Елены, Марии и Андрея.*

Определения без possessивного артикля встречаются сравнительно редко, к тому же и в таких случаях возможно употребление possessивного артикля:... *triumful voinței, al muncii și al stăruinței...*, в связи с чем при пользовании румынским языком как иностранным во избежание ошибок рекомендуется отдавать предпочтение структурам с possessивным артиклем.

§ 43. Усилительное местоимение. Pronumele de întărire

Усилительное местоимение со значением *сам, сама, сами* имеет следующие формы:

M a s c u l i n	F e m i n i n
eu însu mi	eu însă mi
tu însu ți	tu însă ți
el însu și	ea însă și
noi însi ne	noi însene
voi însi vă	voi însEVă
ei însi și	ele însE și (ele însE le)

Усилительное местоимение употребляется только в сочетании с личным местоимением или с существительным. Оно согласуется с личным местоимением в лице, роде и числе: eu **însu**mi (eu **însă**mi) я *сам (сама)*, ei **însi**și, ele **însE**și (**însE**le) они *сами*, с существительным, при котором возможны только формы 3-го л., — в роде и числе: directorul **însu**și *сам директор*, sora **însă**și *сама сестра*, studenții **însi**și *сами студенты*, studentele **însE**și (**însE**le) *сами студентки*.

Усилительное местоимение ставится после личного местоимения, в сочетании же с существительным может употребляться как перед ним, так и после него. Существительное в обоих случаях получает определенный постпозитивный артикль: directorul **însu**și или **însu**și directorul, в том числе при наличии предлога: pentru studentul **însu**și (pentru **însu**și studentul) *для самого студента*.

В отличие от русского языка, усилительное местоимение в румынском языке не склоняется (по падежам изменяет форму только личное местоимение или существительное): N. eu **însu**mi, D. **mie** **însu**mi, Ac. **pe mine** **însu**mi; N.-Ac. băiatul **însu**și (**însu**și băiatul), băieții **însi**și (**însi**și băieții); G.-D. băiatului **însu**și (**însu**și băiatului), băieților **însi**și (**însi**și băieților).

В том случае, если усилительное местоимение сопровождает существительное женского рода в род.-дат. падеже единственного числа, оно принимает форму множественного числа: viața **însă**și **сама** жизнь, род.-дат. падеж vieții **însE**și. В разговорной речи, правда, можно и в этом случае встретить структуры без согласования в падеже: vieții **însă**și.

Примечание. В разговорной речи, а нередко и в текстах, получает распространение несогласуемая форма **însu**și (для обоих родов и чисел: Să le arate copiilor cum pot pregăti ei **însu**și materialul (Revista pedagogică). — *Необходимо показать детям, как они сами могут справиться с заданием*. Такое использование формы **însu**și литературной нормой не рекомендуется.

§ 44. Сочинительные союзы противительного значения. Conjunțiile coordonatoare adversative

Противительное сочинение передается союзами **iar**, **dar**, **însă** а, но, однако. Разница между союзами, особенно между двумя

последними настолько тонкая, что при изучении румынского языка как иностранного ее не всегда удается уловить. Однако следует заметить следующее:

1. Союз *iar* ближе по значению русскому союзу *а*, он передает не столько собственно противопоставление, сколько противительное соположение: *În cameră era multă lume, iar părinții gătimeau în prag așteptînd noi oaspeți.*— *В комнате было много народа, а (но) родители все еще стояли в дверях, поджидая новых гостей.*

2. Союз *dar*, близкий русскому союзу *но*, выражает собственно противопоставление: *Nu e soare, dar e bine afară.*— *Солнца нет, но погода хорошая.*

3. Союз *însă* *но*, однако также выражает противопоставление, но в несколько менее категоричной форме, чем *dar*. Его место в предложении более свободно, он может стоять не только в начале (как союзы *iar* и *dar*), но и в середине противительного предложения: *De-abia înserase, ulițele erau însă pustii (Negruzzi).*— *Едва стемнело, однако улицы села уже опустели.*

Поскольку разница в значениях союзов трудно уловима, рекомендуется при чтении текстов обращать внимание на их употребление и мысленно соотносить значение и употребление румынских союзов с соответствующими русскими союзами *а*, *но*, *однако*.

Примечания: 1. Все три союза могут сочинять как отдельные члены предложения, так и целые предложения.

2. Противительный союз *și* может противопоставлять как отдельные слова, так и предложения, однако он закреплен за отрицательно-противительным типом контекста: *Nu numai mie mi-a plăcut filmul, și părinții îl găsesc reușit.*— *Не только мне понравился фильм, но и родители считают, что он удачно сделан.* В силу этого он не конкурирует с представленными в настоящем параграфе противительными союзами.

3. Союз *iar* является омонимом наречия *iar* со значением *опять, вновь, снова* (наречие встречается также в просторечной форме *iară*): *Ah, iar sînt copilul nebun de altădată! (Posif).*— *Ах, вновь я озорной мальчишка, как был когда-то! О, vino iar! (Eminescu).*— *О, пруди же вновь!* (ср. также: *Ziua ninge, noaptea ninge, dimineața ninge iară (Alexandri).*— *Днем идет снег, ночью идет снег и утром опять идет снег).* Место наречия *iar* в предложении относительно свободно.

§ 45. Придаточные предложения времени.

Propozițiile subordonate circumstanțiale de timp sau temporale

В сложном предложении с придаточным времени в румынском языке, как и в русском, находят выражение три типа отношений, а именно, отношение *одновременности* (*simultaneitate, -ăți f*): *În timp ce eu pregăteam mîncarea, ea vorbea la telefon.*— *Пока я готовил(а) обед, она разговаривала по телефону;* отношение *предшествования*, когда действие главного предшествует действию придаточного (*anterioritate, -ăți f*): *Am stat la ei pînă ce s-a înnoptat de-a binelea.*— *Я сидел у них, пока совсем не стемнело;* отношение *следования*, когда действие главного следует за действием придаточного (*posterioritate, -ăți f*): *Adormi cum puse capul*

jos.— *Он уснул, как только положил голову (на подушку).* Характер отношения определяется по смыслу путем сопоставления последовательности действий главного и придаточного.

Придаточные времена вводятся чаще всего следующими союзами и союзными выражениями:

— *Cînd, pe cînd, cum, în timp ce, în vreme ce в то время как, пока* (отношения одновременности);

— *pînă ce, pînă cînd, pînă să до тех пор пока* (отношения предшествования);

— *cînd, de cînd, cum, de cum когда, с тех пор как, după ce после того как, (de) îndată ce как только* (отношения следования).

Пунктуация в сложноподчиненных предложениях с придаточным времени зависит от степени смысловой слитности главного и придаточного. Ср.: *A rămas acolo o lună de zile, pînă cînd era cald.*— *Он прожил там месяц, пока было тепло* (главное и придаточное предложения относительно самостоятельны по смыслу и разделяются запятой); *Rămînem aici pînă cînd e cald.*— *Мы останемся здесь, пока будет тепло.* Придаточное предложение содержит информацию, необходимую для смысловой завершенности главного, запятая отсутствует.

Примечание. Союзы *cînd* и *cum* могут вводить не только придаточные времена, но и некоторые другие типы придаточных предложений (определительные, дополнительные и т. д.).

EXERCİȚII DE GRAMATICĂ

● 1. Analizați propozițiile (frazele) din punct de vedere al întrebunțării *pronumelor de întărire*:

1. Mă duc să văd eu însumi ce e acolo. 2. La serbarea de mîine însuși bunicul va cînta la fluier. 3. Maria însăși mi-a povestit aceasta. 4. Nici pe tine însuși nu te mai recunosc! 5. Mie însămi nu-mi place purtarea acestui om. 6. Voi explica aceasta copiilor înșiși. 7. Oare vă ocupați dv. înșivă de culegerea fructelor din grădina aceasta mare? — Sigur că o facem noi înșine. 8. Atunci s-au apucat de treabă studenții înșiși. 9. Dumneavoastră înșivă nu vi se pare că nu aveți dreptate? 10. Ei luptă pentru o transformare a muncii și a vieții înseși.

2. Compuneți cîteva propoziții cu diferite forme ale *pronumelor de întărire* în combinare atît cu pronumele personale cît și cu substantivele.

3. Analizați sensul și întrebunțarea conjuncțiilor adversative *iar, dar, însă*; găsiți echivalentele lor rusești:

1. Dunărea era minată de la un capăt la celălalt, bombardamentele se țineau lanț, iar mai jos de Novisad te mai „distrau” și partizanii (Munteanu). 2. O, șoptește-mi — zice dînsul — tu cu ochii plini d-eres / Dulci cuvinte nențelese *, însă pline de-nțeleș (Eminescu). 3. Îi venea să plîngă, dar știa că nu se cădea și-și stăpînea lacrimile. 4. La soare te puteai uita, iar la dînsa ba! (Creangă). 5. Era odată o babă, care avea trei feciori înalți ca niște brazi și tari de virtute, dar slabi la minte (I d.). 6. Lupul păru-și schimbă, iar năravul

ba. 7. Biata babă era umflată cît o bute, simțirea însă nu și-o pierduse de tot (I d.).

4. Definiți tipul relației dintre propoziția regentă (principală) și cea subordonată circumstanțială de timp; fiți atenți atît la conjuncțiile și locuțiunile conjuncționale cît și la punctuație.

1. Ochii mei au urmat careta pînă ce au pierdut-o din vedere (N e g r u z z i). 2. Într-o zi, pe cînd ședeam la masă în umbra copașilor din grădina de la Mircești, zăresc un străin cu surtuc de nankin și cu picioarele goale (A l e c s a n d r i). 3. Ulciorul merge la fîntînă numai pînă cînd i se rupe toarta. 4. Frica i se risipi cînd îi văzu așa, înspăimîntător de triști și de singuri (S a d o v e a n u). 5. După ce feciorul sări de pe capră și deschise ușa cu geamuri a trăsुरii, se ivi o doamnă ca de douăzeci și opt de ani (S l a v i c i). 6. Dar escortele trebuie să aștepte mult pînă să poată tăia strada (C a m i l a r). 7. Cînd trec, Lina s-ascunde (C o ș b u c). 8. Tînărul, de cînd plecase conductorul, se uita pe fereastra vagonului (L. R e b r e a n u).

5. Alcătuiți cîteva fraze cu propoziții subordonate de timp, care să exprime relații diferite dintre propoziția regentă și cea subordonată; folosiți conjuncții și locuțiuni conjuncționale diferite.

6. Definiți tipul propozițiilor subordonate introduse prin conjuncțiile cînd și cum:

1. Cînd era să treacă fiică-sa, împăratul deodată ieși de sub acel pod (I s p i r e s c u). 2. Acum e timpul cînd se dă de mîncare (I d.). 3. El nu știa cum să facă, cum să dreagă, ca să îplinească voia aceluia împărat (I d.). 4. Să se facă un palat cum seamăn pe lume să nu aibă (I d.). 5. Ce a scos din voi / Apusul cînd nimic nu e de scos? (E m i n e s c u). 6. Spune-mi cînd să vin. 7. Cum ieși din sat, apuci de-a dreptul prin pădurea lupului (A l e c s a n d r i).

7. Alcătuiți cîteva fraze cu propozițiile subordonate de diferite feluri introduse prin conjuncțiile cînd și cum.

TEXTE SUPLIMENTARE

U.R.S.S. ÎN AVANGARDA PROGRESULUI

(fragment)

Silviu Podină

Prin lansarea primului satelit artificial al Pămîntului, Uniunea Sovietică a deschis era pătrunderii omului în *Cosmos*. Primul pămîntean care a zburat în spațiul cosmic — Iuri Gagarin — a fost, după cum se știe, un cetățean sovietic. Din 1957 și pînă în prezent, de pe teritoriul sovietic au fost trimise în spațiul circumterestru, în jurul Lunii și pe Lună, pe Marte și pe Venus, sute de stații automate și nave pilotate care au adus o contribuție de seamă la dezvoltarea continuă a cosmonauticii, la dezlegarea unui mare număr de taine ale universului, au stimulat numeroase sectoare de avangardă ale științei. Programul de cercetări cosmice pe care îl realizează Uniunea Sovietică este complex și multilateral. Etape memorabile ale acestui program au fost ieșirea cosmonautului Alexei Leonov în spațiul cosmic, realizarea primei stații orbitale, atingerea solului lunar, recoltarea și aducerea

pe Pământ de mostre de sol lunar din diferite puncte, primul laborator lunar autopropulsat. Pe un front larg se desfășoară cercetările științifice ale spațiului cosmic cu ajutorul sateliților din seria „Cosmos“. Cei din seria „Meteor“ au ameliorat considerabil prognozele meteorologice; ei descoperă totodată în timp util și determină în mod exact locurile de formare și direcțiile de înaintare ale cicloanelor și taifunurilor. Datorită sateliților de telecomunicații „Molnia“, a fost posibilă crearea rețelei de televiziune „Orbita“, care acoperă cea mai mare parte a regiunilor răsăritene, nordice și sudice ale Uniunii Sovietice și asigură un sistem de radiotelecomunicații la mari distanțe. În cadrul programului „Intercosmos“ se înfăptuiește colaborarea oamenilor de știință dintr-o serie de țări socialiste, inclusiv din România, în domeniul cercetărilor spațiale.

Performanțele înregistrate până acum de cosmonauții sovietici și americani reprezintă o primă etapă în realizarea uneia din principalele sarcini ale cosmonauticii — aceea de a prelungi durata de ședere a omului în spațiu. Numai după ce va fi rezolvată această problemă omenirea va putea să se simtă într-adevăr la ea acasă în cosmos.

ÎN COSMOS — UN CETĂȚEAN AL R. S. ROMÂNIA

(fragment)

La 14 mai 1981, în cosmos au răsunat pentru întâia dată cuvintele rostite în limba română. R. S. România a trimis un reprezentant în spațiul extraatmosferic. Dumitru Prunariu — cosmonautul Numărul 103, este cel mai tânăr din cei ce au văzut planeta noastră de pe o orbită circumterestră. El s-a ridicat spre aștri la bordul navei sovietice „Soiuz-40“ împreună cu Leonid Popov, pilot-cosmonaut al U.R.S.S. După cum arăta Dumitru Prunariu, întâlnirea cu imponderabilitatea s-a desfășurat în bune condiții, numai că la un moment dat a avut senzația că se desparte capul de corp, însă a revenit la loc.

Echipajul sovieto-român a adus la bordul laboratorului spațial „Saliut-6“ aparatură produsă în România și a efectuat mai mult de 20 de studii și experimente.

Schimbul de muncă pe orbită a durat o săptămână. Cei doi cosmonauți au trecut de la bordul stației pe navă și s-au înscris pe traiectoria de revenire pe Terra. Pe deasupra Oceanului Atlantic au pus în funcțiune motoarele de frînare. Au intrat în atmosferă survolând Africa. Pentru ultima oară au traversat coordonatele Brașovului, orașul natal al cosmonautului român, dar nu a mai putut fi zărit prin flăcările ce acopereau hublourile¹ capsulei de coborîre. Aparatul a aterizat, și iată — cosmonauții își pun semnătura pe pereții săi înnegriți de fum.

Novosti 81 (Agenția de presă)

¹ hublôu, -ri n — neologism: mică deschizătură circulară în peretele unei nave

EXERCITII DE CONVERSAȚIE

1. Povestiți în limba română fragmentul textului din cartea lui Gh. Chiș și Gh. Dorin Chiș „Uzina Cosmos“; dați definiția celor trei viteze cosmice.

2. Povestiți în limba română fragmentul textului din cartea lui S. Podină „U.R.S.S.“, intitulat „În avangarda progresului“. Vorbiți despre ultimele realizări ale cosmonauticii în țara noastră și în alte țări ale lumii.
3. Vorbiți despre zborul cosmonautului român Dumitru Prunariu în Cosmos.
4. Pe baza textelor din lecție precum și a celor citite în plus faceți expuneri pe teme următoare: „Investigația Cosmosului trebuie realizată numai în scopuri pașnice“; „Avantajele colaborării științifice în domeniul investigației Cosmosului între diferite țări sînt evidente“.
5. Comentați în limba română desenele și reflecțiile din rubrica *în trecut*.

— Mișule, ce mi-ai adus?
— Ridichi de lună!...

— Sînt de acord să zbor cu tine, dar numai pînă la Calea Laptelui.

TRADUCERE DE CONTROL

Урок 11 посвящен одному из величайших достижений человечества — проникновению человека в космос. Космическую эру открыли первый советский искусственный спутник земли, запущенный в 1957 г., и первый советский космонавт Юрий Гагарин, полет которого в космос в 1961 г. проложил людям дорогу в неизведанный мир. С тех пор прошло исторически незначительное время, а уже осуществлена грандиозная программа исследования космоса.

В текстах, включенных в урок, приведены сведения о трех космических скоростях, о планетах солнечной системы, о расстоянии от земли до луны и солнца. Тексты расширили наш запас слов по этой теме. Мы нашли в них эквиваленты русских словосочетаний *пилотируемый корабль, межзвездное пространство, околоземная орбита, вклю-*

чить двигатели торможения, войти в плотные слои атмосферы и многих других.

Мы прочли также текст, посвященный совместному полету румынского космонавта Думитру Прунариу на борту космического корабля «Союз-40» с советским космонавтом Леонидом Поповым.

Мы радуемся успехам космонавтики и желаем лишь одного — чтобы освоение космоса велось только в мирных целях.

LECȚIA 12

SĂ ÎNLĂTURĂM PRIMEJDIA UNUI NOU RĂZBOI MONDIAL!

ÎNTOARCEREA TATEI DIN RĂZBOI

(fragment)

Alexandru Sahia

În orășelul dunărean, mototolit și trist, liniștea s-a spart dintr-o dată. Trenuri obosite și lungi varsă în gară sumedenie de soldați. Se-ntorc din război. Sunt * pămîntii, slabi și au hainele rupte.

În gară e forfoteală de nedescris. Se aud țipete, exclamări disperate, îmbrățișări, plînsuri de femei și de copii.

Soldații privesc aiuriți spectacolul acesta nou, lipsit de bubuitul tunului, fără sîrmă ghimpată, fără moarte — cu oameni cari * se sărută. Rînjesc neîncrezători, înstrăinați, sălbăticiți.

Dincolo de curtea gării, staționează șiruri de căruțe. Au venit țărăncile să-și încarce bărbații. Dar cele mai multe se-ntorc singure.

De cîteva zile în șir, mama ne scoală de dimineață, ne-mbracă în hăinuțele de duminică, destul de rupte și ele, luăm ceaiul în fugă și venim toți șase la gară. Așteptăm pe tata. Vine din război!...

Din depărtare se aude un duduie care crește. Apoi un fluierat lung. Întreaga gară a fost cuprinsă de panică. Vine trenul. Toată clădirea s-a zguduit deodată și locomotiva a intrat în gară supraîncărcată. Nici nu s-a oprit bine și soldații încep să sară pe peronul înnegrit de capete.

A coborît aproape toată lumea. În gară s-a făcut liniște.

La ultimul vagon doar, vedem un soldat voluminos cum se chinuie, potrivindu-și cu mâinile pe scări un picior beteag. A coborît. Înaintează acum spre noi șchiopătînd. Pocniturile piciorului de lemn răsună strident pe cimentul peronului golit de lume.

— E Vladimir, Vladimir!...

Și mama se smulge de lîngă noi.

În trăsură am stat cu dînsul, cu mama și soră-mea Ileana. Din cînd în cînd îmi lua mîna într-a lui mare, pe care o simțeam aspră, dar caldă.

Din trasură el a coborît cel din urmă.

Ne așteaptă în sufragerie masa, încărcată peste măsură. Tata și-a reluat locul său obișnuit, din capul mesei.

Însă deodată a sărit în sus, trăgînd fața de masă, cu tacîmuri cu tot, izbucnind:

— Cum, și aici ați adus cuțitele? Vrei mereu arme, arme, lame tăioase? Era alb la față și tremura.

S-au strâns toate cuțitele. S-a așezat iarăși masa, ca mai înainte... Și cuțitele n-au mai apărut pe masă luni întregi.

Între timp, tata și-a reluat cursurile la liceu. Dar nu pentru lungă durată. Circula prin oraș versiunea că în curînd va fi dat afară deoarece s-a întors din război nebun. Școlarii nu mai aveau curajul să stea cu el în clasă și cei mai mulți, la orele lui, fugeau. Avea crize în timpul cărora se credea în război. Comanda elevilor drepți, îi culca prin clasă sau îi pune să facă pas alergător printre bănci.

Venise primăvara. Negustorii deschideau ferestrele largi, să pătrundă soarele. Pretutindeni se vedea mișcare multă și voie bună. Într-o zi am plecat cu tata la cîmp. Apăsa o tăcere nemărginită și caldă. Înaintam tăcuți. Ne-am oprit sub crengile unui vișin încărcat de flori catifelate și proaspete. La picioarele noastre roia o grămadă de furnici. Tata și-a retras atent piciorul beteag — să nu le calce. A spus:

— Uite, curios lucru, însă în tot timpul războiului n-am văzut o furnică.

Deodată, un stol de vrăbii au zburat din vișin, spărgînd strident liniștea. Îngrozit, tata s-a trîntit la pămînt, strigînd cu vocea spartă:

— Culcat!... Șrapnela...

M-am lungit și eu alături de dînsul. Am rămas întins, nemișcat.

— Așa, salt înainte!...

S-a ridicat repede și-a rupt-o la fugă cîțiva metri și iar s-a ridicat, și iar a fugit peste cîmp, trîntindu-se și ridicîndu-se ca înnebunit.

Am rămas la marginea drumului, înspăimîntat și nepriceput.

În trecut

Sîntem liberi să practicăm binele. Nu sîntem liberi să practicăm răul.

Dacă într-o dispută cedează cel mai înțelept cum mai iese la iveală adevărul?

Antonime: obosit — odihnit; slab — gras; din depărtare — din apropiere

Sinonime: șir — rînd; a alerga — a fugi; aproximativ — circa, aproape, în jur de; pretutindeni — peste tot; dintr-o dată — deodată; în fugă — în grabă

Omonime: bancă, bănci *f* скамейка — bancă, bănci *f* банк; dar *но* — dar, -uri *n* подарок; război, războaie *n* война — război, războaie *n* ткацкий станок

Ragone: străin *чужой, иностранный* — străniu *странный*; a încheia *застегивать* — a încuia *запирать*; a descheia *расстегивать* — a descuia *отпирать*

Familii de cuvinte: noapte — a înnopta — înnoptare — nop-tieră; străin — străinătate — înstrăinat — a (se) înstrăina

Diminutive: hăinuțe, orășel

Cuvinte reprezentînd noțiuni apropiate: bubuit, dудuit, șuierat, vuiet

Cuvinte polisemantice:

față —	fața unui om <i>лицо человека</i> fața de masă <i>скатерть</i> fețele unei pietre prețioase <i>грани драгоценного камня</i>
a strînge —	mîna <i>пожимать (сжимать) руку</i> din umeri <i>пожимать плечами</i> lucrurile de pe masă <i>убирать со стола</i> banii <i>копить деньги</i>
a comanda —	o companie <i>командовать ротой</i> o mîncare ospătarului <i>заказывать (еду)</i>

REȚINEȚI EXPRESIILE

a o rúpe (rup) la fúgă — удирать, убегать, срываться с места
a trezi (-esc) **vigilénța** cuiva **asupra** (+ G.) — напоминать кому-то
o необходимости быть бдительным в отношении чего-то.

VOCABULAR TEMATIC

armă, -e *f* орудие; ~ clásică (convențională) обычное ~; ~ nucleáră ядерное ~; **experiențe cu ~a nucleargă** испытание ядерного орудия
armată, -e *f* армия; a încorpora (-ez) *vt* în ~; a chema (chem) *vt* sub drapel *призывать в армию*
curînd *adv.* скоро; în ~ скоро, в скором времени; de ~ недавно; cît mai ~ как можно скорее; ~ după... вскоре после...
destîndere, -i *f* разрядка
drept, -uri *n* право
drept, dreaptă, drepti, drepte *adj* прямой, честный, справедливый
drept *prep.* в качестве, вместо; a lua (iau) seva sau pe cineva ~ altceva sau altcineva *принимать что-то или кого-то за что-то другое или за кого-то другого*
explózie, -ii *f* взрыв; ~ nucleară subteránă подземный ядерный ~
friú, friie *n* узда; a ține (țin) *vt* în ~ обуздывать, держать в ~e
interogátóriu, -ii *n* допрос

a împușca (împúșc) *vt* расстреливать, застрелить
înmarmăre, -ări *f* вооружение; cúrsa înarmărilor гонка ~ий; **redúcerea înarmărilor** сокращение ~ий
límbă, -i *f* язык; a prinde (prind) o ~ брать языка
lúptă, -e *f* борьба; ~a pentru pace борьба за мир
oáste, óști *f* (inv.) войско
ostăș, -i *m* воин
prizoniér, -i *m* пленный; a cădea (cad) ~ попадать в плен; a fi ~ быть в плену;
a lua *vt* ~ брать в плен
radiáție, -ii *f* облучение
soldát, -ți *m* солдат
a supraviețui (-iesc) *vi* выживать
tratative *f pl* переговоры
a trăda (-ez) *vt* предавать
trădător, -i *m* предатель
tribunál, -e *n* трибунал; ~ militár военный ~
zónă, -e *f* зона; ~a denuclearizată безъядерная ~; ~ dezactivată дезактивированная ~

EXERCIIII LEXICALE

● 1. Lămuriți-vă asemănările și deosebiriile de sens și de întrebuintare ale sinonimelor șir și rînd:

1. Era ultimul din șir (S a h i a). 2. De cîteva zile în șir, mama ne scoală de dimineață (I d.). 3. Șiruri lungi de care trec încet pe drumuri cotite (S a d o v e a n u). 4. Sub șirul lung de mîndri tei / Ședeau doi tineri

singuri (E m i n e s c u). 5. Vorbitorul se oprișe, căci își pierduse șirul (P a s). 6. Căutai șir de mărgelē (A l e c s a n d r i). 7. Apoi urmă șirul discursului său (B o l i n t i n e a n u). 8. Îngălbeni, bolborosi vorbe fără șir (L. R e b r e a n u). 9. Acum este rîndul meu să iau cuvîntul. 10. Număr etajele după rîndurile ferestelor luminate (B a r t). 11. N-am timp să stau la rînd. 12. Stăm în fața comisiei, trei candidați în rînd. 13. Îi arată apoi o fîntî-nă, unde trebuia să se ducă trei zile de-a rîndul (C r e a n g ă). 14. Venise și rîndul său să le arate ce poate (Cezar P e t r e s c u). 15. Nu mă voi dezlipi de tine pînă ce nu te-oi vedea om în rîndul oamenilor (I s p i r e s c u). 16. O muscă amețită, întîrziată în iarnă, se plimba cu neliniște pe rîndurile scrisorii (B a s s a r a b e s c u).

2. Compuneți cîteva propoziții cu substantivele șir și rînd consultînd exercițiul precedent.

● 3. Găsiți echivalentele rusești ale substantivelor care desemnează *zgomote puternice*:

1. Soldații privesc aiuriți spectacolul acesta nou, lipsit de bubuitul tunului (S a h i a). 2. Deodată am auzit un bubuit de grenade. 3. Un zgomot surd, un duduīt înfundat de mașini începe să se audă în noapte (B o g z a). 4. Se auzea duduītul pasului, strigătul întins al năvălitorilor (S a d o v e a n u). 5. În sobă ardea focul cu un duduīt adormitor (L. R e b r e a n u). 6. Vîntul trecea cu un șuierat ascuțit. 7. S-aude un șuierat prelung. Vine trenul. 8. Încă o clipă și cerul se întunecă și munții luāră forme fantastice și codrii începură a se răsuna de vuiete bizare (A l e c s a n d r i). 9. Cum vuietul căruței se apropia, mă oprii (S a d o v e a n u). 10. Glasul se ridica stăpînitor peste vuietul mulțimii (L. R e b r e a n u).

4. Compuneți cîteva propoziții cu fiecare dintre cuvintele care desemnează *zgomote puternice*.

5. Compuneți cîte o propoziție sau două cu fiecare cuvînt și cu fiecare îmbinare de cuvinte din rubrica *antonime* și din celelalte rubrici.

ГРАММАТИКА

§ 46. Герундий в функции сказуемого придаточных предложений времени и причины. Gerunziu ca predicat al propozițiilor subordonate circumstanțiale de timp și de cauză

Деепричастие (герундий) может образовывать абсолютный оборот, по значению равный придаточному времени или причины. Основной характеристикой таких оборотов является наличие самостоятельного подлежащего и выраженного деепричастием сказуемого. Место деепричастных оборотов в предложении не фиксировано. На русский язык они переводятся придаточными предложениями. Например: *Lumea din afară de noi are o existență proprie și eu pierind, ea nu piere* (D. Z a m f i g e s c u). — *Внешний мир существует независимо от нас, и даже тогда, когда меня не будет, он будет продолжать существовать* — придаточное времени; *După unire, centrul politic al țării mutîndu-se la București, cele mai importante și mai numeroase ziare apar aici* (Lit. r o m â n ă). — *После объединения страны, поскольку ее политический*

центр переместился в Бухарест, именно здесь появляется наибольшее число самых значительных газет — придаточное причины.

Примечание. Аналогичные предикативные обороты известны и другим романским языкам, в частности французскому, где они, однако, создаются на основе причастия, а не деепричастия, как в румынском языке. Ср.: *Le dîner fini, nous sommes partis; La ville n'étant pas loin, nous y sommes allés à pied.*— В румынском языке причастные обороты представляют исключение и носят книжный характер: *O dată arăgute aceste posibilități, se poate spune că...*— *Поскольку такие возможности появились, можно говорить, что...*

§ 47. Глагольное сказуемое. Predicatul verbal

Глагольное сказуемое может быть простым (*simplu*) или составным (*compus*).

Простое глагольное сказуемое выражается:

1. Глаголом в одной из личных форм: *Trenul vine.*— *Поезд идет.* *Ar fi rămas și el dacă ar fi știut aceasta.*— *Он тоже остался бы, если бы знал об этом.*

2. Глагольно-именным сочетанием устойчивого типа: *Îmi dau seamă de acest lucru foarte bine.*— *Я очень хорошо отдаю себе в этом отчет.*

3. Некоторыми предикативными наречиями: *Desigur că nici nu știe.*— *Конечно, он даже не знает.*

Составное глагольное сказуемое образуется сочетанием двух глаголов, из которых первый относится к числу модальных (*a putea, a trebui, a vrea* и др.) или аспектуальных (*a începe, a urma, a sta* и т. п.): *Vreau să învăț limba română.*— *Я хочу изучать румынский язык.* *Fetița a început să plîngă.*— *Девочка заплакала.* *Stă să plouă.*— *Собирается дождь.*

Примечания: 1. Составным считается сказуемое только в односубъектных предложениях. В двусубъектных предложениях каждый глагол рассматривается как простое глагольное сказуемое: *Vreau să mergi și tu cu noi.*— *Я хочу, чтобы и ты пошел с нами* (*vreau eu* — хочу я; *să mergi tu* — пойдешь ты).

2. В тех случаях, когда к одному и тому же модальному или аспектуальному глаголу относятся два и более смысловых глагола, в предложении насчитывают столько глагольных сказуемых, сколько смысловых глаголов содержится в предложении: *Mama a început să plîngă și să ridă totodată.*— *Мама одновременно и заплакала и засмеялась* (два сказуемых).

§ 48. Именное сказуемое. Predicatul nominal

Именное сказуемое образуется при помощи связочного глагола (*verbul copulativ sau copulă*): *a fi, a deveni, a ajunge, a se face*. В качестве именной части сказуемого (*numele predicativ*) употребляются главным образом существительные и прилагательные: *Este student.*— *Он студент.* *S-a făcut mare.*— *Он вырос.* Но возможно употребление и других частей речи, например, инфинитива, причастия: *Dorința lui este de-a pleca la mare.*— *Его желание — поехать на море.* *Ușa este deschisă.*— *Дверь открыта;* предикативного наречия: *(E) probabil că nu plec nici eu.*— *Возможно, что и я не поеду.* В последнем случае глагол-связка может опускаться.

Примечание. Именное сказуемое, образованное при помощи глагола *a fi* и причастия, не следует смешивать с пассивом, который представляет простое глагольное сказуемое. Ср.: *Haina este purtată* (= *veche, uzată*).— *Эта одежда поношенная* (не

новая). Haina este purtată atât de tată cât și de fiu.— (Эту) одежду носят и отец, и сын. Критерием разграничения может служить наличие в предложении косвенного дополнения, обозначающего производителя действия (в последнем предложении — отец и сын), или возможность его подстановки по смыслу.

§ 49. Сказуемое, осложненное предикативным именем. Predicatul însoțit de un element predicativ suplimentar

Глагольное сказуемое может быть осложнено дополнительным предикативным компонентом (прилагательным или причастием), который характеризует субъект в момент совершения им действия или пребывания его в каком-то состоянии: Femeile se întorc singure — Женщины возвращаются одни; Ei înaintau tăcuți.— Они шли вперед молча.

В таких предложениях наблюдается двойная смысловая связь: дополнительный предикативный компонент соотносится с существительным (местоимением) в функции подлежащего, согласуясь с ним в роде и числе, и одновременно с глаголом:

Ei înaintau tăcuți

Предложение передает две мысли: Они *пребывали в молчании* (не разговаривали) и Они *шли молча* (т. е. действие протекало в молчании).

Разновидностью данного типа сказуемого являются такие структуры, в которых дополнительный предикативный компонент соотносится не с подлежащим, как в ранее рассмотренном случае, а с прямым дополнением:

Mi-a întins mâna. O simțeam aspră, dar caldă.

Здесь опять-таки две мысли: Рука *была жесткой, но теплой* и Я *ощущал* его руку именно *такой*.

Предикативный компонент согласуется с прямым дополнением в роде и числе: L-am găsit maturizat.— Я нашел его повзрослевшим; Am găsit-o maturizată.— Я нашел ее повзрослевшей; I-am găsit maturizați. Le-am găsit maturizate.— Я нашел их повзрослевшими.

Примечания: 1. В предложениях, где предикативный компонент относится к подлежащему, встречаются глаголы, обозначающие активное действие. В тех случаях, когда он относится к прямому дополнению, сказуемое чаще всего выражено глаголами со значением мысли и чувства.

2. Предикативный компонент в обоих типах предложений может быть выражен существительным: Au plecat fără să se cunoască, dar s-au întors prieteni.— Они уехали, не зная друг друга, а вернулись друзьями; Îl credeam student.— Я считал его студентом.

3. При переводе на русский язык предикативный компонент во всех случаях передается, как правило, творительным падежом (см. переводы приведенных ранее примеров).

§ 50. Сogласование сказуемого с подлежащим, выраженным существительным со значением множества.

Acordul predicatului cu subiectul exprimat printr-un substantiv care desemnează un număr mare de obiecte

При подлежащем, выраженном существительными *ceată, grămadă, mulțime* толпа, масса, множество, *stol стая* и т. п. (o grămadă de oameni множество людей, un stol de păsări стая птиц), согласование производится либо по форме, либо по смыслу. В первом случае глагол-сказуемое стоит в единственном числе: În depărtare, o ceată de flăcăi cânta pe uliță (S a n d u-A l d e a).— Вдали, прямо на улице села играла (и пела) толпа парней; во втором — во множественном: Deodată un stol de vrăbii au zburat din vișin (S a h i a).— Вдруг с вишни поднялась стая воробьев.

EXERCITII DE GRAMATICĂ

- 1. Definiți tipul sintactic al propoziției subordonate cu gerunziu; faceți o retroversiune a frazelor:

1. Odată, venind noi de la Piatra, ne-au ieșit înainte oamenii mînjiți pe obraz cu funingine (S a d o v e a n u). 2. Apoi, întunecîndu-se, am pornit spre casă. 3. Și tot bocînd ea, o apucă leșin de supărare (C r e a n - g ă). 4. Spre seară, apele suindu-se pînă la o palmă de drum, moșneagul începu a se îngrija * (C ă l i n e s c u). 5. Colegii îl stimau mult, fiind un om de treabă și cinstit. 6. Vecinii lui plecînd în străinătate pentru un timp îndelungat, Elena le îngrijea casa și florile. 7. Plouînd afară, am hotărît să nu ieșim. 8. Soldații întorcîndu-se de la război, tot satul a sosit la gară să-i întîmpine. 9. Tata întorcîndu-se de la război, toată familia s-a mutat într-o casă nouă. 10. Tata revenind beteag de la război, eu trebuia să părăsesc școala și să-i ajut pe părinți la gospodărie.

2. Compuneți în limba rusă cîteva fraze cu propoziții subordonate de timp și de cauză și traduceți-le în limba română folosind gerunziul ca predicatul propoziției subordonate.

3. Definiți tipul predicatului:

1. Trage în hături, pocnește din bici, strigă din rărunchi și iese din noroiul cleios (C a m i l P e t r e s c u). 2. A-nceput să bîntuie o foamete cumplită (C a r a g i a l e). 3. Ai mers așa de repede, încît n-am putut să te ajung. 4. De ce ești nemulțumit? 5. Au plecat foarte nemulțumiți, deoarece vizita nu le a reușit. 6. Cucoanele sînt îngrijorate. Ambii adversari par să fi murit în luptă (A r g h e z i). 7. Parcă simțea mînuțele-i calde și înguste în mîinile lui (E m i n e s c u). 8. Îi luă mînuțele în mîinile lui și le simți calde și înguste. 9. Măi babă, noi ne ducem, zise el. Să te gălesc sănătoasă. Mătușa Varvara oftă și-i întinse traista.— Să vii sănătos (S a d o v e a n u). 10. De la gîrlă-n pîlcuri dese/Zgomotoși copiii vin. 11. Am cunoscut-o tînăr. 12. Am cunoscut-o tînără.

4. Compuneți în limba română cîteva propoziții cu fiecare tip al predicatului.

5. Analizați propozițiile următoare și spuneți în care dintre ele predicatul este nominal și în care el este verbal (cu verbul la forma pasivă):

1. Camera este mărginită de patru pereți. 2. Delta Dunării este nemărginită. 3. Praful a fost împrăștiat de vînt. 4. Acest tînăr este prea împrăștiat. 5. Era grăbit, n-a vrut să mai stea și a început să se îmbrace. 6. Era grăbit spre casă de un sentiment de neliniște, de osteneală, de apăsare morală. 7. Blocul a fost părăsit acum doi ani. 8. Jocul e părăsit. Au plecat cu toții să vadă un film nou. 9. Sînt cu totul singură, sînt pierdută-n lume, a zis bătrîna oftînd. 10. Te-am rugat să nu mai vorbești. Gata, somnul este pierit. 11. Scrisoarea este găsită în sfîrșit, dar dacă ai ști cît de greu am găsit-o.

● 6. Analizați propozițiile următoare din punct de vedere al acordului între subiect și predicat:

1. Pe-un cîmp, o grămadă de oameni prăfuiți, osteniți, aduși de șale, merg laolaltă (Gîrleanu). 2. Pe luciul mării stau neclintite o mulțime de corăbii. 3. Înțelese că mulțimea e împotriva lui (L. Rebreanu). 4. Un stol de rațe trecu vîjiind peste livezi spre iazul din vale (Sadoveanu). 5. Un stol de fete între opt și zece ani, în fuga mare, se repezără înaintea mea (Hogaș).

TEXTE SUPLIMENTARE

ULTIMA TOAMNĂ

(fragment)

Haralamb Zincă

În clipa aceea începu bombardamentul. Răscolit de bombe grele, pămîntul se cutremura din adîncuri, iar geamurile ferestrelor vibrau înspăimîntător.

— Bombardează! urlă Odeanu și se repezi din nou la Mihai Vîrlan. Bombardează!

— Aș... exercițiu, dom'le¹, răspunse invalidul pe jumătate adormit... știu eu...

— Să fugim, auzi, să fugim...

Și în clipele acestea, cînd cerul se prăvălea peste pămînt, poetul își aminti iarăși, cu o luciditate uimitoare: „Cînd se dă alarma, intră imediat în adăpost... Afară te așteaptă moartea!”

— Să fugim!

Îl trase pe Mihai de pe scaun, dar invalidul era greu și căzură amîndoi.

— Unde-s cîrjele? Dă-mi cîrjele! bîguia invalidul în neștire, căutîndu-și, cu brațele moi, parcă de cîrpă, cîrjele.

— Să fugim! comandă Odeanu.

Șuieratul de moarte al bombelor se apropia de dînșii, ca un uragan. Cel puțin așa i se părea lui Odeanu. Nu vroia să moară. Se ridică și alergă la ușă. Dar ușa era încuiată, iar el, din pricina spaimii, nu putea s-o descuie. Apoi, auzi o bombă căzînd în apropiere și gîndi: „Afară te așteaptă moartea!” Fugi iarăși în casă. Se împiedică de cîrjele invalidului și veni grămadă peste Vîrlan. Nu mai avu putere să se ridice.

¹ dom'le (fam.) — lit. domnule (vocativ)

Mircea Deac

Este viu în memoria noastră proverbul, care cu cincizeci de ani în urmă se transformase într-o realitate dramatică: „Cel ce râde vineri, duminică va plînge“, fiindcă la foarte mulți oameni ironiile umoristice, satirele sarcastice și caricaturile demascatoare nu reușiseră total să le trezească vigilența asupra pericolului fascismului.

Picasso, Rockwel Kent, Kukrîniksî, sau la noi Tonitza, A. Mărculescu și mulți alți artiști de pretutindeni au demascat, înfierînd și povestind fărădelegile fascismului. Operele lor sînt astăzi documentele crude ale unei epoci și mai crude, documente ce par a-și redobîndi fiorul de amară actualitate.

Din nou artiștii au trecut la lucru. Șirul celor ce s-au angajat în sarcina demascării și înfierării celor ce vor să reînvie trecutul sumbru și dement, este din ce în ce mai crescînd, iar lucrările lor sînt mai asemănătoare în profunzimea adevărului decît exteriorul portretelor redade, și mai revelatoare decît faptele. Ele și-au pierdut sensul surîsului blajin, al persiflării senine, al amuzamentului, divertismentului și hazului gratuit, devenind arme ale păcii și solidarității de luptă, pîrînd a ilustra, ca un avertisment celebrele cuvinte ale lui Camus: „Orice formă de dispreț, dacă ea intervine în politică, pregătește sau instaurează fascismul“.

EXERCITII DE CONVERSAȚIE

1. Redați în limba română conținutul fragmentului din povestirea lui A. Sahia „Întoarcerea tatei din război“.
2. Găsiți în ziarele românești articole cu conținut antirăzboinic și povestiți-le.
3. Găsiți în ziarele sovietice articole cu conținut antirăzboinic și povestiți-le în limba română.
4. Faceți scurte expuneri în limba română pe temele următoare: „Războiul este o mare nenorocire pentru oamenii din orice țară și din orice epocă“; „Poporul sovietic și poporul român, împreună cu oamenii și popoarele din alte țări, atît socialiste cît și capitaliste, luptă pentru o pace trainică și pentru dezarmarea generală și totală“; „Primejdia unui război nuclear și, în general, a unui nou război mondial trebuie înlăturată cu orice preț“; „Caricatura politică este o armă efectivă în lupta împotriva războiului“. Pregătind expunerile folosiți lexicul din *vocabularul tematic* și din *textele suplimentare*.
5. Comentați în limba română desenul (p. 146) cu conținut antirăzboinic.

Oameni, fiți vigilenți!

TRADUCERE DE CONTROL

В уроке, озаглавленном «Устраним угрозу новой мировой войны!», мы познакомились с тремя текстами. Это прежде всего отрывок из рассказа, созданного в начале 30-х годов румынским писателем А. Сахией, «Возвращение отца с войны», в котором автор говорит о трагической судьбе сельского учителя. Война (речь идет о первой мировой войне) сделала его инвалидом.

В отрывке из романа современного румынского писателя Х. Зинки «Последняя осень», написанного им в конце 50-х годов, вскоре после окончания второй мировой войны, описываются ужасы бомбардировки: действие происходит в госпитале.

А в публицистическом тексте М. Дяка говорится о той большой роли, которую сыграли и продолжают играть в наши дни художники-карикатуристы всех стран мира.

Несколько десятилетий тому назад, в 1943 г., чешский писатель антифашист Юлиус Фучик в книге, написанной им в тюрьме, куда он был брошен фашистами и где был казнен, так обратился к тем, кто остается жить: «Люди, я любил вас. Будьте бдительны!» В наше тревожное время этот призыв особенно актуален. Он напоминает об ответственности каждого из нас за будущее человечества, о необходимости активного участия в борьбе за мир и взаимопонимание между народами.

PROVERBE ȘI ZICĂTORI ROMÂNEȘTI CU ECHIVALENTELE LOR DIN LIMBA RUSĂ

Găsiți în lecțiile studiate sau în viața dv. de fiecare zi situații care să corespundă proverbelor și zicătorilor următoare și descrieți aceste situații în limba română:

Boala nu îngrașă pe om.— *Болезнь не красит человека.*

Cinstea cîntărește mai mult decît banul.— *Честь (уговор) дороже денег.*

Cuvîntul e ca vîntul: după ce l-ai scăpat, nu-l ajungi nici cu armăsarul,

nici cu ogarul.— *Слово не воробей, вылетит — не поймаешь.*
Deal cu deal se întâlnește, dar om cu om.— *Гора с горой не сходится, а человек с человеком всегда сойдется.*

Dragostea nu se face cu sila.— *Насильно мил не будешь.*

Făgăduiala dată e datorie curată.— *Не давши слово крепись, а давши — держись.*

Graba strică treaba.— *Поспешишь, людей насмешишь.*

Lenea-i mare doamnă.— *Лень раньше нас родилась.*

Lumea nu s-a făcut într-o zi.— *Москва не сразу строилась.*

Lupul lup rămîne.— *Как волка ни корми, он все в лес глядит.*

Numele bun e mai scump decît aurul.— *Доброе имя дороже золота.*

Ochii sînt oglinda inimii.— *Глаза — зеркало души.*

Picătură cu picătură face baltă.— *Капля по капле и камень точит.*

Pisica opărită fuge și de apă rece.— *Обжегшись на молоке, дуешь на воду.*

Sfatul după faptă e manta după ploaie.— *После драки кулаками не машут.*

●
Cu o rîndunică nu se face primăvară.— *Одна ласточка весны не делает.*

După nor vine și senin.— *После бури и дождя бывает хорошая погода.*

Pe lîngă lemnul uscat arde și cel verde.— *Лес рубят, щепки летят.*

●
Cine ce pofteste lesne crede.— *Человек легко принимает желаемое за действительное.*

Cine rîde la urmă rîde mai bine.— *Смеется тот, кто смеется последним.*

Cine seamănă vînt culege furtună.— *Посеешь ветер, пожнешь бурю.*

Cîți oameni, atîtea păreri.— *Сколько голов, столько умов.*

Fiecare cu porocul său.— *Каждому свое.*

Nimic nu-i fără osteneală.— *Ничто не дается без труда.*

Tot începutul e greu.— *Лиха беда — начало.*

Toate sînt pînă la o vreme.— *Все до поры, до времени.*

●
Nu e (este) fum fără foc.— *Нет дыма без огня.*

Nu-i așa de negru dracul cum îl zugrăvesc oamenii.— *Не так страшен черт, как его малюют.*

Nu poți face pe gustul tuturor.— *На всех не угодишь.*

Nu tot ce scipește e aur.— *Не все то золото, что блестит.*

Nu vinde pielea ursului pînă nu l-ai împușcat.— *Не дели шкуру неубитого медведя.*

●
Și nenorocirea e cîteodată bună.— *Не бывать бы счастьем, да несчастье помогло.*

LECȚIA I

ASPECTE ALE VIETII ȘI ALE ISTORIEI ROMÂNIEI OGLINDITE ÎN OPERA SCRITORILOR DIN SECOLUL AL XIX-LEA

Secolul al XIX-lea în istoria literaturii române este secolul nașterii și al dezvoltării rapide a unei literaturi artistice de valoare. El cuprinde o remarcabilă varietate de forme, de teme și de motive, concretizate în diferite genuri și specii. În acest secol apar gazete literare, se înmulțesc școlile cu limba de predare română, se pun bazele teatrului național. Trăsăturile specifice ale literaturii din secolul al XIX-lea sînt patriotismul, inspirația din folclor și din trecutul istoric.

Una din cele mai fecunde personalități literare ale epocii este Vasile Alecsandri, poet, prozator, dramaturg. Nicolae Filimon scrie primul roman realist românesc. În ultimele decenii ale secolului al XIX-lea și-au realizat creația Mihail Eminescu, poet și prozator, unul dintre marii romantici ai lumii, Ion Creangă, povestitor, de adîncă substanță epică și de mare savoare, Ion Luca Caragiale, dramaturg și prozator satiric, cel mai de seamă reprezentant al realismului critic românesc, Ion Slăvici, nuvelist și romancier preocupat de probleme etice și mulți alți scriitori de seamă. Din generația mai tînăra a scriitorilor se afirmă în ultimele decenii ale secolului al XIX-lea George Coșbuc, poet al țărănimii, al revoltei sociale, al naturii și al trecutului istoric, Barbu Delavrancea, dramaturg și prozator, Alexandru Macedonski, Alexandru Vlașcu, Dănilă Zamfirescu și alții.

Limba scriitorilor din secolul trecut este bine elaborată, bogată în elemente populare, plină de savoare. Autorii folosesc din plin diferite procedee stilistice, ca de exemplu comparația, metafora, antiteza și altele. Unele forme și unele cuvinte și construcții sintactice par în zilele noastre învechite, ceea ce se poate considera drept dovadă a schimbărilor istorice pe care le cunoaște orice limbă în cursul istoriei sale. Prezența acestor forme, cuvinte și construcții în textele de mai jos ajută la păstrarea coloritului epocii. Ele sînt comentate în fiecare lecție, v. și p. 8.

ISTORIA UNUI GALBÎN • (fragment)

Vasile Alecsandri (1821—1890)

Zamfira s-au născut¹ sub șatră, pe malul Oltului, unde își întinseseră lingurarii corturile pentru ca să petreacă vara. Tatăl său era giude²

și maică-sa trăgea cu boghii³ sau căta * în oglindă și în talgere * cu apă prin curțile boierești, pentru că era vestită de măiastră și le spunea la toți norocul ca și când ar fi cetit * pe carte.

Toată copilăria sa Zamfira o petrecuse în călătorii dintr-un ținut într-altul, oprindu-se cu șatrele vara în apropierea târgurilor și iarna în fundul codrilor, sub bordeie de pământ. Acea vreme fu pentru dînsa o vreme fericită, căci îndată cum răsărea soarele, ea alerga pe cîmpi * cu ceialalți * copii, alungînd fluturi din floare în floare, se rătăcea prin lunci după cules mure, după cuiburi de păsări, sau culegea lemne verzi de făcut fuse și linguri. Duminicile se ducea la horile * din sat, se da în scrînciob, privea cum giuca * ursul după sunetul daerelii⁴, și sara *, cînd se întorcea la șatră, se aduna grămadă cu ceialalți copii pe lîngă foc, asculta povești de la moșnegi și adormea voioasă în cînticele * fluierilor *. Nu avea nici o grijă!... puțin îi păsea * că de-abia o acoperea o cămeșuică * ruptă, căci dacă-i era cald, ea se scălda în Olt, și de-i era frig, ea giuca tananaua, cîntînd din gură:

O para, dă-mi o para,
Ca să-ți joc a tanana.

Nici nu știa ce sînt papucii; ea călca cu picioarele goale pe iarbă verde, și cînd era ostenită, tatăl său o punea într-un desag * aninat de spinarea unui cal. Fericit trai au fost acela pentru Zamfira, dar n-au ținut mult din păcate.

Într-o zi (abie * era atunci Zamfira de șapte⁵ ani), un dorobanț veni la tatăl ei și îi poronci * să-l urmeze cu țigani la ocîrmuire⁶. Îi duse pe toți la Craiova, unde cu adevărat îi aștepta o mare nenorocire. Stăpînul lor sărăcise și, fiindcă era silit să plătească niște datorii ce avea, el se hotărîse a-și vinde⁷ robii *prin mezat* *.

Cînd sosi ziua mezatului, piața ocîrmuirii⁶ înfătoșa * un tablou vrednic de cele mai crunte vremi * a barbariei⁸. Ea era ticsită de țigani lungiți la pământ cu țigancele * și cu copiii lor, plîngînd împreună și căinîndu-se ca niște adevărați osîndiți la moarte. O mulțime de boieri și de negustori umbla⁹ printre dînșii, călcîndu-i în picioare și arătîndu-i cu degetul ca pe niște vite. Unul zicea: — Aista * face zece galbini *. Altul răspundea: — Eu n-aș da nici un căuș de făină pe el. Altul iar striga: — Vere, vere, nu te încurca în negustorii de țigani! Din toate părțile auzeai vaiete amestecate cu rîsuri *, lovături de bici, țipete, ocări și blăstămuri *.

Un boier cu șlic¹⁰ și cu ciubote * roșii se apropiase * de Zamfira, o apucase de mînă și o întorcea cînd în dreapta, cînd în stînga, măsurînd-o cu ochii din cap pîn-în * picioare. După aceasta îi poronci să umble puțin, pentru ca să vadă de nu-i oloagă; îi cercetă dinții și se duse degrabă spre telal zicîndu-i:

— Dau zece galbini pe fata giudelui. Telalul strigă îndată:

— Zece galbini fata giudelui!... cine dă mai mult? Una, două, trii *, hareci¹¹! Să-ți fie de bine, cucoane.

Boierul plăti banii și se întoarce la Zamfira ca să o ieie *. Tatăl ei însă și maică-sa, care auziseră țîrguirea, se oțeriră * ca și cînd le-ar fi trecut un șerpe * rece prin sîn și se aruncară la picioarele boierului,

rugîndu-l cu desperare ca să nu-i despartă de copila lor... Și plîngea⁹ nenorociții, și se încolăcea de picioarele boieriului*, și se trăgea cu mînele* de păr, și strîngea pe copila lor în brațe, ca și cînd ar fi vroit* să o facă una cu trupul lor. Boieriul însă îi împinse cu piciorul ca pe niște cîni*, lovindu-i cu călcăiul* peste cap, și strigă mînios: — Duceți-vă la dracu, cioare bălțate, că vă pun acuși* să vă măsoare cu biciul. Și zicînd aceste* el smunci pe Zamfira dintre dînșii ca pe o buruiană din pămînt¹².

Țiganul se sculă de gios* plin de sînge și se puse peptiș* dinaintea boieriului nemilostiv: — Dă-mi copila — striga el cu glas desperat — dă-mi copila, că mă simt într-un ceas rău; dă-mi pe Zamfira, păgînule, că-s turbat, îmi pierd mințile, dă-mi... Nu apucă însă să sfîrșească și boieriul îl izbi cu palma peste ochi. Atunci nenorocitul giude nebuni* de tot... Într-o clipală* el se aruncă asupra boieriului de-l amestecă cu țărîna și, luînd în brațe pe Zamfira, o sărută de trii ori și o ridică în sus cu gînd ca să-i sfărîme capul de o peatră*: — Mai bine te-or lua moartă decît vie!... răcnea sărmanul părinte în durerea sa.

Cîțiva dorobanți ce se găsea aproape îi smuciră copila din mîni*, iar pe dînsul îl legară cu picioarele la falangă¹³ și începură a-l zdrobi cu bicele. În vremea asta* stăpînul Zamfirei se sculă din colb șchiopătînd și, apucînd-o de păr, o trasă* cu de-a sila de pe piața Ocîrmuirii, care răsuna de vaietele tatălui său și de bocitele* maicăi* sale. Așa biata fetiță fu despărțită pentru totdeauna de dragostea și dizmierdările* părinților săi!...

¹ v. comentariul gramatical (1) al lecției, p. 157

² **giude** ['dʒude] — forma regională a lui jude (*inv.*), lit. judecător, эд.— старший, староста

³ **a trage cu bobii** (boghii *reg.*) — гадать на бобах

⁴ **daerelii** (*f. G. sing*) = daerea sau dairea, -ele *f. (inv.)*, lit. tamburină, -e *f* — бубен

⁵ **șapte** (*reg.*): forma șapte se întrebuițează astăzi la convorbiri telefonice cînd este vorba de un număr (07 — zero șapte), ca să evite confuzia între șase și șapte, dar nu este recomandabilă în alte împrejurări

⁶ **ocîrmuire**, -i *f. (inv.)* — правление, контора, городская управа; **ocîrmuirii** *G. sing (inv.)*, lit. **ocîrmuirii**

⁷ v. comentariul gramatical (2) al lecției, p. 157

⁸ v. comentariul gramatical (3) al lecției, p. 158

⁹ v. comentariul gramatical (1) al lecției, p. 157

¹⁰ **șlic** (*inv.*), **ișlic**, -e *n. (inv.)* — княжеская или боярская меховая шапка

¹¹ **hareci!** (*inv.*) — strigăt cu care conducătorul unei licitații invita publicul să cumpere lucrul scos la licitație sau cu care închidea licitația asupra unui lucru

¹² v. comentariul lexical și stilistic (1) al lecției, p. 157

¹³ **falangă**, -e *f. (inv.)* — sul de lemn de care se legau, în regimul feudal, picioarele condamnaților, pentru a fi bătuti la tălpi (колодка)

● PLUGURILE

Vasile Alecsandri

Noroc bun!... Pe cîmpul neted ies românii¹ cu-a lor pluguri²!
Boi plăvani în cîte șease* trag, se opintesc în juguri,
Brațul gol apasă-n coarne; ferul* taie brazde lungi
Ce se-nșiră-n bătătură ca lucioase, negre dungi³.

Treptat cîmpul se umbrește sub a brazdelor desime;
El răsună-n mare zgomot de voioasa argățime,
Iar pe lanul ce în soare se zvîntează * fumegînd,
Cocostîrcii cu largi pasuri * calcă rar și meditînd.

Acum soarele-i l-ameazi ⁴; la pămînt omul se-ntinde;
Cîrd de fete și neveste de la sat aduc merinde;
Plugul zace-n lan pe coaste, iar un mîndru flăcăoaș *
Mîna boii la izvoare și îi paște la imaș.

Sfîntă muncă de la țară, izvor sacru de rodire,
Tu legi omul cu pămîntul în o dulce ⁵ înfrățire!...
Dar lumina amurgește, și plugarii cătră * sat
Haulind * pe lîngă juguri se întorc de la arat.

¹ români — *эд. крестьяне*; v. comentariul lexical și stilistic (2), p. 157

² v. comentariul gramatical (3) al lecției, p. 158

³ v. comentariul gramatical (4) al lecției, p. 158

⁴ l-ameazi — *lit. la amiază*

⁵ în o dulce — *lit. într-o dulce...*

CIOCII VECHI ȘI NOI

(fragment)

Nicolae Filimon (1819—1865)

Românul și fanariotul

Era mai mult de o oră de cînd banul aștepta în camera grămăticiei * venirea domnitorului. În timpul acela nenorocitul bătrîn rămîind * singur, începu a se gîndi ¹ la toate nenorocirile ce apăsau țara; uneori i se rădica * sîngele în față și devenea teribil, iar alteori se concentra în inimă și devenea palid ca un mort. În aceste momente dureroase el zicea în sine, oftînd din adîncul inimei *: „Doamne! de ce ne-ai părăsit? Pentru ce ne-ai dat în mînile * acestor oameni nelegiuîți, cari * ne omoară și sufletele și trupurile prin intrigile, tirania și scandalele lor? Pînă cînd vei suferi ca acești mîrșavi să batjocorească biata țara noastră, pe care ai împodobit-o cu toate darurile dumnezeieștii tale iubiri? Scoală-te, Doamne! Apucă în mîni trăsnetele mîniei tale și stîrpește în sfîrșit aceste fiare nesățioase!”

Pe cînd bătrînul se afla cufundat în aceste reflecțiuni * triste și dureroase, ușa secretăriei * se deschise și intră înlăuntru * principele Caragea. După ce fanariotul și românul schimbară între dînșii cîteva complimente de conveniență, se puseră amîndoi pe un divan, se priviră cîteva momente unul pe altul, apoi principele Caragea zise:

— Îmi pari cam neliniștit, arhon bane ². Ce ai?

— N-am nimic, măria ta.

— Aș fi dorit să fie precum zici; dar ochii tăi turburați * și fața-ți ³ pălită mă fac să crez * că în sufletul tău se petrece ceva neobicinuit *.

— Te amăgești, măria ta. Toată această turburare * îmi vine dintr-o durere de cap de care sufăr.

— Îmi place să te crez și ca să te ajut a ieși dintr-această tristă stare, am să-ți spui * un ce nou, care te va înveseli.

— Și eu, ca o slugă plecată a înălțimei tale, voi asculta cu cea mai mare băgare de seamă.

— Postelnicul Andronache mi-a descoperit amorul ce de mult timp nutrește pentru fiica ta și m-a rugat să ți-o cer de soție pentru dînsul; mi-a spus iarăși că ți-a cerut-o d-a dreptul ¹ și n-ai voit să-l asculți. Este oare adevărat?

— Unul din obiceiurile * mele, bune sau rele, este a spune adevărul; nu voi *, măria ta, să amăgesc pe nimeni și cu atîta mai puțin pe stăpînul meu. Postelnicul Andronache mi-a vorbit despre fie-mea * și nu m-am împotrivit; decît l-am făcut să înțeleagă că nu-i voi da-o ² de soție fără învoirea ei.

— Și ea nu-l voiește, nu este așa?

— Tocmai așa precum zici, măria ta.

— Ei bine, arhon bane — zise Caragea cu un zîmbet plin de răutate și de dispreț — acum viu * eu de ți-o cer și cată să mi-o dai ³.

— Îți dau viața, îți dau tot ce am după sufletul meu, iar pe dînsa nu.

— Nu?

— Nu, măria ta.

— Acum înțeleg mai bine turburarea ta de adineaori *; ești și tu din taraful ⁴ boierilor răzvrățiți. Nu te juca însă; nu cuteza a te pune cu mine; tremură de răzbunarea mea. Ai uitat oare că padișahul mi-a dat sabie și topuz ⁵, ca să vă sfărîm oasele cînd vă veți răzvrăți?

— Știu prea bine, măria ta; dar eu nu sunt * răzvrățitor, ci un sărman părinte care-și apără pe unica sa fiică.

— Și care este nenorocirea de care voiești a o apăra?

— Este aceea de a o vedea în brațele unui ciocoi mîrșav, care și-a început meseria de la lingător de talere și, mergînd din mîrșăvie în mîrșăvie, a ajuns astăzi biciul oamenilor cinstiți și al țării * întregi. Da, măria ta, poruncește mai bine să-mi taie capul sau surghiunește-mă ca pe atîți alți boieri pămînteni ai țării, iar nu cere de la mine să dau de bunăvoie pe fie-mea în mîna aceluia neomenos, care pradă pe văduvă și pe sărac fără cea mai mică muștrare de cuget.

Bătrînul părăsi curtea domnească și se îndreptă către casa sa. Dar pe cînd butca ⁶ sa trecea pe ulița Șelarilor, el întîlni pe postelnicul Andronache Tuzluc, carele ⁷, salutîndu-l pînă la pămînt, luă drumul către palatul princiar, ca să afle rezultatul stratagei sale.

¹ v. comentariul gramatical (2) al lecției, p. 157

² arhon bane (ist.) — adresare politicoasă la boieri

³ v. comentariul gramatical (5) al lecției, p. 158

⁴ J-a dreptul — lit. de-a dreptul, adică în mod direct, nemijlocit; în textul acesta și în cele ce urmează (precum și în unele din cele precedente) se face destul de des eliziunea vocalei inițiale (v. mai jos: c-o cergă = cu o cergă; p-așa = pe așa etc.) Este o trăsătură caracteristică vorbirii populare și limbii poetice

⁵ nu-i voi da-o (inv.) — lit. nu i-o voi da

⁶ cată (imperativ) — vb. a căta (inv.), lit. a căuta, zd. в значении «изволь»

⁷ taraf, -uri n (inv.) — компания, шайка (банда)

⁸ topuz, -uri n (ist.) — булава; жезл; скипетр

⁹ butcă, -i f (inv.) — коляска

¹⁰ v. comentariul gramatical (6) al lecției, p. 158

COMOARA

(fragment)

Ioan Slavici (1848—1925)

Cu ce nu se deprinde omul?!

Se temea Duțu, nu-i vorba, și nu mai umbla țănoș ca mai nainte * prin lume, ci cu pas sfiicios și uitîndu-se mereu împrejurul său, ca nu cumva să fie apucat fără de veste. Dar, la urma urmelor, de omorît n-a omorît pe nimeni, de jefuit n-a jefuit, de furat n-a furat, foc n-a pus, în borșul nimănui n-a suflat; prea tare n-avea să se teamă. Un singur lucru i se putea întîmpla: să se afle cumva c-a găsit comoara și guvernul s-o ieie * de la dînsul.

Acest singur lucru era însă mare lucru, pe care Duțu nu-l voia cu nici un preț; a lui era comoara și numai a lui trebuia să și rămîie *!

Deodată iar începură să-l treacă sudorile.

Trebuia să plece, s-alerge, ca să se încredințeze că nu degeaba se zbuciumă. Într-un ceas, un ceas și jumătate era acolo...

Erau toate cum el le lăsase, acolo la stejarul cel bătrîn și la cel mai tînăr; el însă tot trebuia să se încredințeze, să vadă cu ochii lui, acum ziua, cînd vedea cu ochii, iar nu numai pe pipăite. Era primejdios lucrul, fiindcă, de! ziua nu e pe-ntunerec *, dar n-avea încotro, trebuia s-o mai facă și asta. Se duse dar la stejarul cel tînăr, unde îngropase cazanul, așa-și aducea el aminte, și începu să ricăie * cu ghiarele din ce în ce mai neastîmpărat, cuprins în cele din urmă de o groaznică deznădăjduire *.

Nu mai era cazanul acolo! nu mai era! Știa că acolo l-a îngropat și vedea că nu mai era! El alergă ca ieșit din simțiri dincolo, la stejarul bătrîn, unde știa c-a vărsat o parte din comoară.

Cel puțin asta dacă i-ar fi rămas, cel puțin!

Trebuia s-o dezgroape, ca să se încredințeze, iute, iute, iute.

Deodată se opri și rămase incremenit: era de necrezut, dar cazanul se afla aici; îl lăsase acolo și acum îl găsi aici.

Curată minune! Auzise el că sunt * comori care se mută de la un loc la altul: acum vedea cu ochii lui că-n adevăr * se mută.

El ridică capul și se uită cîtva timp uimit, cu ochii mari și cu gura căscată, la aurul cel mult, la mărgăritarele înșirate și la sculele împodobite cu petri * scumpe, apoi vîrî amîndouă mîinile * și luă cu ele din plin, nesățios, așa pe apucate. Ce-i în mînă nu-i minciună; tot mai bine la el decît orișunde aiurea. Tot mai bine!

Da! Ce-ar fi fost însă, dacă acum, în clipa aceasta, ar fi trecut așa, din întîmplare, cineva pe acolo și ar fi văzut cele două gropi!?

El astupă iute-iute-iute mai întîi groapa cu cazanul, apoi cealaltă groapă și abia acum, după ce toate fură la loc, răsuflă iar mai ușor, își desfăcu cîrpa și strînse în ea și partea ce mai luase din comoară.

Erau trei pumni plini de-ți fura vederile ¹, cînd te uitai.

Era întunerec cînd el ajunse, în sfîrșit, să-și schimbe hainele.

Nu degeaba dăduse cincii poli; îi ședeau hainele leite pe trup, ofițer de tunari, nu altă.

Își ascunse hainele țărănești, apoi plecă tihnit spre Rîmnic.

El își luă un bilet de clasa a doua pînă la București, apoi începu să se plimbe, așteptînd sosirea trenului, de ici pînă colea.

Era un lucru ce mai rar se vede, omul acesta îmbrăcat în haine bune, dar cu opinci în picioare și cu căciulă mocănească-n cap, acu-n timp de vară: lumea se uita cam mirată la el și după el.

Și e urît lucru să vezi că toți se uită la tine, mai ales cînd amîndouă buzunările * îți sînt pline și te temi ca nu cumva cineva să te întrebe: „Cum ai ajuns tu, măi, să porți haine boierești!“

Dar ce-i păsa, la urma urmelor, lui Dușu? Tot nu vedea nimeni ce are el în buzunări. Se plimba cu atît mai țanțoș, încît mulți dedeau * cu socoteală că e vreun coconaș cam într-o ureche ², care a făcut plimbare pe munți și-a pus opinci și căciulă mocănească, pentru ca să fie mai interesant. Nu-i vorba, mutra nu prea era de coconaș, dar a umblat omul pe munți și l-a bătut soarele și vîntul.

Știind că nu e așa, Dușu să răpezi * cel dintîi spre unul dintre vagoane, cînd trenul intră în gară: tot era mai bine-n vagon, unde nu mai putea să-l vadă toată lumea. Aici însă oamenii îl vedeau mai de-aproape, ba ar fi putut, la urma urmelor, să-l și pipăie. Mai ales conductorul s-a uitat, cînd a venit să ieie * biletul de la el, foarte lung și mirat nu știu cum.

„Sunt pierdut!“ zise Dușu și parc-un sloi de gheață îi trecu prin inimă.

¹ de-ți fura vederile — verbul a fura stă la imperfect, pers. 3 pl, inv. (= așa că nici nu puteai să te uiți la ei)

² vreun coconaș cam într-o ureche — (какой-то) барчук с причудами

● HAGI-TUĐOȘE

(fragment)

Barbu Delavrancea (1858—1918) ¹

Pînă la optzeci de ani nu i s-a întîmplat nimic serios Hagiului. Nu l-a durut un dinte măcar. I-au căzut toți de bătrînețe, pierzîndu-i pe unul în coaje *, pe alții în miez de pîne *.

Tocmai în ăst * an se puse o iarnă grea. Trosneau pomii în grădină. Pe geamurile Hagiului înflorise gheața cu frunze mari și groase. Degeaba se încerca ² nepoată-sa să facă ochiuri în geam. Rotunjea, biată fată, gura, sufla din toată inima; se croia cîte-un rotocol, dar se prindea la loc.

— Suflă mai cu inimă, Leano! strigă Hagiul, cocoloșit într-un colț al patului.

— Suflu, nene Hagiule, suflu, dar mă taie frigul, și mi-a înghețat răsufierea, răspunse nepoată-sa tremurînd c-o cergă în spinare. Ar trebui să-mi dai de lemne, că înlemnim pînă mîne *.

— Cum?... lemne acum?... pe frigul ăsta? P-așa frig o cioaclă ³ de lemne costă un galben... un galben!

Hagiul adoarme, mîhnit că dacă iarna va ține tot așa, n-o mai duce fără lemne. Și ce scumpe trebuie să fie lemnele! Așa e, o să iasă din iarnă sărac lipit. A adormit. Se mișcă. Se învîrtește. Toată noaptea visează că se prigorește * la un foc mare.

A doua zi nepoată-sa îl găsi pe jumătate înghețat. Abia putu să zică:

„Leano, foc, că mor“, și îi întinse un bănuț de aur, închizînd ochii. Îi fu rușine ca să nu-l vadă * acel ochi de aur cu cîtă ușurință îl aruncă în mîinile * nemiloase ale lumii. Oftă dureros.

Focul pîlpîie în vatră. Bătrînul a ieșit din pătură și îi e cald, și îl ia cu fiori. Picioarele îi tremură. E lihnit. Îi cere inima o ciorbă, ca niciodată în viața lui.

A doua zi, de dimineață, Leana, intrînd în odaia Hagiului, îl găsi numai în cămașe *, în cămașa sa petec de petec, trîntit cu fața în jos, pe aur, îngropat în galbeni, cu fruntea p-un purcoi de lire, cu ochii închiși.

Leana l-a îngropat cu alai mare. Zece popi, arhieru, oranist *, colivă, steagul bisericii Troița, flori, lumînări, zăbranice. Lumea, privind, zicea:

— Ce frumusețe! Bine de el!

La capul lui mergea Leana; după ea cîțiva bătrîni, cu ctitorul în mijloc.

Unul din bătrîni întrebă pe ctitor:

— Ce bani a lăsat?

— Un milion, răspuse ctitorul.

— Cît face un milion?

— Un milion? De zece-ori cîte o sută de mii.

— Săracu Hagiul!

— Dacă ar vedea el cum se cheltuiește cu înmormîntarea lui...

— Ar muri! răspuse unul din bătrîni.

¹ Barbu Delavrancea — pseudonimul lui Barbu Ștefănescu

² a se încerca (*inv*) = a încerca din răspuțeri

³ cioaclă, -e *f* (*reg.*) — sanie mică folosită mai ales pentru a aduce lemne din pădure.

TREI, DOAMNE, ȘI TOȚI TREI

George Coșbuc (1866—1918)

Avea și dînsul trei feciori,
Și i-au plecat toți trei deodată
La tabără, sărmanul tată!
Ce griji pe dînsul, ce fiori ¹,
Cînd se gîndea că-i greu războiul,
N-ai timp să simți că mori.

Și luni trecut-au după luni —
Și-a fost de veste lumea plină,
Că steagul turcului se-nchină;
Și mîndrii codrului păuni
Românii, au isprăvit războiul,
Că s-au bătut nebuni.

Scria-n gazetă² că s-a dat
Poruncă să se-ntoarcă-n țară
Toți cei plecați de astă-vară —
Și rînd pe rînd veneau în sat
Și ieri și astăzi cîte unul
Din cei care-au plecat.

Și-ai lui întîrziau! Plîngînd
De drag că are să-i revadă,
Sta * ziua-n prag, ieșea pe stradă
Cu ochii zarea măsurînd,
Și nu veneau! Și dintr-o vreme
Gemea, bătut d-un gînd.

Nădejdea caldă-n el slăbea,
Pe cît creștea de rece gîndul.
El a-ntrebat pe toți d-a rîndul,
Dar nimeni știre nu-i știa.
El pleacă-n urmă la cazarmă
Să afle ce dorea.

Căprarul vechi îi iese-n prag.
— Ce-mi face Radu? — el întrebă,
De Radu-i este mai cu grabă,
Că Radu-i este cel mai drag.
— E mort! El a căzut la Plevna
În cel dintîi șirag!

Blăstem * pe tine, braț dușman!
— Dar George-al nostru cum o duce?
— Sub glie, taică, și sub cruce,
Lovit în piept d-un iatagan!
— Dar bietul Mircea? — Mort și Mircea,
Prin văi pe la Smîrdan.

Cu pasul slab, cu ochii beți
El a plecat, gemînd p-afară,
Și-mpleticindu-se pe scară,
Chema pe nume pe băieți,
Și să proptea³ de slab, sărmanul,
Cu mîna de păreți *.

Nu se simțea de-i mort ori treaz,
N-avea puteri să se simțească *;
El trebuia să s-odihnească —
Pe-o piatră-n drum sub un zăplaz
S-a pus, înmormîntînd în palme-i
Slabitul său obraz.

Și-a stat așa, pierdut și dus.
Era-n amiazi * și-n miez de vară
Și soarele-a scăzut spre seară,

Și-n urmă soarele-a apus,
Iar bietul om sta tot acolo
Ca mort, precum s-a pus.

Treceau bărbați, treceau femei,
Și uruiau trăsuri pe stradă,
Soldați treceau făcînd paradă,—
Și-atunci deștept privi la ei
Și-și duse pumnii strîns pe tîmple:
„Trei, doamne, și toți trei!“

¹ fiori — aici se pronunță [fi'or'] (cu i vocalic)

² gazetă, -e f — în limba literară contemporană se mai întrebuințează numai în îmbinările de cuvinte ca „gazetă de perete“, „Gazeta literară“; cu sensul mai larg se folosește substantivul: ziar, -e n

³ să proptea (reg.) — lit. se proptea

COMENTARIU LEXICAL ȘI STILISTIC

1) Limba scriitorilor din secolul trecut este foarte expresivă grație folosirii de către scriitori a unor **comparații** ca următoarea: *smunci pe Zamfira dintre dînșii ca pe o buruiană din pămînt*; datorită unor **sentimente puternice** redată cu o mare măiestrie. De pildă, în trei din cele patru texte ale lecției sînt descrise sentimentele părinților suferind din cauza pierderii copiilor sau a primejdiei de a-i pierde. Fiecare dintre părinți are trăsături individuale subliniate și evidențiate prin procedee stilistice diferite: V. A l e c s a n d r i subliniază contrastul între starea socială a țiganului și sufletul lui liber și independent; N. F i l i m o n caracterizează personajul prin redarea gândurilor lui triste și dureroase; G. C o ș b u c, zugrăvind durerea de nesuferit a unui tată, protestează împotriva asprimii absurde a războiului. Autorii concentrează într-o propoziție, într-o frază sau într-un șir de întrebări ideea principală a povestirii sau a poeziei, dîndu-i cititorului cheia pătrunderii în caracterul fiecărui personaj.

2) Substantivul **român**, -i, m are cîteva accepții: 1. Persoană care aparține populației de bază a României sau care este originară din România. 2. (Pop.) Țăran. Bărbat, soț. Om (în general), bărbat. 3. (În forma **rumân**) Denumire dată, în evul mediu, în Țara Românească, țărănilor dependenți de stăpînii feudali: iobag, -i m (DEX)

COMENTARIU GRAMATICAL

1) În textele din secolul trecut mai găsim unele **f o r m e a r h a i z a n t e** ale timpurilor verbale: *Zamfira s-au născut...* — în secolele precedente a existat o singură formă (**au**) a verbului auxiliar **a avea** la perfectul compus pentru persoana a 3-a *sing* și *pl*; *O mulțime de boieri umbla* — imperfectul în limba veche avea o singură formă (**-a**) pentru persoana a 3-a la cele două numere (**el umbla — ei umbla**).

2) Folosirea **i n f i n i t i v u l u i** în cadrul unui predicat verbal compus, caracteristică pentru limba din secolele trecute, în zilele noastre, a ieșit

din uz (mai persistă pe lângă verbul **a începe**, dar și aici mai obișnuit este conjunctivul). Deci structurilor din textele citate: *se hotărîse a-și vinde robii; ca să te ajut a ieși* etc. le corespund în limba contemporană structurile: *se hotărîse să-și vîndă robii; ca să te ajut să ieși* etc.

3) În operele citate ale lui V. Alecsandri se folosește forma **invariabilă** a articolului posesiv (**a**): *vremi a barbariei; cu a lor pluguri* — este o trăsătură regională. În cel de-al doilea caz este neobișnuit și locul substantivului și al pronumelui precedate de acest articol (determinantul înaintea determinatului). Asemenea structuri se folosesc însă și în zilele noastre (în limbajul afectiv și în poezii).

4) **Topica** de felul următor: *lucioase, negre dungi, voioasa argătime* etc., folosită de V. Alecsandri în poezia citată, nu este obișnuită pentru limba română vorbită nici în zilele noastre, nici în secolul trecut. Se folosește de poet în scopuri stilistice.

5) Pronumele personal neaccentuat în dativ în combinație cu substantivul pe care-l determină: *fața-ți pălită* exprimă ideea de posesiune (așa numitul dativ posesiv). Din punct de vedere al limbii române literare contemporane, **întrebuințarea** pronumelui personal pe lângă un substantiv este **arhaizantă**.

6) Pronumele relativ care păstrează forma articulată din secolele precedente: *carele, carea, carii, carele*. La plural se mai folosește și forma nearticulată: *cari*. Din punct de vedere al limbii române literare contemporane, toate aceste forme sînt **arhaizante**.

FRAGMENTE DIN APRECIERI CRITICE ALE OPEREI SCRIITORILOR CITAȚI

VASILE ALECSANDRI

M. Sadoveanu

Veacul trecut ne-a trimis o icoană măreață a lui Alecsandri, luptător, interpret și cîntăreț. Prin prestigiul talentului său a simbolizat întreaga epocă.

A luat parte la toate marile acte politice și sociale. A colaborat ca nimeni altul, prin opera-i de creație, la formarea limbii literare.

Alecsandri a fost un clasic, o natură reflexivă, observatoare și echilibrată. Epoca sa însă a fost romantismul. Se vedește suflarea epocii și în poezia lui. Avem însă în opera așa de diversă și de mare a lui Alecsandri părți care au rezistat și vor rezista timpului.

Din acest punct de vedere nu se poate vorbi despre Alecsandri ca despre acei scriitori pe care toată lumea-i preamărește și nimeni nu-i citește. În primul rînd trebuie să punem comediile lui. Și, mai presus de ele, minunata lui proză, așa de luminoasă și de fină. Impresiile lui de călătorie aș putea zice că sînt pagini necunoscute, pentru că moda vrea să asocieze numai versuri la numele lui Alecsandri, însă cine le descoperă intră în ele cu surprindere și cu uimire, ca într-un vechi palat încîntător.

Alecsandri mai are un mare titlu de glorie, pe care se cade să i-l subliniem. Intuiția lui de artist profund și delicat l-a făcut să se apropie cu pietate și înțelegere de depozitul sacru al poeziei populare. Alecsandri n-a tratat poezia populară ca sociolog ori ca folclorist. A căutat în ea juvaerul, și a știut să-l găsească și să-l valorifice.

G. C. Nicolescu

Deosebit de interesantă este *Istoria unui galbîn*, care începuse prin a se chema *Istoria unui galbîn și a unei parale*. Avem de regretat că n-a reușit să continue povestirea galbenului cu cea a paralei. Căci, dacă „autobiografia“ galbenului pe intervalul dintre 1821 și 1844 constituie un excelent și multilateral tablou critic al moravurilor claselor exploatoare, de un puternic realism și străbătut de o profundă dragoste pentru oamenii simpli, știind să alterneze cu îndemănare indignarea cu umorul, în povestea paralei — dacă ea ar fi continuat — scriitorul ar fi avut prilejul să privească și să înfățișeze mai îndeaproape viața oamenilor din popor, prin pungile cărora, spre deosebire de galben, umila para turcească avusese ocazia să călătorească în cele mai mult de două decenii. În orice caz, în această nuvelă artistică, trebuie să reținem multilateralitatea și amploarea tabloului social.

N. A. Ursu

Apariția primelor versuri ale lui Vasile Alecsandri, în anii 1843—1844, reprezintă un moment deosebit de important în evoluția literaturii, datorită faptului că ele înprospătează lirica cultă a epocii cu teme și mijloace de expresie proprii poeziei populare. Entuziastul culegător al minunatelor balade și doine descoperă în ele înalta măiestrie artistică a poetului anonim.

În ciclul doinelor, Alecsandri se identifică aproape în întregime cu poetul popular și exprimă setea de viață, ura împotriva exploatării și dorul de libertate în versuri similare cu cele din baladele și cîntecele haiducești adunate de el. Poezii ca *Doina*, *Cîntic * haiducesc* sau *Hora* sînt doar cîteva exemple de acest fel.

Influența puternică a folclorului nu se limitează însă la perioada în care Alecsandri scrie doinele, ci străbate toată opera sa poetică de mai târziu. Versurile care constituie partea cea mai valoroasă a operei poetice a lui Vasile Alecsandri sînt cele consacrate luptei pentru libertate (incluse de autor în ciclurile *Doine*, *Suvenire*, *Mărgăritărele* și *Ostașii noștri*).

O altă notă dominantă a poeziei sociale a lui Vasile Alecsandri este satira, care formează și obiectul de predilecție al teatrului său ¹.

¹ Teatrul lui V. Alecsandri cuprinde numeroase comedii, printre care cele mai cunoscute sînt *Iășii în carnaval*, *Chirița în Iași*, *Chirița în provincie*

Filimon a intrat în literatură, trecînd prin ziaristică. Romanul unui gazetar nu se poate elibera totdeauna de un ton de reportaj, de o anumită vervă ușoară și de o înclinare abuzivă către teoretizări. *Ciocoii vechi și noi* se resimt într-o măsură oarecare de toate acestea, dar opera e o construcție arhitectonică serioasă, figurile eroilor sînt bine individualizate și totodată tipic conturate, desfășurarea acțiunii înlănțuie pe cititorul de toate categoriile, iar stilul, cu toate împesărițările limbii, este al unui scriitor supravegheat.

Autorul se folosește deseori de cuvîntul «scenă», poate numai cu titlul unui clișeu verbal, mai ales cînd intervine în calitate de ghid și comentator. Realitatea e însă mai serioasă. Filimon are calități eminente de dramaturg, deși a ales romanul ca formă de expresie a mesajului său de moralist. Știe, ca nimeni altul pînă la el, să pună față în față două personaje, să le impună o stăpînire de sine, o atitudine de reciprocă scrutare, o economie a limbajului, calități esențiale omului de teatru. «Scenele» cele mai izbutite ale romanului sînt acelea în care se confruntă două voințe, fie pentru a se ciocni, fie spre a se înțelege pînă la urmă, după cum le dictează pasiunile sau interesele. Chiar acolo unde nu întîlnim dialogul ca mijloc de expresie naturală a punerii în scenă, o simțim pe aceasta ca un fel de canava nedezvoltată, schițată însă în genul unui scenariu. Fiecare personaj al romanului e conștient de rolul pe care-l joacă și că se străduiește să-l joace fără greș, fie ca să iasă dintr-un impas, dacă e unul dintre eroii simpatici autorului, fie ca să-și realizeze scopurile nemărturisite, de viclean sau de arivist. Cînd narează, povestitorul se descoperă ca un comentator mai mult sau mai puțin interesant, dar cînd își pune eroii în față, se produce o tensiune dramatică de cel mai «palpitant» interes. Calitatea arhitectonică a romanului e de altfel o rezultată a talentului dramatic de care dispunea Filimon, fără să-și dea bine seama de natura înzestrării sale. Romanul are construcția strînsă și geometrică a unei compuneri dramatice. Filimon e un mare scenarist și un tot atît de mare artist decorator, scenograf de interioare și de costume neîntrecut. El vede decorurile și costumele cu un ochi de specialist și le descrie ca și cum ar fi răspunzător de reconstruirea sau confecționarea lor în vederea unei reprezentații, în stil realist de epocă.

G. Ivașcu

Postelnicul Andronache Tuzluc începuse doar ca simplu cîhodar¹, îngrijind de încălțămîntea principelui George Caragea, în suita căruia venise din Fanar, atunci cînd stăpînul ajunsese domn în Țara Românească. Devenit prin intrigi de femei mare-cămăraș², puse mîna pe monopolul vinăritului³, al oieritului⁴ și apoi pe spătărie⁵. Ascensiunea lui e rapidă, pe măsura mijloacelor ce-i stau la îndemînă în situația privilegiată pe care o are la curtea domnului. În contrast cu acest boier de filiație fanariotă, Filimon ne înfățișează pe marele ban⁶ C..., care, spre a-și apăra unica fiică

cerută de postelnicul Andronache Tuzluc în căsătorie, înfruntă plin de demnitate pe însuși domnul, declarându-i că e gata a-și da viața sau a lua calea surghiunului decît a da de bunăvoie pe fiica sa „unui ciocoi mîrșav...”.

E limpede că prin gura marelui ban C... vorbește însuși scriitorul.

- ¹ cîhodar, -i *m ist.*— în epoca feudală, slujbaş cu diferite atribuții pe lînga domnitori (слуга, прислужник)
² cămăraș, -i *m ist.*— slujbaş la odăile domnitorului, în special la camera de dormit (спальник, камергер); marele cămăraș — боярин казначей
³ vinărit *n sing ist.*— dare care se plătea odinioară pentru vin (налог на изготовление вина)
⁴ oierit *n sing ist.*— dare pentru pășunatul oilor (налог на выпас овец)
⁵ spătărie, -ii *f ist.*— rangul de (mare) spătar; spătar, -i *m ist.*— спэтар (оруженосец господаря)
⁶ ban, -i *m ist.*— titlu purtat de primul boier în rang (бан, наместник, правитель)

IOAN SLAVICI

I. Breazu

Cît de mult l-a preocupat pe Slavici influența nefastă a lăcomiei banului, se vede din faptul că reia tema aceasta, dezvoltată magistral în *Moara cu noroc*¹, în nuvela *Comoara*.

Țăranul Duțu e mulțumit în căminul lui, întemeiat pe muncă, încredere și dragoste. E mîndru în sărăcia lui, deștept, întreprinzător, sigur că va avea noroc în viață. Muncește cu febrilitate; e nerăbdător să se smulgă odată din lipsuri și să-și întemeieze o gospodărie înfloritoare. Dar cu sapa și cu lopata banul se cîștigă prea greu. E firesc deci să-i rătăcească gîndul la o comoară. La cîte nu se gîndește omul muncind, mai ales cînd are, ca Duțu, și un pic de imaginație! Iată însă că gîndul acesta se îndeplinește: el găsește într-adevăr o comoară de proporții uluitoare. Aceasta îl dezaxează cu desăvîrșire. Pentru a-și păstra comoara, Duțu e în stare să ucidă; își minte soția, vede în jurul său numai dușmani; sub efectul nefast al banului, „ochiul dracului”, e pe cale să se transforme în fiară. Caracterul lui se schimbă repede de tot. Își pierde siguranța de sine, deșteptăciunea lui firească, devine stîngaci. Ițele vieții i se încurcă în așa măsură, încît se convinge tot mai mult că banii pe care i-a găsit sînt un adevărat blestem pentru el și căminul lui. Mai bine ar fi să se scape de ei! Și într-adevăr, în momentul cînd nu mai are nimic din comoară, își recapătă echilibrul sufletesc. Aventura pe care a trăit-o parcă a fost un coșmar, din care s-a trezit la timp, alegîndu-se doar cu mai multă experiență de viață. Duțu poate să spună că este un om norocos, dar nu pentru că a găsit comoara, ci pentru că a scăpat de ea.

În centrul nuvelei este desfășurarea încurcăturilor în care ajunge Duțu în urma descoperirii comoarei și a încercării lui febrile de a o transforma în monedă curentă. Scriitorul înregistrează și analizează stăruitor reacțiunile psihologice ale acestui țăran simplu, ajuns în situații neașteptate.

Realismul lui Slavici se hrănește înainte de toate din analiza sentimentelor și a pasiunilor, este un realism psihologic.

Limba scriitorului are un caracter popular. Cuvintele și expresiile regionale sînt puține în nuvelele lui, cu toate că mediul și locul în care se

petrec, apoi metoda realistă a scriitorului, le-ar cere. Slavici le evită însă tot mai mult din principiu, pentru că e convins de necesitatea unității limbii literare.

¹ „Moara cu noroc” — una din nuvelele lui I. Slavici

BARBU DELAVRANCEA

E. Șt. Milicescu

Una dintre cele mai bune nuvele ale lui B. Delavrancea o reprezintă nuvela *Hagi-Tudose*.

În tablouri succesive, care surprind cinematic diferitele momente din viața hagiului¹, autorul își individualizează personajul. Prin suprapunere și acumulare, trăsăturile se precizează, luminate de reflectorul observației, pînă ce tipul omenesc dezumanizat de patima banului atinge desăvîrșirea. Dintre toate funcțiile sale, banul n-a păstrat pentru Hagi-Tudose decît pe aceea de mijloc de acumulare, transformîndu-se într-un idol în fața căruia zgîrcitul se leapădă de orice plăcere firească, într-un narcotic pentru zvîcnirile cele din urmă ale instinctului său de conservare.

Mijloacele de caracterizare ale personajului sînt numeroase. Îmbrăcămintea, casa, hrana și vorba, comportarea hagiului față de Leana, de patron și de ucenici, de vecini și de el însuși, cu cît încearcă să-i ascundă patima, cu atît i-o trădează. De dragul banilor, hagiul înșală pe alții, pe el însuși și chiar pe Dumnezeu. „Moartea să aibă coasa de aur, el și-ar înfige amîndouă mîinile în tăișul ei” — imagine de un tragism condensat, comparabilă cu crucifixul lui Grandet — relevă intensitatea patimei bolnave a zgîrcitului lui Delavrancea.

Sfîrșitul nuvelei este cu atît mai impresionant cu cît resortul intim al personajului pare că a fost sfărîmat de foamea fiziologică, atîta vreme înăbușită.

În fața ciorbei calde însă, patima izbucnește și mai pustiitoare. Personajul devine tragic și, renunțînd la hrană, moare îngropat în aur. Ochii îi rămîn deschiși, ca și cum n-ar vrea să se despartă nici după moarte de sacul său cu galbeni.

¹ hagi, -ii *m inv.* — паломник, странник; numele personajului nuvelei în chestiune este Tudose, Hagi- (forma prescurtată a lui Hagiul) va fi o poreclă legată de numele comun respectiv

GEORGE COȘBUC

D. Micu

Experimentînd cele mai diverse și ingenioase combinații strofice, Coșbuc creează muzicalități de o factură absolut personală. Un important rol în strofă are versul scurt, menit să scoată în relief, să accentueze afectiv ideea.

Muzicalitatea nu poate fi însă un scop în sine, și nici plasticitatea. Înainte de a fi plastică și muzicală, poezia lui Coșbuc este poezie. Măiestria poetului se realizează cu deosebire în aceea că el izbutește să adapteze perfect ritmul vorbirii ritmului sufletesc, în așa fel ca accentul frazei să coincidă exact cu acela al cugetării și al emoției. Modelînd versul după inflexiunile sentimentului și, totodată, comprimînd sau dezvoltînd expresia sentimentului astfel încît să se încadreze în ritm, Coșbuc tălmăcește un registru bogat de stări psihice.

M. Tomuș

Momentele de fericită inspirație, de adîncă intuiție a specificului artei sale i-au dictat lui Coșbuc o poezie ce a cucerit publicul prin comunicativitatea și varietatea formelor ei, o poezie care a ajuns la expresie originală prin armonia deplină a formei clare cu conținutul său de lirism obiectivat. În acest proces de creație, Coșbuc s-a manifestat ca o adevărată personalitate originală. El a fructificat experiența baladei și idilei de influență folclorică, văzute ca structuri corespunzătoare lirismului obiectivat, pînă la limitele ei, fixînd o viziune și epuizînd o sursă creatoare. Din această cauză, moștenirea poeziei sale se transmite posterității nu ca un depozit de motive sau realizări formale, nu ca posibilitatea unei influențe directe, ci la un mod mai general, cu valoarea unei experiențe creatoare, pe deplin grăitoare atît prin părțile ei de umbră cît și prin cele de lumină.

EXERCITII

1. Citiți și traduceți în limba rusă atît textele cît și fragmentele din aprecieri critice citate în lecție; studiați comentariile lexical, stilistic și gramatical care însoțesc textele.
2. Găsiți în texte cuvintele și expresiile cele mai caracteristice pentru evidențierea personajelor, a sentimentelor lor și a evenimentelor descrise.
3. Comentați în limba română procedeele stilistice folosite de autori: contraste, comparații, epitete etc.
4. Încercați să redați conținutul textelor citate folosind limba română literară de astăzi.
5. Confrunțați impresiile pe care le-ați obținut dv. citind și analizînd textele cu aprecierile critice citate.
6. Vorbiți în limba română despre perioada istorică oglindită în operele citate.
7. Bazîndu-vă pe schița introductivă a lecției și pe fragmentele din aprecieri critice, caracterizați procesul de dezvoltare a literaturii române în secolul al XIX-lea și opera fiecăruia dintre scriitorii citați.

LECȚIA 2

MIHAI EMINESCU (1850—1889) ¹

M. EMINESCU se plasează printre cei mai de seamă lirici ai literaturii universale. A scris numeroase poezii lirice (unele publicate în timpul vieții poetului, altele după moartea acestuia), câteva nuvele și un roman neterminat (*Geniu pustiu*). Opera poetică a lui Eminescu se impune prin varietatea tematică, prin frumusețea limbii, prin sensibilitate și prin îndrăzneala în demascarea moravurilor contemporanilor. Se remarcă, între multe altele, poeziile *Epigonii*, *Junii corupți*, *Împărat și proletar*, *Scrisorile* (cinci la număr), *Pe lângă plopii fără soț*, *Mai am un singur dor*, *O, mamă...*, *Din străinătate*.

Capodopera creației poetice a lui Eminescu o constituie poemul filozofic *Luceafărul* (1883), în care poetul abordează problema contradicției dintre aspirațiile omului de geniu și cele ale omului de rînd incapabil să înțeleagă marile frămîntări ale geniului creator.

Eminescu a știut să îmbine perfect cultura lui vastă cu specificul național reflectat în folclor, cu trecutul istoric și valorile culturale ale poporului.

Poezia satirică și de critică socială concurează în opera sa cu elegia și cu poezia lirică a dragostei și a frumuseții naturii. Codrul, marea, luna, formează frecvent cadrul feeric al iubirii ideale.

Opera poetică a lui Mihai Eminescu a fost tradusă în peste 30 de limbi și comentată în numeroase studii și monografii în peste 16 limbi.

DIN POEZII

● O, MAMĂ...

O, mamă, dulce mamă, din negură de vremi *
Pe freamătul de frunze la tine tu mă chemi;
Deasupra criptei negre a sfîntului mormînt
Se scutură salcîmii de toamnă și de vînt,
Se bat încet din ramuri, îngîină glasul tău...
Mereu se vor tot bate, tu vei dormi mereu ¹.

Cînd voi muri, iubito, la creștet să nu-mi plîngi;
Din teiul sfînt și dulce o ramură să frîngi,
La capul meu cu grijă tu ramura s-o-ngropi ²,
Asupra ei să cadă a ochilor tăi stropi;
Simți-o-voi ³ odată umbrind mormîntul meu...
Mereu va crește umbra-i ⁴, eu voi dormi mereu.

Iar dacă împreună va fi ca să murim,
Să nu ne ducă-n triste zidiri de țintirim *,
Mormîntul să ni-l sape la margine de rîu,

¹ Numele de naștere al lui M. Eminescu este Mihai Emînovici.

Ne pună-n⁵ încăperea aceluiași sicriu;
De-a pururea aproape vei fi de sînul meu...
Mereu va plînge apa⁶, noi vom dormi mereu.

¹ v. comentariul stilistic (2) al lecției, p. 167

² v. comentariul stilistic (4) al lecției, p. 168

³ simți-o-voi (inversiunea verbului auxiliar și a pronumelui personal neaccentuat) — lit.
o voi simți

⁴ v. comentariul gramatical (1) al lecției, p. 168

⁵ ne pună-n (omiterea particulei conjunctivale să și eliziunea vocalei inițiale) — lit.
să ne pună în

⁶ v. comentariul stilistic (3) al lecției, p. 168

IMPĂRAT ȘI PROLETAR¹

(fragmente)

Pe bănci de lemn, în scunda tavernă mohorîță,
Unde pătrunde ziua printre ferești * murdare,
Pe lîngă mese lunge *, stătea posomorîță,
Cu fețe-ntunecoase, o ceată pribegită,
Copii săraci și sceptici ai plebei proletare.

Ah! — zise unul — spuneți că-i omul o lumină
Pe lumea asta plină de-amaruri și de chin?
Nici o scînteie-ntr-însul nu-i candidă și plină,
Murdară este raza-i ca globul cel de tină,
Asupra cărui² dînsul domnește pe deplin.

Spuneți-mi ce-i dreptatea? — Cei tari se îngrădiră
Cu-averea și mărirea în cercul lor de legi;
Prin bunuri ce furară³, în veci vezi cum conspiră
Contra celor ce dînșii la lucru-i osîndiră
Și le subjugă munca vieții⁴ lor întregi.

De ce să fiți voi sclavii milioanei nefaste,
Voi, ce din munca voastră abia puteți trăi?
De ce boala și moartea să fie partea voastră,
Cînd ei în bogăția cea splendidă și vastă
Petrec ca și în ceruri, n-au timp nici de-a muri?

Zdrobiți orînduiala cea crudă și nedreaptă,
Ce lumea o împarte în mizeri și bogați!
Atunci cînd după moarte răsplată nu v-așteaptă,
Faceți ca-n astă * lume să aibă parte dreaptă,
Egală fiecare, și să trăim ca frați.

Pe malurile Seinei, în faeton de gală,
Cezarul trece palid, în gînduri adîncit;
Al undelor greu vuiet, vuirea în granit
A sute d-echipajuri, gîndirea-i n-o înșală;
Poporul loc îi face tăcut și umilit.

Zîmbirea lui deșteaptă, adîncă și tăcută,
Privirea-i ce citește în suflete-omenesți,
Și mîna-i care poartă destinele lumesti,
Cea grupă zdrențuită în cale-i o salută⁵.
Mărirea-i e în taină legată de acești⁶.

Și el — el vîrful mîndru al celor ce apasă —
Salută-n a lui cale pe apărătorul mut.
De ați lipsi din lume, voi cauza-ntunecoasă
De răsturnări mărețe, mărirea-i radioasă,
Cezarul, chiar cezarul demult ar fi căzut.

¹ v. comentariul stilistic (1) al lecției, p. 167

² *lit. asupra căruia*

³ v. comentariul gramatical (2) al lecției, p. 168

⁴ *vieții* se pronunță [vi'etsij], cu primul i vocalic

⁵ v. comentariul gramatical (3) al lecției, p. 168

⁶ *lit. aceștia*

● DIN STRĂINĂTATE

(fragmente)

Cînd tot se-nveselește, cînd toți aci * se-ncîntă,
Cînd toți își au plăcerea și zile fără nori,
Un suflet numai plînge, în doru-i se avîntă
L-a patriei dulci plaiuri, la cîmpii-i rîzători.

Și inima aceea, ce geme de durere,
Și sufletul acela, ce cîntă amorțit,
E inima mea tristă, ce n-are mîngîiere,
E sufletu-mi, ce arde de dor nemărginit.

Aș vrea să văd acuma * natala mea vîlcioară¹,
Scăldată în cristalul pîrăului * de-argint,
Să văd ce eu atîta iubeam odinioară:
A codrului tenebră, poetic labirint.

Da! Da! Aș fi ferice, de-aș fi încă o dată
În patria-mi iubită, în locul meu natal,
Să pot a binezice cu mintea-nflăcărată
Visările juniei, visări de-un ideal.

¹ *vîlcioară* — *dimin* de la subst. *vîlcea*, *vîlcele* *f*

DIN PROZA LITERARĂ

LA ANIVERSARĂ

(fragment)

Ea se numea Cleopatra, iar el Gaius Iulius Caesar Octavian August. Adică ea citise un roman și-ar fi voit să fie de douăzeci și șase de ani și nu era decît de paisprezece; el, istoria romanilor și voia să fie de patruzeci de ani. Era numai de optsprezece și îmbla * la școală. Cu

toate acestea astăzi, în ziua Sfântului Ermil, el uitase pe Octavian August și aștepta felicitări de ziua lui. Tata i-a dat ceasornic frumos — mama, o besectea¹ de toaletă, — sora, o păreche* de papuci — Elis, nimic. Elis adică Cleopatra, vară-sa. El se retrăsese în odaia lui, unde clasicii erau așezați pe-un scrin în religioasă regulă și neviolabilitate și se primbla* cu pași mari prin casă. Era brunet și cam poetic. Avea ochi albaștri, ceea ce vra* să zică mult, și era frumos băiet*. Acum stătu cu mirare înaintea oglinzii, se uita cu mirare în ochii lui proprii și părea că-i întreba ceva. „Tolla mi-a făcut-o”. Era o vreme în care, în urma unui roman spaniol, regina de astăzi a Egiptului² se numea Tolla. El se numea pe atunci Bertrand... *tempi passati*³!

„Nimic! nimic! — și eu i-am dat de ziua ei o păpușă. Adică ce eu i-am dat! Dacă n-am știut ce să-i dau! Mama mi-a spus să-i dau o păpușă. Tolla, Tolla! — zise el rîzînd — tare-mi ești dragă“. Apoi șazu* la masă și gîndi adînc... asupra egalității a două hipotenuze. Luă o coală mare de hîrtie albă și scrise drept în mijloc: *Regina! Te iubesc! Iscălit: Gaius Julius Caesar Octavian August manu propria*⁴.

Sara* era petrecere. Era invitată și verișoara Elis și — mare minune — a venit. Părinții ei au lepădat-o acolo și s-au dus într-alt loc, unde asemenea erau așteptați. Octavian August imperatorul o petrecea sara păn*-acasă, dacă-l iertau⁵ ocupațiunile* statului roman. Toată sara nu vorbi un cuvînt cu domnișoara. Ea-și încrețise sprîncenile* între ochi, pe cari-i⁶ ridică sub frunte; cu brațele-ncrucișate, picior peste picior, ședea-ndărătnică într-un colț, cu buzele strîns lipite.

S-apropiase miezul-noptii. El veni foarte serios. „Îmi veți da voie, domnișoară, să vă petrec păn-acasă?“ Ea se uită în ochii lui și-ncepu să rîdă.

— Ce rîzi? Ce-i de rîs aicea*?

— Bine. Haidem!

¹ besectea (besactea), -ele f (inv.) — ларец, шкатулка

² Egipt(ul) (inv.) = Egipt(ul)

³ *tempi passati* (ital.) — бывшие (далекие, минувшие) времена

⁴ *manu propria* (lat.) — собственноручно

⁵ a ierta (inv.) — зѡ. в значении глг. a lăsa (+ conj.), a permite

⁶ pe cari-i se pronunță [pe'karij]; cari — forma arhaizantă a pronumelui care (v. p. 158)

COMENTARIU STILISTIC

Limba poetică a lui M. Eminescu se caracterizează prin folosirea mai multor procedee stilistice dintre cele mai expresive, printre care:

1) **A n t i t e z a**: contrastul tablourilor sociale, ca în poemul „Împărat și proletar“, al stărilor sufletești, ca în poezia „Din străinătate“ și altele. Poetul opune foarte des una alteia noțiunile contrastive, ca de exemplu *viață și moarte, forță și slăbiciune, alb și negru* etc.

2) **R e p e t a r e a** cu o insistență crescîndă a unuia și aceluiași gînd, ca refrenul în poezia „O, mamă...“: *Mereu se vor tot bate, tu vei dormi mereu* etc.

3) Crearea unor metafore expresive: *va plînge apa* etc.

4) Folosirea procedeeilor fonetice ale stilului vorbit, și anume a eliziunii vocalelor inițiale și finale: *s-o-ngropi*, *a-ntunecat* etc.

Poeziile lui Eminescu se caracterizează printr-o mare muzicalitate a versului.

COMENTARIU GRAMATICAL

1) Scrise în secolul trecut, operele lui M. Eminescu păstrează unele trăsături gramaticale arhaizante. Printre aceste trăsături atrage atenția mai ales folosirea pronumelui personal neaccentuat în dativul posesiv pe lîngă substantiv: *umbra-i (umbra sa)* etc. În limba literară contemporană pronumele personal în dativ se pune de obicei pe lîngă verb: *umbra îi va crește* etc.

2) Întrebuințarea pronumelui relativ *ce* în loc de *care* sau *pe care* (în ultimul caz fără reluare printr-un pronume personal neaccentuat), folosirea conjuncției *de* (= *dacă*), a formelor scurte ale verbului *a fi (-i)* etc. îl ajută pe poet să-și apropie limba de cea vorbită, păstrînd totodată caracterul poetic al exprimării.

3) Forma specifică a operei poetice permite lui Eminescu să folosească pe deplin resursele sintactice ale limbii, și mai precis, să schimbe topica (ordinea cuvintelor) în cadrul propoziției: *cea grupă zdrențuită în cale-i o salută* (= el salută grupa cea zdrențuită care i se pune în cale), cf. și mai înainte: *al undelor greu vuiet și altele*.

FRAGMENTE DIN APRECIERI CRITICE ALE OPEREI LUI MIHAI EMINESCU

G. Călinescu

Credința de pînă mai deunăzi că Eminescu e un meteor, ieșit din neant, ca un miracol fără nici o legătură cu trecutul, se dovedește falsă. Eminescu e cel mai tradițional poet, absorbînd toate elementele, și cele mai mărunte, ale literaturii antecedente. Descoperim la el intenția de a trata, în mari poeme epice ori dramatice, mitologia autohtonă.

Eminescu nu este, cum se zice de obicei, un poet al naturii, al decorației vegetale, sau e departe de a fi numai atît. Conceptul nostru de natură (estetic) provine din întărirea elementului inert în paguba celui viu. Eminescu nu e nici măcar un descriptiv. Natura lui e o entitate metafizică, materia în veșnică alcătuire.

Codrul, marea, rîul, luna sînt idei, divinități, nu fenomene: fenomen este doar omul. Acesta nu are nici o intervenție în desfășurarea nimenilor¹, suferă doar rotația. Concepția e adînc țărănească. Pentru țaran grîul „s-a făcut“ sau „nu s-a făcut“, porumbul se usucă de secetă sau putrezește de ploaie, omizile mănîncă poamele, vitele mor de molimă. Orice gînd de intrare în cursul naturii e primit cu ironie.

Ceea ce se numește de obicei natură, adică aspecte geologice, faună

și floră, se găsește la Eminescu într-un chip elementar. Nu varietatea e nota dominantă ci dimensiunea, cantitatea. Cutari versuri conțin numai noțiunea simplă de codru, dar într-o proporție colosală. Pădurea noastră empirică are o durată limitată, fiind supusă dezagregării, codrul eminescian însă „crește“ peste marginile de timp ale domniilor, peste acelea ale raselor, el este de veci.

¹ *numen n sing (-i m)* — lucru în sine, care nu poate fi cunoscut prin rațiune

Pentru obișnuitul cu idilica eminesciană, *Împărat și proletar*, această compunere oratorică, pare o dibuire de tinerețe. Ea are însă sonori-tăți de violoncel, pe care urechea noastră de astăzi nu le mai prinde. Violoncelismul acestei epoci stă în ideea fundamentală, care leagă totul. Eminescu, spirit dramatic, a adus din tragedie noțiunea destinului, pe care a strecurat-o, prin metoda unei largi documentări, în sentimentul de inutilitate obosită.

Asupra „filozofiei“ *Luceafărului* se cade să ne oprim o clipă. Acest poem a fost socotit de toți ca inima gândirii poetului. Luceafărul este pentru mulți un tratat de metafizică abstrusă¹, acoperit în cețurile miturilor, o stea răsturnată în apa tremurătoare a unui puț adânc, ce nu poate fi scoasă decât cu iscusite lațuri metodice. Oricare cercetător al lui Eminescu simte o datorie de onoare să dea o interpretare a poemului, firește, mereu alta, și așa se întâmplă că în jurul acestei presupuse fântâni de înțelepciune s-au ridicat schelele înalte ale unei exegeze² talmudice.

Pentru unul, Luceafărul întruchipează pe Arhanghelul Mihail, și Eminescu e un mistic. Altul vede în Luceafăr un nume păgîn, pe Neptun stăpînind fundul apelor. Pentru altcineva, el este Satan-Lucifer. O interpretare aducînd în chestiune platonismul și gnosticismul, creștinismul și bogomilismul face din Luceafăr haosul matern din care a ieșit lumea și în același timp Logosul, verbul revelator al dumnezeirii.

Ce e adevărat din toate acestea? E adevărat că Eminescu avea cultură filozofică și clasică și putea întrebuița abstracții și imagini mitologice multiple pentru a-și desfășura ideea, că reminiscențe de tot felul s-au putut stratifica peste un mit de o simplitate cosmică, pentru care n-avea nevoie de nici o pregătire documentară. Dar hotărît este că imaginile poetului nu au o funcție de gândire, nu sînt noțiuni, ci metafore, și orice sistematizare a lor e menită să ducă la bizarerii.

Luceafărul — temă comună romantismului — e mintea contemplativă, aspirînd fericirea edenică³ a topirii în natură, care îi este însă refuzată, în vreme ce Cătălina simbolizează obscuritatea instinctului înfrățitor cu natura.

¹ *abstrús adj, rar* — greu de înțeles; întunecat, obscur

² *exegéză f sing* — interpretare, lămurire a unui text (din punct de vedere filologic, istoric etc.)

³ *edénic adj* — de rai

T. Vianu

Un grup de cercetători, temeinic pregătiți și hotărâți să-și ducă treaba la capăt, a început la Institutul de lingvistică din București alcătuirea unui dicționar al limbii lui Mihail Eminescu¹.

Cititorii nepreveniți se vor întreba poate de ce este necesar un dicționar eminescian. Dicționarele individuale, acelea consacrate limbii unui mare scriitor, sînt menite să îmbogățească cunoașterea limbii naționale într-unul din aspectele ei rămase nereflectate în lucrările tradiționale ale lexicografiei. Cînd au început să se tocmească dicționare și atunci cînd, în secolul al XIX-lea, numărul lor a sporit în mare proporție pentru toate limbile, cercetătorii nu lucrau încă cu noțiunile de stiluri ale limbii sau de stiluri individuale, noțiuni care au dobîndit însemnătate atît de mare în lingvistica modernă. Se făcea, pesemne, observația că toți membrii unei comunități lingvistice vorbesc aceeași limbă, ceea ce nu poate fi deloc pus la îndoială, dar se trecea fără băgare de seamă pe lîngă faptul că fiecare vorbitor dă, în utilizarea limbii lui maternă, o anumită precădere unui sector determinat al lexicului, unora din formele lui posibile și că cuvintele vorbitorului se asociază după anumite legături și în certe unități expresive. Este sigur că prin progresele instrucției publice, prin răspîndirea din ce în ce mai intensă a operelor științifice și literare, prin dezvoltarea mișcării teatrale și prin creșterea volumului publicațiilor periodice și a emisiunilor radiofonice, limbile literare, adică limbile normate, manifestă tendința de a-și întinde neconținut domeniul întrebuițării lor și de a reduce particularitățile atît de mari în limbile vorbite în fazele mai vechi ale dezvoltării culturii.

Folosul unui dicționar eminescian stă, mai întîi, în faptul de a fixa o anumită etapă din dezvoltarea limbii. Evident, nu trebuie să exagerăm acest folos, deoarece atîta timp cît nu avem încă un dicționar al lui Constantin Negruzzi, al lui Alecsandri sau al lui Bolintineanu², apoi unul al lui Coșbuc, al lui Sadoveanu și al lui Arghezi, nu putem spune cu siguranță care a fost întinderea și valoarea inovațiilor lingvistice ale lui Eminescu, nu putem adică preciza măsura adaosurilor lui peste vechiul fond al limbii beletristice și vitalitatea acestor adaosuri, persistența lor în limba scriitorilor ulteriori. Judecat din punctul de vedere al istoriei limbii beletristice, dicționarul eminescian nu poate fi considerat decît ca o lucrare pregătitoare, pe care urmează s-o completeze cercetarea limbii scriitorilor care au creat înainte sau după marele poet.

¹ *Dicționarul limbii poetice a lui Eminescu* a apărut sub redacția acad. T. Vianu în Editura Academiei R. S. R. în 1968; articolul citat a fost publicat în 1961

² **Dimitrie Bolintineanu** (1819—1872), scriitor român, autor al unor romane de moravuri („Manoil“, „Elena“), al unor însemnări de călătorie, poeme, versuri etc.

EXERCITII

1. Analizați poeziile lui M. Eminescu și fragmentul din proza lui literară din punct de vedere al structurii sintactice, al formelor și cuvintelor arhaizante, precum și al conținutului și al procedeelor stilistice folosite de autor (epitete, metafore etc.).
2. Citiți, traduceți în limba rusă și comentați în limba română fragmentele citate din aprecieri critice ale operei lui M. Eminescu precum și articolul lui T. Vianu „Dicționarul eminescian”.
3. Citiți în plus un număr anumit de pagini din critica literară sovietică și românească despre M. Eminescu, precum și ceva în plus din operele sale (poemul „Luceafărul”, cele cinci „Scrisori”, poezii lirice etc.) și faceți în limba română (oral sau în scris) o expunere despre personalitatea și opera poetului și despre conținutul ideologic al operei sale. Vorbiți despre limba și stilul lui Eminescu și despre echourile pe care le-a avut creația sa în istoria literaturii și a criticii literare universale. Folosiți de asemenea schița introductivă a lecției și fragmentele citate din aprecieri critice.
4. Învățați pe de rost câteva dintre poeziile lui M. Eminescu.
5. Faceți o traducere juxtalinară a poeziilor citate. Găsiți în bibliotecă traduceri în limba rusă a aceluiași poezii și analizați-le din punct de vedere al corespunderii traducerii poetice rusești originalului și traducerii juxtalinare făcută de dv.
6. Traduceți în scris în limba rusă fragmentul citat din povestirea „La aniversară”: încercați să redați stilul autorului, caracterul poetic al prozei lui M. Eminescu.

LECȚIA 3

ION GREANGĂ (1837—1889)

I. CREANGĂ s-a născut în satul Humulești din Moldova într-o familie țărănească și a păstrat toată viața dragostea pentru satul său natal. În opera sa cea mai de seamă *Amintiri din copilărie* el evocă satul copilăriei, primii ani de școală, obiceiurile și tradițiile localnicilor, viața de familie, prietenii și rudele, toate privite prin prisma copilului care își amintește cu duioșie de ai săi și de satul în care a copilărit. *Amintiri din copilărie* sînt scrise într-o limbă de mare savoare, care este presărată de proverbe, zicători, expresii tipice vorbirii populare.

Poveștile și povestirile lui I. Creangă, inspirate de folclor, sînt scrise și ele într-o limbă de o mare expresivitate. Se pot numi printre ele: *Soacra cu trei nurori*, *Capra cu trei iezi*, *Povestea lui Stan Pățitul*, *Povestea lui Harap Alb*, *Moș Ion Roată* și *Unirea* și altele.

Opera lui I. Creangă a fost tradusă în mai multe limbi străine.

AMINTIRI DIN COPILĂRIE

(fragmente)

Stau câteodată și-mi aduc aminte ce vremi * și ce oameni mai erau în părțile noastre, pe cînd începusem și eu, drăgăliță-doamne, a mă rădica * băiețaș la casa părinților mei, în satul Humuleștii, din tîrg drept peste apa Neamțului; sat mare și vesel, împărțit în trei părți care se țin tot de una: Vatra Satului, Delenii și Bejenii.

Ș-apoi Humuleștii și pe vremea aceea nu erau numai așa un sat de oameni fără căpătii, ci sat vechi răzășesc, întemeiet * în toată puterea cuvîntului: cu gospodari tot unul și unul ¹, cu flăcăi voinici și fete mîndre, care știau a învîrți ² și hora, dar și suveica, de vuia satul de vătale * în toate părțile; cu biserică frumoasă și niște preoți și dascăli și poporâni * ca aceia, de făceau mare cinste satului lor.

Și părintele Ioan de sub deal, Doamne, ce om vrednic și cu bunățate mai era! ³ Prin îndemnul său, ce mai de pomi s-au pus în țintirim *, care era îngrădit cu zăplaz de birne, streșinit cu șindrilă, și ce chilie durată s-a făcut la poarta bisericii pentru școală. Ș-apoi să fi văzut pe neobositul părinte care umbla prin sat din casă în casă, împreună cu bădița Vasile a Ilioaiiei, dascălul bisericii, un holtei zdravăn, frumos și voinic, și sfătuia pe oameni să-și deie * ⁴ copiii la învățătură. Și unde nu s-au adunat ⁵ o mulțime de băieți și fete la școală, între care eram și eu, un băiet * prizărit, rușinos și fricos și de umbra mea.

Și cea dintîi școlăriță a fost însăși Smărăndița popii, o zgîtie de copilă ⁶ ageră la minte și așa de silitoare, de întrecea mai pe toți băieții și din carte, dar și din nebunii. Însă părintele mai în toată ziua da * pe la școală și vedea ce se petrece...

Dragu-mi era satul nostru cu Ozana cea frumos curgătoare și limpede ca cristalul, în care se oglindește cu mîhnire Cetatea Neamțului de atîtea veacuri! Dragi-mi erau tata și mama, frații și surorile și băieții satului, tovarășii mei din copilărie, cu cari * în zilele geroase de iarnă mă desfătam pe gheață și la săniuș; iar vara, în zile frumoase de sărbători, cîntînd și chiuind, cutreieram dumbrăvile și luncile umbroase.

Asemenea dragi-mi erau șazătorile *, clăcile, horile * și toate petrecerile din sat, la care luam parte cu cea mai mare însuflețire! De piatră de ai fi fost și ⁷ nu se putea să nu-ți salte inima de bucurie, cînd auzeai uneori, în puterea nopții, pe Mihai scripcariul * ⁸ din Humulești umblînd tot satul cîte c-o droaie de flăcăi ⁹ după dînsul și cîntînd:

Frunză verde de cicoare,
Astă-noapte pe răcoare
Cînta o privighitoare *
Cu viersul * de fată mare.
Și cînta cu glas duios,
De picau frunzele jos;

Și cînta cu glas subțire
 Pentru-a noastră despărțire;
 Și ofta și ciripea,
 Inima de ț-o rupea!

Și cîte și mai cîte nu cînta Mihai lăutarul din gură și din scripca *
 sa răsunătoare.

¹ v. comentariul lexical și stilistic (1) al lecției, p. 174—175

² v. comentariul gramatical (3) al lecției, p. 175

³ v. comentariul lexical și stilistic (3) al lecției, p. 175

⁴ v. comentariul gramatical (1 b) al lecției, p. 175

⁵ v. același comentariu (5), p. 175—176

⁶ o **zgitie de copilă** — atributul substantival de tip special, v. § 18, p. 60; **zgitie**,
 -ii *f (reg.)* — чертовка (о молодой, задорной женщине)

⁷ **de piatră de ai fi fost și...** — будь ты из камня, и то...

⁸ v. comentariul gramatical (4) al lecției, p. 175

⁹ **cîte c-o droaie de flăcăi** — гурьбой

DIN POVEȘTI

● POVEȘTEA UNUI OM LENEȘ

Cică era odată ¹ într-un sat un om grozav de leneș; de leneș ce era, nici îmbucătura din gură nu ș-o mesteca. Și satul, văzînd că acest om nu se dă la muncă nici în ruptul capului, hotărî să-l spînzure pentru a nu mai da pildă de lenevire și altora. Și așa se aleg vreo doi oameni din sat și se duc la casa leneșului, îl umflă pe sus, îl pun într-un car cu boi, ca pe un butuc nesimțitor, și hai cu dînsul la locul de spînzurătoare.

Așa era pe vremea aceea.

Pe drum se întîlnesc ei cu o trăsură în care era o cucoană. Cucoana, văzînd în carul cel cu boi un om care sămăna * a fi bolnav, întrebă cu milă pe cei doi țărani, zicînd:

— Oameni buni! Se vede că omul cel din car e bolnav, sărmanul, și-l duceți la vro * doftoroaie ² undeva, să se caute ³?

— Ba nu, cucoană — răspunse unul dintre țărani — să ierte cinstită fața dumneavoastră, dar aista * e un leneș care nu credem să fi mai avînd păreche * în lume, și-l ducem la spînzurătoare, ca să curățim satul de un trîndav.

— Alei! oameni buni — zise cucoana, înfiorîndu-se — păcat, sărmanul, să moară ca un cîne * fără de lege! Mai bine duceți-l la moșie la mine. Eu am acolo un hambar plin cu posmagi *. A mînca la posmagi, și a trăi și el pe lîngă casa mea.

— I-auzi, măi leneșule, ce spune cucoana. Sai * degrabă din car și mulțamește * cucoanei că te-a scăpat de la moarte și-ai dat peste belșug, luîndu-te sub aripa dumisale. Hai, dă răspuns cucoanei, ori așa, ori așa, că n-are vreme de stat la vorbă cu noi.

— Dar muiеți *-s posmagii? zise atunci leneșul cu jumătate de gură, fără să se cîrnească din loc.

— Ce a zis? întrebă cucoana pe săteni.

— Ce să zică, milostivă cucoană — răspunde unul — ia, întreabă că⁴ muieți-s posmagii?

— Vai de mine și de mine — zise cucoana cu mirare — încă asta n-am auzit! Da el nu poate să și-i moaie?

— Auzi, măi leneșule: te prinzi să moi posmagii singur, ori ba?

— Ba, răspuse leneșul. Trageți mai bine tot înainte! Ce mai atîta grijă pentru astă * pustie de gură!

Cucoana atunci, cu toată bunăvoința ce avea, se lehămetește * și de binefacere și de tot, zicînd:

— Oameni buni, faceți dar cum v-a lumina Dumnezeu!

Iar sătenii duc pe leneș la locul convenit, și-i fac felul.

Și iacă așa a scăpat și leneșul acela de săteni și sătenii aceia de dînsul.

Mai poftească de acum și alți leneși în satul acela, dacă le dă mîna și-i ține cureaua.

Ș-am încălecat pe o șea *, și v-am spus povestea așa.

¹ v. comentariul lexical și stilistic (2) al lecției, p. 175

² doftoroaie *f sing pl* — знахарка

³ a se căuta — зд. лечиться

⁴ că = dacă

● FĂT-FRUMOS, FIUL IEPEI

(fragment)

Amu *, cică era odată un om care avea o iapă. Și într-o zi vroia omul să bage iapa în ocol și ea nu vrea nici în ruptul capului. Și înclindîndu-se omul pe dînsa, începu a o bate. Atunci iapa a sărit peste gardul de răzlogi¹ și a fugit într-o pădure depărtată. Iapa era a făta, și peste noapte a fâtat un băiet * în loc de mînz, care băiet² s-a chemat Făt-Frumos, Fiul Iepeii. Și băiet ca acela nici că mai era altul prin meleagurile acelea: era frumos și creștea ca din apă; cît creștea el într-o zi, altul creștea într-un an. Și cînd a împlinit anul, socotind băietul în gîndul său că-i destul de voinic, s-a dus prin codru și a chitit * un stejar care era mai gros, pe care a vrut să-l smulgă din pămînt, dar n-a putut.

Văzînd el că s-a încurcat în slăbăciune *, s-a întors plin de mîhnire la mă-sa * și a rugat-o ca să-i mai deie * încă un an de zile țîță. Mă-sa l-a mai lăsat un an de zile să sugă. Și la anul, ducîndu-se băietul iar în codru la stejarul cu pricina și umflîndu-l în brațe, l-a smuls din pămînt ca pe o buruiană și l-a zvîrlit într-o tihăraie ca pe o surcică³. Apoi îndată s-a dus la mă-sa și i-a zis:

— Mamă, de acum înainte mă duc să-mi caut niște tovarăși după gîndul meu, ca să fac și eu v-o * ispravă în lume.

¹ răzlog, = *i m (reg.)* — (грубо) обтесанная доска

² v. comentariul gramatical (2) al lecției, p. 175

³ surcică = surcea, = *ele f* — щепка

COMENTARIU LEXICAL ȘI STILISTIC

1) Limba lui. Creangă este bogată în locuțiuni caracteristice pentru limbajul vorbit, popular. În fragmentele citate găsim, de exemplu:

a crește ca din apă *расти не по дням, а по часам*; a da peste noroc (belșug) *повезти (кому-то)*; a face cuiva felul *кончать с кем-то, отправлять на тот свет*; cu pricina o ktorom шла речъ, тот самый; unul și unul *один к одному* și altele.

2) În poveștile sale I. Creangă folosește formule tradiționale ale basmului. El își începe poveștile prin cuvintele *Cică era odată...* — *Жил был когда-то...* și le termină cu formula *Ș-am încălecat pe o șea, și v-am spus povestea așa*, ceea ce corespunde aproximativ formulei din basmele rusești: *И я там был, мед пиво пил, по усам текло, а в рот не попало* (cuvînt cu cuvînt: *И я сел в седло и рассказал вам об этом*).

3) Limba operelor lui I. Creangă se caracterizează în mod esențial prin oralitate. Efectul stilistic reiese atît din întrebuițarea a numeroase locuțiuni, a unor epitete expresive, cît și din folosirea propozițiilor *exclamative*, de exemplu: *Ce om vrednic și cu bunătate mai era! Ce mai de pomi s-au pus!*

COMENTARIU GRAMATICAL

Din punct de vedere al gramaticii pentru limba lui I. Creangă sînt caracteristice:

1) Folosirea unor forme gramaticale populare și anume: a) a viitorului I fără v-inițial: *or pica* (vor pica), *a mînca* (va mînca), *te-a pune* (te va pune), *a trăi* (va trăi) etc.; b) a formelor iotacizate ale verbelor (la indicativ, conjunctiv și imperativ): *să deie* (să dea), *sai* (sari, vb. a sări) etc. Formele verbale iotacizate sînt în general foarte răspîndite în literatura din secolul trecut. În limba contemporană ele sînt calificate ca învechite sau populare.

2) Întrebuițarea pronumelui relativ care cu funcție de atribut: *care băiet s-a chemat Făt-Frumos* (care s-a chemat; pe care l-au poreclit).

3) Întrebuițarea *infinitivului* în cadrul unui predicat compus: *știau a învîrți* (știau să învîrtească) etc. După cum s-a văzut din textele studiate mai înainte, asemenea întrebuițare a infinitivului a fost caracteristică pentru limba scriitorilor din secolul trecut. În limba contemporană este calificată ca învechită, deși se mai întîlnește și acum, mai ales pe lîngă verbul a începe.

4) Este învechită din punct de vedere al normelor literare actuale punerea numelui de profesie după numele propriu: *Mihai lăutarul*. În limba literară de azi se spune mai frecvent: *lăutarul Mihai*. Construcția de tipul *Mihai lăutarul* s-a păstrat numai în porecle (cf. în limba rusă: *Михаил-скрипач*).

5) Caracterul afectiv al limbii lui I. Creangă se exprimă atît prin propozițiile exclamative, despre care s-a mai vorbit în comentariul lexical și stilistic, cît și prin folosirea lui *nu* *expletiv*, adică a unei negații cu sensul afirmativ (negativ neutralizat): și unde *nu s-au adunat* o mulțime de băieți... — *И как было не собраться* (= *собирались*); și cîte și mai

cîte nu cînta Mihai lăutarul — *И чего только не играл (= играл) Михай-скрипач!*

FRAGMENTE DIN APRECIERI CRITICE ALE OPEREI LUI ION CREANGĂ

T. Vianu

Printr-unele trăsături ale figurii sale de scriitor, Ion Creangă stă într-un anumit interval al drumului care duce de la folclor la creația cultă și individuală. Ne întrebăm mereu cine sînt autorii basmelor, ai colindelor, ai baladelor populare, ai doinelor? Sînt fapte de invenție, tîlcuri și expresii atît de surprinzătoare în toate acestea încît ne spunem că, desigur, un artist cu o mare înzestrare le-a născocit și am dori să cunoaștem pe acest artist. Știm apoi că toate creațiile poporului, transmițindu-se din gură în gură, s-au îmbogățit în fiecare din aceste etape, dar că unele din ele au fost desigur mai fecunde, au avut la îndemîină dotația unui artist mai mare.

Creangă a scris într-o epocă scurtă, abia opt ani, de la 1875 la 1883, și a manifestat aceeași conștiință de artist care a fost a generației sale, a lui Eminescu, a lui Caragiale, a lui Slavici.

Cînd apărea Ion Creangă, adus de Mihail Eminescu în cercul Junimii¹, pentru a-și spune snoavele lui, rîsul asistenței era atît de puternic, încît se cutremurau pereții, după cum își amintește Iacob Negruzzi. Domnii de la Junimea, care vorbeau franțuzește și nemțește între ei, aveau cultură și gusturi delicate, consimțeau să primească această baie de umor popular, ca într-o societate de bărbați care, chiar cînd sînt foarte bine crescuți, acceptă să descindă pentru o clipă de la nivelul convenienței. Înțelegem bine ce se petrecea, în aceste cazuri, la Junimea, cînd citim în *Amintirile* lui Iacob Negruzzi această însemnare semnificativă: „Și cînd aducea în Junimea, scrie Negruzzi, cîte o poveste sau o snoavă și mai tîrziu cîte un capitol din *Amintirile* sale, cu cîtă plăcere și haz ascultam sănătoasele produceri ale acestui talent primitiv și necioplit“. Sănătoase? Da. Dar primitiv, necioplit? Să vedem.

S-a întîmplat ceva ciudat, în momentul cînd, după stăruințele lui Eminescu, Creangă a început să aștearnă pe hîrtie basmele și povestirile sale. A apărut un scriitor foarte scrupulos, supraveghind toate detaliile expunerii sale. După ce operele lui apar în *Convorbiri literare*, nu le consideră deloc ca niște producții încheiate, de care s-ar putea dezinteresa, ci le recitește și le amendează, purtat de aceeași dorință de perfecțiune, care nu putea fi nicidecum a unui talent primitiv și necioplit. Își individualizează imaginile și transcrie cu mare adevăr vorbirea personajelor în dialoguri. Țara veche trăiește aieva în atîtea din povestirile lui, și atitudinea lui față de trecut, în *Amintiri din copilărie*, arată acea dezinteresare a memoriei, acea pornire de a recuceri trecutul, care nu este a omului primitiv. Nu, nu, n-a fost nici primitiv, nici necioplit. A fost un mare artist.

¹ „Junimea” — societate literară, inițiată de Titu Maiorescu și alții la Iași, în 1863. Și-a desfășurat activitatea prin ședințe literare săptămînale, prelegeri publice ca mijloace

de formare a unui orizont larg științific și de educare estetică și prin revista „Convorbiri literare”, mai întâi la Iași, apoi, din 1885, pînă la încetarea activității în 1916, la București.

Z. Dumitrescu-Buşulenga

Producția literară a lui Creangă însumează povești, povestiri, anecdote și marea operă memoralistică *Amintiri din copilărie*. Toate pornesc dintr-o concepție unitară de viață, dintr-o tablă de valori etice comună. În același timp, opera lui va sta ca un model de dificultate în interpretare și analiză, fiind un amestec intim de experiență și filozofie populară milenară, și de reflectare fidelă a unui moment istoric dat, întruchipat în caractere omenești, în obiceiuri, în instituții. Lucrul acesta este cu atît mai izbitor în basme și povestiri, unde de obicei reflectarea realistă nu este chiar atît de bogată. De aceea Ibrăileanu¹ spunea că Ion Creangă și-a zugrăvit vremea lui în povești pe care le considera „adevărate nuvele din viața de la țară”.

Povestirile lui narează întâmplări mai mult sau mai puțin verosimile, în care nu desfășurarea acțiunii este partea cea mai importantă, ci zugrăvirea relațiilor dintre oameni, a acțiunilor și a reacțiilor lor sufletești, reproducerea vorbirii lor. Sînt fapte și întâmplări din viața satului introduse în tiparul povestirii sau basmului. Lupul, cumătrul cel rău, ucide din lăcomie doi iezi ai caprei care, la rîndul ei, se va răzbuna cumplit; cocoșul fuge de la casa moșneagului și întreprinde cîteva acțiuni care-l vor sărăci pe boierul hrăpăreț. Și fata moșneagului e gonită de la casa tatălui ei de către mama vitregă și va realiza pe drum cîteva binefaceri ale căror roade le va culege la întoarcere. Harap Alb pornește, trimis de tatăl său, la împărăția unchiului și pe drum săvîrșește greșeala neascultării față de acesta, luîndu-și drept slugă un spîn; de aceea va ispăși din greu, dar va fi ajutat de forțe mari pentru bunătatea sa.

Lecția morală se face așadar cum a transmis-o înțeleapta tradiție a povestitorului popular în schema de totdeauna a basmului, dar atenția scriitorului cade asupra omului și manifestărilor lui. Omul stă în centrul operei lui Creangă, alcătuiind măsura tuturor lucrurilor, cu inteligența lui, cu munca lui, cu virtuțile lui. Omul înțelept și activ constituie idealul uman al scriitorului la care se raportează toate figurile, toate caracterele operei și care întrupează un fel de erou pozitiv. În povești și basme, personajele bune evoluează către acest prototip, către acest ideal, iar cele rele îl contrazic și de aceea, își primesc pedeapsa binemeritată.

Reducerea dimensiunilor mitice ale basmului, introducerea lui în istoricitate, prin zugrăvirea exactă a oamenilor și locurilor, face realismul poveștilor și basmelor lui Creangă.

¹ Garabet Ibrăileanu (1871—1936) — critic și istoric literar român

G. Călinescu

În jurul datei nașterii lui Creangă sînt mari îndoieli și se produc mereu acte de naștere oficiale și contrazicătoare. Data de 1 martie 1837, aleasă de povestitorul însuși, trebuie însă păstrată.

În chip curent se admiră la Creangă „limba“ lui, cu subînțelesul că tot farmecul stă în lexicul dialectal care ar fi artistic. Cu toate astea * sînt culegeri de folclor care reprezintă adevărate muzee glosologice¹ față de relativa sobrietate a vorbirii lui Creangă și totuși valoarea lor e nulă. Limba, privită ca un adaos de frumusețe, n-a făcut niciodată o operă cu adevărat mare și nici în cazul de față nu explică nimic. Creangă nu e un „artist“. A studia limba „lui“ ca o pricină esențială a emoției artistice este o eroare. Dar o limbă a eroilor lui Creangă există. O operă dramatică trăiește prin conflict, prin structura sufletească a eroilor, însă limba este și ea un element al acestei structuri, e conduita verbală a eroului.

A admira limba povestitorului în sine înseamnă a afirma că ea trebuie să placă oricui în temeiul unui frumos acustic. Dar nu e deloc dovedit că limba lui Creangă e „frumoasă“. Nimic nu sună muzical în „— *Gata, jupîne Strul; numai s-adăp iepușoarele iestea*“. Nici „iepușoare“ nici „iestea“ n-au vreo acustică agreabilă. Însă creează o atmosferă. Nicăiri² limba nu e a artistului, ci a eroilor lui, chiar cînd Creangă însuși vorbește. Atunci el vorbește nu ca autor, ci ca povestitor, ca un om care stă pe o laviță și istorisește altora, fiind el însuși erou subiectiv în narațiunea obiectivă.

¹ muzeu glosologic — музей словесных ухищрений (фигур, красот)

² nacăiri — o variantă a adverbului nicăieri care se folosește de obicei în propoziții negative

EXERCITII

1. Citiți și traduceți textele citate ale lui I. Creangă. Bazîndu-vă pe comentariile lexical, stilistic și gramatical, analizați textele din punct de vedere al procedeelelor lexicale și gramaticale care contribuie la crearea unui stil de narațiune caracteristic pentru I. Creangă.
2. Citiți, traduceți în limba rusă și comentați în limba română fragmentele citate din aprecieri critice ale operei și ale limbii lui I. Creangă.
3. Citiți un număr anumit de pagini din critica literară sovietică și românească despre I. Creangă, precum și ceva în plus din operele sale și faceți în limba română (oral sau în scris) o expunere despre personalitatea și opera lui, despre bogăția resurselor limbii populare care stă la baza expresivității limbii scriitorului. Pregătind expunerea, folosiți de asemenea informațiile din schița introductivă a lecției și din aprecierile critice citate.
4. Găsiți în bibliotecă o traducere în limba rusă a operei lui I. Creangă „Amintiri din copilărie“ (sau a unei alte opere a scriitorului) și comparați-o cu originalul în scopul de a aprecia caracterul adecvat (sau neadecvat) al mijloacelor de exprimare folosite de autor și de traducător. Acolo unde se poate, propuneți alte variante ale traducerii și discutați-le cu profesorul și cu colegii dv.

LECȚIA 4

ION LUCA CARAGIALE (1852—1912)

I. L. CARAGIALE, prozator și dramaturg, a ieșit dintr-o familie cu o mare tradiție teatrală: tatăl lui înainte de a fi avocat și magistrat, fusese actor; doi unchi, Costache Caragiale și Iorgu Caragiale au fost și ei actori, conducători de trupe teatrale. Piesele scrise de I. L. Caragiale *O noapte furtunoasă* (1879), *Conu Leonida față cu reacțiunea* (1879), *O scrisoare pierdută* (1884), *D-ale carnavalului* (1885) au fost jucate toate pe scena Teatrului Național din București, al cărui director Caragiale fusese un timp oarecare și care acum îi poartă numele.

Alt gen literar caracteristic operei lui I. L. Caragiale este proza constituită din scurte povestiri pe care el însuși le-a numit *Momente și schițe*, precum și din nuvele. Operele de proză scurtă sînt satirice și au un vădit spirit critic. Satirice sînt și piesele scriitorului, care au stîrnit reacții ostile din partea celor satirizați. El devine obiectul unui imens scandal de presă și în 1905 este nevoit să se expatrieze la Berlin, unde a și murit peste cîțiva ani.

I. L. Caragiale a intrat în istoria literaturii ca un mare reprezentant al realismului critic, ca un scriitor talentat cu spirit satiric, cu o adîncă pătrundere a aspectelor caricaturale din existența oamenilor și din relațiile epocii.

Opera lui I. L. Caragiale s-a tradus în mai multe limbi. Piesele lui s-au pus în scenă de către teatrele de seamă din mai multe țări ale lumii.

O SCRISOARE PIERDUTĂ

Actul I, scena I (fragment)

Tipătésescu: Îcepuseși să-mi spui istoria de aseară. (*Șade.*)

Pristandá: Cum vă spuneam, coane¹ Fănică (*se apropie*), aseară, ațipisem nițel * după masă, precum e misia noastră... că acum * dumneavoastră știți că bietul polițai n-are și el ceas de mîncare, de băutură, de culcare, de sculare, ca tot creștinul...

T.: Firește...

P.: Și la mine, coane Fănică, să trăiți! greu de tot... Ce să zici? Famelie **² mare, renumerație ** mică, după buget, coane Fănică. Încă d-aia * nevastă-mea zice: „Mai roagă-te și tu de domnul prefectul³ să-ți mai mărească leafa, că te prăpădești de tot!..“ Nouă copii, coane Fănică, să trăiți! nu mai puțin... Statul n-are idee de ce face omul acasă, ne cere numai datoria; dar de! nouă copii și optzeci de lei pe lună: famelie mare, renumerație mică, după buget.

T.: (*zîmbind*): Nu-i vorbă, după buget e mică, așa e... decît tu nu ești băiat prost; o mai cîrpești, de ici, de colo; dacă nu curge, pică... Las' că știm noi!

P.: Știți! Cum să nu știți, coane Fănică, să trăiți! tocma' * dumneavoastră să nu știți!

- T.: Și nu-mi pare rău, dacă știi să faci lucrurile cuminte: mie-mi place să mă servească funcționarul cu tragere de inimă... Când e om de credință...
- P.: De credință, coane Fănică, să trăiți!
- T.: Nu mă uit dacă se folosește și el cu o para, două... mai ales un om cu o familie grea.
- P.: Nouă suflete, coane Fănică, nouă, și renumerație...
- T.: După buget!...
- P.: Mică, sărut mâna, coane Fănică.
- T.: Spune odată istoria de-aseară, că mă grăbesc...
- P.: Bine ziceți, coane Fănică. Aseară pe la zece și jumătate mă duc acasă, îmbuc ceva și mă dau așa pe-o parte să ațipesc numai un minutel *, că eram prăpădit de ostenit de la foc ⁴. Nevasta zice, pardon: „Dezbracă-te, Ghiță, și te culcă“. Eu, nu; eu, la datorie, coane Fănică, zi și noapte la datorie. Așa, mă scol cam pe la douăspce ** fără un sfert, și, pardon, mă dezbrac de mondir *, scoț * chipiul, mă-mbrac țivilește ** și plec... la datorie, coane Fănică. O iau prin dosul primăriei și apuc pe maidan ca să ies la bariera „Unirii“. Când dau să trec maidanul, văz * lumina la ferestrele de din dos ale lui d ⁵. Nae Cațavencu, și ferestrele vraisește. Ulucile înalte... dacă te sui pe uluci, poți intra pe fereastră în casă. Eu, cu gândul la datorie, ce-mi dă în gând ideea! zic: ia să mai ciupim noi ceva de la onorabilul ⁶, că nu strică... și binișor, ca o pisică, mă sui pe uluci și mă pui * s-ascult: auzeam și vedeam cum v-auz * și m-auziți, coane Fănică, știți ca la teatru.
- T. (*interesându-se*): Ei, ce?
- P.: Jucaseră stos.
- T.: Cine era?
- P.: Cine să fie? dăscălimea: Ionescu, Popescu, popa Pripici...
- T.: Și popa?
- P.: Da, popa și d. Tăchiță, și Petcuș, și Zapisescu, toată gasca'n păr. Jocul era pe isprăvite... și fumărie de tutun... ieșea pe fereastră ca de la vapor. Mai juca popa și cu Petcuș, Āilalți * ședeau de vorbă.
- T.: Și Cațavencu mă-njura?
- P.: Grozav, coane Fănică, pe guvern și pe dv... și-și număra voturile.
- T.: Las' că le dau eu voturi.
- P.: Da' să vedeți ce s-a-ntîmplat... coane Fănică. Din vorbă-n vorbă, Cațavencu zice: „Mă prinz * cu d-voastră că o să voteze cu noi cine cu gândul nu gîndiți, unul pe care contează bampirul ** — și acolo, pardon, tot bampir vă zicea — pe care contează bampirul ca pe Dumnezeu... și cînd l-om avea pe ăla *, i-avem pe toți... Ia ascultați scrisoarea asta“... și scoate o scrisorică din portofel... „Ia ascultați!“ Diavolul de popă, n-are de lucru? se scoală de la joc și zice: Să mă-ngropi, sufletul meu, Năică, nu citi... stăi *, s-o ascult și eu... să-mi aprinz * numai țigara...“ Și, coane Fănică, se scoală de la joc, aprinde chibritul, trage din țigară și vine să arunce chibritul aprins pe fereastră drept în ochii mei. Mă trag înapoi, alunec de pe uluci și caz * pe maidan, peste un dobitoc, care pesemne trecea ori ședeă lîngă

uluci. Dobitocul începe să strige, toți din casă sar năvală la fereastră; eu, cum căzusem, mă ridic degrabă, o iau pituliș pe lângă uluci și intru în curtea Primăriei.

T. (*interesându-se de povestire*): Ei?

P.: M-am mai întors eu, dar închiseseră ferestrele și lăsaseră perdelele.

T.: Cine să fie? Ce scrisoare? Nu pricep...

¹ coane — vocativ, forma prescurtată de la cucoane (cucon, -i m, inv.). lit. domnule

² cuvintele din limbajul lui Pristanda semnate cu două asteriscuri la prima lor întrebuințare în text, reprezintă variante inculte ale formelor literare, care se dau în comentariul lexical și stilistic (1) al lecției, p. 184

³ domnul prefectul (pop.) — lit. domnul prefect

⁴ foc — зд. фейерверк

⁵ v. lista prescurtărilor din comentariul lexical și stilistic (3) al lecției, p. 184

⁶ v. comentariul gramatical (1) al lecției, p. 185

● URGENT...

Școala da fete No. 1 din urbea Z... No. 654—15 noiembrie D-sale¹ d-lui primar al urbei Z... urgentă

Domnule primar,

Referindu-ne la adresa noastră din luna trecută octombrie * cu No. 597 asupra necesității de lemne pe care o simte școala, vă rugăm ca de urgență să binevoiți a ne trimite² cantitatea prevăzută, căci vremea se strică și amenință să nu mai putem urma cursurile fără combustibil.

Primiți, vă rog, domnule primar, etc.

Directoare,

Aglae Poppesco

Școala de fete No. 1 din urbea Z... No. 683—1 decembrie *
D-sale d-lui primar al urbei Z... urgentă

Domnule primar,

Referindu-ne la adresa noastră din luna trecută noiembrie * 15 cu No. 654, avem onoare a vă repeta cu insistență rugăciunea³ ce v-am făcut în privința lemnelor de încălzit necesare școalei * de fete No. 1 din această urbe, care se află în lipsă de căldură suficientă pentru studii pe timpul de iarnă, mai ales așa de aspră cum este cea actuală, încât elevele sunt * incapabile a mai scrie cu mâinile înghețate, și chiar profesoarele sufăr⁴ neputându-se dezbrăca în clasă, fiindu-le temperatura așa de exagerată, încât, cum se poate ușor constata, este de nesuferit, amenințând cu maladii * atît pe profesoare cît și pe eleve.

Vă rugăm dar să luați măsuri urgente pentru întîmpinarea acestei situațiuni * anormale, contrariu va trebui să reclamăm onor. minister nemaiputînd lua nici o răspundere.

Primiți, vă rog, domnule primar, etc.

Directoare,
Aglae Poppesco

Revizorul școlar al distr. X... No. 4599—15 decembre	urgentă
Ministerul Instr. Publice și Cultelor. 10.001—15 ianuarie	urgentă
Revizorul școlar al distr. X... 1 februarie...	urgentă
Ministerul Instr. Publice și Cultelor... 15 februarie...	urgentă
Camera Deputaților. Sesiunea prelungită. Ședința de la 1 martie...	
Primăria urbei Z... No. 3.712—15 martie	
D-sale doamnei directoare a școlii de fete No. 1 din urbea Z...	urgentă

Doamnă!

Mîne * veți primi la școala ce cu onoare o dirijați 5 (cinci) care de lemne cer curat, prima calitate, și vă rugăm să binevoiți a ne răspunde urgent de primirea combustibilului.

Primiți, d-nă directoare, etc.

p. Primar,
Niță Necșulescu
ajutor

Secretar,
Athanasiu Eleutherescu

¹ v. lista prescurtărilor din comentariul lexical și stilistic (3) al lecției, p. 184

² v. comentariul gramatical (3) al lecției precedente, p. 175

³ **rugăciune**, -i *f* — rugămintă insistentă (настоячивая просьба); pentru limba literară contemporană această accepție a substantivului **rugăciune** pare învechită, cuvîntul se folosește de obicei pentru a desemna o cerere (mulțumire sau laudă) adresată de credincioși divinității (молитва)

⁴ **sufăr** (*pers. a 3-a pl, inv.*) — *lit. suferă*

● VIZITĂ...

(*fragmente*)

M-am dus la Sf.¹ Ion să fac o vizită doamnei Maria Popescu, o veche prietină *, ca s-o felicit pentru onomastica unicului său fiu, Ionel Popescu, un copilaș foarte drăguț de vreo opt anișori. N-am voit să merg cu mîna goală² și i-am dus băiețelului o minge foarte mare de cauciuc și foarte elastică. Atențiunea * mea a făcut mare plăcere amicei mele și mai ales copilului, pe care l-am găsit îmbrăcat ca maior de roșiori în uniformă de mare ținută. După formalitățile de rigoare, am început să convorbim despre vreme, despre sorții agriculturii — d. Popescu tatăl este mare agricultor — despre criză șcl. Am observat doamnei Popescu că în anul acesta nu se prea vede la plimbare, la teatru, la petreceri... Doamna mi-a răspuns că de la o vreme i se urăște chiar unei femei cu petrecerile, mai ales cînd are copii.

— Să-ți spun drept, cît era Ionel mititel, mai mergea; acu *, de cînd s-a făcut băiat mare, trebuie să mă ocup eu de el; trebuie să-i fac educația.

Pe cînd doamna Popescu-mi³ expune părerile ei sănătoase în privința

educației copiilor, auzim dintr-o odaie de alături o voce răgușită de femeie bătrână:

— Uite, coniță, Ionel nu s-astîmpără!

— Ionel, strigă madam Popescu; Ionel! vin' la mama ⁴!

— Sări *, coniță! varsă spirtul! s-aprinde!

— Ionel! strigă iar mama, și se scoală repede să meargă după el. Dar pe cînd vrea să iasă pe ușe *, apare micul maior de roșiori cu sabia scoasă și-i oprește trecerea, luînd o poză foarte marțială. Mama ia pe maiorul ⁵ în brațe și-l sărută...

— Nu vă supără fumul de tutun? întreb eu pe madam Popescu.

— Vai de mine! la noi se fumează... Bărbatu-meu fumează... și... dumnealui... mi se pare că-i cam place.

Și zicînd „dumnealui“, mama mi-arată ³ rîzînd pe domnul maior.

— A! asta nu e bine, domnule maior, zic eu; tutunul este o otravă...

— Da' tu de ce tragi? mă-nterupe maiorul lucrînd cu lingura în cheseaua de dulceață...

— Ajunge, Ionel! destulă dulceață, mamă ⁶! iar te-apucă stomacul...

Maiorul ascultă, după ce mai ia încă vreo trei-patru lingurițe; apoi iese cu cheseaua în vestibul.

— Unde te duci? întreabă mama.

— Viu * acu! răspunde Ionel.

După un moment se-ntoarce cu cheseaua goală; o pune pe o masă, se apropie de mine, îmi ia de pe mescioară tabacherea * cu țigarete regale, scoate una, o pune în gură. Mama, rîzînd, îmi face cu ochiul.

Maiorul și-a fumat țigaretă pînă la carton. Apoi se repede la mingea pe care i-am adus-o eu și-ncepe s-o trîntească.

Deodată văz * pe maiorul, alb ca varul, cu ochii pierduți și cu drăgălașa lui figură strîmbată. Mama se repede spre el, dar pînă să facă un pas, maiorul cade lat.

— Vai de mine! țipă mama. E rău copilului!... Ajutor! moare copilul!

Ridic pe maiorul, îi deschii repede mondirul * la gît și la piept.

— Nu-i nimica *! zic eu. Apă rece!

Îl stropesc bine, pe cînd mama pierdută își smulge părul.— Vezi, domnule maior? îl întreb eu după ce-și mai vine în fire; vezi? Nu ți-am spus eu că tutunul nu e lucru bun? Aldată * să nu mai fumezi!

Am lăsat pe madam Popescu liniștită cu scumpul ei maior afară din orice stare alarmantă, și am ieșit. Mi-am pus șoșonii și paltonul și am plecat. Cînd am ajuns acasă, am înțeles de ce maiorul ieșise un moment cu cheseaua în vestibul — ca să-mi toarne dulceață în șoșoni.

¹ v. lista prescurtărilor din p. 184

² v. comentariul lexical și stilistic (2) al lecției, p. 184

³ v. comentariul gramatical (2) al lecției, p. 185

⁴ vin' (imperativ, *vorb.*) — *lit.* vino (a veni)

⁵ v. comentariul gramatical (1) al lecției, p. 185

⁶ mamă — ласковое обращение к ребенку (ср.: tată, s. 103—104)

Zilele astea *, am citit într-o mare revistă literară (de rangul întâi — ca dorință măcar), un articol atât de binevoitor pentru modestele mele încercări literare, încît nu știam ce să mai fac de bucurie, deși eram convins că bunăvoința criticului meu e din cale afară exagerată, mai ales că pune numele meu alături cu al altor scriitori români, fără-ndoială superiori ca factură și concepție. Totuși nu știu cum să-i mulțumesc binevoitorului meu critic; căci îmi zic: O, Doamne! de cîte ori n-am fost înjurat și calomniat cum nu meritam, și de ce? numai de răutate! pentru ce dar să nu mă bucur cînd îmi vine ca o compensare, din bunătate, o laudă mai presus de meritele mele?

Dar iată, zic, cum soarta află plăcere adeseori să ne toarne cîteva picături de amărăciune * în cel mai dulce pahar! Să nu mai vorbim de ortografie și de interpuncțiune *; dar într-un articol, de critică literară, despre un cetățean care trăiește încă și care mereu e osîndit a-și scrie numele întreg cu litere străbune, prin tipar, de două ori pe săptămîină (adică nensemnatul * meu nume), să vezi numele acesta, pe aceeași pagină, în vreo zece rînduri, scris în trei deosebite feluri, e cam prea-prea: *Carageali, Caragiali, Caragiale...*

Și să se mai mire un biet publicist nensemnat ca mine, în secolul XX, că numele prodigiosului Shakespeare, din secolul XVI, ne-a rămas scris în atîtea feluri!

COMENTARIU LEXICAL ȘI STILISTIC

1) Din procedeele stilistice folosite de I. L. Caragiale se poate numi caracterizarea personajelor prin felul lor de a vorbi. În fragmentul citat din piesa *O scrisoare pierdută*, atrage atenția în această privință limbajul lui Pristanda presărat de cuvinte și de forme gramaticale populare și chiar de cele *i n c u l t e*. Printre acestea se găsesc:

Cuvîntul din text	Forma lui literară
bampir	vampir
douăspce	douăsprezece
famelie	familie
renumerajie	remunerație
țivilește	în civil

(În cuvîntul *renumerajie* se observă o metateză)

2) Numeroase *locuțiuni* și *expresii*, ca de exemplu: *cu mîna goală c пустыми руками*, e cam *prea-prea это уж слишком* și altele contribuie la plasticitatea limbii scriitorului însuși, întăresc caracterul ei vorbit și afectiv.

3) Lista *prescurtărilor* din textele citate: **d.**— domnul; **d-lui** — domnului; **d-nă** — doamnă; **d-sale** — domniei sale, dumisale; **distr.**— districtului; **Instr.**— Instrucțiunii; **No.**— numărul; **onor.**— onorabilul; **p.**— pentru; **Sf.**— Sfîntul; **șcl.**— și celelalte.

1) Întrebuințarea după prepoziție cu articolul hotărît a unui substantiv nedeterminat prin alte cuvinte: **de la onorabilul**, văz **pe maiorul** corespunde normei literare de azi: se articulează, după orice prepoziție, numele de ființe considerate *u n i c e* și asimilate cu cele proprii (**crai, împărat, rege, domn, domnitor** etc.). Denumirile respective din texte sînt asimilate cu ființe unice pentru fiecare situație: onorabilul = Cațavencu; maiorul = fiul doamnei Popescu, Ionel.

2) Folosirea pronumelui personal **-mi (mi-)** în îmbinare atît cu substantivul cît și cu verbul în prezent (doamna **Popescu-mi** expune; mama **mi-arată**) din punct de vedere al normei literare contemporane este *î n v e c h i t ă*.

FRAGMENTE DIN APRECIERI CRITICE ALE OPEREI LUI ION LUCA CARAGIALE

I. Roman

În seara zilei de 13 noiembrie a anului 1884 Teatrul Național din București a reprezentat pentru prima dată comedia *O scrisoare pierdută*, în interpretarea unei echipe de actori foarte talentați, cei mai mulți tineri, care, aproape fără excepție, au dat deplină satisfacție spectatorilor și autorului.

Succesul sau insuccesul printre contemporani al unei creații literare, a cărei valoare avea să fie definitiv atestată de trecerea timpului, califică receptivitatea cititorilor sau a spectatorilor din momentul dat, gustul lor, dar și coincidența, respectiv contradicția dintre viziunea lor și aceea a autorului asupra realităților captate în operă. Sub acest aspect, primirea *Scrisorii pierdute* este deosebit de elocventă. Presa vremii consemnează afluența publicului la spectacole, seria prelungită a acestora, ovațiile repetate, chemarea autorului la rampă. După premieră, Delavrancea scria: „Sala gema de lume. Aplauzele răpăiau“. Chiar și cronicile defavorabile au menționat marele succes de public: „Sala era plină de la galerie la parter... Oamenii erau în picioare și aplecați unii peste alții, pînă la înăbușeală. Mare entuziasm: după fiecare act, ovație pentru autor, chemat de public pe scenă“. Concluzia ce se desprinde de aici este că publicul a apreciat corespunzător reușita artistică a dramaturgului, da totodată și-a dat fără echivoc adeziunea la conținutul și orientarea satirică a comediei. Nu același lucru se poate spune despre cronicari dramatici care au comentat primele spectacole. O parte dintre aceștia ridică obiecții importante, argumentate diferit, dar, în fond, de pe o poziție comună. Ceea ce-i irită este, declarat sau nu, sarcasmul cu care dramaturgul gravează imaginea vieții politice a României de atunci. Acuzația de imoralitate, rostită vehement și după premiera *Noptii furtunoase*, completată acum cu aceea de negativism față de instituțiile politice ale regimului în ființă, va urmări de aci * înainte timp de decenii capodopera lui Caragiale și în genere, creația sa literară. Au fost desigur și critici care au sesizat marea valoare a noii comedii. Cel mai de seamă dintre ei e Titu Maiorescu¹.

În anii imediat următori, C. Dobrogeanu-Gherea² a dedicat și el câteva studii operei lui Caragiale, în care vedea „un mare talent și un talent satiric“. Iată deci cum criticii contemporani cei mai autorizați, deși pe platforme ideologice opuse, s-au întâlnit cu publicul spectator în prețuirea comediei.

Subiectul *Scrisorii pierdute* se remarcă prin acea simplitate care este semnul lucrului desăvârșit și nu lasă să se întrevadă nimic din efortul de concentrare. Așadar, ne aflăm în capitala unui județ de munte, în preajma alegerilor. Șeful grupării opoziționiste, avocatul Nae Cațavencu, director-proprietar al ziarului Răcnetul Carpaților, are norocul și dibăcia de a intra în posesia unei scrisori compromițătoare pentru prefect și pentru soția fruntașului organizației locale a partidului aflat la putere. Șantajați, cei doi amanți se văd constrânși să convină a sprijini candidatura adversarului politic. Până la urmă, șantajistul e dezarmat și silit să toasteze pentru candidatul guvernamental ales. Candidatul este un oarecare Agamiță Dandanache, care și-a obținut investitura³ de candidat printr-un șantaj identic celui încercat de Cațavencu. Tot ceea ce se petrece și se spune în comedie se subordonează intenției satirice, fără silnicia și uscăciunea demonstrației cu tot dinadinsul a unei teze, ci cu naturalețea cu care un snop de raze converg spre focarul unei lentile.

¹ Titu Maiorescu (1840—1917) — critic, teoretician literar, om politic; profesor universitar la Iași și la București; de mai multe ori ministru în cabinete conservatoare și prim-ministru; mentor spiritual al Junimii (v. p. 176); autor a numeroase cercetări de limbă, de literatură, de folclor

² Constantin Dobrogeanu-Gherea (1855—1920) — sociolog și critic literar, teoretician al mișcării socialiste; îndrumător spiritual al revistei „Contemporanul“ și al altor publicații social-culturale, legate de mișcarea muncitorească; a dus o polemică de răsunet cu T. Maiorescu; autor al mai multor studii, și în special, al celor consacrate scriitorilor de seamă contemporani (Eminescu, Coșbuc, Caragiale, Vlahuță)

³ Investitură, -i f. ist.— act solemn prin care o persoană intră în posesia unui rang (инвеститура, право на выдвижение [кандидатом])

P. Marcea

Vorbind despre *Momentele și schițele* lui Caragiale, trebuie să subliniem, de la început, că izvorul comicului la el, ca și în cazul marilor autori satirici universali (Gogol, Twain, Thackeray) este discrepanța dintre aparență și esență, dintre ceea ce apar și ceea ce sînt în realitate oamenii zugrăviți. În schița *Vizită*, de exemplu, madam Popescu, mama tânărului Ionel Popescu, perorează despre educația micuțului, pe care o consideră dintre cele mai alese. Autorul își construiește schița în așa fel, încît faptele care se petrec imediat răstoarnă total pretențiile pedagogice ale lui madam Popescu și toată vorbăria ei despre „educația băiatului“ devine ridicolă.

Dar aspectul cel mai nociv al contradicției dintre aparență și realitate este demagogia liberală pe care marele scriitor a condamnat-o cu indignare profundă. Alături de *O noapte furtunoasă*, *O scrisoare pierdută* sau *Conu Leonida față cu reacțiunea*, scriitorul ne-a lăsat numeroase schițe pe această temă. De la nea Niță din *Jertfe patriotice*, negustorul care, în

ajunul lui 11 februarie¹, cere „fitanție“ pentru interesele patriei pentru ca să aibă „temei la catastif“, pînă la Coriolan Drăgănescu din *Tempora*, Caragiale pare să illustreze artistic un fel de istoric al demagogiei liberale.

Mijloacele artistice prin care Caragiale își caracterizează personajele din piese sînt folosite de scriitor și în proză, evident într-o măsură mai redusă, posibilă aici. Marea artă a lui Caragiale stă în dialog, în replică.

¹ 11 februarie 1866 — data abdicării lui Alexandru Ioan Cuza, primul domnitor al Principatelor Unite (1859—1862) și al României (1862—1866), inițiator al unor reforme progresiste, sub presiunea unei coaliții a reprezentanților boierimii conservatoare și a exponenților aripii de dreaptă a burgheziei

I. Jordan

Caragiale, la fel cu marii scriitori de pretutindeni, se dovedește a fi un observator neîntrecut al vorbirii contemporanilor săi, indiferent de categorie socială. Aș îndrăzni să spun, numai pentru a accentua asupra acestei calități într-adevăr excepționale, că eroii lui sînt mai autentici prin limbaj decît prin acțiunile lor. După ce am citit o schiță sau am asistat la reprezentarea unei comedii a lui Caragiale, avem impresia că mai degrabă îi auzim vorbind decît îi vedem acționînd pe Lache, pe coana Luxița sau pe Pristanda. Așa se explică, între altele, faptul că numeroase cuvinte și expresii ale personajelor lui comice au devenit un bun lingvistic oarecum comun, folosit, de către cunoscători, în împrejurări similare cu cele din schița sau comedia respectivă.

Caragiale este un observator tot așa de atent și de subtil al vorbirii oamenilor ca și al acțiunilor lor. Ambele aspecte se completează, reciproc, întrucît au un izvor comun: gîndirea, cu toate manifestările ei multiple și variate. Cu ajutorul lor putem cunoaște și, deci, caracteriza pe oameni, psihologia lor, produs al condițiilor de viață social-economică dintr-o epocă dată. Între vorbă și faptă există o legătură indisolubilă, chiar atunci cînd ne închipuim că le putem separa sau ne dăm osteneala, indiferent din ce motive, să le separăm în noi înșine, să ne ascundem faptele prin vorbe și vorbele prin fapte. Și dacă în viața de toate zilele n-avem clară intuiția acestei legături, în schimb la teatru, unde ne găsim în situația de „observatori“ și semănăm astfel, într-o anumită măsură, cu creatorii de opere literare, ne dăm bine seama de acordul desăvîrșit dintre vorbire și acțiune și ne manifestăm nemulțumirea, ori de cîte ori actorul nu izbutește să realizeze acest acord.

A surprins de la început și surprinde mereu spiritul de observație al scriitorului cînd e vorba de prezentarea oamenilor, în toate detaliile comportării lor. S-a insistat, pe bună dreptate, asupra calităților lui de dramaturg, de autor care-și „vede“ eroii în mișcare și-i înfățișează astfel, indiferent dacă scrie piese de teatru, schițe sau povestiri. Și aici amintirile celor ce l-au cunoscut vin să completeze și să precizeze impresiile pe care ni le lasă opera lui. Caragiale juca teatru, în sensul cel mai bun al cuvîntului, cînd vorbea despre cineva sau istorisea o întîmplare: imita (și imita perfect) gesturile, mișcările și mimica în cauză, care „trăia“

astfel prin povestitor-actor, cum trăiește un personaj de dramă prin jocul unui bun interpret.

Pe mine mă surprinde mai mult spiritul de observație lingvistic al lui Caragiale. Mă las, probabil, influențat, cel puțin într-o anumită măsură, de deprinderile mele profesionale¹. Cred însă că intervin, înainte de toate, aprecieri strict obiective. I. L. Caragiale s-a dovedit nu numai un admirabil observator al realității lingvistice, ci un adevărat creator de limbă. El a reușit să creeze o serie de cuvinte și expresii, care se conformează perfect sistemului lingvistic românesc. Iată de exemplu câteva dintre etimologii populare existente în opera satirică a lui Caragiale: *renunerație mică după buget* (pentru *remunerație*, apropiat de *a număra*); *scrofulos la datorie* (în loc de *scrupulos*: aici cuvântul nou s-a confundat pur și simplu cu unul ceva mai vechi, foarte asemănător ca sunete și avînd o largă circulație în vremea aceea); *bulametru* (< barometru) etc. Caragiale scoate efecte comice neobișnuit de puternice și cu ajutorul contrastului dintre limba literară și vorbirea curentă a personajelor sale: cu cît aceasta se abate mai mult de la normele limbii corecte, cu atît cei care o folosesc sînt mai ridicoli.

¹ **Iorgu Iordan** (1888—1986) — lingvist și filolog român, academician, autor a numeroase lucrări în domeniul lingvisticii romanice și al limbii române contemporane („Lingvistica romanică. Evoluție. Curente. Metode“, tradusă și în limba rusă: *Иоргу Йордан. Романское языкознание. Историческое развитие, течения, методы.*— М.: 1971; „Limba română actuală. O gramatică a «greșelilor»“, „Limba română contemporană“, „Stilistica limbii române“ etc.); om de știință emerit; Erou al Muncii Socialiste; Laureat al Premiului de Stat

EXERCITII

1. Citiți, traduceți în limba rusă textele citate (fragmente din operele lui I. L. Caragiale) și analizați-le din punct de vedere al procedeelelor stilistice folosite de autor.
2. Găsiți în texte cazurile eliziunii vocalelor inițiale și finale; sistematizați observațiile dv.
3. Găsiți în texte formele iotacizate ale verbelor; numiți echivalentele lor din limba literară contemporană; sistematizați observațiile dv.
4. Încercați să găsiți în bibliotecă textele citate aici cu prescurtări și citiți-le în întregime. Povestiți în limba română contemporană conținutul lor și comentați ideea principală a fiecăruia dintre ele.
5. Citiți, traduceți în limba rusă și comentați în limba română fragmentele citate din aprecieri critice ale operei și ale limbii lui I. L. Caragiale. Confrunțați observațiile criticilor literari și ale lingviștilor cu impresiile dv. pe care vi le-a lăsat lectura textelor.
6. Citiți în plus un număr anumit de pagini din critica literară sovietică și românească despre viața și opera lui I. L. Caragiale, precum și ceva în plus din operele sale (piesa „O scrisoare pierdută“ în întregime, nuvele, schițe) și faceți în limba română (oral sau în scris) o expunere privind personalitatea autorului, biografia și opera lui.

Pregătind expunerea, folosiți de asemenea informațiile din schița introductivă a lecției și din aprecierile critice citate.

LECȚIA 5

PAGINI DIN LITERATURA ROMÂNĂ A SECOLULUI AL XX-LEA

În secolul nostru literatura română cunoaște o mare înflorire. În primele decenii au apărut multe opere fundamentale realiste, ca de exemplu romanele *Ion*, *Pădurea spînzuraților*, *Răscoala* de Liviu Rebreanu, *Întunecare* de Cezar Petrescu, *Ultima noapte de dragoste, întâia noapte de război* de Camil Petrescu, precum și alte romane, povestiri, poezii.

Fondul clasic al literaturii s-a completat în secolul acesta cu operele de seamă ale lui Mihail Sadoveanu și Tudor Arghezi, George Topîrceanu și Gala Galaction, Geo Bogza și Mihail Sebastian, Lucian Blaga și George Călinescu și ale mai multor alți scriitori, poeți, dramaturgi.

În zilele noastre literatura română este în plina ei dezvoltare.

● ÎNȚII MAI (1919)

*Gala Galaction (1879—1961)*¹

Sărbătoarea cea dintîi dintr-un calendar ai cărui sfinți și martiri sînt încă necanonizați.

E Întîi Mai — sărbătoarea muncii și a proletariatului unit din lumea întreagă. Dar ziua se vestește nouroasă * și umedă. O ploaie fină, aci * reținută, aci² jucăușă în văzduhul cenușiu și rece, învăluie toată dimineața acelei zile. La amiază și după amiază cîteva ore de întrerupere, iar seara o largă și generoasă aspersiune³.

Cu toate acestea, pe Șoseaua Jianu, spre cunoscutul Bordeiul vechi, pelerinajul e nesfîrșit. Cei optimiști își spun și spun altora: „E semn bun, e semn de fericire și de propășire“.

Mă plimb prin parcul larg, trec printre grupele care se odihnesc pe iarbă, ospătează sau se învîrtesc în horă și mă bucur de bucuria tuturor.

E lume de toată mîna⁴, cu toate înfățișările și de toate vîrstele. Sînt muncitori care de-abia au avut vremea sau puțința să schimbe cîte un amănunt din portul lor de muncă. Sînt funcționari comerciali care se arată îmbrăcați cu îngrijire. Sînt femei în număr considerabil, unele purtînd șăpcuța încasatoarelor de la tramvai, altele îmbrobodite, altele cu capul gol, multe — doamne, în chip corect și simplu. Dar sînt și copii, mulți copii, veniți cu părinții lor, cu amicii lor.

Se simte, în toată această lume, trăind credința în marile destine pe cale de îndeplinire. E ceva care umple inima, impresionează pe oricine și contagiază chiar pe protivnicul * doctrinar.

Dar plouă, plouă din ce în ce mai tare. E semn de noroc și de spor viitor. Grupurile se desfac, horele încetează, mesele se ridică. Toate adăposturile sînt pline. Afară din grădină, sub umbrarele celor cîteva cîrciumi de la răsîntie, lumea, deasă ca peria.

O parte dintre festivanți votează refugiarea la Flora, aci aproape, pe Șoseaua Kiseleff. La Flora, simbolică idee!

Și-a fost așa cum trebuia să fie. După ce tovarășii socialiști, așezînd masă lîngă masă, au făcut un șir lung de oaspeți, lung cît toată veranda de la Flora, în acest local, atît de cunoscut și de scump privilegiatilor societății noastre, a răsunit înțîia oară, a răsunit profetic *Internaționala!*

„Sculați, voi oropsiți ai vieții,
Voi, osîndiți la foame, sus!”

¹ Gala Galaction — pseudonimul lui Grigore Pișculescu

² aci... aci — зд. то... то, временами

³ v. comentariul gramatical (3) al lecției, p. 198

⁴ v. comentariul lexical și stilistic (1) al lecției, p. 196—197

MUNCA ÎN TĂBĂCĂRII

Geo Bogza

Anul 1934. În atmosfera pestilentă și caustică a tăbăcăriilor, muncesc de dimineață pînă seară bărbați, femei și copii. Femei, pentru că sînt plătite mai puțin decît bărbații, copii, pentru că sînt plătiți mai puțin decît femeile¹. Dacă o mașină lucrează mai ușor, încît la conducerea ei ar fi nevoie de un efort mai mic decît acela de care e capabil un lucrător, atunci la mașina aceea e pusă o femeie. Chiar dacă forța acesteia e mai mică decît aceea pe care o necesită mașina. Repartiția se face întotdeauna în așa fel, încît pierderea să fie de partea lucrătorului.

Nu e o muncă să stai să-ți mai tragi sufletul și apoi iar să începi, munca din tăbăcării². De dimineață pînă seara trebuie un continuu și suprem efort. Se muncește repede, repede³, gîfîit, ca și cum peste cîteva minute ar trece un tren și toată lumea trebuie să se grăbească, să fie gata să nu-l piardă. Mașinile merg mîinate vertiginos de motoare, cer mereu piei noi pe care să le frămînte și dacă gura lor flămîndă rămîne o clipă fără hrană, scot un țipăt alarmant, care se aude pînă la direcție. Ca să nu se întîmple una ca asta, ca să nu-și facă sînge rău patronul, două sute de muncitori, prin ale căror mîini trebuie să treacă succesiv pieile înainte de a ajunge la mașină, se grăbesc, se pun în același tempo accelerat ca și mașina, iar viteza ei îi tîrăște fără milă, într-o epuizare totală.

Mașinile s-au oprit, brațele cad moarte în jos. Pe urmă, într-un ultim efort, urcă spre frunte și o șterg bine, apăsă, dintr-o parte într-alta, de sudoare. În subsoluri, unde murdăria e mai grasă, mai compactă, oamenii și-o rad de pe mîini cu briceagul. De prin secții ies pîlcuri-pîlcuri³, în curte. Aerul e mai puțin fetid, le mai înviorează plămîni. Dar capul e încă năuc, mașinile de presat talpa mai zbîrnîie în creier.

Subsolurile, atelierele au rămas pustii. În curte sînt aproape patru sute de oameni. În fiecare tăbăcărie muncesc aproape patru sute de oameni.

¹ v. comentariul gramatical (4) al lecției, p. 198

² v. comentariul gramatical (1) al lecției, p. 197

³ v. comentariul lexical și stilistic (3) al lecției, p. 197

● ROMANȚA

George Topîrceanu (1886—1937)

O, vis al iubirii trecute!
Sunt * singur — omătul tîrziu
Pătează aleele mute
Și parcul e încă pustiu.
Văd iarăși castanii și plopii.
Prin ramuri suspine străbat.
Acum cu sfială m-apropii
De banca pe care ai stat.
Și pieptul începe să-mi bată.
De sus fluturînd a căzut,
Pe bancă, o foaie uscată,
O frunză din anul trecut...

● AEROPLANUL

Spre apusul de jărat
Cu livezi scăldate-n aur,
Trece-un nour * singuratic
Alb și mare cît un taur.
Iar în urma lui s-abate,
Gata-gata să-l ajungă,
Un țînțar¹ cu coadă lungă
Și cu aripi nemișcate.
Crește-n asfințit pojarul.
Dealurile stau s-adoarmă.
Norul tace, dar țînțarul
Umple liniștea de larmă...

¹ v. comentariul lexical și stilistic (2) al lecției, p. 197

RĂSCOALA

(fragment)

Liviu Rebreanu (1885—1944)

Pe urmă învățătorul, încălzindu-se, îi spuse că oamenii vor pămînt și că nu mai pot trăi din ceea ce prisosește boierilor. Învoiala, chiar cinstită, impune țăranului să dea jumătate din rodul muncii lui proprietaru-

lui. Muncind cît muncește azi, dar pe pămîntul lui, omul ar avea un trai de două ori mai bun. În realitate, însă, trei sferturi din truda săracilor merge să întreție * huzureala celor ce stăpînesc pămînturile. Mai fericiți au fost sclavii de odinioară, care erau hrăniți, îmbrăcați și îngrijiți în schimbul robiei, pe cînd țărani noștri, robotind mai rău ca robii, nu ajung să-și cîștige nici măcar mîncarea omenească și trebuie să cerșească și să rămîie * veșnic datori la ciocoi, ca să nu moară de foame...

Ion Dragoș, învățătorul, vorbea din propria experiență, trăind și el la rînd cu țărani¹. Numai întîmplarea l-a făcut să ajungă dascăl². Fiind copil silitor și cu mare dragoste de carte, învățătorul de pe vremuri a rugat pe boierul Miron să-și facă o pomană și să sprijine pe băiatul lui Dragoș, ca să poată intra bursier² la școala normală³. Bătrînul a intervenit și băiatul nu l-a făcut de rușine, a fost elev strălucit și a luat diploma cu distincție. Soarta voind ca tocmai în anul acela dascălul cel vechi să se prăpădească, Miron Iuga l-a adus în locul vacant, să fie un îndrumător pentru popor. Așa a spus atunci boierul, așa a crezut și tînărul Dragoș. Mai tîrziu boierul s-a căit că l-a adus, iar învățătorul și-a zis că a fost adus aici să fie slugă recunoscătoare. Pînă ce deunăzi Iuga a cerut revizorului școlar să-i caute un om cu care să se poată înțelege și care să nu-i bage zîzanie între țărani, ca Ion Dragoș. Revizorul îl cunoaște, îl prețuiește și n-ar vrea să-l sacrifice; de aceea șovăie și mai încearcă să temporizeze, sperînd că bătrînul se va înmuia. Miron Iuga însă nu e o fire care să-și schimbe gîndurile și, cînd va observa tărăgăneala revizorului, se va adresa chiar ministrului, prieten de-al lui, sau va pune pe cuscrul său, deputatul Gogu Ionescu, să-i mătore pe amîndoi.

Biata nevastă-sa nici nu bănuiește ce primejdie îi paște, și nici ceilalți ai casei. Se zbuciumă singur și așteaptă. Stă în casa părintească împreună cu un frate, scăpat anul trecut din armată, și cu bătrîni. Din pămîntul ce l-au avut, jumătate l-au dat zestre² unei surori, cea mai mare dintre ei, măritată cu un țaran. El însuși a luat o fată săracă, fără nimica *, numai pentru inimă. De n-ar fi salariul, așa puțin cît este, ar fi vai de toți. Ba mîine-poimîine poate să mai vie * și vreun copil, deși pînă azi, în doi ani, nu s-au învrednicit, măcar că au dorit.

— Bine, dar nu există nici o lege care să...? întrebă Titu, plin de indignare.

— Legile sînt pentru noi, cei mici și umili, zise învățătorul Dragoș cu tristețe. Pentru încătușarea noastră...

Glasul și înfățișarea învățătorului dovedeau sinceritate fără umbră. Titu Herdelea, ascultîndu-l, se minuna cum se poate să se tolereze niște stări atît de barbare. Chiar dacă Dragoș ar exagera, ca toți cei ce suferă greu, și încă durerile lui trebuie să fie crîncene. Își zise că va vorbi negreșit cu Grigore Iuga, care trebuie să facă dreptate.

— Domnule învățător, ai răbdare! zise dînsul cu însuflețire. Dreptatea trebuie să triumfe!

— Se poate, dar pînă atunci noi vom pieri, răspunse Dragoș cu amărăciune. De sute de ani așteptăm dreptatea, domnule, și nu mai vine.

Poate că în realitate nici nu există. O fi numai un basm pentru oamenii necăjiți.

¹ la rînd cu țărani — как крестьяне

² v. comentariul gramatical (2) al lecției, p. 197

³ școala normală — учительская семинария

● ULTIMA NOAPTE DE DRAGOSTE, ÎNȚIA NOAPTE DE RĂZBOI

(fragment)

Camil Petrescu (1894—1957)

Războiul¹ e de altfel o ocupație nouă și provoacă animație chiar în tinuturile retrase, darămite aci*. Cu umbrela la subsuoară, profesori bătrîni ies la ora patru la plimbare, renunțînd la somnul de după-amiază, deci, eveniment caracteristic, pentru ca să citească, afișat pe geamul cafenelei, comunicatul zilei. E redactat foarte sibilinic* acest comunicat. „Lupte vii, bombardement intens“, „atacuri puternice în regiunea cutare“. Niciodată un cuvînt despre înfrîngere sau retragere. Cei care țin minte știu că numai comparînd două comunicate poți afla ceva.

„Pe înălțimile din pasul Rucărului au loc vii lupte de infanterie“, spune un comunicat, copiat cu litere caligrafice, cu creionul, de patronul cafenelei, probabil.

Iar a doua zi, între alte puncte:

„Inamicul a atacat puternic pozițiile noastre de la sud de Dragoslavele“.

Dacă știi că între Rucăr și sud Dragoslavele sînt șapte-opt kilometri, atunci știi și cu cît s-au retras trupele noastre, de ieri pînă azi, iar dacă nu, crezi că nu s-a întîmplat nimic.

După-amiază, spre seară, centrul se animează, mai ales prin prezența femeilor, care ies la plimbare. Ofițerii de la diverse depozite și comandamente (e aci cartierul corpului de armată) își lasă și ei serviciul, ca niște funcționari conștiincioși, către orele șase. Ești tentat să crezi că și pe front, la această oră, ofițerii încuie sertarele, se spală pe mîini, își potriveșc figura și ies din tranșee în oraș, fie invitați la o partidă de pocker, fie la un *rendez-vous*² cu etape simplificate, din cauza vremurilor tulburi. În realitate, constat și acum aceeași neputință a imaginației de a realiza în abstract. Nu există decît o singură lume, aceea a reprezentărilor.

Nu putem avea în simțuri, și deci în minte, decît ora și locul nostru. Restul îl înlocuim cu imagini false, convenționale, care nu corespund la nimic, sînt cel mult o simplă firmă provizorie. Nu pot fi în două locuri deodată. Eu știam, cînd suportam bombardamentul de la Săsăuș, că, teoretic, e posibil ca altă lume, undeva departe, să petreacă, să iubească, să aibă ore de birou și de masă. Dar nu puteam realiza nici un moment al ei. Acum, dimpotrivă, sînt aci, în această lume, iar aceea a frontului e un vag musafir abstract, nelocalizat în spațiu și mai ales în afară de noțiunea timpului. Îmi zic: poate că la ora asta Orișan suportă un bombardament la fel cu cel de la Bărcuț. Dar este o simplă ipoteză

teoretică, vezi bine, goală de orice emoție, de durata oricărui sentiment, de culoarea oricărei reprezentări, de irevocabilul întâmplării reale.

¹ este vorba de primul război mondial (romanul a fost publicat în 1930)

² rendez-vous (fr.) = întâlnire, -i f

● CARLTON

(fragment)¹

Cezar Petrescu (1892—1961)

La Șosea, l-au mirat trecătorii atît de numeroși la asemenea oră. Și costumele lor. Și agitarea lor. Dar înaintă fără nici o curiozitate, atent la fenomenul din el, la acest gol căscat deodată. Numai în Piața Victoriei, aspectul anormal al străzii și al mulțimii i-a pătruns în cuget. Femei cu blănile peste cămașa de noapte, cu copiii de mîină, automobile de Crucea Roșie gonind, plutoane de jandarmi, de soldați, mărșăluind gîfîit. „Revoluție? a gîndit. O mișcare de stradă? O lovitură de stat? Poate o declarație de război!...” Și a oprit să întrebe.

— Cutremur, domnule! Cutremur! Pe ce lume trăiești? răspunse răstit trecătorul, fără să privească la dînsul, grăbind spre grupul unei femei cu doi copii.

Cutremur?

Așadar aceasta fusese clătinarea șoselei din cîmp; furtuna fără vînt care răsucea arborii!

A oprit. L-a oprit un baraj de soldați. A lipit automobilul de bordura trotuarului, a luat mănunchiul de garoafe și s-a repezit, făcîndu-și loc printre soldați, printre mulțime.

Cu mîna cealaltă, liberă, s-a frecat la ochi.

Blocul Carlton nu mai exista.

În locul clădirii albe, verticale, gigante, un gol. Un gol absurd. Numai o movilă de moloz, de ciment, de pietre, de sîrme răsucite, de țevi.

Mulțimea tăcea. Toți tăceau. Nici un vaier *, un plînset, un strigăt. Toți tăceau surpați de stupeoare, mai mult decît de înfricoșarea spectacolului.

Un ofițer și un soldat duceau o fetiță de mîină. O fetiță în cămașă de noapte lungă pînă în pămînt, cu o păpușă enormă în brațe, scoase amîndouă dintr-un unghi mort al zidurilor de beton și de fier, năruite ca o casă de carton. N-avea nici o rană, nici o zgîrietură, numai părul blond, nins de praful varului și cimentului.

— Unde e taticu? întreba fetița. Unde e mămica?... Vreau pe taticu!... Dați-mi-l pe taticu...

Ofițerul, cu privirea întunecoasă sub cască, strîngîndu-și buzele să-și domine tremurul, o ridicase în brațe și-i spunea ceva, mîngîind-o stîngaci.

Se auzeau, începeau să se audă cazmale izbînd ritmic în movilele de ciment și de fier; a apărut zbătîndu-se o arătare, o pasăre verde cu moț roșu, scuturîndu-se de moloz, acățîndu-se cu ghearele de-un stîlp rămas în picioare, strigînd cu glas cavernos:

— Fugi, Bazdrahot! Du-te, Bazdrahot!...

— Țsta * e duhul blocului! rosti o babă, clătinînd din cap și făcîndu-și cruce.

— Ba e papagal, mătușă. Înnebuni și el, de vorbește într-aiurea!...

Cel care a vorbit tăcu, tot ca să-și stăpînească tremurul buzelor. Pe urmă, cînd crezu că s-a biruit, adaose:

— Ca să vezi, minunea dracului!... Scapă o pocitanie de pasăre² și atîția oameni au pierit zdrobiți sub pietre... Sute de oameni cu oasele și carnea zdrobită de pietre.

¹ în fragmentul citat se descrie cutremurul din noiembrie 1940

² o pocitanie de pasăre — atributul substantival de tip special, v. p. 60

CUNOAȘTERE DE NOAPTE

(fragment)

Alexandru Ivasiuc (1933—1977)¹

Pentru Ion Marina însă, ceea ce vedea avea un farmec deosebit, un caracter de surpriză, ca și cum pentru prima dată ar fi reușit să se uite împrejur, cu privirea proaspătă, cîștigată după o lungă absență. Toate amănuntele erau percepute exact, în solide raporturi între ele. Ochii nu i se mișcau de la detaliu la alt detaliu, cinematografic, luminînd aici un copac, dincolo, și după aceea, o meandă² a rîului, mai departe iarba cîmpiei, mai tîrziu linia crestată a orizontului. Ce vedea nu se aduna încetul cu încetul, ci era văzut dintr-o dată, întreaga întindere, și lucrurile erau solid îmbucate unele în altele, vii, dar fără contururi despărțitoare, într-o plăcută continuitate, temeinică, ce deschidea o perspectivă și dincolo de ce se putea vedea. Dincolo de limita privirii avea încredințarea că totul se prelungește neînterupt, din întindere în ondulație, pînă la ridicăturile mai mari și, mai departe, spre șerpuirea dealurilor și spre înălțarea munților. Peisajul nu stătea nemișcat, ci alerga de la o formă la alta, se prelungea la infinit, iar dintr-o parte scobora* spre Dunăre și mai departe spre mare, nu o mare oarecare, denumită geografic, ci poate spre o apă primordială, brîul care înconjura pămîntul în concepția strămoșilor noștri necălătoriți. Toate obiectele fugeau înspre margine și se adunau spre centru, într-o continuă comunicare, pămîntul avea unitatea apei, relativa independență și unire a valurilor vibra cald și continuu. Ion Marina nu era despărțit de ceea ce vedea, nu era martorul lui, stînd față în față cu el, ci se simțea parte integrantă și de aceea îl vedea cumva dinăuntru, adîncit în peisaj, în mișcarea sa spre orizont care-l împingea și pe el pînă mai departe, pînă la înțelegerea aceea ce se întîmplă dincolo de limitele privirii. Și el, și ce i se întîmplase, nu numai trupul lui, ci întreaga lui experiență, atîtea fapte fără înțeles separat, participau la vibrația aceea lentă și continuă, la un ritm ce se dezvelea și transforma lucrurile, luminîndu-le de înțelesul unui rost.

¹ A. Ivasiuc, prozator și eseist, autor a numeroase romane (*Vestibul, Interval, Cunoaștere de noapte, Păsările, Apa, Iluminări, Racul*) este un romancier original, preocupat de înnoire de substanță și de structură ale prozei contemporane (și-a pierdut viața în timpul cutremurului din martie 1977)

² meandă, -e f (se pronunță [me-'andrə]) — sing este format după pl: lit. meandru, -e n — излучина (реки)

Ion Brad¹

Ion, al patrulea dintre copiii lui Octavian, era în vacanța de vară. Rămăsese acasă anume. N-a vrut să meargă în tabăra studentescă, la munte. Deși student la Chimie, îl pasionau cărțile de literatură. Încă mai demult, de pe cînd era la școala primară. Dar acum ajungea să pună mîna pe o carte numai în zilele ploioase, cînd se ascundea în șură, pe fîn, să nu-l stingherească nimeni. În restul zilelor — muncă și iar muncă, la cîmp, în rînd cu toți. Toți, afară de tatăl său, Octavian. El se ținea încă supărat pe colectivă². Nu vorbea, nu spunea nimănui ceva clar asupra motivelor supărării. Dacă îl întreba bătrînul Artimon, îi răspundea: „Dumneata n-ai treabă, ce te-amesteci!“ Lui Ion i-o reteza aspru: „Taci, mă, și vezi-ți de cărțile tale!“

Vremea însă trecea, vara era în toi, muncile se îngrămădiseră. Unii colectiviști începuseră să cîrtească: „De ce să muncim noi, ca să vie * toți, la toamnă, să împărțim?!“

Ion Borcea era zi de zi pe cîmp, împreună cu bunicu-său Artimon — om de șaptezeci și cinci de ani, sănătos și zdravăn, de se temeau cosașii să ia brazda înaintea lui — împreună cu Octavian cel mic, uneori și cu Lucreția, cînd fata nu trebuia s-o ajute pe bunică-sa, Maria, pe-acasă. Auzeau cînd de ici *, cînd de colo *, discuțiile despre Octavian. Ion se hotărîse să-i mai spună și el, a nu știu cîta oară, tot ce-avea pe inimă. Într-o seară, după cină, îl întrebă direct: „Tată, dumneata cînd ai de gînd să vii la lucru la colectiv², ca toți oamenii?“ „Taci, mă, iar te-amesteci?“ „Nu m-amestec, dar te întreb. Pînă cînd să lucrăm numai noi? Dumneata ne exploatezi, ca un faraon...“ „Că, mă, vă cad mîinile dacă lucrați?“

Ion continua discuția cu tatăl său, fără să se lase intimidat: „Va să zică, să lucrăm noi, singurii!“ „Ce «va să zică» mă, ce dacă lucrați? Voi nu mîncăți de-aici? Nu toată țara mîncă * din munca noastră, a plugarilor?“ „Dacă ar mînce din munca dumitale, tată, ar muri de foame. Ar fi vai de capul ei!“

¹ „Romanul de familie“ al lui I. Brad, care reprezintă o variantă reinnoită și în parte rescrisă a celor patru romane publicate mai înainte separat („Descoperirea familiei“, „Ultimul drum“, „Raiul răspoșiților“, „Leagănul mării“), a apărut la București în 1986

² colectivă, -e f — коллективное хозяйство, колхоз; colectiv, -e n — коллектив

COMENTARIU LEXICAL ȘI STILISTIC

1) În textele citate găsim întrebuițarea unor cuvinte polisemantice, de exemplu: **mîna**, mîini *рука, руки*; **de toată mîna** *всякого рода*; **carte**, cărți *книга, -и*; **dragoste de carte** *любовь к книге = тяга к знаниям*. La aceasta se pot adăuga și alte întrebuițări ale aceluiași cuvinte polisemantice:

a avea **mîna largă** *быть щедрым*

a avea **sub mîna** *иметь под рукой (в своем распоряжении, под своим началом)*

a da din mîini взмахивать, махать руками
 a da mîna cu cineva здороваться с кем-то за руку
 a face cu mîna махать (махнуть, помахать) рукой
 de mîna întîi первого сорта (первосортный)
 o mînă de oameni кучка (группка) людей

a învăța carte учиться грамоте
 a ști carte быть грамотным, образованным
 a vorbi ca din carte говорить как по-писанному
 om cu carte образованный человек

2) În poeziile lui G. Topîrceanu găsim întrebuițarea m e t a f o r i c ă a cuvintelor: **un țințar** = un avion, **pojarul** = asfințitul. O asemenea întrebuițare a cuvintelor dovedește cît de mari sînt posibilitățile de exprimare și cît de larg este procedeul stilistic de metaforizare. În astfel de cazuri nu este vorbă de polisemie, ci mai degrabă de o folosire ocazională (intenționată) a cuvintelor cu scopuri stilistice. La baza unei asemenea întrebuițări stă o comparație implicită.

3) Se vede din texte că în limba română r e p e t a r e a cuvintelor s poate folosi ca un procedeu stilistic de exprimare a intensificării unor caracteristici sau a unor acțiuni: *Se muncește repede, repede...* — *работают быстро, быстро (= очень быстро)*.

Repetarea se poate folosi și cu sens d i s t r i b u t i v: *De prin secții ies pîlcuri-pîlcuri, în curte — выходят группками (одна за другой)*.

COMENTARIU GRAMATICAL

1) Subiectul propoziției cunoscut deja ori din contextul înconjurător, ori din contextul vorbirii precedente (din situație) stă de obicei înaintea predicatului, deoarece el reprezintă t e m a comunicării: **Munca din tăbăcării este foarte grea**. Topica obișnuită însă se poate schimba, ca în exemplul următor: *Nu e o muncă să stai să-ți mai tragi sufletul și apoi iar să începi, munca din tăbăcării* (subiectul este pus în apozitie și se găsește la sfîrșitul frazei). Inversiunea subiectului se face cel mai des atunci cînd vorbitorul (autorul) vrea să evidențieze subiectul sau predicatul.

2) Un substantiv nearticulat, referindu-se în cadrul propoziției la subiect sau la complementul direct poate reda i d e e a d e d e s t i n a ț i e, adică el poate avea sensul **în calitate de...**, **ca...** Asemenea structuri se traduc în limba rusă printr-un caz oblic al substantivului (творительный падеж) sau printr-un substantiv precedat de o prepoziție, de ex.:

Băiatul lui Dragoș a intrat bursier la școala normală. —

Сын Драгоша поступил учиться (букв. поступил стипендиатом) в учительскую семинарию (= în calitate de bursier);

Din pămîntul lor, jumătate l-au dat zestre unei surori. —

Из принадлежащей им земли они отдали половину в приданое одной из сестер (= ca să-i fie de zestre).

Structurile sintactice în chestiune își au rădăcinile istorice în construcțiile latine numite *nominativus accusativus duplex*: **Caesar consul allegitur.**— *Цезарь избирается консулом; Caesarem consulem allegunt.*— *Они избирают Цезаря консулом.*

3) Propozițiile în structura cărora nu există un verb la un mod predicativ se numesc *nominale existențiale* (рус. назывные): **Noapte. Multă lume pe străzi. Bărbați, femei, copii.**— *Ночь. Полные улицы людей. Мужчины, женщины, дети.* Cf. în text: *În amiază și după amiază câteva ore de întrerupere, iar seara o largă și generoasă aspersiune.*— *В полдень и после полудня несколько часов передышки, а вечером опять непрерывный морозящий дождь.*

4) În cazul următor: *În atmosfera pestilentă și caustică a tăbăcăriilor muncesc... bărbați, femei, copii. Femei pentru că..., copii pentru că...*— avem de a face cu o *elipsă* a predicatului (el este exprimat în propoziția precedentă).

FRAGMENTE DIN APRECIERI CRITICE ALE OPEREI SCRIITORILOR CITĂȚI

GALA GALACTION

T. Virgolici

Spre sfârșitul celui de-al treilea deceniu al secolului nostru, Gala Galaction se orientează, ca mai toți prozatorii timpului, către roman, această specie a genului epic. Influențat fără îndoială, de întreaga atmosferă literară postbelică, de noile ei coordonate de dezvoltare, și căutînd, poate, să-și îmbogățească propria-i operă cu noi aspecte, scriitorul se dedică cu pasiune, în jurul anului 1930, romanului, publicînd patru romane în decurs de numai cinci ani: *Roxana*, *Papucii lui Mahmud*, *Doctorul Taifun* și *La răspîntie de veacuri*.

Scriitorul a fost însă tentat să-și încerce puterile în construcția grea și complexă a romanului încă din 1918, deci din perioada în care dobîndise notorietatea literară ca nuvelist, prin cunoscute volume *Biserița din Răzoare* și *Clopotele din mînăstirea Neamțu*. Astfel, în revista *Cartea vremii*, chiar în primul ei număr, din noiembrie 1918, începe să publice romanul intitulat *Margo*. Din păcate, romanul a rămas neterminat, din el fiind tipărite numai primele cinci capitole, aproape necunoscute pînă acum. Conceput în 1918, deci în perioada în care Gala Galaction devine un admirator sincer și entuziast al mișcării socialiste, sprijinindu-i acțiunile prin colaborarea sa intensă la ziare și reviste ca *Socialismul*, *Chemarea*, *Luptătorul*, *Cuvîntul liber* și altele, romanul *Margo* reflectă această poziție înaintată a scriitorului și, totodată, aduce câteva imagini semnificative din epoca respectivă.

Romanele, mai mult decît oricare alte scrieri ale lui Gala Galaction, sînt ilustrative pentru caracterul contradictoriu al întregii sale opere. Nicăieri nu este mai evidentă împletirea concepției laice cu cea religioasă. Paradoxal, prozatorul imprimă romanelor și o finalitate socială, dar, si-

multan, și o tendință moralizatoare creștină. Îmbrățișînd ideea funcției sociale a literaturii și preluînd din creștinismul primitiv sensurile cu aspect umanitar, Gala Galaction a izbutit să imprime romanelor sale un pronunțat democratism.

În romane, Gala Galaction și-a afirmat trăsătura fundamentală a individualității sale artistice, aceea de povestitor. Judecate din punct de vedere compozițional, romanele sale nu sînt propriu-zis romane, în accepția curentă a noțiunii, ci mai mult narațiuni de largă respirație, evocări amplificate. Desfășurarea lor urmează un fir continuu, liniar, fără acțiuni paralele, simultane, și fără ramificații complexe ale intrigii. Cu toate acestea, ca și nuvelele, captivează lectorul prin rezonanța lirică a expunerii, prin vibrația interioară a scenelor zugrăvite, prin intensitatea emoțională a analizelor psihologice întreprinse.

Nu întîlnim în romane, după cum nu întîlnim nici în nuvele, personaje conturate complex, individualizate distinct, care să poată fi trecute în galeria eroilor literari cu fizionomii aparte, singulare, rămase memorabile. Scriitorul nu și-a propus acest lucru. Galaction nu a fost preocupat de a zugrăvi tipuri cu o precisă identitate literară, ci drame sufletești, procese de conștiință, pasiuni, pentru aceasta neavînd nevoie de prea multe și stricte determinări caracterologice. De aceea, romanele sale sînt, în esență, dezbateri etice, ilustrări ale unor principii morale referitoare la conduita fie intimă, particulară, fie civică, socială. Accentul principal cade, ca mai în toate scrierile lui Galaction, pe înfruntarea dintre spiritualitate și senzualitate, dintre puritate sufletească și ispită vinovată, îmbrăcînd forme și nuanțe variate, căpătînd rezolvări diferite, în raport cu viziunea specifică a scriitorului.

GEO BOGZA

G. Ivașcu

În paginile revistelor literare numele lui Geo Bogza apare în perioada anilor 1927—1928. La început, tînărul scriitor este atras în cîmpul magnetic al curentelor moderniste, unde în numele inovației cu orice preț se pretindea „revoluționarea artei și literaturii“. Suprarealismul, dadaismul sau futurismul fuseseră transplantate și în cîmpul literelor românești, atrăgînd spre ele nu numai farsori și pseudo-talentați, ci și pe unii tineri cu autentică vocație artistică, dar încă nedescoperită în posibilitățile ei reale.

Pentru Geo Bogza, însă, adeziunea la curentele „avangardiste“ nu însemna negarea aspirațiilor sale umanitare, desprinderea brutală de realitatea înconjurătoare și de tradiția literară, ci o revoltă confuză, în căutarea unui drum propriu spre adevărata artă. Într-un articol publicat în 1933, Geo Bogza scria: „... ne ridicăm împotriva poeziei de azi, egoistă și false *, și începem să scriem o poezie a vieții adevărate, o poezie care să poată fi citită de o sută de mii de oameni“.

În lumina acestei profesii de credință, Geo Bogza devine reporterul militant care avea să dezvăluie înainte de Eliberare, în pagini de un

realism zguduitor, adevăruri crude asupra vieții oamenilor simpli supuși exploatării și umilirii. În reportajul său *Tăbăcării*, scris în 1934, Geo Bogza dezvăluie cu demascator realism scene dramatice din infernul pestilențial al tăbăcărilor.

Urmărind groteștile avataruri¹ ale pieilor de animale din clipa când vin de la abator, „umed de încă, pline de sânge, de-abia jupuite de pe trupul animalelor“, pentru a fi cufundate în uriașe bazine cu substanțe corosive și apoi încredințate mașinilor, Geo Bogza înfățișează tabloul unei munci de iad: „Oameni aproape goi, desfigurați, muncesc o muncă satanică. Fiecare bucată de piele legată de un drug de lemn e introdusă într-un rezervor și scoasă peste o oră pentru a fi trecută în altul, unde argăseala e mai tare cu un grad. Din grad în grad, 30—40 de rezervoare succesive care exhală miasme asfixiante. E o viziune de infern munca acelor oameni goi, trecând printre zeci de gropi aburinde cu pieile monstruoase, păstrînd încă forma capului și a picioarelor, așa cum au fost jupuite de pe animal“.

Sub imperiul unor miasme otrăvitoare ce le pătrund în piele, ca și în pîinea pe care o duc la gură, lucrătorii fetidei industrii a tăbăcărilor trăiesc sub teroarea ritmului trepidant al mașinilor, adevărați monștri pentru ochii lor neștiutori și înspăimîntați.

Orizontul tematic al creației bogziene dobîndește în anii de după Eliberare dimensiuni de o mare spațialitate, surprinzînd prin diversitatea aspectelor înregistrate de ochiul magic al reporterului.

În stilul lui Bogza viziunea panoramică asupra lumii se traduce printr-un limbaj metaforic de intensă vibrație lirică, ritmată în acorduri solemne și grave de oratoriu. Picturală și muzicală în același timp, expresia bogziană valorifică vechile procedee ale retoricii clasice sau romantice — repetiția, hiperbola.

¹ avatar, -uri *n* = transformare, -ări *f*

GEORGE TOPÎRCEANU

V. Ene

G. Topîrceanu este scriitorul asupra căruia critica literară a emis păreri dintre cele mai contradictorii. Poetul, înălțat uneori de critică pe culmile Olimpului literar, a fost alteori coborît cu bruschețe pe treptele cele mai de jos ale Panteonului cultural, sau pur și simplu negat cu violență.

Elogiile își aveau însă o cauză obiectivă: publicul, diferit ca vîrstă și pregătire intelectuală, primea cu aceeași largă receptivitate versurile sale.

Nonaprecierile, minimalizările se explică și ele fie prin faptul că unii critici, chiar de prima mărime, pornind de la anumite animozități, nu au putut să privească cu obiectivitate opera literară a lui G. Topîrceanu, fie prin faptul că alții, neaprofundînd sensul multor poezii ale lui, s-au mărginit să se oprească numai asupra unor scrieri — și nu dintre cele mai semnificative — pe care le-au analizat judecătorește, și au pronunțat apoi sentințe false.

Dar indiferent de opiniile critice care s-au vehiculat decenii în șir, cert este că operele lui G. Topîrceanu nu rămîn în librării decît un timp

extrem de scurt, ceea ce constituie cea mai bună dovadă că acest scriitor este îmbrățișat de marele public cu o adâncă afecțiune.

N. Ciobanu

Indiferent de pretextul concret de la care pleacă, poetul tinde, de cele mai multe ori, să pună în lumină un simțămînt* liric generat de viața oamenilor. Sub acest raport una din particularitățile (dar și una din calități, desigur) proprii liricii lui Topîrceanu este aceea de a căuta întotdeauna ca vibrația lirică generată de o anumite problemă a vieții să refuze transpunerea în versuri abstracte și să ceară forme de plasticizare concretă, în pretexte metaforice¹ sugerate de lumea înconjurătoare. Aceste metafore, în majoritatea cazurilor, se constituie, în cele din urmă, fie în veritabile compoziții lirico-epice — baladele, rapsodiile și fabulele — fie în compuneri lirico-descriptive, în care identificăm însemnata contribuție a acestui poet la evoluția pastelului. Existența permanentă a raportului strîns cu realitatea obiectivă asigură o apreciabilă forță generalizatoare celor mai multe plăsmuiri poetice topîrcene. În același timp ele reușesc să ne impresioneze cu adevărat prin prospețimea imaginilor și a asociațiilor metaforice.

¹ metaforic *adj.*, precum și metaforă, -e *f* sînt întrebuintate aici într-un sens mai larg decît cel lingvistic și echivalează cu poetic, poezie

LIVIU REBREANU

O. S. Crohmălniceanu

Proiectată încă înainte de primul război mondial, *Răscoala* a fost concepută inițial ca un fel de continuare a lui *Ion*. Titu Herdelea, feciorul dascălului de la Pripas, cu vechile lui fumuri poetice și visuri publicistico-literare, vine la București, unde rudele cumnatului Pinteau îi făgăduiseră sprijin în cariera jurnalistică. Romancierul urmărește tribulațiile profesionale și erotice ale eroului, îl conduce prin diferite medii sociale, schișind graficul evoluției lui spirituale. Pe drum însă, materialul social copleșește subiectul strict al cărții; povestea lui Titu Herdelea trece pe nesimțite spre periferia romanului. Cartea începe să fie dominată de prezența impunătoare a unui nou erou, un erou colectiv: țărănimea exploatăată, hămesită, îndatorată la boier, călcată în picioare de jandarm, jupuită de arendaș, jefuită de perceptor¹, amăgită de prefect, țărănimea «pașnică», țărănimea «credulă», țărănimea «răbdătoare», țărănimea irupînd în răscoală cu toată violența și obida pe care i-o dă disperarea. În centrul cărții și nu numai în centrul cărții, ci și în fiecare capitol, în fiecare paragraf aproape, apare, ca și în *Ion*, problema pămîntului, așa-numită diplomatic «chestiune țărănească». Dar, spre deosebire de *Ion*, *Răscoala* intră în această dezbatere fără să mai ocolească imaginea luptei înverșunate dintre exploatați și exploatați. Conflictul literar este însuși conflictul social. Intenția cărții este de a deveni un document al dramei petrecute în 1907. De aceea Rebreanu, deși prin 1925 avea o versiune încheiată

a romanului, prin 1928 cutreieră țara și, pentru versiunea finală, stă de vorbă cu zeci și zeci de țărani. De aici și formidabila densitate a textului. De aici, din această cunoaștere concretă a realităților, și exactitatea cu care scriitorul a intuit o serie de adevăruri sociale la care formația lui ideologică singură nu i-ar fi dat posibilitatea să ajungă.

În *Răscoala*, ca și în alte lucrări ale lui Rebreanu, accentul principal al narațiunii cade întotdeauna pe desfășurarea faptelor, pe urmărirea mișcării și nu pe descrierea cadrului, a atmosferei sau pe analiza minuțioasă a proceselor sufletești. Bineînțeles că acestea nu lipsesc, dar elementul care joacă rolul definitoriu, chiar și în cazurile respective, rămîne acțiunea.

¹ *perceptor*, -i *m ist.* — (în vechea organizare a finanțelor) funcționar al statului însărcinat cu încasarea impozitelor *сборщик налогов*

CAMIL PETRESCU

Al. Săndulescu

Creația literară pare să-l fi atras pe Camil Petrescu de timpuriu. Debutul propriu-zis nu are loc însă decît prin 1913, în revista *Rampa*, și în anul următor, în *Facla*, ziar cu puternice simpatii socialiste, unde tînărul Camil publică articole iscălite cu pseudonimul Raul D. Peste doi ani devine colaborator al ziarului *Capitala*, pînă în clipa mobilizării, cînd sublocotenentul de rezervă Camil Petrescu pleacă pe front. Ce a însemnat războiul, ce reacții puternice, distrugătoare s-au iscălit în sufletul tînărului abia ieșit de pe băncile facultății aflăm și din poeziile care compun *Ciclul morții*, dar mai ales din romanul *Ultima noapte de dragoste, înfîia noapte de război*. Scriitorul dobîndește între 1916—1918 o experiență tragică, pe care o va transmite cu autenticitate de document unora dintre cele mai importante opere ale sale. Profund mișcat de realitățile zguduitoare ale frontului, se întoarce din război purtînd în suflet dezamăgirea și revolta viitorilor săi eroi.

Războiul văzut de Camil Petrescu nu este nici eroic, nici înălțător, ci înfiorător de tragic și monstruos. Oamenii aleargă cu abdomenele sfîrtecate, stau împietriți sub infernale baraje de artilerie, mor inutil. Și toate acestea nu sînt „invențiile“ unui romancier, ci fapte realmente trăite de autor, care le transmite, ca dintr-un jurnal de front, cu o precizie calendaristică.

Camil Petrescu a rămas în permanență fidel realității. În centrul operei sale se găsește figura intelectualului neconformist și inadaptabil.

CEZAR PETRESCU

M. Gafița

Primul volum al lui Cezar Petrescu, culegerea *Scrisorile unui răzeș*, alcătuită din articolele și nuvelele publicate mai înainte, apare în 1922. În anii care urmează, el desfășoară o bogată activitate publicistică și tipărește în continuare cîte, cel puțin, o carte pe an, pînă în 1930, cînd îi apar astfel vreo zece volume, între care, în afara romanului *Întunecare* și a cîtorva culegeri de nuvele, se remarcă romanul *Calea Victoriei*.

După Eliberare, activitatea scriitorului este fecundă. El scrie romane și nuvele, un număr de cărți pentru copii, piese de teatru și numeroase articole de publicistică.

Opera literară a lui Cezar Petrescu se resimte din plin de gazetărie, sub două laturi principale: una pozitivă, caracterizată prin legarea nemijlocită de contemporaneitate, prin participarea literaturii la dezbaterile directe a problemelor vii ale epocii, prin bogăția de fapte și destine, prin documentul elocvent, luat direct din viață, prin stilul viu, sprinten al foiletonului jurnalistic; alta, prezentînd și destule pericole, uneori fatale, prin alunecarea spre senzational, prin rămînerea la suprafața evenimentelor, prin diluare, divagații și inconsecvențe.

ALEXANDRU IVASIUC

I. Vitner

Romanele lui Alexandru Ivasiuc nu au decît un filon epic extrem de redus. *Interval* este romanul unei excursii străni (participanții nici nu știu bine de ce anume fac acest drum), în cadrul căreia doi oameni intenționează să lămurească raporturile lor.

În *Cunoaștere de noapte* intriga este și mai redusă. Ion Marina află că soția sa este pierdută, ca urmare a unei maladii incurabile. Romanul — în planul său vizibil — relatează ce se petrece cu înaltul funcționar în urma acestei știri. Singurul dat epic ieșit din comun îl constituie părăsirea bruscă a ședinței de consiliu și vagabondarea personajului prin orașul imaginar în care nimeni nu moare, și apoi prin orașul real, la a cărui periferie se trezește deodată.

Fără îndoială romanele lui Ivasiuc cuprind întâmplări, unele captivante, dintr-un punct de vedere al iubitorului de epic, dar toate acestea aparțin planului memorial. Sînt evenimente cufundate în timp, acoperite de straturi temporale permeabile, rezultate din incertitudinile amintirilor.

Cunoaștere de noapte este, pe tot întinsul său, o amplă excursie rememorativă, menită să readucă în planul realității o femeie, menită dispariției iminente. Finalitatea efortului de aducere aminte, depus de Ion Marina, este numai parțial realizată, dar strădania * sa are un alt efect necăutat: cunoașterea de sine.

EXERCITII

1. Citiți și traduceți în limba rusă textele citate din operele scriitorilor din secolul al XX-lea, redați în limba română conținutul fiecăruia dintre ele.
2. Comentați în limba română conținutul fragmentelor citate și ideea principală a fiecărui text.
3. Faceți analiza gramaticală a textelor pe baza comentariului gramatical al lecției.
4. Faceți analiza procedeelelor lexicale și stilistice folosite de scriitori în fragmentele citate.

5. Încercați să faceți o retroversiune a unuia sau a mai multor texte citate (la alegerea dv.).
6. Ilustrați cu câte un exemplu sau două fiecare îmbinare de cuvinte din rubrica „Comentariu lexical și stilistic“ (1).
7. Citiți, traduceți în limba rusă și comentați în limba română fragmentele din aprecieri critice ale operei scriitorilor citați. Confrunțați observațiile criticilor literari cu impresiile dv. obținute în timpul lecturii și al analizei textelor citate.
8. Folosind dicționarul „Scriitori români“ (București, 1978), „Mic dicționar enciclopedic“ (București, 1978) sau o altă ediție de informații, faceți scurte expuneri în limba română despre opera scriitorilor amintiți în schița introductivă a lecției. Folosiți și informațiile obținute din aprecierile critice citate.

LECȚIA 6

MIHAIL SADOVEANU (1880—1961)

M. SADOVEANU este unul dintre cei mai de seamă reprezentanți ai literaturii române, atât prin volumul operei sale (peste 100 de volume), cât și prin varietatea problemelor abordate. Problematika operelor lui, printre care cele mai cunoscute sînt *Venea o moară pe Siret*, *Hanu Ancuței*, *Zodia Cancerului*, *Baltagul*, *Frații Jderi*, *Nicoară Potcoavă* și altele, vizează epoci și medii dintre cele mai diferite — de la romanul istoric la romanul social, total bazat pe documentare și pe cunoașterea psihologiei țăranului și a vitregiei vieții acestuia.

După 23 august 1944 M. Sadoveanu a deținut funcția de vicepreședinte al Prezidiului Marii Adunări Naționale. A mai îndeplinit funcții de răspundere ca: vicepreședinte al Academiei Republicii Socialiste România, președinte al Uniunii scriitorilor și altele.

Activitatea lui M. Sadoveanu a fost evidențiată cu premiul de stat, iar în 1960 el a fost distins cu premiul internațional „Pentru întărirea păcii între popoare“ (premiul Lenin pentru pace). El a fost Erou al Muncii Socialiste.

Limba și stilul operelor lui M. Sadoveanu se caracterizează printr-o mare varietate de culori și prin muzicalitate. Multe din scrierile lui M. Sadoveanu sînt traduse în diverse limbi.

ÎN CE CRED

În viață am două principii călăuzitoare: întâi *, ca trebuie să fiu om și apoi, scriitor.

Cred în două poezii ale vieții: în poezia scrisului și în poezia muncii. Și mai cred că scriitorul trebuie să fie într-un permanent contact cu viața, cu durerile ei, cu bucuriile, cu înfrîngerile ei.

Dacă cred că arta trebuie să moralizeze? Nu. Hotărît, nu. Dar nu mai puțin am credința că ea, rămînînd într-un cerc de strictă estetică, este cu

atît mai binevenită cu cît demonstrează năzuințele * omenirii spre mai bine.

Nu admit și nu înțeleg «arta» care este infiltrată de idei, de pedantism sociologic sau filosofic și care — fatal — nu poate fi decît de un sec și repugnant didacticism.

Cu atît mai puțin aș da în mînile * copiilor mei acele opere de clinică și patologie, care demoralizează numai și nu au nimic comun cu arta.

Ceea ce nu însemnează că un adevărat creator nu poate fi capabil ca, dintr-un subiect scabros, să ne ofere, printr-un personal proces de alchimie, o carte înaltă.

Eu — ce vrei — sînt însă un om sănătos!

Așa încît, în ceea ce am scris pînă acum și în ceea ce voi scrie, am căutat și voi căuta să păstrez un contact firesc cu viața nedenaturată și cu frămîntările ei.

DOUĂ VIETI

Copilașul slăbuț și melancolic se apropie de bătrîn și-l întrebă cu sfială:

— Bunicule, unde-i mama?

— Are să vie *... răspunse moșneagul, fără să privească pe orfan.

— Cînd?

— Mîni *.

— Ș-are să-mi aducă jucării?

— Are să-ți aducă.

Ochii umezi ai copilului, triști ca două viorele ofilite ¹, se uitau cu neîncredere la fața împietrită ¹ a bătrînului.

— Da, bunicule?

— Da! zise bătrînul cu nepăsare și-și întoarse ochii seci spre nepot. Sub privirea de ură, copilul se spărie * și începu a scînci ². Se retrase apoi cuminte într-un colț și se așeză lîngă jucăriile vechi.

Moșneagul mormăi cîteva vorbe fără înțeles, apoi își întoarse fața chinuită de durerile trecutului spre păduricea din față, pe vîrfurile căreia o mare sîngeroasă însemna asfințitul. Începu să se gîndească.

De cîteva săptămîni a rămas singur, numai cu copilașul. În sfîrșit! după șapte ani de chinuri și umilinți, a scăpat, s-au dus amîndoi, și feciorul, și nora! Șapte ani i-au otrăvit fără milă anii bătrîneții.

S-au luat din dragoste. Au făcut o căsnicie fericită. Dar el, bătrînul, care căta * la bătrîneță * dragostea copiilor; el, omul care fusese chinuit viața întregă și de prietini * și de dușmani; omul înșelat și de nevastă și de frate; — dintr-o dată se trezi singur. Altfel de viață visase el, după ani de zbucium. Tinerii începură un trai cu totul deosebit de al lui; se închiseră în dragostea lor ca într-o taină; uitară de bătrîn și nu trăiau decît pentru fericirea lor.

Bătrînul începu a suferi. Nebăgarea aceasta în samă * îi făcea rău. Prinse a-i mustra. Ei se apropiară mai mult unul de altul și se depărtară de el ³.

Șapte ani a suferit bătrînul; șapte ani nepăsarea fiului i-a sfîșiat inima și batjocura nurorii i-a pustiit sufletul. El a tăcut, și-a rumegat amărăciunea.

L-au înlăturat de la masă, de la petrecerile mici familiare; i-au tăiat banii plăcerilor bătrânești de cafenea; l-au culcat jos, lângă bucătărie, l-au înjosit ca pe o slugă. El a tăcut și veninul s-a strîns picătură cu picătură.

Și iată că, după șapte ani, feciorul căzu zdrobit într-o rîpă, cu trăsura cu tot, prăbușit de spaima și goana viforoasă a cailor. În urma lui, într-o săptămîină, muri de durere și femeia și amîndoi fură îngropați alături sub glee, uniți, în moarte ca și în viață, prin dragoste. Amîndoi dormeau somnul de veci, iar bătrînul răsuflea mai ușurat. Parcă i se luase o piatră de pe suflet. La moartea lor, nici o lacrimă n-a vărsat; ba cînd s-a stîns * noră-sa, a simțit o plăcere crudă, ca la moartea unui dușman neîmpăcat.

De-atunci, a rămas singur cu copilul. Pentru bătrîn, rodul dragostei care-l amărise era rod blăstămat *. Din ura cea veche împrăștiată de moarte, tot mai rămăsese ceva și pentru copil.

Și totuși, cu toate că cei ce-l prigoniseră nu mai erau, cu toate că o parte din dureri și chinuri puteau să se liniștească,— bătrînul era tot întunecat. În jurul lui se năruise, ca o clădire frumoasă, o dragoste mare și acum nu rămăsese decît întuneric și ruină. Viața nu-i era mai bună decît înainte, rănile tot sîngerau, cu durerile vechi.

Și bătrînul rămase gînditor în pervazul ferestrei.

Și deodată un cîntec porni în noaptea începutului de toamnă.

Bătrînul știa că soldații de la cazarmă, ca-n multe alte dăți *, cîntă. Însă niciodată nu-l atinsese la suflet, ca-n sara * aceea, tînguirea doinei cîntată de mulțime ⁴. Acuma *, fără să-și dea sama, îl pătrundea puterea vieții, ca o durere ascuțită.

Și bătrînul sta * amărît la fereastră, pe cînd tînguirile melancolice ale cîntecului umpleau noaptea.

La doi pași, pe dușamele *, în umbră, dormea copilul, dormea o viață care aștepta lumină și putere ca să izbucnească. Scîncea încet prin somn, întrebînd de maică-sa.

Bătrînul se întoarse spre el; dar nu-l putea vedea. Se ridică, se apropie și se aplecă asupra trupului slăbuț. Îl cuprinse încet, cu grijă, îl ridică și-l așeză în pat. Îl învăli *, apoi se așeză alături la marginea căpățîiului, pipăi capul și începu să mîngîie părul moale ca matasa *.

Afară, corul contenise. În odaie, copilul se liniștise și dormea bine. Iar bătrînul, în întuneric, poate ofta, poate plîngea în tăcere, ca un drumeț care se întoarce în locurile vechi și nu găsește nimic din ce era odată; pretutindeni, pe ruinile trecutului, vede izbucnirea vieților nouă ⁵.

¹ v. comentariul stilistic al lecției, p. 211

² v. comentariul gramatical (1) al lecției, p. 211

³ v. comentariul stilistic al lecției, p. 211

⁴ v. comentariul gramatical (2) al lecției, p. 211

⁵ nouă *adj. f pl* — *lit. sing m nou, f nouă; pl m, f noi*

ZODIA CANCERULUI

(fragment)

Domnul pofti pe oaspeți la masă. Așezîndu-se la locul de cinste, arată abatelui scaun la stînga sa. Mitropolitul i se așeză la dreapta. Logofătul cel mare Miron Costin fu rînduit lângă franțuz *, ca să-i

deie * lămuriri și să-l încînte cu vorbe meșteșugite, cercînd * a-i pricepe din subînțelesuri solia tainică.

Ospățul avea loc în odaia cea mare a spătăriei. Era o sală împodobită c-un mic iconostas și cu trei candelă în colțul răsăritului. Masa era însă foarte bine împodobită cu blide * și tacîmuri de argint. Lui de Marenne îi plăcură îndeosebi furcuțele * cu doi colți¹, — lucru nu prea obișnuit la prinții timpului. Stolnicul începu a servi și cuparul a drege, — ajutați de boierii lor de al doilea și al treilea rang.

Între bucate, de Marenne regăsi cu plăcere sarmalele, care atît îi plăcuseră la gospodăria răzășului * Lăzărel. Vinul nu i se păru tot atît de bun.

Stolnicul punea înaintea lui Vodă vasul de argint, cu felul de mîncare rînduit, ridicînd capacul, și cu lingura lui gusta, în văzul tuturor. Deasemeni * cuparul, dregînd, sorbea credința² din cupa aurită și pe urmă o așeza înaintea stăpînului său. La cea dintăi * cupă pe care Duca-Vodă o înălță la slăvitele lui buze, trăsni un sacaluș³ sub ferestre, cutremurînd încăperea. De Marenne tresări și boierii se veseliră * în bărbi, privindu-se cu coada ochiului.

Îndată după ce Vodă gustă din vin a treia oară, la al treilea rînd de mîncări, alt zgomot porni, c-o larmă * amestecată de tunete și fluiere.

Erau țipete de disperare parcă ale unei dihanii, în care cineva dădea lovituri de buzdugan cu învierșunare *. Fu rîndul abatelui de Marenne să zîmbească, recunoscînd faimoasa meterhanea țarigrădeană⁴, cu tobe și multe flaute.

¹ atenție la *omonimi*: colț, -i *m* — клык; зубец, острие; colț, -uri *n* — угол
² sorbea credința — отпивал для верности, т. е. для проверки, не отравлено ли вино
³ sacaluș — diminutiv de la subst.: saca, -ale *f*; зд. боченок (бочка) с порохом
⁴ meterhaneá, -ele *f* țarigrădeană, -ene — турецкий военный оркестр; **Țarigrad** — denumire veche a orașului Constantinopol (Istanbul — Стамбул): evenimentele din romanul istoric citat se referă la secolul al XVII-lea

FRAGMENTE DIN APRECIERI CRITICE ALE OPEREI LUI MIHAIL SADOVEANU

C. Ciopraga

Se vede de aici că monumentalitatea nu ține de dimensiunile mari, ci stă în simplitate, mai exact în înțelegerea ritmurilor universului. Transpus ca la cel vechi în metafore mitologice, amestec de poezie și plastică, universul sadovenian este o mixtură de epos, de realitate și legendă, în care natura și oamenii apropiați ei înaintează consonant, se întrepătrund, se completează.

Eroi ai acțiunii, iar lîngă ei profiluri de meditativi, solitari, înfrînți, în galeria sadoveniană fiecare exprimă o normă de viață. Reflecțiile autorului sînt încorporate în personaje, au o structură și o temperatură, traduc în mod coerent o experiență de viață și propun un ideal, fără ca artistul să se considere prin aceasta un moralist. „Dacă cred că arta trebuie să moralizeze? Nu. Hotărît nu“. Morala concepută

„pedant“ și „didacticist“ nu e agreată, dar arta în datele ei fundamentale nu-și poate refuza nicidecum angajarea, o finalitate gravă, cu echouri în conștiință. Program de reținut: „În urma instinctelor josnice stă neantul. În fața nobleței spiritului, o realitate luminoasă, care este singurul scop al sărmanei și trecătoarei noastre vieți“.

Pentru autorul *Fraților Jderi*, istoria e totodată document și instrument de reflecție; narațiunea istorică devenită literatură reunește secvențe reale sau imaginate (dar cu un aer de istoricitate), dispuse într-o succesiune expresivă, aptă să sugereze sensuri logice și semnificații. Sadoveanu evocă așadar trecutul într-o optică proprie, punând în joc rațiunea și sensibilitatea, combinate.

G. Călinescu

Cea mai uimitoare izbîndă a lui Mihail Sadoveanu este aceea cu privire la limbă. Dacă Ștefan cel Mare s-ar scula din mormînt și ar vorovi * cu noi, am încredințarea că pe noi nu ne-ar pricepe, dar pe Mihail Sadoveanu, da. Graiul scriitorului se apropie, pe temeiul studiului limbii vechi, de acela vorbit pe vremea înțeleptului voievod, fiind compus și ceremonios, perifrastic și solemn, învelit cu o patină¹ arheologică. Mihail Sadoveanu își ia, pentru romanele istorice îndeosebi, elementele de pretutindeni, în ordinea vremii și a locului, din cronici și din graiul țărănesc. Nu folosește arhaisme spre a scoate din ele efecte de vetustate, ci aduce în prezent forme ce i se par trainice și apte să exprime idei la înțelegerea omului modern. Opera lui Mihail Sadoveanu e o țiteră uriașă, cu mii de strune, toate acordate cu grijă, pentru ca nici o surpriză cacofonică să nu fie cu putință. Ștefan cel Mare n-ar înțelege unele cuvinte, dar ar avea sentimentul neted că limba zugrăvitorului său nu s-a rupt în încheieturile ei fundamentale de aceea pe care el însuși o vorbea trăind. Reconstrucția trecutului în roman este făcută nu prin arhaisme ca atare, ci prin folosirea acestui nou grai istoric, bun din trecut pînă în prezent, și pe care creatorul însuși îl folosește, totdeauna cu grija, pe măsură ce se apropie de prezent, de a fi, ca să mă exprim astfel, înțeles și în trecut.

¹ *pátinã f sing* — strat subțire care se formează cu timpul, sub influența agenților atmosferici, pe suprafața obiectelor de metal, de lemn, de piatră, pe clădiri, pe monumente, dîndu-le aspect de vechime — *пátина* (налет от окисления, под воздействием времени)

FRAGMENTE DIN AMINTIRI DESPRE MIHAIL SADOVEANU

SCRIITORUL MODEL

Zaharia Stancu

Cîți ani au trecut de la săvîrșirea din viață a acelu mare scriitor care a lăsat moștenire peste o sută de cărți și semna Mihail Sadoveanu? Iată că am uitat. Ca să aflu, a trebuit să răsfoiesc un dicționar.

A plecat dintre noi în 1961, către sfârșitul lui octombrie.

Crescusem cu ochii pe cărțile lui. Așteptam să-mi isprăvesc școala primară, să ajung la București sau la Iași, să-l văd, să-l admir.

Cine la vârsta anilor fragezi nu rîvnește să-și întâlnească autorii preferați? Pentru mine și, fără îndoială, pentru mulți cititori tineri din acea epocă, Mihail Sadoveanu era autorul preferat. Îl socoteam zeu. Crea peisagii *, făurise și făurea eroi, născocise și născocea întâmplări.

Dar oare întâmplările pe care le povestea erau iscate din imaginația lui, sau erau inspirate din viață?

L-am văzut și l-am cunoscut abia după cel dintâi război mondial.

În ultimii săi ani buni, am avut deseori prilejul să-l văd și să stau cu dînsul de vorbă. În vorbire, era un povestitor tot atît de fermecător ca și în scris. Își păstrase frumusețea și seninătatea ochilor albaștri, ca și luciditatea minții, pînă la adînci bătrînețe.

Nu l-am auzit niciodată referindu-se la talentul său. Își gîndea și își scria cărțile în tăcere, și spunea în ele tot ceea ce voia să spună, tot ceea ce putea să spună, le da tiparului și le lăsa să-și facă slobode * drumul lor prin lume.

Asupra valorii lor aveau să se pronunțe cititorii și posteritatea.

Mihail Sadoveanu a fost un scriitor model și un om model, un patriot înflăcărat și un neostenit militant social.

MEDITAȚII ALE LUI M. SADOVEANU

culese și selectate de *M. Dunăreanu*

Numai gluma bine făcută își ia zborul.

Am izbutit în sfârșit să-i uit numele, dar cînd mă supăr, tot mi-l aduc aminte!

Sînt scriitori pe care toată lumea îi preamărește și nimeni nu-i cetește *.

În proverbe găsim cugetarea ascuțită și puțintel sceptică, expresia colorată și plastică, alternanța de zîmbet și tristeță * din sufletul poporului, variat ca o primăvară.

● REȚETE SADOVENEȘTI

Profira Sadoveanu

Gastronomia e și ea o artă de care s-au ocupat în decursul veacurilor multe figuri celebre. Așa, de pildă, Alexandre Dumas tatăl, care i-a consacrat patru volume, știa ca nimeni altul să pregătească o buia-besă¹ marsilieză, să prepare un vînat ori să frigă un pui la țigla. Și nu se știe din scris și din auzite că Mihail Sadoveanu știa să aprecieze ca nimeni altul niște sarmăluțe stropite c-un vin de Cotnar?

Și ca să vă dovedesc că cele spuse sînt adevărate — cel puțin în ce-l privește pe tatăl meu — am să vă dau cîteva rețete sadovenesti, pe care, dacă veți fi în imposibilitate a le executa întocmai, cel puțin să le realizați măcar în parte...

¹ *buiabesă* — франц. bouillabaisse рыбная похлебка с чесноком и пряностями (особенно распространенная на юге Франции)

Cum se servește mămăliguța

În privința mămăliguței, maestrul spunea:

— Trebuie să fie vîrtoasă, bine fiartă și bine mestecată. Mie să nu-mi veniți cu mămăliguță moale, sub pretext că așa-i bună la caș și la brînză cu smîntînă!...

Și-apoi încă ceva:

— Mămăliguța nu se servește decît pe fund de lemn și nu se taie decît cu ața.

— Unde e ața?

Ața era acolo, pe marginea fundului de lemn, lîngă mămăliguța fumegîndă, mare și rotundă ca o căciulă ciobănească întoarsă pe dos.

Maestrul o tăia în jumătate, apoi în sferturi, apoi în optimi... Și feliile se desprindeau netede și lucii, aburind.

Cum nu se mănîncă ceapa

Cuconu¹ Mihai cu cucoana Catincuța și cu cei zece copii stau în jurul mesei din sufrageria de la Copou și așteaptă.

— Ia vezi tu, Profiriță, de ce nu mai vine ceapa ceea *!

Chiar atunci pe ușă apare și bucătăreasa prezentînd cu satisfacție o farfurie cu cîteva cepe curățate frumos, ba și tăiate în două și-n patru.

— Bine, frate², se oțărăște conu Mihai; de cîte ori am spus să nu se vîre cuțitul în ceapă?

— D-apoi cum să le aduc? Necurățate?

— Așa, ca de pe strat. Numai spălate de pămînt. Mai ai vreo una necurățată la bucătărie?

— Am.

— Ad-o³ încoace numaidecît.

Ceapa a fost adusă. Conu-Mihai o pune sub un șervet și — cum e un pic cam înciudat — trîntește cam tare cu pumnul în ceapă, de sar zăngănind toate farfuriile și paharele de pe masă.

— Așa! spune el satisfăcut, alegînd cu delicateță * doar inima din leguma zdrobită. Așa se mănîncă ceapa!

¹ *cuconu*, v. mai departe forma prescurtată *conu* — subst. cu articolul hotărît; lipsa lui -l la forma articulată este caracteristică pentru limba vorbită populară sau familiară

² *frate* — o adresare desemantizată (aici către o femeie)

³ *ad-o* — eliziunea vocalei finale la imperativul verbului *a aduce* (*ad* = *ădă pop., lit. ádu*)

COMENTARIU STILISTIC

Din procedeele stilistice caracteristice pentru textele citate se pot numi: întrebuițarea epitetelor (adică a unor determinanți expresivi) — *fața împietrită a bătrînului, tînguirile melancolice ale cîntecului* etc.; descrierea prin comparație — *ochii ca două viorele ofilite*; folosirea antitezei — *Ei se apropiară mai mult unul de altul și se depărtară de el*.

COMENTARIU GRAMATICAL

1) În textele din această lecție, la fel ca și din cele precedente, observăm întrebuițarea infinitivului în cadrul unui predicat verbal compus: *începu a suferi* (= *începu să sufere*), *prinse a-i mostra* = *prinse să-i mustre*) etc. Deși găsim și structurile moderne: *începu să se gîndească*.

2) Este de observat forma neacordată în caz a participiului: *Însă niciodată nu-l atinsese la suflet, ca-n sara aceea, tînguirea doinei cîntată de mulțime*. La aceasta contribuie faptul că participiul determinant formează o nouă sintagmă fiind determinat prin cuvîntul care îl urmează: *tînguirea doinei | cîntată de mulțime* (cf. p. 101).

EXERCIȚII

1. Citiți și traduceți în limba rusă textele citate din operele lui M. Sadoveanu.
2. Spuneți cum în replica „În ce cred“ M. Sadoveanu își formulează principiile călăuzitoare ale vieții și ale operei sale.
3. Analizați povestirea „Două vieți“ din punct de vedere stilistic (găsiți epitele, comparațiile, antitezele). Redați în limba română conținutul povestirii subliniind motivele psihologice ale purtării bătrînului față de copil la începutul și la sfîrșitul narațiunii. Dacă puteți să împrumutați din bibliotecă vol. I al operelor lui M. Sadoveanu, citiți povestirea citată în întregime (în manual este prescurtată).
4. Analizați procedeele lexicale și stilistice cu care M. Sadoveanu, descriind ospățul la Duca-Vodă în fragmentul citat din romanul istoric „Zodia Cancerului”, obține un efect de prezență și cu care el reușește să redea specificul epocii descrise.
5. Citiți, traduceți în limba rusă și comentați în limba română aprecierile critice ale operei și ale limbii lui M. Sadoveanu și amintirile citate.
6. Folosind dicționarul „Scriitori români” (București, 1978) sau alte surse de informații tipărite atît în limba română cît și în limba rusă, povestiți biografia și caracterizați opera lui M. Sadoveanu. Pregătind expunerea, folosiți de asemenea informațiile din schița introductivă a lecției.
7. Citiți ceva în plus din opera lui M. Sadoveanu; vorbiți în limba română despre cele citite.

TUDOR ARGHEZI (1880—1967)

T. ARGHEZI, pe numele său adevărat Ion Theodorescu, într-o activitate literară de peste șaptezeci de ani, a creat numeroase opere în versuri și în proză în care înfățișează aspecte din realitățile contemporane lui. El a scris poezii, romane, cărți pentru copii, cronici, articole. Cele mai valoroase volume de versuri ale lui T. Arghezi sînt *Cuvinte potrivite*, *Flori de mucigai* *, 1907, *Cîntare omului* și altele. Printre pamfletele lui politice merită să fie amintit pamfletul *Baroane*. Sînt cunoscute și apreciate de asemenea romanele lui *Cimitirul Buna-Vestire* și *Lina*.

Foarte apreciată este activitatea sa de gazetar. Tratînd cele mai variate teme privind problemele sociale și politice ale vremii, Arghezi manifestă o atitudine protestatară. Pentru atitudinea sa potrivnică fascismului și ororilor războiului, scriitorul a fost arestat și internat, alături de alți patrioți și militanți antifasciști, în lagărul de la Tîrgu-Jiu. După Eliberare, poetul s-a alăturat luptei pentru construirea socialismului, în calitate de membru al Academiei, președinte de onoare al Uniunii Scriitorilor, membru al Comitetului Național pentru Apărarea Păcii. Activitatea lui T. Arghezi a fost evidențiată cu Premiul Național pentru literatură și Premiul de Stat.

Operele lui T. Arghezi sînt traduse în mai multe limbi.

DIN „CUVINTE POTRIVITE“

TESTAMENT

(fragmente)

Nu-ți voi lăsa drept bunuri ¹, după moarte,
Decît un nume adunat pe-o carte.
În seara răzvrătită care vine
De la străbunii mei pînă la tine,
Prin rîpi și gropi adînci,
Suite ² de bătrînii mei pe brînci,
Și care, tînăr ³, să le urci te-așteaptă,
Cartea mea-i ⁴, fiule, o treaptă.

Ca să schimbăm, acum, întîia oară,
Sapa-n condei și brazda-n călimară,
Bătrînii-au adunat, printre plăvani ⁵,
Sudoarea muncii sutelor de ani.
Din graiul lor cu-ndemnuri pentru vite
Eu am ivit cuvinte potrivite
Și leagăne urmașilor stăpîni.

Durerea noastră surdă și amară
 O grămădii pe-o singură vioară,
 Pe care ascultînd-o a jucat
 Stăpînul, ca un țap înjunghiat.
 Din bube, mucegaiuri și noroi
 Iscat-am frumuseți și prețuri noi.

Întinsă leneșă pe canapea
 Domnița suferă în cartea mea.
 Slova de foc și slova făurită
 Împărechiate * -n carte se mărită,
 Ca fierul cald îmbrățișat în clește.
 Robul a scris-o, Domnul o citește,
 Făr-a cunoaște că-n adîncul ei
 Zace mînia bunilor ⁶ mei.

¹ drept bunuri (drept *prep*) — *зд.* в наследство

² suite — part *f pl* de la vb. a sui (a se~) — *взбираться, подниматься*

³ tînăr (= tînărule) — vocativ

⁴ -i — forma scurtă (pers. a 3-a *sing*) a verbului a fi

⁵ plăvani *m pl* (substantivat) = boi plăvani — *зд.* рабочий скот (букв. волы или быки с серовато-желтоватой шерстью)

⁶ buni *m pl* = străbuni — предки

SEARA

Un păianjen, ca un neg,
 Umblă lung în șase peri ¹.
 Abia-l vezi și e întreg
 Cu nevoi și cu dureri.

Vine de la munca lui,
 Nu se-nșală de picior.
 Îl așteaptă, colo * -n cui,
 Casa prinsă de urcior.

Nu mă vede, nu mă are,
 Nu mă știe de nimic.
 De ce-oi fi atît de mare?
 De ce-i el atît de mic?

¹ păr, peri *m* (волос, -ы) — aici, prin asociație (păr = un fir subțire), picioarele lungi și subțiri ale păianjenului

DIN „CÎNTARE OMULUI“ ¹

OM CU OM

Un om fusese-o frunză și numai om cu om
 Au izbutit să crească și să se facă pom.
 Că moare frunza-n ramuri, puiandă și ușure ²,
 Copacul viețuiește și s-a-nmulțit pădure.

Tu-ți răsplătești ursita de grabnică pieire,
Făcîndu-te, din omul prigoanei³, omenire.

¹ v. comentariul gramatical al lecției, p. 217

² puiandă, -e *f* (*reg.*) — pom tînăr, sorăcel abia răsărit din pămînt, aici în funcția unui adjectiv, în traducere: едва распутившийся (едва распутившись); ușure *adj invar.* (*i v., poetic*) — эд. нежный, легкий (= gingaș, ușor)

³ omul prigoanei = omul prigonit — гонимый, преследуемый человек

PRIETENIE

Dar luat vrăjmașul singur, în parte, fiecare,
Era un om ca tine, cu buzele amare.
Tu i-ai ucis un tată, el ți-a ucis un frate,
Din țara prinsă-n flăcări pierise jumătate.
Erau zvîrliți în groapă cu morții, și răniții,
De vii, și oropsiții de-ai lor și urgisiții.
Tu n-ai văzut, ca mine, închise de curînd
Și proaspete, mormintele mișcînd.
Ce ți-am făcut eu ție, ce mi-ai făcut tu mie,
Ca țara ta să fie cu-a mea în dușmănie?
Ne pasă, oare, nouă, că domnii-n capitale
Se-ngîină ca dulăii rînjiți și-și dau tîrcoale?
Ni se sporește vlaga și grîul ni se coace
Mai repede-n războaie decît în timp de pace?
Ca să se piardă urma, cel ce-a intrat să fure
Dă foc și la pădure.
Să ardă codrii, munții și zimbrii-n jar, și cerbii,
Stîrpit în pleșuvia de scrum și colțul ierbii.
Cu pótera-n potecă, haiducii-odinioară
Știau și să și moară,
Pe cînd stăpînii lumii, de-obîrșie crăiască,
Și sluga tîrîtoare știu numai să trăiască.
Și domnul, ca tîlharul, își întocmește-o lege
A lui, cum o-nțelege.
Deosibirea * este că unul o plătește
În ștreang, dar cel cu biciul și legea-mpărătește,
Ascunsă-n ea prin colțuri cotite și-n unghere,
Din care-și trage drepturi, mîndrie și putere.
Căci legea pentru dînsul e dulce, bade-Ioane,
Și numai pentru tine e plină de căpcane.
El poate mii de oameni, în tihnă să omoare,
Legîndu-și zalhanaua * de cîmpul de onoare.

DIN „PAMFLETELE POLITICE“

BAROANE¹

Ce semeț erai odinioară, dragul meu, de n-ai mai fi fost. Și ce mojiic! ce mitocan! ce bătăran! Nu te mai recunosc. Parcă în hainele tale a intrat alt om și parcă celălalt a plecat în pielea goală, pe undeva, prin ceruri ori în iad.

Botul nu-ți mai e așa de gros, fălcile ți-s mai puțin dolofane și ai început, Doamne! să și surîzi, cu buzele alea * groase, șterse de unsoare. Ceafa ți s-a mai tras, gușa s-a mai moderat, burta caută un relief mai apropiat de spinare. Nici părțile de dindărăt nu mai sînt atît de expresiv dominante, dedesubtul croielii scurte.

Cred că nu mai iei dimineața patru cafele cu lapte, o halcă de șuncă, și opt prăjituri, cu care ți-ai pus din nou în funcțiune intestinul gros, anemiât de răbdări prăjite. Te umpluseși bine, pînă la rîgîială. Ți-aduci aminte ce sfrijit erai pe cînd erai sărac și cum ne pălmuia căutătura ta ațîțată după ce te-ai procopsit. Îndopat cu bunurile mele, nu-ți mai dam de nas și ți s-a părut că eram pus pe lume ca să slujesc mădularele tale, burții, gușii, sacului și dășagilor * tăi; ăsta * era rostul meu, a trebuit să-l aflu de la tine, flămîndule, roșcovanule, boboșatule, umflatule².

Mi-ai împuțit salteaua pe care te-am culcat, mi-ai murdărit apa din care ai băut și cu care te-ai spălat. Picioarele tale se scaldau în Olt, și mirosea pînă la Calafat³, nobilă spurcăciune!

I-auzi! Vrea să-mi fie stăpîn și să slugăresc la mațele lui, eu care nu m-am băgat rîndaș nici la boierul meu. Vrea trei părți și din văzduhul meu, ca să răsuflă în răcoarea mea numai el. Lasă-mă să-mi aleg stăpînul pe care-l vreau eu, dacă trebuie să mă robesc, nu să mă ia la jug și bici, înșfăcat de ceafă, cine poștește.

Uită-te, mă, la mine! Baroane! Să ne desfacem hîrțile amîndoi, eu zăpăditul * și hrisoavele * mele, scrise pe cojoc, și tu zdrențele tale. Scrie⁴ pe ale tale Radu? Nu scrie!... Scrie Ștefan? Nu scrie!... Scrie Mihai, scrie Vlad, scrie Matei⁵? Nu!... Păi ce scrie pe cîrpele tale? Degete șterse de sînge?

Mi-a ieșit o floare-n grădină, ca o pasăre roșie rotată, cu miezul de aur. Ai prihănit * -o. Ți-ai pus etichete pe ea și s-a uscat. Mi-a dat spicul în țarină cît hulubul * și mi l-ai rupt. Mi-ai luat poamele din livadă cu carul și te-ai dus cu el. Ți-ai pus pliscul cu zece mii de nări pe stîncă izvoarelor mele, și le-ai sorbit din adînc și le-ai secat. Mocirlă și bale rămîn după tine în munți și secetă galbenă pustie în șes — și din toate pasările * cu graiuri cîntătoare, îmi lași cîrdurile de ciori.

Începi să tremuri acum, căzătură. Așa s-a întîmplat cu toți cîți au umblat să-mi fure binele ce mi l-a dat Dumnezeu. Te-ai cam subțiat și învinețit. Obrazul ți-a intrat în gură, gulerul ți-a căzut pe gît ca un cerc de puțină uscată. Dacă te mai usuci nițel *, o să-ți adune doagele de pe dos. Ce floacă * plouată-n capul tău! Ce mustață pleoștită! Ce ochi fleșcăiți! Parcă ești un șoarice *, scos din apă fiartă, de coadă, Baroane...

¹ Pamfletul a apărut în 1943. Publicația a fost suprimată, iar autorul arestat și internat în lagărul de la Tîrgu-Jiu. Baroane — vocativ *sing* de la subst. *baron*, -i *m*

² v. comentariul stilistic al lecției, p. 217

³ Calafat — un port de Dunăre (Калафат)

⁴ scrie — în sensul pasiv

⁵ numele domnilor din secolele al XV-lea — al XVII-lea, *resp.*: Radu cel Mare, Ștefan cel Mare, Mihai Viteazul, Vlad Țepeș, Matei Basarab

TUDOR ARGHEZI POVESTIND COPIILOR

VÎRSTA FERICITĂ

(Stenogramă)

La masă. Nu se ține lingura cu stînga. Bagă de seamă să nu pici șervetul. Nu mai știu ce să mă fac: copiii ăștia * murdăresc cîte cinci rînduri de rufe pe zi. Nu ți-am spus că ai să te pici? Ridică mîna că-ți intră cotul în sos. Nu se găurește felia de pîine ca șoarecii, se rupe și se mănîncă miezul o dată cu coaja. Stai! suflă-ți nasul. Iar ai pierdut batista. Mai tare. Încă o dată. Nu înțelegi să sufli cu toată puterea? A! scîrbosule ! Schimbă-i farfuria. Porcule! Ai să mănînci ce-ți spui * eu, nu ce vrei tu. Cine vrea să se facă frumos mănîncă și tăieței *. Ia-l repede de urechi. Dumnezeule! n-am mai văzut copii atît de neascultători. Cine te-a învățat, prostule, să pui ciulama în compot? Șterge-ți gurița !. Nu cu mîneca, țigane! cu șervetul. Te-ai mîzgălit pînă la ochi. Ți-a rămas un tăiețel pe nas. Apă! apă! copiii nu beau vin: mai tîrziu.

Te-ai săturat? Pupă * mîna și zi: mulțumesc. Pupă mîna! Nu așa uscat, pupă mîna cu toată inima. Bomboane mai tîrziu, acum nu se poate. Stai colea * jos și joacă-te frumos pînă mîncăm și noi, dacă vrei să te iau la plimbare. Ți-am spus să stai jos? Să nu te miști! Mergem să facem o plimbare frumoasă. Așa.

La plimbare. M-ați înnebunit. Unde ți-ai murdărit rochița și cînd? Nu v-am spus să stați locului pînă mă îmbrac și eu? De ce părete * te-ai frecat? Dar tu, cu pantalonii descheiați? unde s-a mai văzut? Stați să vă ridic ciorapii. Poftim, ciorapi sînt ăștia, cu pungii, nesimțitorule? Ți-ai pierdut nasturele. Dați mîna să trecem drumul. Nu se poate: dacă vine un automobil? V-am mai spus, înainte de-a trece drumul, te uiți în dreapta și în stînga și dai mîna mamei. Luați-vă de braț și mergeți frumos. Cum? Nu vrei să-i dai brațul sorii * tale? Ce, ești de capul tău? Dă-i brațul numaidecît. Ia te rog să nu bombănești.

Nu, nu sînt bune, nu sînt pentru voi. Lăsați cățelul în pace, că sare cu labele și vă umple de noroi. Du-te, cuțule, acasă. Uite, cățelul e mai cuminte; a înțeles și a plecat.

Nu-ți mai freca picioarele, n-auzi? Nu te apăsa pe geam că se sparge. Ce-ai făcut? Scoate degetul din gură. Dacă m-ascultați și mergeți frumos, ne ducem acasă și o să vă spui o poveste, știți, cu ursul și ariciul.

Acasă. Întii vă spălați și pe urmă. Scoate-le hainele și pune-le comizoanele * de noapte. Dă drumul la baie. Să fie apa căldicică. Cum, tot mereu avem scandal, la spălat? Nimeni nu mănîncă și nu se culcă murdar. Fără săpun? Dar ce-are săpunul? Cu săpun și cu apă caldă. Nu mai plînge, că te faci urîță. Am mai văzut un șobolan mîzgălit ca tine. Astîmpără-te! Ai să răstorni măsuța și spargi toate lucrurile. Vezi că s-a întins după oglindă, ia-o din mîna lui. Nu trage fața de masă. E șapte și jumătate și

nu v-ați culcat. Copiii la orele opt trebuie să viseze. Nu se poate! trebuie să vă culcați numaidecât. Imediat la culcare.

— De-abia i-am potolit, zice mama. Să vezi ce dă din ei!... dragii mami.

— Sărută-i încet, să nu-i deștepți, zice tata, intrînd îmbrăcat, cu căciula și bastonul, în camera de culcare. Și haide la masă... E nouă și jumătate.

¹ v. comentariul stilistic al lecției, p. 217

COMENTARIU STILISTIC

Vocativul în **-ule** a căpătat în limba contemporană o valoare depreciativă, ceea ce este folosit pe deplin de T. Arghezi, mai ales în ultimele două texte. De altfel, situațiile descrise în pamfletul politic „Baroane” și în textul închinat educației copiilor fiind deosebite, vocativul în **-ule** din fiecare text stîrnește la cititor sentimente diferite. Trebuie subliniat de asemenea că în ultimul text prezența **sufixelor diminutive**: **guriță, căldică**, precum și specificul situațiilor înseși, neutralizează în mare măsură caracterul depreciativ al vocativelor ca **scîrbosule, porcule** etc. și dă textului întreg o nuanță de duioșie.

COMENTARIU GRAMATICAL

Este de observat întrebuițarea substantivului în **dativ** pe lîngă un alt substantiv: **Cîntare omului** — *Гимн человеку*, cf. îmbinarea de cuvinte asemănătoare, dar cu substantivul în **genitiv**: **cîntarea omului** — *воспевание человека*. Cazul substantivului este marcat de lipsa sau de prezența articolului hotărît la primul substantiv.

FRAGMENTE DIN APRECIERI CRITICE ALE OPEREI LUI TUDOR ARGHEZI

G. Călinescu

S-au spus despre Arghezi multe lucruri superficiale și juste ce se observă din capul locului ¹: că exprimă conflictul între real și ideal, că e baudelairian ² și eminescian, că e un creator de limbă. Toate aceste aspecte s-ar putea afla la orice alt poet. Universul său substanțial, intelectualitatea fără cadre raționale a acestei lirice, iată chestiunile adevărate. Rezultatul cercetării este zguduitor. Cine va asculta fără înfiorare solemnul *Testament*?

Ideea legăturii între generații este emoționantă în sine și foarte mulți poeți au atins-o. Dar aici vederea ne e amețită de un gol adînc, cețos de profunditate *, cu toată lipsa conceptelor. Asta vine din aceea că intuitiv prin reprezentările-simboluri poetul a atins direct un aspect de bază al lumii, germinația eternă și enormă. Nu iubirea fiului pentru străbuni e tema, ci teribila sforțare pe care trebuie s-o facă natura pentru a obține un rezultat. O serie întreagă de imagini dau o viziune de sus a germinației antropologice. Străbunii vin din noapte prin gropi și rîpi, bătrîni se tîrăsc

pe brânci, iar trudnicul lor efect este un morman de oseminte (imagine de osuar, de cimitir) vărsat în poet.

¹ din capul locului — сразу же, с самого начала

² Charles Baudelaire (1821—1867), poet francez, autor al volumului de versuri „Florile răului“ («Fleurs du mal»), al culegerii de eseuri „Arta romantică“ etc. Poeziile lui se caracterizează, pe de o parte, prin motive de dezamăgire și pesimism, iar pe de altă parte, prin simpatia poetului pentru oamenii simpli

T. Vianu

Lunga incursiune asupra felului în care s-a dezvoltat tema sociogonică¹ în literatură ne dă acum posibilitatea de a preciza locul deținut de *Cîntare Omului* de Tudor Arghezi la capătul acestei dezvoltări. Nu vom întreprinde totuși un studiu de izvoare. Izvoare are, desigur, orice poet, orice scriitor; dar cercetarea lor este interesantă mai ales la aceia care, în creația lor, pornesc de la impresii de cultură. Nu vom putea niciodată înțelege opera unui „poet savant“, format în studiul cărților și al modelelor, fără a lua în considerație izvoarele lui. În ce-l privește pe Tudor Arghezi, trebuie să arătăm că deși el dispune de tot orizontul culturii, deși cunoștințele lui literare sînt numeroase și materia lui de reflecție este foarte densă, tipul lui artistic este foarte depărtat de acela al „poetului savant“. Parcurgîndu-i opera, nu aflăm în ea nici o urmă de „alexandrinism“, de creație înflorită în umbra unui mare model. Semnul distinctiv al operei lui stă în răspunsul ei la împrejurările vieții, în reacția la problemele și luptele timpului său. „Turnul de fildeș“ n-a fost niciodată adăpostul lui Arghezi. Poetul nu s-a format în reculegere studioasă, în cercetarea cărților, în comentarea lor. A trăit în vîlmășagul * vieții, a luat parte la luptele cetățenești, a atacat, a primit lovituri și le-a răspuns. S-a format astfel o îndoită operă de polemist și de poet, pe care n-o putem pricepe decît ținînd seama de schimbul de teme și de mijloace existent tot timpul între aceste două ramuri ale activității lui. Poezia n-a fost, pentru Arghezi, o îndeletnicire în marginea vieții, un act de reculegere, un popas. A fost forma vieții lui.

Ceea ce se poate spune despre întregimea operei lui Arghezi este adevărat și pentru *Cîntare Omului*. Poemul a apărut în 1956 și este rodul unui răstimp anterior, cînd, după o epocă de căutări, poetul găsise un nou drum al său.

Om cu om

Poezia exprimă o idee filozofică importantă: înmulțirea omenirii și continuitatea ei remediază scurttimea și piericiunea² vieții individuale; ceea ce individul uman nu poate împlini, realizează specia lui. Ideea provine din secolul al XVIII-lea. Este interesant de remarcat că, fără să utilizeze izvoare filozofice, Arghezi regăsește toate marile teme ale filozofiei.

Din punctul de vedere al compoziției, este singura poezie a ciclului care nu debutează cu o formă a adresării. Structura bucății este sentențioasă, cel puțin în primele ei patru versuri; dar apariția, în versul 5, al unui *tu* impersonal, prin care trebuie înțeles omul în general, adică omenirea, readuce procedeele adresării. Pe acest om căruia îi vorbește poetul, ultimul vers

îl numește *omul prigoanei*, desigur fiindcă toate forțele universului îl amenință și-l periclitează. Dar omul se salvează prin eternitatea speciei lui.

Prietenie

Poezia este o invitație la prietenia între popoare, prin evocarea grozăviilor războiului, a absurdității lui, a nedreptății orînduirilor care îl generează. Războiul își pierde orice legitimitate, dacă în poporul contra căruia se îndreaptă se vede individul, un om ca tine, cu buzele amare, scăldate de lacrimi. Cruzimea războiului contra unui alt popor se însoțește și cu represalii împotriva poporului propriu. Ridicîndu-și acuzația împotriva războiului din perspectiva omului simplu din popor, poetul se disociază de acei care îl provoacă: *domnii-n capitale*. Provocatorii războiului sînt ca și hoții de drumul mare, ba chiar sînt mai răi decît aceștia, deoarece, cum ni se spune într-o construcție orală: (haiducii) *știau și să și moară* (cu repetarea unui și intensificativ). Haiducii primesc pedeapsa legii, provocatorii războiului o folosesc în avantajul lor și împotriva claselor asuprite, a lui *badea Ioan*, către care se îndreaptă adresarea finală a poeziei.

¹ sociogonic(ă) *adj* — социально обусловленный, связанный с обществом, общественно значимый

² piericiune, -i *f inv.* — lit. pieire, -i *f* — гибель

EXERCITII

1. Citiți și faceți o traducere juxtalinară în limba rusă a poeziilor citate ale lui T. Arghezi; analizați-le din punct de vedere al conținutului și al formei de exprimare.
2. Citiți și traduceți în limba rusă pamfletul „Baroane” și comentați procedeele lexicale, stilistice și gramaticale folosite de autor, care contribuie la o redare exactă a sentimentelor lui față de cel căruia i se adresează.
3. Citiți schița „Vîrsta fericită”, traduceți-o în limba rusă și comentați-o din punct de vedere al conținutului și al formei de exprimare.
4. Citiți, traduceți în limba rusă și comentați în limba română fragmentele citate din aprecieri critice și confrunțați cele spuse de critici literari cu propriile dv. impresii.
5. Folosind schița introductivă a lecției, fragmentele citate din aprecieri critice, dicționarul „Scriitori români” (București, 1978) sau alte surse privind opera lui T. Arghezi, viața și activitatea lui obștească, vorbiți în limba română pe această temă.
6. Citiți ceva în plus din opera lui T. Arghezi și comentați cele citite în limba română.

LECȚIA 8

DIN FOLCLORUL LITERAR

Folclorul este totalitatea creațiilor și manifestărilor artistice aparținând culturii spirituale a poporului. În această accepție, folclorul cuprinde literatura, muzica, dansul și teatrul popular, artele decorative, plastice etc.

Literatura populară se deosebește de literatura cultă prin câteva trăsături caracteristice: caracterul colectiv, oralitatea, raportul specific dintre tradiție și inovație, anonimatul și sincretismul.

Se distinge mai întâi literatura folclorică a obiceiurilor: colindele, cîntecele de despărțire la nuntă, bocetele, cîntecele de înmormîntare și altele. Folclorul literar nelegat de obiceiuri cuprinde trei mari categorii distincte: proza literară (basmul, legenda, snoava), cîntecul epic (cunoscut sub numele de baladă) și poezia lirică (doina, strigăturile).

Folclorul literar a constituit dintotdeauna un nesecat izvor de inspirație pentru creația marilor prozatori și poeți.

FĂPTURI DE BASM ¹

Făt-Frumos

Făt-Frumos este personajul din basme, care întrupează frumusețea trupească, frumusețea sufletească și vitejia fără seamăn. În imaginația poporului, Făt-Frumos are toate calitățile și nici un defect, în toate acțiunile sale el rămîne un om, pe care, pentru bunătatea sufletului său și pentru curățenia intențiilor și faptelor sale, îl ajută toate zînele, toate babele sfinte, toate duhurile bune. E veșnic în luptă cu duhurile necurate, reprezentate prin Zmei, Pajure ², Muma Pădurii și vrăjitoare, învingîndu-le după lungi și interesante peripeții.

Pentru că viața îi e o continuă luptă, imaginația populară * îi dă și naștere ciudată. Ori e găsit într-un sicriș pe apă de către un pustnic, ori se naște către apusul vieții împărătesei, sau e fiul „Epei” ³. Făt-Frumos crește într-o zi, ca alții într-un an, uimește pe toți cu deșteptăciunea sa și după ce îndeplinește faptele pentru care a fost ursit, se căsătorește cu Ileana Cosinzeana sau cu vreo zîină, ori chiar cu fiica vreunui împărat, care-i dă și jumătate din împărăție.

¹ Descrierea făpturilor de basm este împrumutată din cartea: O l i n e s c u M. Mitologie românească. București, 1944

² pájură, -i f — pasăre răpitoare mare, cu ciocul puternic și tăios, cu gheare mari și ascuțite; (în basme) pasăre uriașă, năzdrăvană. Pajure f pl. (inv.)

³ epei f G sing (inv., pop.) — lit. cu i-: iepei (iapă, iepe f)

Ileana Cosinzeana sau Sînziana

Ileana Cosinzeana (Cosînzeana) este fiica de împărat, vitează și frumoasă, de al cărei boi * s-a dus veste peste țări și mări. Pețită de toți fiii de împărat din împărățiile cele mai renumite, se căsătorește numai

cu Făt-Frumos, cu care face o pereche, ce nu se mai află pe lume. I se zice „Ileana Cosinzeana, costiță de aur, cîmpul înverzește, florile înflorește“¹, pentru că e atît de frumoasă, încît la soare te puteai uita, iar la dînsa ba; pe unde trecea „cîmpul înverzea, florile înfloreau“. Soarele era însemnat pe pieptul ei, luna pe spate, iar luceferii pe umeri. E tot atît de bună, pe cît e de frumoasă. Zmeii, auzind de frumusețea ei, vin ș-o² fură, ducînd-o în palatele lor de pe tărîmurile celelalte, dar Făt-Frumos călare pe calul năzdrăvan, se duce pînă-n împărăția lor și după ce se bate cu ei și-i omoară, o aduce înapoi și trăiesc fericiți pînă la adînci bătrînețe.

¹ florile înflorește (înflorea) — formula stereotipică din basme în care, din punct de vedere al limbii literare de astăzi, lipsește acordul gramatical

² ș-o... (pop.) — lit. și o...

Calul năzdrăvan

Este animalul cel mai credincios lui Făt-Frumos¹, fără de care acesta din urmă n-ar putea face isprăvile sale minunate.

De obicei se ascunde sub înfățișarea unei gloabe costelive în vreun grajd împărătesc, unde este descoperit de Făt-Frumos, după indicațiile zînelor. Se numește Galben de Soare, are 4, 7 sau 12 aripi, se hrănește cu jar, zboară ca gîndul, ca vîntul și poate ghici viitorul.

Calul năzdrăvan mai are multe însușiri, care fac din el o ființă binefăcătoare pentru feții frumoși ai basmelor.

¹ credincios (cui?) lui Făt-Frumos — dativul

Zînele bune

Zînele sînt niște fecioare frumoase și bune, care vin în ajutorul oamenilor. Nu se știe cîte sînt, dar se crede că e o zîină a florilor, o zîină a pădurilor, una a poienilor, alta a pîraielor¹, alta a păsărilor, o zîină a lacurilor și că au toate o Zîină a Zînelor. Ele locuiesc în palate de cleștar, în parcuri ca rupte din rai și nu au dușmani mai mari ca zmeii.

Zînele ajută pe toți cei ce luptă pentru dreptate, pentru frumos sau pentru dragoste. Cîteodată se îndrăgostesc de cîte vreun Făt-Frumos și căsătorindu-se cu el, devin ca și femeile muritoare.

¹ pîraie *n pl* — *sing pîrâu*

Zmeii

Zmeii sînt în credințele poporului niște ființe cu chip de om, dar cu proporții mai mari. Au o coadă solzoasă, o înfățișare fioroasă, sînt foarte puternici și umblă de cele mai multe ori pe căi năzdrăvani cu mai multe inimi. Sînt în luptă veșnică cu Făt-Frumos, care iese totdeauna învingător, și se cunună cu cea mai tînără din domnițele furate de zmei și scăpate de el. Cînd lupta devine mai înverșunată, zmeul și Făt-Frumos se prefac într-o roată de foc de diferite culori.

Arma zmeilor este buzduganul, care aruncat de departe, în semn de sosire, izbește cu vuiet poarta și ușa, deschizîndu-le, sare apoi pe masă, de un-

de, după ce se învîrtește de 3 ori, în semn ca bucatele să fie gata, se așează singur în cui.

Zmeii trăiesc pe tărîmul celălalt, unde au palate strălucite. Grădini cu fel de fel de flori și pomi cu poame de aur și argint, casele învelite de argint, care strălucesc la soare ca oglinda.

Mama zmeilor are o figură mai răutăcioasă și mai sălbatecă *. Ea se ia după fugari (Făt-Frumos și domnița) c-o falcă-n cer și cu alta în pămînt, aruncînd foc pe nări și pe gură ca dintr-un cuptor.

Balaurii

Balaurii poveștilor sînt niște animale groaznice la vedere și tare crude ¹ în apucături. Un balaur din poveste, avea înfățișarea înspăimîntătoare, pentru că în el se întîlnea tot ce era mai urît și mai groaznic de la celelalte animale. Avea un cap mare, dar cu 12 limbi, de cele mai multe ori însă avea pînă la 7 capete. Gura îi era largă de putea cuprinde un om întreg și semăna cu cea de la șarpe sau de la crocodil. Ochii îi erau bulbucați ca la broască. Nările semănau cu cele de la cal și puteau zvîrli foc și pară asupra celui cu care se lupta. Trupul îi era lung ca de șopîrlă, dar era acoperit de solzi și de plăci de fier ori de piatră. Avea patru sau mai multe picioare, așa cum au șopîrlele, dar avea gheare ca de leu. Coadă îi era lungă ca la șarpe, dar așa de puternică, încît cu o lovitură ucidea un taur. Unii aveau aripi în spate, dar cei mai mulți se tîrau numai pe pămînt și locuiau în păduri, în peșteri ori în fîntîni. Se hrăneau cu carne de om, pe care îl înghițeau cu cal cu tot, după ce adormeau și stăteau așa zile întregi. Făt-Frumos și alți eroi de basm s-au luptat cu ei și i-au ucis.

Balaurul simbolizează forța unită cu răutatea și pornirile rele.

¹ tare crude (*vorb., pop.*) — *lit.* foarte crude

Baba Dochia

Despre Baba Dochia se spune că era cea mai rea babă dintre toate babele rele, pe care le-a purtat pămîntul. Așa era de rea, încît și copiii ei, care cum creștea, fugea unde-i vedea ochii ¹, numai să scape de răutățile și de gura ei.

¹ unde-i vedea ochii (*inv.*) — *lit.* unde-i vedeau ochii

Mama Pădurii (Muma Pădurii)

Mama Pădurii e o babă bătrînă, cu dinții de lînă și cu care se sperie copiii ¹, să nu umble noaptea prin sat, sau să nu întîrzie în împrejurimile pădurilor. La înfățișare seamănă cu un copac citoros * și plin de crăci uscate. Șuvițele de păr cad ca niște șerpi, în jurul ei. E lungă și adusă de spate, merge prin pădure bocindu-se, sprijinită într-o cîrjă. Locuința ei e într-o colibă de lemne în miezul codrilor. Cît e de urîtă și de spăimîntoasă, și totuși are o mulțime de copii, făcuți cu Dracu sau cu Moșu Pădurii ². Copiii aceștia sînt grozavi de răi ³ și o năcăjesc * mereu, de aceea Muma

Pădurii fură somnul copiilor oamenilor și-l aduce copiilor ei, ca să doarmă cît mai mult.

¹ cu care se sperie copiii — которой пугают детей (se sperie — verbul pronominal cu funcția pasivului)

² Dracu, Moșu (Pădurii) — forme articulate (pop.)

³ grozavi de răi (inv., pop.) — lit. grozav de răi

Moșul Codrului (Moșul Pădurii)

Moșul Codrului, ca și Muma Pădurii, este duhul năzdrăvan al pădurilor. Are aceleași defecte și însușiri ca și baba lui, Muma Pădurii, doar că e mai prost și mai ușor de înșelat.

Statu-Palmă-Barba-Cot (Tartacot)

O jumătate de om o fi fost Statu-Palmă-Barbă-Cot. Era o pocitură de om, mic ca un copil de 5—6 ani, înalt de-o palmă și cu barba de un cot¹: cu capul cît nuca, cu ochii cît talgerele*, cu mîinile* cît fusele, cu picioarele cît drugii. E tartorul piticilor și umblă de colo pînă colo, călare pe un butuc, căruia îi pune frîul în cap și zboară unde-l duce gîndul. Împreună cu piticii lui a strîns comori în fundul pămîntului, acolo unde-și are el locuința și le păzește ca ochii din cap. E totdeauna gata de șotii, dar face mai mult rău decît bine. I se mai zice și Tartacot cu barbă cu tot și umblă călare pe un iepure șchiop.

¹ cot, coți *m* (inv) — локоть (мера длины)

Flămînzilă

E o namilă de om deșirat și uscat ca un pește afumat. Numai pielea și oasele. Ochii îi stau în fundul capului și lucesc ca niște licurici, fugînd în toate părțile după mîncare. De slab cei-i¹, hainele de pe el îi cădeau și păreau lungi. Coastele i se vedeau și stomacul îi era veșnic lipit de șira spinării. Tot ce vedea, mînca. Chiar și brazdele de pămînt le mînca și tot striga că îi e foame. Pe unde umbla tot stîngea, de lăsa foamete în urma lui.

¹ de slab ce-i — din cauza că este (era) atît de slab

Setilă

Frate cu celălalt, dar nu semănau deloc la înfățișare. Setilă era un om mic, gros cît un poloboc, și cu o burtă mare ca un burduf. Umbla veșnic cu buzele fripte de sete și cu limba scoasă și uscată, ca ogarii vara pe zăpușală*. Unde vedea un rîu, îl și sorbea, rămîneau peștii zbătîndu-se pe uscat. Setilă și cu Flămînzilă sînt spaima ogoarelor.

În urma lor rămînea pămîntul uscat și toate orătaniile fugeau din locurile acelea, să nu moară de foame.

Gerilă

O dihanie de om ce se perpeleşte la un foc de 24 de stînjeni de lemne și tot strigă că i-e frig. La înfățișare era urît ca naiba. Avea niște urechi clăpăuge și niște buzoaie groase și dăbălate *. Cînd sufla cu ele, cea dedeasupra se răsfrîngea în sus peste scăfîrlia capului, iar cea dedesubt atîrna în jos, de-i acoperea pîntecele. Și ori și pe ce ¹ se oprea răsufllarea lui, se punea promoroaca, groasă de-o palmă. Nu era chip să te apropii de dînsul, că așa tremura de tare, de parcă îl zguduiau dracii. Toate făpturile și lucrurile dimprejur îi țineau hangul ²: vîntul gemea ca un nebun, copacii din pădure se văicărau *, pietrele țipau, vreascurile țiuiau și chiar lemnele de pe foc pocneau de ger.

Gerila este și tartorul vînturilor de iarnă și al frigurilor.

¹ ori și pe ce — на чем бы ни

² a ține hangul (hang, -uri *n. reg.*) cuiva — вторить, подпевать кому-то

Ochilă

Era un om ce avea în frunte numai un ochi, mare cît o sită și cînd îl deschidea nu vedea nimic cu el, da chior ¹ peste ce apuca. Iar cînd îl ținea închis, fie zi, fie noapte, spunea că vede cu dînsul și măruntaiele pămîntului. Toate lucrurile i se arătau găurite ca sitișca și străvezii ca apa cea limpede. În văzduh vedea o mulțime de ființe văzute și nevăzute de ochii muritorilor de rînd. Vedea chiar iarba cînd crește din pămînt. Vedea și soarele cum se rostogolește pe după pămînt, luna și stelele cufundate în mare, copacii cu vîrfurile în jos, de partea cealaltă a pămîntului.

La înfățișare părea un boț urît și tot încrețit, ca fețele babelor bătrîne și era spîn.

¹ a da chior — наткаться сослепу (на); în text: da — imperf. *pop., lit.* dădea

DIN BASME POPULARE

SPAIMA ZMEILOR

(fragment)

Făt-Frumos încălecă pe cal și se duse, și iar se duse. Iară cînd soarele ajunse pe la chindii, intrară într-o pădure neagră și întunecoasă. Dupe * ce călătoriră cîtăva vreme prin acea pădure, calul se opri în loc și zise:

— Stăpîne, uită-te bine înainte și spune-mi ce vezi?

Făt-Frumos se uită, dar nu văzu nimic. Calul iar îi zise să se uite; atunci el se uită cumsecade și văzu o mulțime de șerpi cu capetele ridicate pînă la cer și vărsînd flăcări de foc din guri; el spuse calului ce vede și calul îi zise:

— Stăpîne, noi trebuie să trecem prin mijlocul acelor balauri! Bagă dar mîna în urechea mea cea dreaptă și scoate un arc de săgeți și, cînd

vom fi aproape de dînşii, să slobozi * o săgeată, şi ei ne vor face loc să trecem.

Făt-Frumos făcu cum îi zise calul; iar cînd ajunse aproape de balauri, trase o săgeată şi şerpii de frică plecară capetele la pămînt şi-i lăsară să treacă.

De aci * iar plecară înainte şi deteră * peste o cîmpie cu păduri frumoase de chiparos, cu iarbă verde ca mătasea şi cu mulţime de fîntîni cu apă limpede ca vioreaşa şi rece ca gheaţa; iar la căpătîiul acelei cîmpii era un palat cu totul de argint.

Cum ajunse la palat, bătu în poartă şi ieşi o fată frumoasă; el îi arătă un ineluş de aur pe care cum îl văzu, fata cunoscu că Făt-Frumos îi este frate şi, strîngîndu-l în braţe, îi zise:

— Fugi, frate, că de te va găsi zmeul aci te va omorî.

Ia spune-mi — zise Făt-Frumos — ce semne are zmeul cînd vine?

— El îşi trimete * buzduganul înainte, zise fata.

Nu trecu mult şi buzduganul veni şi, după ce bătu de trei ori în poartă, se puse în cui.

Făt-Frumos luă buzduganul şi, învîrtindu-l de trei ori, îl azvîrli înapoi la zmeu; apoi, încălecînd pe cal, se duse de se ascunse sub podul de argint.

Zmeul veni numaidecît; dar cum ajunse la capul podului, calul începu a sforăi şi a se trage înapoi, iar zmeul îi dete cu scările şi-i zise:

— Hi! cal de zmeu, de paraleu! Mergi înainte, că n-am frică de nimeni, decît de Făt-Frumos. Dar el este pe tărîmul celalt *, şi nu crez * să-i fi adus corbul osciorul şi vîntul perişorul ¹!

— Ba poate i l-o fi adus, zise Făt-Frumos, ieşind de sub pod.

Apoi dupe aceea amîndoi voinicii se luară la luptă. Zmeul aduse pe Făt-Frumos şi îl băgă în pămînt pînă la genunchi; Făt-Frumos învîrte pe zmeu şi, băgîndu-l în pămînt pînă la gît, îi tăie capul, pe cînd calul său omora pe al zmeului.

¹ Corbul osciorul şi vîntul perişorul — ворон-костолоб и ветер-непоседа

DIN BALADE POPULARE

MEŞTERUL MANOLE

(fragmente)

Negru-Vodă sta *,
Sta şi se chitea *
Şi se tot gîndea,
Că tot ce căta *
El tot nu afla:
Meşter după gînd
Şi după cuvînt.
Şi el şi-a găsit
De-un meşter Manole,
Meşter de zidit
Şi de plănuit
Şi la început
Şi la isprăvit.

Şi el mai avea
Doispre'ce * zidari
Şi nouă pietrari,
Nouă meşteri mari,
Cu Manole zece,
Care mi-i întrece ¹.
Manole stătea
Şi se socotea,
Planuri că scotea
Şi nu zăbovea,
Lucrul că pornea,
Şferile * -ntindea,

Locul măsura
Şi se apuca,
Zidul că pornea,
Zidul că suia
Şi se ridica.
Foaie de lalea,
Geaba * se-ntrecea,
Geaba tot zorea,
Din zori pînă-n noapte
Cu sudori de moarte,
Că orice lucra,
Ziua ce zidea,
Noaptea se surpa.

Zi întâia *-aşa,
A doua aşa,
A treia aşa
Pîn'la săptămîna.
Meşterii sileau
Şi mereu lucrau,
Da' Manole sta,
El nu mai lucra,
Ci mereu gîndea
Şi se chibzuia.

Şi mi se culca,
Dar cum se culca,
El, mări², visa
Visul aievea.
Şi de se scula,
El aşa zicea:
„Voi, nouă zidari,
Nouă meşteri mari
Şi cu doispre'ce,
Care nu mă-ntrece,
Voi nu mai lucraţi
Şi mă ascultaţi:
De cînd m-am culcat,
Iată ce-am visat:
Se făcea, făcea,
Şi se arăta

Ciohodar³ nemţesc
Pe zidul domnesc.
El că tot striga
Şi tot cuvînta:
„Geaba tot lucraţi
Şi vă supăraţi,
Că n-ăţi isprăvi⁴
Pîn'ce n-ăţi zidi
Chiar în temelie
Tînără şi vie,
De-o dalbă soţie⁵.”
Deci voi, meşteri mari,
Calfe şi zidari,
Voi dacă voiţi
Ca să isprăviţi
Ceastă * mănăstire,
Chip de pomenire,
Voi făgăduiţi
Şi vă juruiţi *
Pe pîne *, pe sare,
Pe sfinte icoane
Şi pe zilişoare⁶;
Acas' de vă duceţi,
Nevestei nu spuneţi,
Şi mîni * dimineaţă,
Pe rouă, pe ceaţă,
Care s-a sili¹

La zid de-a veni,
Pe ea voi zidi.”
Foaie de mărari
Doispre'ce zidari,
Nouă calfe mari,
Ei mi-au juruit¹,
Dar nu s-au ţinut.
Acasă de-a mers⁷,
Nevestei a spus
Că ce-a fi să fie,
La zid să nu vie.
Floare şi-o lalea,
Ziua că zorea,
Meşterii lucra⁷,
Da' Manole sta,
Nici că mai lucra,
Ci mi se ruga
Şi se tot uita,
Drumul cerceta.
Iată că zărea:
Cineva venea
Şi venea, venea
Şi mi-o desluşea¹:
Soţioara lui,
Nevestica lui,
Floarea cîmpului.

¹ v. comentariul gramatical (1) al lecţiei, p. 228

² *mări interj.* (mai ales în literatura populară) — cuvînt care exprimă mirare, surprindere, uimire, admiraţie

³ *ciohodar, -i m (ist.)* — în orînduirea feudală, slujbaş cu diferite atribuţii pe lângă domnitori

⁴ v. comentariul gramatical (2) al lecţiei, p. 228

⁵ *de-o dalbă soţie* = vreo gingaşă soţie

⁶ *pe zilişoare* = pe viaţă

⁷ v. comentariul gramatical (3) al lecţiei, p. 228

DIN SNOAVE

Ghibăcie *

Un român mai nevoiaş s-a fost dus¹ într-o zi la prăşit la altul mai chiabur. Şi se împăcase să-i deie * pe ziua aceea un sac de făină. Prăşeau amîndoi, şi-au prăşit pînă într-amurg² cînd prăşitorul cu tocmeala³ vede că stapînul ogorului nici gînd n-avea să se lase de la treabă şi zice:

— Păi să ne lăsăm, măi cumătre, c-a asfinţit soarele, zice după un răstimp cel cu ziua³.

— Ba putem să-i mai dăm înainte, cumătre, că iaca * *fratele soarelui*, răspunde celalt *, arătînd *luna* care răsărise.

Omul a tăcut, a lucrat pîn'mai într-un tîrziu.

Cînd la plată a doua zi, cela * vine c-un sac mare și cu unul mai mititel. Omul îi umple sacul după tocmeală, da' * omul nevoiaș întinde și săculețul celalt și zice:

— Pune și ici *, măi cumătre!

— Cum așa? se miră celalt; cum ne-a fost vorba? Ce mai umbli și cu săculețul aista *?

— Păi, nu tragi și dumneata sama *: aista îi ⁴ *fratele sacului*, măi cumătre! Pune și-aici...

Și gospodarul a trebuit să i-l umple și pe acela.

¹ v. comentariul gramatical (4) al lecției, p. 228

² într-amurg = pînă în amurg — дотемна

³ prășitorul cu tocmeală, cel cu ziua — поденщик

⁴ îi — forma scurtă (pop.) a verbului a fi (pers. a 3-a sing)

PĂCĂLEALA

Un domn călare întîlnind pe un om, îl întreabă cine-i?

— Păcală ¹, răspunse omul.

— Bine, că tot am auzit de un așa păcală, că știe bine păcăli ² oamenii; ia-ncearcă, păcălește și pe un domn învățat!

— Hei, domnule, se vede că ai noroc, că mi-am uitat păcalele acasă, altcum și de domn s-ar rîde ³ lumea.

— Du-te, adă-le ⁴!

— Sînt cam departe și d-ta nu poți aștepta pînă vin; numai dacă îmi vei da calul, mă voi putea rentoarce * îndată cu păcalele.

Domnul îi dă calul, dar sărmanul așteaptă și azi după Păcală să vină cu păcalele să-l păcălească.

¹ Păcală — personaj comic din basme și din snoave (Пэкалә)

² știe păcăli = știe a păcăli (*inv.*), *lit.* știe să păcălească

³ s-ar rîde (*reg.*) — *lit.* ar rîde

⁴ adă-le (*reg.*) — *lit.* adu-le

DIN DOINE

Doină, doină, cîntic * dulce,
Cînd te-aud, nu m-aș mai duce!
Doină, doină, vîers * cu foc,
Cînd răsuni, eu stau în loc!
Bate vînt de primăvară,
Eu cînt doina pe afară,
De mă-ngîn cu florile
Și privighetorile.
Vine iarna viscoloasă,
Eu cînt doina-nchis în casă,
De-mi mai mîngîi zilele,
Zilele

și nopțile.

Frunza-n codru cînt învie,
Doina cînt ¹, de voinicie:

Cade frunza gios *, în vale,
Eu cînt doina cea de jale.

Mîndră-i floarea de cireș,
Dar mai mîndru-i Gheorghieș;
Verde-i frunza macului,
Mîndru-i chipul dragului.
Frunză verde peliniță,
Măi bădiță, măi bădiță,
Nu-ți găesc seamă pe lume
Nici la suflet, nici la nume;
Nici la ochi, nici la sprincene *,
Două ape, două pene;
Nici la limbă, vîers * de frunză,
Cînd vrei mîndra să te-auză *
Și din gură să-ți răspună *
„Măi bădiță Gheorghieș,
Mîndră floare de cireș“.

¹ doina — complement direct

COMENTARIU GRAMATICAL

1) În balada populară „Meșterul Manole“ se folosește de cîteva ori pronumele personal neaccentuat **-mi-** în funcția unui dativ etic (так называемый дательный нравственного участия, ср. в рус.: ты у **меня** только посмей!): Care **mi-i** întrece — *букв.: который мне их превосходит*, т. е. который у меня лучше их всех; Ei **mi-au** juruit — *и вот они у меня поклялись*; Și-**mi** deslușea — *и вот он у меня видит* (у меня — т. е. я это переживаю, хотя событие и происходит вне меня, оно мне не безразлично).

2) În aceeași baladă găsim forme populare ale viitorului și anume: **s-a sili** (= se va sili), **ăți isprăvi** (= veți isprăvi), **ăți zidi** (= veți zidi).

3) Tot acolo se folosesc: forma populară a verbului auxiliar din perfectul compus la pers. a 3-a pl.: **a mers** (= au mers), **a spus** (= au spus) și forma arhaizantă a imperfectului la aceeași persoană: **lucra** (= lucrau).

4) În snoava „Ghibăcie“ găsim forma arhaizantă și populară a mai mult ca perfectului analitic: **s-a fost dus** (= se duse).

EXERCIȚII

1. Citiți și traduceți în limba rusă textele citate (în cazul textelor poetice faceți o traducere juxtalinară).

2. Ilustrați prin exemple, din textele reproduse, trăsăturile esențiale ale folclorului: a) legătura strânsă dintre creația artistică populară și viața omului; b) sentimentul relației intime cu natura și al participării acesteia la frământările omului; c) caracterul protestatar împotriva nedreptăților sociale, precum și împotriva purtării necinstite a oamenilor unul față de altul.
3. Comentați în limba română trăsăturile caracteristice ale personajelor din basme, comparați personajele descrise cu cele asemănătoare din basmele rusești.
4. Analizați fiecare text din punct de vedere al limbii și al stilului: găsiți și comentați epitetele, metaforele, comparațiile folosite, structura propozițiilor și a frazelor etc.
5. Povestiți și comentați în limba română fragmentul din basmul popular „Spaima zmeilor” și cele două snoave citate.
6. Descrieți în limba română situația umoristică legată de folclor pe care o găsiți în desen.

— Îmi pare rău, e ultima!

LECȚIA 9

SĂ VORBIM DESPRE PICTURĂ ȘI MUZICĂ!

SCRIERI DESPRE ARTĂ

Nicolae Tonitza (1886—1940)

Desenul și materialele desenului

Firește, se poate desena pe orice: pe hîrtie, pe scîndură, pe nisip, pe piele, pe tinichea, pe sticlă etc.— cu pămînturi colorate, cu cărbune, cu metale ascuțite, cu creion, cu vopsea, cu degetul. Atîrnă de ceea ce ai la îndemînă în clipa cînd simți nevoia de a-ți nota o observație grafică și de scopul, de destinația pe care vrei să o dai desenului tău.

Îndeobște, cel mai bun material de desen e acela care e adaptat ireproșabil la tema ce urmează a fi executată și la temperamentul artistului respectiv.

Pentru începători, de bună seamă, tot cărbunele rămîne unealta cea mai comodă. Aderă ușor la hîrtie și se șterge ușor, chiar cu ajutorul unei cîrpe, sau al unui miez de pîne.

Desenul a avut întotdeauna două scopuri hotărîte: primul, să ne învețe a desena — pentru frumusețea desenului, ca artă a ritmului liniar și a jocurilor de negru și alb, ori ca pregătire pentru o *specializare în artele gravurii*; al doilea, pentru a ne iniția în arta de a *construi logic o pictură*.

Prin urmare, pentru aceste două scopuri deosebite, vor fi două metode deosebite de a desena.

Cea dintîi — urmărind perfecționarea grafică — va impune materiale, unelte și procedee adecvate acestui fin meșteșug linear: mina de plumb ascuțită, cărbunele ascuțit sau penița. Contururi și valori, vor trebui redată nu în pete, ci în hașuri nuanțate după forme și adîncimi. (Estompa este exclusă aici principial).

A doua metodă, care țintește la stăpînirea construcției picturale, va necesita, fatalmente, utilizarea unor scule, care să fie apte a prepara și mîna și retina elevului cu viitoarea lui specialitate: *pictura*. În acest caz, firește, unealta (mina de plumb sau cărbunele), se vor utiliza nu ascuțite, ci plate. (Aici, estompa nu este, din principiu, îndepărtată, — rămînînd totuși primejdioasă, mai ales în mîine neexperte, pentru motivele arătate).

Scula cea mai bună însă pentru desenul pictural, rămîne *pensula*, iar ca material: negrul și albul, sau bistru¹ și albul. E de la sine înțeles că penelul și vopselele, nu vor fi dintr-o dată și direct utilizate pe cîmpul hîrtiei albe. Ele vor servi numai la studiul planurilor, al valorilor și al reflexelor.

Conturul modelului (dar numai conturul și indicarea ușoară a cîtorva planuri principale) va trebui, în prealabil, desenat tot în cărbune. (Pentru ca hîrtia de desen să primească mai ușor culoarea de ulei, se va stropi conturul de cărbune, *inclusiv restul hîrtiei*, cu o doză mai puternică de fixativ obișnuit.)

¹ **bistru** — culoarea brună închisă

Pictura și materialele ei

În alegerea pensulelor, e bine să evităm, pe cât putem, pensulele de păr de porc și mai ales acelea care sînt late și care, prin conformația lor, te obligă și te obișnuiesc cu o tehnică prea uniform abruptă.

Vom prefera deci pensula pictorilor de totdeauna: aceea rotundă și cu păr moale, care distribuie admirabil culoarea, nu zgîrie, nici nu detașează straturile de culoare încă jilave și se mînuiește cu ușurință, în toate sensurile cerute pe timpul studiului.

De bună seamă că, pentru primii ani de aplicație de culoare, cînd ucenicul pictor nu are nevoie decît de două-trei tuburi și două-trei pensule, nu e încă necesară *cutia cu culori* completă.

O paletă mică de buzunar, pe care o putem fabrica singuri, dintr-o bucățică de carton sau scîndurică îngrășată cu ulei, e tot ce trebuie deocamdată.

Echipamentul de pictor va fi sporit an de an, după necesitățile și importanța studiilor.

Pentru cei ce vor cu tot dinadinsul să intre în tainele desenului și ale picturii, materialul absolut indispensabil, chiar din primele clipe, și care nu va trebui abandonat pînă la sfîrșitul vieții de artist, e așa-zisul „carnet de schițe” și creionul sau stiloul.

Marele capital al unei strălucite cariere plastice nu se agonisește decît în micile, adeseori insignifiantele observații ale naturii și *însemnarea lor imediată*, ceas cu ceas și zi cu zi.

Despre talent

Talentul?

Sînt atîtea talente...

Dar talentul singur, nu înseamnă artist.

De la candela timidă, care clipocește și năzuie, pînă la artistul care, vîlvătaie impresionantă, creează, străluminînd în spații și timpuri, e cale lungă.

Oră cu oră, zi cu zi, ani de-a rîndul, decenii întregi, drumul acesta cată¹ să fie curățit, rînduit, netezit — cu perseverența și răbdarea unei cîrțițe.

Care vor fi, la urmă, beneficiile acestor constante, penibile, sfîșietoare strădanii*?

Cel care va să devină² cu adevărat artist, nu se întrebă niciodată.

Însă acela care, îngrijorat de nesfîrșirea trudnicei desteleniri, se va opri o clipă din migăloasa roboteală, ca să drămuiască, în balanța cugetului gospodar, munca făcută și cîștigul ce va să vină²; ori, acela care se va bucura mai dinainte la nălucirea viitoareii procopseli — acela nu va izbuti să se cucerească pe sine, pentru ca, apoi, să poată cuceri pe alții.

Arta e floarea crescută în brazda pasiunii dezinteresate.

¹ a căta (*inv., pop.*) — *lit.* a căuta, aici cu sensul de a trebui

² va să devină, va să vină — *lit.* are să devină, are să vină

Cînd e gata un tablou?

— Tabloul o dată terminat, mă interesează foarte puțin. Uneori nu mă mai interesează deloc. Las altora grija aceasta. Simt că e gata în clipa cînd nu mă pricep ce să-i mai adaug sau ce să mai omit. Atunci înseamnă că unda emotivă, care m-a susținut în lucru, a încetat. Și e inutil să continui fără tovarășia ei. Să nu-ți închipui însă că lucrez numai sub focul „inspirației“. Știu din experiență că inspirația vine lucrînd. Lucrez zilnic de dimineață și pînă seara tîrziu, din simplă disciplină — așa cum face orice pianist sau violonist. Uneltele noastre vii, ale pictorilor — mîna și ochiul, nu se cuvine să trîndăvească. Ele trebuiesc * supuse neîncetat la exercițiul pe care Delacroix l-a numit foarte exact al „corespondenței“. Mîna noastră trebuie să fie oricînd în stare să execute, fără nici o alterare, poruncile ochiului și ale creierului * nostru, altminteri sîntem pierduți pentru Artă.

GRIGORESCU

(fragment)

K. H. Zambaccian (1889—1962) ¹

Grigorescu ² ne-a învățat să privim natura și să transpunem direct senzațiile pe care ochiul și sufletul le percep. Impresia și clipa sînt factori determinanți în creația lui Grigorescu; de aceea pictorul și-a făurit cu timpul o artă în care verva și spontaneitatea sînt dominante.

Grigorescu e îmbătat de plin aer; lumina, culoarea și frăgezimea naturii îl absorb. E entuziast, liric și optimist dar nu idealizează și nici nu poetizează: cerne pur și simplu, alege motivele care corespund mai bine sensibilității sale.

E cel mai mare pictor român, căci el a dat direcția vie picturii românești, el a emancipat pictura de academismul strîmt și convențional. Pentru a realiza în chip concret și luminos adevărul acestei afirmații, n-avem decît să comparăm operele sale din preajma anului 1870 cu cele ale contemporanilor săi.

Grigorescu a fost considerat de unii critici de pe vremuri ca un revoluționar, ca un pictor care nu știe să deseneze. Pe atunci era și o neînțelegere a artei, văzută și considerată mai mult sub unghiul unui realism ieftin. Mulțimea nu se preocupa de esența lucrurilor ci de aspectul exterior. Se căuta imitația naturii și nu expresia ei.

Grigorescu a netezit terenul artei, dînd prilej unui Andreescu ³. Andreescu nu e nici un entuziast și nici un liric: e un meditativ. El se concentrează, adîncind astfel lucrurile. E și el un „plenerist“, dar nu se mărginește la senzațiile vizuale, scrutează în interior și e preocupat de natura lucrurilor, de forțele ce stau ascunse și lucrează latent. În fața unui peisaj de Grigorescu ești sesizat mai mult de ambianță și de acele motive directe de pe suprafață. Andreescu sugerează puterea creatoare a naturii. În general la Grigorescu solul e redat prin niște

pete și linii, în timp ce la Andreescu pământul e mai gras și mai substanțial. Pământul fecundează toate și se simte cum întreaga vegetație e înfiptă adânc în sol. Am putea spune că Grigorescu e pictorul atmosferei, iar Andreescu al pământului.

¹ K. H. Zambaccian, colecționar și critic de artă român, este autor a două monografii („Grigorescu“, „Petrașcu“) și al mai multor studii despre artă, donator al unei colecții de artă modernă românească și franceză, care a completat muzeele statului.

² Nicolae Grigorescu (1838—1907), pictor și desenator român. Printre lucrările cele mai cunoscute se pot numi *Atacul de la Smârdan*, *Fete lucrînd la poartă*, *Țărancă de la munte*, *Țărancă cu ulcior*, *Drum greu* și altele

³ Ioan Andreescu (1850—1882), pictor român. Lucrările cele mai cunoscute sînt *La arat*, *Stejarul*, *Autoportret*, *Profil de față* și altele. În structura din text: ...unui Andreescu — такому художнику, как Андрееску, articolul nehotărît întrebuițat pe lîngă un nume propriu îmbină funcția de generalizare cu cea de evidențiere.

ENESCU¹

(fragmente)

Andrei Tudor

„Cel mai mult — spunea Enescu — eu prețuiesc darul de a compune muzica și nici un muritor nu poate poseda o fericire mai mare...“ În această mărturisire a bucuriei de a crea, se definește întreg artistul Enescu, care și-a pus viața în slujba muzicii pentru a dărui și altora bucuriile nespuse ale acestei arte.

Principalul fond de muzică populară pe care l-a folosit și din care s-a inspirat Enescu, atît în unele din primele sale lucrări, ca *Poema româna sau Rapsodiile*, cît și într-o operă de maturitate ca *Sonata a 3-a pentru vioară și pian*, l-a constituit folclorul lăutăresc. Pentru Enescu, folclorul a fost mijlocul de a exprima gânduri și simțăminte *. Compozitorul este preocupat de realizarea expresiei celei mai potrivite și mai sincere a gândirii sale muzicale. „Nu caută un nou limbaj — spune el — caută-ți limbajul tău, adică mijlocul de a exprima exact ceea ce este în tine. Originalitate obține cel ce n-o caută“.

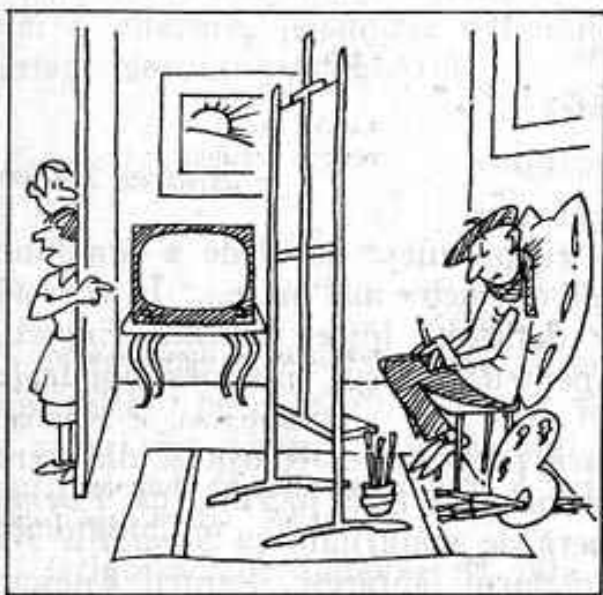
Enescu se înscrie printre acei mari creatori, care, asemenea zeului Ianus, privesc cu o față spre trecut, iar cu cealaltă scrutează viitorul. Prin muzica sa, el a sintetizat un proces de creație anterior, iar de altă parte, a deschis perspectivele dezvoltării artistice viitoare.

¹ George Enescu (1881—1955), compozitor, violonist, pianist, dirijor și pedagog. În creația sa componistică s-au îmbinat tradițiile muzicii folclorice și ale celei profesionale. Printre lucrările lui mai de seamă se numără *Poema română*, două *Raspodii române*, *Suita a 3-a*, „*Sătească*“, *trei simfonii*, *lucrări pentru pian*, *pentru violoncel și pian*, precum și *pentru vioară și pian*. Pornind de la subiectul binecunoscut al tragediei clasice grecești el a scris opera „*Oedip*“. În memoria artistului a fost instituit la București concursul internațional de vioară „George Enescu“, care are loc din trei în trei ani. Filarmonica de Stat din București poartă numele „George Enescu“.

EXERCIȚII

1. Citiți, traduceți în limba rusă și comentați în limba română textele citate.
2. Scoateți din text cuvintele și expresiile noi pentru dv. și compuneți cîte o propoziție sau două cu fiecare dintre ele.

3. Pe baza textelor citate alcătuiți un *vocabular tematic* în cadrul temei studiate.
4. Răspunzînd la întrebările de mai jos, faceți scurte expuneri în limba română pe teme în discuție: a) Ce fel de artă preferați și de ce? b) Ce caracterizează opera pictorilor români Grigorescu, Andreescu și a altora (din cei a căror operă o cunoașteți)? c) Ce este caracteristic pentru muzica lui Enescu?
5. Citiți un număr anumit da pagini despre dezvoltarea picturii și a muzicii în R. S. România și povestiți în limba română informațiile obținute.
6. Comentați în limba română situațiile prezentate în cele două desene umoristice.

— De cînd i s-a defectat televizorul, a pierdut contactul cu viața...

Fără cuvinte...

ПРИЛОЖЕНИЕ

I. СПИСОК СЛОВ И ГРАММАТИЧЕСКИХ ФОРМ, НЕ СООТВЕТСТВУЮЩИХ СОВРЕМЕННОЙ ЛИТЕРАТУРНОЙ НОРМЕ, И ИХ ЛИТЕРАТУРНЫХ ВАРИАНТОВ

în text	lit.	
abié <i>reg.</i>	abiá <i>adv</i>	едва
acéste <i>pop.</i>	acéstea <i>pron. dem. f pl, n</i>	здесь, сюда
ací <i>vorb.</i>	aíci <i>adv</i>	теперь, сейчас
acú <i>pop.</i>	acúm <i>adv</i>	
acú' <i>pop.</i>	v. acú	
acúma <i>pop.</i>	v. acú	
acúși <i>pop., fam.</i>	v. acú	
adáog(ă) <i>pop., inv.</i>	adáug(ă) <i>vt, prez. indic., 1 sing (3 sing, pl): a adăuga (adáug)</i>	добавлять, прибавлять
	adáos, -uri, <i>n</i>	дополнение, добавление
adáus, -uri <i>n pop.</i>	într-adevăr <i>adv</i>	действительно, в действительности
adevăr, (în ~) <i>pop.</i>		только что, недавно
adineáori <i>pop.</i>	adineáuri <i>adv,</i> de ~	недавний, замеченный ранее
áia <i>pop.</i>	acéea <i>pron. dem. f sing, n</i>	
aícea <i>vorb.</i>	v. ací	
aísta <i>pop.</i>	acésta <i>pron. dem. m sing</i>	в другой раз
álea <i>pop.</i>	acélea <i>pron. dem f pl, n</i>	горечь
aldátă <i>pop.</i>	altă dátă <i>loc. adv.</i>	нолдень
amăriciúne, -i <i>f reg.</i>	amăriciúne, -i <i>f</i>	зд. так вот
amiázi <i>inv., pop.</i>	amiáză, amiczi <i>f</i>	
amú <i>pop.</i>	acúm <i>adv</i>	
aprinz (să ~) <i>reg.</i>	să aprind <i>vt, prez. conj., 1 sing: a aprinde (aprinde)</i>	зажигать
apropiése (se ~) <i>reg.</i>	se apropiáse <i>vr, plqp., 3 sing: a se apropia (mă aprópii)</i>	подходить, приближаться
ásta <i>vorb.</i>	aceásta <i>pron. dem. f sing, n</i>	
ástă <i>vorb.</i>	aceástă <i>pron. dem. f sing</i>	
ástea <i>vorb.</i>	acéstea <i>pron. dem f pl, n</i>	
așáză (se ~) <i>reg.</i>	se așeáză <i>vr, prez. indic. 3 sing, pl: a se așeză (mă așéz)</i>	садиться; оседать
atențiúne, -i <i>f inv.</i>	aténție, -ii <i>f</i>	внимание
aúz <i>pop.</i>	aúd <i>vt, prez. indic., 1 sing: a auzi (aúd)</i>	слышать
aúză (să ~) <i>pop.</i>	să aúďă <i>vt, prez. conj., 3 sing, pl: v. auz</i>	
ăilálți <i>pop.</i>	ceilálți <i>pron. dem. m pl</i>	
ăl(a) <i>pop.</i>	acél(a) <i>pron. dem. m sing</i>	
ăst(a) <i>pop.</i>	acést(a) <i>pron. dem. m sing</i>	
ăștia <i>pop.</i>	acéștia <i>pron. dem. m pl</i>	

băiet, -ți *reg.*
bătrîneță, -e *f inv., reg.*
beștelî (a ~) *fam.*

bisericiei *inv.*

blăstăm, -uri *n reg., pop.*
blăstămăt *reg., pop.*
blăstém *reg., pop.*
blîd(ă), -e *n, f pop.*
bocite *n pl reg.*
boi, -uri *n pop.*
boiériu, boieri *m inv.*
buzunări *m pl reg.*
cari *m pl inv.*
caz *pop., reg.*

cază (să ~) *pop., reg.*

călcăi *m reg.*
cămașe *f sing reg.*
cămeșúică *f sing reg.*
cărări *inv., pop.*

cătă (a ~) *inv., pop., reg.*

cătră *reg.*
ceastă *pop.*
céea *pop.*
ceialálți *pop.*
céla *pop.*
celált *pop.*
cercá (a ~) *pop.*

ceți (a ~) *reg.*
chiti (a ~) *reg.*

ciotorós *reg.*
ciubótă, -e *f reg.*
cîmpi *m pl inv.*
cîne, cîni *m reg.*
cîntic, -e *n reg.*
clipálă *f sing reg.*

coáje *f sing reg.*
cocoánă, cucoană, -e *f inv.*

coleá *vorb.*
côlo *vorb.*
comizón, -zoane *n inv., pop.*
coperiș, -e *n reg.*
créer *n sing reg.*
crez (să ~) *inv., reg.*

cucurúz *m, n sing reg.*
da *pop.*

băiát, băieți *m*
bătrînețe, -i *f*
a face ocáră

bisericii *G.-D. sing: biserică,*
-i *f*
blestém, -e *n*
blestemăt *part.*
v. blăstăm
stráchină, -i *f; vesélă f sing*
bócet, -e *n*
statúră, -i *f; tálie, -ii f*
boiér, -i *m*
buzunár, -e *n*
cáre *pron. relat.*
cad *vi, prez. indic., 1 sing:*
a cădeá (cad)
să cădá *vi, prez. conj., 3 sing,*
pl: v. caz
călcii, călcie *n*
cămășă, cămăși *f*
cămășúică, -i *f*
cărării *G.-D. sing: cărare,*
-ări *f*
a căuta (cáut) *vt*

către *prep*
această *pron. dem. f sing*
acéea *pron. dem. f sing, n*
ceialálți *pron. dem. m pl*
acéla *pron. dem. m sing*
celált *pron. dem. m sing*
a încercá (incérc) *vt*

a citi (-esc) *vt, vi*
a medită (-ez) *vi; a alége*
(alég)
cioturós *adj*
cizmă, -e *f*
cîmp, -uri *n*
cîine, -i *m*
cîntec, -e *n*
clipeálă, clipeli *f, într-o ~*

coájă, coji *f*
doamnă, -e *f*

acólo *adv*
v. colea
cămășă, -ăși *f*
acoperiș, -e *n*
créier, -i *m*
să cred *vt, prez. conj., 1 sing:*
a créde (cred)
porúmb, -i *m*
dădea *imperf., 3 sing: a da*
(da)

мальчик, юноша, парень
старость
давать нагоняй, позорить,
срамить

церковь
проклятие
проклятый

глиняная миска; посуда
плач, причитание
тело; стать, стан
боярин, барин
карман(ы)

падать

пятка; *зд.* каблук
рубашка
рубашонка

тропинка
искать; стараться; смотреть,
рассматривать; взгляды-
ваться
К..., В...

пытаться, стараться, про-
бовать
читать
размышлять, думать;
выбирать
сучковатый, узловатый
сапог
поле
собака
песня
миг, мгновение, в мгновение
ока
корка (хлеба)
барыня, госпожа; (в обра-
щении: сударыня)
там, туда

рубашка
крыша
мозг

думать, считать, полагать
кукуруза
давать, отдавать; *зд.* захо-
дить

da' pop.	dar conjuncț	но, а
dă reg.	(apoi) de interj	ну и что же! но!
dă' reg.	v. da'	
dăbălăt reg.	lăsăt în jos, pleoștit	отвислый
dăság, -i m reg.	deságă, -i f	сумка, сума; котомка
dăți f pl inv., pop.	dătă, -e f	раз
deasémeni inv., reg.	de asémenea adv	также, тоже
decémbre inv.	decémbrie m sing	декабрь
dedeá(u) reg.	dădeá(u) imperf., 3 sing, pl:	
	v. da	
déie (să ~) inv., pop., reg.	să dea vt, prez. conj., 3 sing,	
	pl: v. da	
dejába reg.	degeába adv	напрасно
delicatéță, -e f inv.	delicatéțe f sing	деликатность, чуткость; ос- торожность
deosibîre, -i f reg.	deosebîre, -i f	разница, различие, отличие
deság reg.	v. dăsag	
déte(ră) reg.	dădú(ră) vt, perf. simplu, 3	
	sing (pl): a da (dau); ~	
	jos	
deznădăjduire f sing inv.	deznădėje f sing	снимать (с)
dintăi reg.	dintii numer; cel ~	безнадежность, отчаяние
dizmierdări f pl reg.	dezmiardare, -ări f	первый
doispre'cé pop.	doisprezece m numer	ласка, нежность
dumnisále inv.	dumisále pron. pos. de polite-	двенадцать
	țe, 3 sing	
dúpe reg.	dúpă prep	после
dușameá, -ele f reg.	dușameá, -ele f	пол (в доме)
falșe adj f sing	falsă, -e adj f; m: fals, falși	фальшивый, -ая
fărme (să ~) reg.	să fărime vt, prez. conj., 3	разрушать, разбивать на
	sing, pl: a fărímă (fărím)	куски
fer n sing reg.	fiér n sing	железо, зд. лемех плуга
feréști f pl reg.	fereastră, ferestre f	окно
fié (-mea etc.) pop., inv.	fiică, -e f (~a mea etc.)	(моя и т. д.) дочь
flăcăoăș, -i m reg.	flăcăuăș, -i m (dimin. de la	
	flăcău, -ăi m)	
floacă f sing pop.	floc, floace n	парень, мальчишка
flúieri m pl reg.	flúier, -e n	клок (волос)
franțúz m sing. inv., pop.	francéz, -i m	флуэр, свирель, рожок
furcúță, -e f pop.	furculiță, -e f	француз
gálbîn, galbini m reg.	gálben, -i m ist.	вилка
geába inv., pop.	v. dejaba	золотой (монета)
ghibăcie, -ii f reg.	dibăcie, -ii f	ловкость, хитрость
giós (de ~) reg.	jos adv; de ~	вниз, внизу; снизу, (с зем- ли)
giucá (a ~) reg.	a jucá (joc) vt, vi	играть, танцевать
gogí (a ~, -esc) reg.	a fi bolnáv	болеть
grămăticie, -ii f inv.	cancelárie, -ii f	канцелярия, контора, прав- ление
haulí (a ~, -esc) reg.	a hăulí (-esc) vt	ликовать, радоваться
hóri f pl reg., pop.	hóră, -e f	хора (нац. танец); мн. ч. ве- черинки
hrisóv, -oave n ist.	act, -e n de privilegiu	грамота (феод.) о привиле- гиях
hulúb, -i m reg.	porumbél, porumbéi m	голубь
iáca pop.	iácă interj	вот! вот смотри! слушай!
iácătă pop.	iátă interj	вот! вот здесь! посмотри!
ici verb.	v. aci	

ieie (să ~) *inv., pop., reg.*

înimiei *inv., pop.*

interpuncţiune, -i *f inv.*

îmblá (a ~) *inv., reg.*

împărechiát *reg.*

împiedecá (a ~) *reg.*

înfăţoşá (a ~) *reg.*

îngrijá (a se ~) *rar*

înăuntru *inv.*

întâi *reg.*

întemeiét *part. reg.*

întreţie (să ~) *inv., pop.*

învăli (a ~, -esc) *reg.*

învierşunáre, -ári *f reg.*

júne, jună *fam.*

jurui (a se ~) *inv., reg.*

lárma, -e *f inv.*

lehămeţi (a se ~, lehămeţi,
-esc) *reg.*

lúnei *inv., pop.*

lúnge *adj f pl inv.*

máicái *pop.*

maladíe, -ii *f livr.*

maşínei *inv., pop.*

matále *pop.*

matásă *f sing reg.*

márei *inv., pop.*

mă-sa *pop.*

mezát *n sing inv.*

minuţél *pop.*

miu *reg.*

míncă *reg.*

míne *reg.*

míne *f pl inv., reg. pop.*

míni *adv reg.*

míni *f pl reg.*

mínii *reg.*

mínică, -e *f reg.*

mondír, -e *n inv.*

mucigái, -iuri *n reg.*

muiét *reg.*

mulţámí (a ~, -esc) *reg.*

mulţámítă (máre ~) *reg.*

naínte *pop.*

năcăji (a ~, -esc) *reg.*

năzuínţi *f pl reg.*

să ia *vt, prez. conj., 3 sing,*
pl: a luá (iáu)

înimii *G.-D. sing: ínimă, -i f*

punctuáţie, -ii *f*

a umblá (úmbļu) *vi*

imperecheat *adj*

a împiedicá (împiédic) *vt*

a înfăţişá (-ez) *vt*

a se îngrijorá (-ez) *vr*

înăuntru *adv*

întii *numer*

întemeiát

să întreţină *vt, prez. conj, 3*
sing, pl: a întreţine (între-
ţin)

a învelí (-esc) *vt*

învierşunáre, -ári *f*

tínăr, tînără *adj*

a se jurá (mă jur) *vr*

alármă, -e *f*

a se scirbí (-esc) *vr*

lúnii *G.-D. sing: lună, -i f*

lung, -ă, lungi *m f pl adj*

máicii *G.-D. sing: máică,*

maici *f*

boálă, boli *f*

maşínii *G.-D. sing: maşină,*

-i *f*

dumneată *pron pers de poli-*

teţe, N., 2 sing; du mitále

D sing

mătáse, mătásuri *f*

mării *G.-D. sing: máre, mări f*

máma sa

licitáţie, -ii *f*

dimin. de la minút, -e *n*

méu *pron pers., 1 sing*

măníncă *vt, vi, prez. indic.,*

3 sing, pl: a mîncá (mă-
nînc)

míne *adv*

míni *pl: mîná, míni f*

v. míne adv

v. míne f pl

míinii *G.-D. sing: v. míni f*
pl

míneacă, -i *f*

unifórmă, -e *f*

mucegái, -iuri *n*

muiát *part.*

a mulţumí (-esc) *vt, vi*

mulţumésc frumós

înainte *adv*

a necăji (-esc) *vt*

năzuínţă, -e *f*

brat

сердце

пунктуация

ходить

спаренный, парный

мешать, препятствовать

представлять

беспокоиться, волноваться

внутри, внутри

первый; во-первых, прежде

всего

прочный, основательный

содержать, поддерживать

укрывать, накрывать (одея-

лом)

ожесточение, ярость

молодой

клясться

тревога; сигнал ~и; зд.

шум, гвалт, галдеж

надоедать, становиться про-

тивным; пропадать желя-

нию

луна; месяц (года)

длинный, долгий

мать

болезнь

машина

его (своя) мать

аукцион

минутка

мой, моя

есть, кормиться, питаться

завтра

рука

рукав

мундир, форменная одежда

плесень; гниль

размоченный

благодарить

большое спасибо

раньше, прежде

огорчать

стремление, чаяние

nebunî (a ~, -esc) *reg.*
nensemnat *pop.*
neobicinuit *reg.*
neţelés *pop.*
nimica *vorb.*
niţél *reg.*
noiembre *înv.*
nour, -i *m reg.*
nourós, -oasă *reg.*

ntunérec (pe-) *reg.*
núma *pop.*
obicéie *n pl înv.*
oblojeálă, -eli *f pop.*
oblojit *pop.*
ocîrmuire, -i *f înv.*
ocîrmuirei *înv.*

octómbre *înv.*
ocupaţiune, -i *f înv.*
oranist, -şti *m rar*
oţerî (a se ~) *reg.*, oţărî
(-ăsc) *pop.*
pásere, páseri (pásări) *reg.*
pásuri *n pl înv.*
pân' (pân-în) *reg.*
păréche, -i *f reg.*
părete, păreţi *m reg.*
păseá (a ~) *reg.*

peátră, pétri *f reg.*
peiságii *n pl înv.*
peptiş *reg.*
pîne, pîni *f reg.*
pîrău, pîrăie *n reg.*
plóduri *n pl*; plod, plozi *m*
pop. (depreciativ)
poporál *înv.*
poporâni *m pl reg.*
poroncî (a ~) *reg.*
posmág, -i *m reg.*
póteră *înv.*, *pop.*

prăznuire-i *f înv.*
prezintă (se ~) *reg.*

priétin(ă) *reg.*

prigorî (a se ~, -esc) *reg.*
prijăni (a ~, -esc) *înv.*
primblá (a se ~) *înv.*

prînz (mă ~) *înv.*, *pop.*

privighitoáre, -tori *f reg.*,
profunditate, -ăţi *f înv.*, *pop.*
promenáďă, -e *f înv.*
protívnic, -i *m înv.*

a înnebunî (-esc) *vi*
neîensemnat *adj*
neobişnuit *adj*
neînţelés *adj*
nimic *pron. neg.*
puţin *adv*
noiembrie *m sing*
nor, -i *m*
norós, -oasă *adj*

pe întuneric *adv*
númai *adv*
obicéi, -iuri *n*
pansamént, -e *n*
pansát *part.*
primărie, -ii *f*
ocîrmuirii *G.-D. sing*: ocîr-
muire, -i *f*
octómbrie *m sing*
ocupáţie, -ii *f*
baldachîn, -uri *n*
a rămîne stupefiát, -ţi

pásăre, pásări *f*
pas, paşi *m*
pînă (pînă în) *prep*
peréche, -i *f*
peréte, -ţi *m*
a pásá (prez. indic., 3 *sing*:
pásă; imperf.: pásá)
piátră, piétre *f*
peisáj, -e *n*
pieptiş *adv*
pîine, pîini *f*
pîriu, pîrăie *n*

copîl, copii *m*
populár *adj*
poporán, -i *adj. substantivat*
a poruncî (-esc) *vt*
peshmét, -ţi *m*
detaşamént de reprimáre

sărbătorire, -i *f*
se prezentá *vr perf. simplu,*
3 *sing*: a se prezentá (mă
prezînt)
priétin(ă), -i (-e) *m, f*

a se încălzi (-esc) *vr*
a murdări (-esc) *vt*
a se plimbá (mă plimb) *vr*

mă prînd *vr, prez. indic., 1*
sing: a se prînde
privighetoáre, -tori *f*
adîncime, -i *f*
plimbare, -ări *f*
dusmán, -i *m, adversár,*
-i *m*

сходить с ума, обезуметь
незначительный
необычный, непривычный
непонятный
ничего, ничто
немного, немножко
ноябрь
облако, туча
облачный, пасмурный, хму-
рый
впотьмах, в потемках
только
обычай
повязка, бинт
забинтованный
городская управа

октябрь
занятие
балдахин
быть пораженным, оше-
ломленным чем-то
птица
шаг
до
пара
стена
беспокоить, волновать, ин-
тересовать
камень
пейзаж
храбро, смело
хлеб
ручей

ребенок; дети
народный
крестьяне, сельчане
приказывать
сухарь
пóтерэ (карательный от-
ряд)
празднование

представать (перед кем-то),
представляться
друг, подруга, приятель,
-ница
греться
запятнать, погубить
ходить, прохаживаться, про-
гуливаться
приниматься; *зд.* держать
пари
соловей
глубина
прогулка
враг, противник.

pui (mă ~, să ~) <i>inv., pop.</i>	(mă) pun <i>vt (vr)</i> , prez. indic., 1 <i>sing</i> ; să pun <i>vt</i> , prez. conj.: a (se) pune	власть, ставить; принимать-ся, начинать
púie (să ~) <i>inv., pop.</i>	să púnă <i>vt</i> , prez. conj., 3 <i>sing</i> , <i>pl</i> : v. pui	
pupá (a ~) <i>fam.</i>	a sărutá (sărút) <i>vt</i>	целовать
rădicá (a se ~) <i>reg.</i>	a se ridicá (mă ridíc) <i>vr</i>	подниматься, расти
rămíie (să ~) <i>inv., pop.</i>	să rămínă <i>vi</i> , prez. conj., 3 <i>sing</i> , <i>pl</i> : a rămíne (rămín)	
rămíind <i>inv. pop.</i>	rămínínd <i>gerunz.</i> : v. rămíie	оставаться
răpéd (să ~) <i>reg.</i>	se repéd <i>vr</i> , prez. indic., 3 <i>pl</i> : a se repezi (mă repéd)	устремляться, спешить
răpezi (să ~) <i>reg.</i>	se repezi <i>vr</i> , perf. simplu, 3 <i>sing</i> : v. răped	
răpúie (să ~) <i>inv., pop.</i>	să răpună <i>vt</i> , prez. conj., 3 <i>sing</i> , <i>pl</i> : a răpúne (răpún)	убивать, губить
răspúnză (să ~) <i>inv., pop.</i>	să răspúndă <i>vt, vi</i> , prez. conj., 3 <i>sing</i> , <i>pl</i> : a răspúnde (răspúnd)	
răzâș, -i <i>m reg.</i>	răzêș, -i <i>m ist.</i>	отвечать рзэш (мелкий землевладелец)
reflecțiúne, -i <i>inv.</i>	reflécție, -ii <i>f</i>	размышление
rentoárce (a se ~) <i>pop.</i>	a se reíntoárce (mă reíntórc) <i>vr</i>	возвращаться
repețire, -i <i>f inv.</i>	repetáre, -ári <i>f</i>	повторение
ricâie (să ~) <i>reg.</i>	să ricíie <i>vt</i> , prez. conj., 3 <i>sing</i> , <i>pl</i> : a ricíi (ricíi)	разрывать, разрезать
rísuri <i>n pl rar</i>	ríset, -e <i>n</i>	хохот
sái <i>reg., pop.</i>	sári <i>vi</i> , imperat., 2 <i>sing</i> : a sări (sar)	прыгать, спрыгивать; быстро приходить
sámă (nebăgárea în ~; a tráge ~) <i>reg.</i>	seámă <i>f sing</i>	внимание
sără (sara) <i>reg.</i>	nebăgárea în ~	отсутствие внимания
sălbátec <i>reg., inv.</i>	a-și da seama	понимать
sămăná (a ~) <i>reg.</i>	seară, seri <i>f</i>	вечер
sări <i>reg.</i>	seara <i>adv</i>	вечером
scoborí (a ~) <i>inv., pop.</i>	sălbátic <i>adj</i>	дикий
scoț <i>inv., pop.</i>	a semăná (seámăn) <i>vi</i>	быть похожим
scripcă, -i <i>f reg.</i>	v. sai	
scripcáriu, scripcari <i>m reg.</i>	a coborí (cobór) <i>vi</i>	спускаться, сходить (сверху вниз)
secretărie, -ii <i>f inv., reg.</i>	scot <i>vt</i> , prez. indic., 1 <i>sing</i> : a scoáte (scot)	вытаскивать, вынимать; снимать
sibilinic <i>rar</i>	vioárá, viori <i>f</i>	скрипка
simțămínt, -mínte <i>n inv.</i>	violoníst, -ști <i>m</i>	скрипач
simțeáscă (să se ~) <i>inv.</i>	v. grămăticie	
situațiúne, -i <i>f inv.</i>	sibilic <i>adv</i>	туманно, загадочно
slăbăciúne, -i <i>f reg.</i>	sentímént, -e <i>n</i>	чувство
-slóbod <i>adj, pop.</i>	să se simtă <i>vr</i> , prez. conj., 3 <i>sing</i> , <i>pl</i> : a se simți (mă simt)	
slobózi (să ~) <i>reg.</i>	situáție, -ii <i>f</i>	чувствовать себя
smuncí (a ~) <i>inv.</i>	slăbiciúne, -i <i>f</i>	ситуация
	líber <i>adj</i>	слабость, бессилие
	să slobozești <i>vt</i> , prez. conj. = imperat., 2 <i>sing</i> : a slobozi (-esc)	свободный
	a smucí (-esc) <i>vt</i>	выпускать, спускать
		вырывать, выхватывать

sórii <i>pop.</i>	surórii G.-D. <i>sing</i> : soră, surori <i>f</i>	сестра
spărie (se ~) <i>reg.</i>	se sperie <i>vr</i> , perf. simplu, 3 <i>sing</i> : a se speria (mă spării)	пугаться
sprincéne <i>f pl reg.</i>	sprinceană, sprincéne <i>f</i>	бровь
sprínceni <i>f pl reg.</i>	v. sprincene	
spui (să ~) <i>inv., pop.</i>	(să) spun <i>vt</i> , prez. indic. (conj.), 1 <i>sing</i> : a spune (spun)	говорить, сказать
sta(m) <i>inv., pop.</i>	stătea(m) <i>vi</i> , imperf., 3 <i>sing</i> (1 <i>sing</i> , <i>pl</i>): a sta (stău)	стоять, сидеть, находиться
stăi <i>pop.</i>	stăi <i>vi</i> imperat., 2 <i>sing</i> : v. sta(m)	
stîns (s-a ~) <i>reg.</i>	s-a stîns <i>vr</i> , perf. comp., 3 <i>sing</i> : a se stînge (mă stîng)	угасать, умирать
străşină <i>f sing reg.</i>	streăşină, strêşini <i>f</i> cu mîna ~ la ochi	навес приложив руку козырьком к глазам
strădănie, -ii <i>inv., reg.</i>	suferinţă, -e <i>f</i>	страдание, мучение
subt <i>inv.</i>	sub <i>prep</i>	под
sunt <i>inv., livr.</i>	sînt <i>vi</i> , prez. indic., 1 <i>sing</i> , 3 <i>pl</i> : a fi (sînt)	быть; глагол-связка
supt <i>inv.</i>	v. subt	
şăzătóri <i>f pl reg.</i>	şezătóri <i>f pl</i>	посиделки
şăzú <i>reg.</i>	şezú <i>vi</i> , perf. simplu, 3 <i>sing</i> : a şedeá (şed)	сидеть, садиться
şcoálei <i>inv.</i>	şcolii G.-D <i>sing</i> : şcoálă, şcoli <i>f</i>	школа
şea <i>f sing reg., inv., pop.</i>	şa, şále <i>f</i>	седло
şeáse <i>reg.</i>	şáse <i>numer</i>	шесть
şérpe, -i <i>m reg.</i>	şárpe, şerpi <i>m</i>	змея
şferi <i>f pl reg.</i>	sfoară, sfori <i>f</i>	бечевка, веревка, шпагат
şire <i>n pl inv.</i>	şir, -uri <i>n</i>	цепь, вереница
şoárice, -i <i>m reg.</i>	şoárece, -i <i>m</i>	мышь
tabachére <i>f sing inv.</i>	tabachéră, -e <i>f</i>	табакерка
tálger (táler), -e <i>n inv.</i>	farfurie, -ii <i>f</i> ; vas, -e <i>n</i>	тарелка, миска, блюдо
tăieţei <i>m pl inv.</i>	tăiţei <i>m pl</i>	лапша
tătine(-său) <i>pop.</i>	tătălui (său) G.-D. <i>sing</i> : tătă, taţi <i>m</i>	отец (его, свой)
teroáre <i>f sing fam.</i>	groáză <i>f sing</i>	ужас, боязнь
tócma' <i>pop.</i>	tócmai <i>adv</i> ~ <i>dv.</i>	как раз, именно; вам-то (не знать!)
trásă <i>reg.</i>	tráse <i>vt</i> , perf. simplu, 3 <i>sing</i> : a tráge (trag)	тянуть, тащить
trebuiésc <i>inv.</i>	trebuie <i>vi</i> , prez. indic., <i>impers.</i> (3 <i>pl</i>): a trebui	быть должным, необходи- мым
trii <i>reg.</i>	tréi <i>numer</i>	три
triméte <i>reg.</i>	trimite <i>vt</i> , prez. indic., 3 <i>sing</i> : a trimite (trimít)	посылать, отправлять
tristéţă <i>reg., inv.</i>	tristéţe, -ţi <i>f</i>	грусть, печаль
turburá (a ~, turburát) <i>inv.</i>	a tulburá (túlbur) <i>vt</i> tulburát <i>part.</i>	волновать, тревожить; взволнованный, встревожен- ный, расстроенный
turburáre <i>inv.</i>	tulburáre, -ări <i>f</i>	беспокойство, тревога
ţárei <i>inv.</i>	ţării G.-D. <i>sing</i> : ţară, ţări <i>f</i>	страна
ţigánce <i>f pl inv, reg.</i>	ţigăncă, ţigănci <i>f</i>	цыганка
ţintirim <i>reg.</i>	cimitir, -e <i>n</i>	кладбище
úrbe <i>f sing inv.</i>	oráş, -e <i>n</i>	город
úşe <i>f pl inv.</i>	uşă, -i <i>f</i>	дверь

văier, -e <i>n inv.</i> vază (să ~) <i>inv., pop.</i>	văiet, -e <i>n</i> să vadă <i>vt, prez. conj, 3 sing,</i> <i>pl: a vedeá (văd)</i> văicări (-esc) <i>vi</i> învălmăşeală, -eli <i>f</i> vatală, -e <i>f</i>	стон, вопль видеть стонать беспорядок, хаос батан (деталь ткацкого станка)
văicără (a ~) <i>reg.</i> vălmaşág <i>n sing inv.</i> vătală, -e <i>f reg.</i>	văd <i>vt, prez. indic., 1 sing:</i> <i>v. vază</i> vêşnic <i>adj, adv</i>	вечный, бесконечный; вечно, всегда, постоянно
văz <i>inv., pop.</i> vécinic <i>inv.</i>	a se înveseli (-esc) <i>vr</i> să vină <i>vi, prez. conj, 3 sing,</i> <i>pl: a veni (vin)</i> cîntec, -e <i>n</i> vin <i>vi, prez. indic., 1 sing:</i> <i>v. vie</i> vreo (vreun) <i>adj, pron nehot.</i>	веселиться, развеселиться приходить, приезжать; наступать, рождаться песня, пение
veseli (a se ~) <i>reg., inv.</i> vie (să ~) <i>inv., pop.</i>	viérs, -uri <i>n pop.</i> viú <i>inv., pop.</i>	какой-то; около, приблизительно
viérs, -uri <i>n pop.</i> viú <i>inv., pop.</i>	voiésc (vreáu) <i>vt, vi, prez. indic., 1 sing: a voi (-esc), a vreá (vreau)</i> a vorbi (-esc) vrea <i>vt, prez. indic., 3 sing:</i> <i>a vrea; vrea să zică</i> vréme, vrémuri <i>f (G.-D. sing: vrémii)</i> <i>v. v-o</i> a vrea (vreáu) <i>vt</i> abatór, -toáre <i>n</i> document, -e <i>n</i> zăpuşeală, -şeli <i>f</i> cartiláj, -e <i>n</i> zi, zile <i>f</i> se zvîntă <i>vr, prez. indic., 3 sing: a se zvîntá</i>	хотеть, желать говорить, разговаривать зд. (что много) значит время, времена хотеть, желать скотобойня, бойня документ, родословная зной, жара, духота хрящ день сохнуть, сушиться
v-o <i>reg.</i>		
voi <i>inv., pop.</i>		
vorovi (a ~) <i>inv., reg.</i> vra <i>reg.</i>		
vremi <i>f pl inv.</i>		
vro <i>reg.</i> vroi (a ~) <i>inv., pop.</i> zalhaná, -ale <i>f turcism</i> zapis <i>inv.</i> zăpuşală <i>reg.</i> zgîrciuri <i>n pl verb.</i> ziuă <i>pop.</i> zvîntează (se ~) <i>inv.</i>		

II. СПИСОК СЛОВАРЕЙ, РЕКОМЕНДУЕМЫХ ДЛЯ САМОСТОЯТЕЛЬНОЙ РАБОТЫ

Двуязычные словари общего типа

- Bolocan Gh., Medvedev T., Voronţova T. Dicţionar român-rus.— Moscova-Bucureşti, 1980.
Bolocan Gh., Voronţova T., Şodolescu-Silvestru E. Dicţionar rus-român.— Bucureşti, 1985.
Dicţionar rus-român/Redactor responsabil Gh. Bolocan.— Bucureşti, 1964.
Корлэтяну Н. Г., Руссев Е. М. Русско-румынский словарь.— М., 1967.

Толковые словари

- Breban V. Dicţionar al limbii române contemporane de uz curent.— Bucureşti, 1980.
Canarache A., Breban V. Mic dicţionar al limbii române.— Bucureşti, 1974.
DEX (v. p. 6)
DLRLC (v. p. 6)
Dicţionarul limbii române moderne.— Bucureşti, 1958.

Энциклопедические словари

- Balacciu J., Chiriacescu R. Dicţionar de lingvişti şi filologi români.— Bucureşti, 1978.
Dicţionar enciclopedic român. Vol. 1—4. Bucureşti, 1962—1966.
Mic dicţionar enciclopedic.— Bucureşti, 1978.

- Popa M. Dicționar de literatură română contemporană.— București, 1977.
 Prut C. Dicționar de artă modernă.— București, 1982.
 Straje M. Dicționar de pseudonime.— București, 1973.

Специализированные (одноязычные и двуязычные) словари

- Alexandrescu C. și alții. Mic dicționar diplomatic român.— București, 1967.
 Berg I. Dicționar de cuvinte, expresii, citate celebre.— București, 1968.
 Bolocan Gh., Voronțova T. Dicționar frazeologic rus-român.— București, 1968.
 Breban V. și alții. Dicționar de expresii și locuțiuni românești.— București, 1969.
 Buca M. Dicționar de epitete al limbii române.— București, 1985.
 Buca M. și alții. Dicționar analogic și de sinonime al limbii române.— București, 1978.
 Buca M., Vințelers O. Dicționar de antonime.— București, 1974.
 Chivescu R., Ivanov A., Wolf S. Dicționar rus-român de structuri verbale. Paradigmatică, recțiune și sintagmatică.— București, 1983.
 Constantinescu N. A. Dicționar onomastic românesc.— București, 1963.
 Constantinescu S. Mic dicționar de cuvinte perechi.— București, 1976.
 Constantinescu-Dobridor. Mic dicționar de terminologie lingvistică.— București, 1980.
 Dicționar invers.— București, 1957.
 Dicționar rus-român de termeni lingvistici și filologici. Sub conducerea: V. Vascenco.— București, 1970.
 Dicționarul ortografic, ortoepic și morfologic al limbii române / Redactor responsabil: M. Avram.— București, 1982.
 Duda G., Gugui A., Wojcicki M.-J. Dicționar de expresii și locuțiuni ale limbii române.— București, 1985.
 Graur Al. Dicționar al greșelilor de limbă.— București, 1982.
 Lombard A., Gâdei C. Dictionnaire morphologique de la langue roumaine.— Lund-București, 1981.
 Marcu F., Maneca C. Dicționar de neologisme.— București, 1986.
 Marian B. Dicționar de citate și locuțiuni străine.— București, 1973.
 Seche L., Seche M. Dicționarul de sinonime al limbii române.— București, 1982.
 Vianu T. Dicționar de maxime comentat.— București, 1962.

III. СПИСОК РАСХОЖДЕНИЙ В ГЛАГОЛЬНОМ УПРАВЛЕНИИ В РУМЫНСКОМ И РУССКОМ ЯЗЫКАХ

- a admira *vt* (te admir, admir natura) восхищаться, любоваться кем-то, чем-то
 a ajuta *vt* (ajută-mă!) помогать кому-то
 a anunța *vt* (te anunț că sosim miine) сообщать кому-то
 a se apropia *vr de* (mă apropii de ușă) подходить к (двери)
 a aruca *vt de* (am arucat-o de mână) схватить за (руку)
 a avea nevoie de (am nevoie de ajutor) нуждаться в чем-то
 a-și bate joc de (nu-ți bate joc de mine!) смеяться над кем-то
 a cere cuiva ceva (îți cer un sfat) просить что-то у кого-то
 a contrazice *vt* (nu vreau sa te contrazic) возражать кому-то
 a crede *vt* (te cred) верить кому-то
 a-și da seamă de (îmi dau seamă de responsabilitate) отдавать себе отчет в чем-то
 a divorța *vi de* (a divorțat de Petru) разводиться с кем-то
 a dura *vt* (mă doare capul) болеть (о голове и т. д.) у кого-то
 a face curte cuiva (oare îi face curte?) ухаживать за кем-то
 a fi legat de ceva (legat de sorac) быть привязанным к чему-то; кому-то
 a se gândi *vr la* (mă gândesc la sorii) думать о ком-то (чем-то)
 a se interesa *vr de* (mă interesez de pictură) интересоваться чем-то
 a invidia *vt* завидовать кому-то
 a împlini *vt* (astăzi e împlinește 20 de ani) исполняться кому-то (столько-то лет)
 a se însura *vr cu* (s-a însurat cu Elena) жениться на ком-то
 a-și lua rămas bun de la (ți-ai luat rămas bun de la oraș, de la părinți?) прощаться с кем-то (кем-то)
 a se mărita *vr cu* (s-a măritat cu Ion) выходить замуж за кого-то

- a mulțumi *vi* *cuiva* pentru ceva (îți mulțumesc pentru ajutor) благодарить кого-то за что-то
 a observa *vt* (îi plăcea să observe stelele) наблюдать за чем-то
 a se ocupa *vr de* (mă ocup de problemele teatrului) заниматься чем-то
 a refuza *vt* (de ce mă refuzi?) отказывать кому-то
 a renunța *vi la* (a renunțat la moștenire) отказываться от чего-то
 a semăna *vi cu* (el seamănă cu mama) быть похожим на кого-то
 a sfătui *vt* (te sfătuiesc să pleci) советовать кому-то
 a se ține *vr de* (ține-te bine de brațul meu) держаться за (руку)
 a se ține *vr de cuvânt* (nu știi să te ții de cuvânt) держать слово
 a urca scara (o scară) подниматься по лестнице

IV. СПИСОК РАСХОЖДЕНИЙ МЕСТОИМЕННОЙ / НЕМЕСТОИМЕННОЙ ФОРМ ГЛАГОЛА В РУМЫНСКОМ И РУССКОМ ЯЗЫКАХ

1. МЕСТОИМЕННАЯ ФОРМА (РУМЫНСКИЙ ЯЗЫК) / НЕМЕСТОИМЕННАЯ ФОРМА (РУССКИЙ ЯЗЫК)

- a-și aduce aminte, a-și aminti (*îmi aduc aminte de zilele petrecute împreună*) вспоминать, помнить
 a se duce (*mă duc la cinema*) идти
 a se gândi (*mă gândesc la tine*) думать
 a se îmbolnăvi (*m-am îmbolnăvit*) заболеть
 a se muta (*mă mut într-un apartament nou*) переезжать
 a se odihni (*mă odihnesc după masă*) отдыхать
 a se plimba (*mă plimb înainte de culcare*) гулять
 a se răzgândi (*m-am răzgândit, nu plec*) передумать
 a se scula (*mă scol devreme*) вставать
 a se spăla (*mă spăl pe mâini*) мыть (руки)
 a se stinge (*stelele se sting*) гаснуть
 a se usca (*rufele s-au uscat*) сохнуть
 a se vărsa (*Volga se varsă în Marea Caspică*) впадать

2. НЕМЕСТОИМЕННАЯ ФОРМА (РУМЫНСКИЙ ЯЗЫК) / МЕСТОИМЕННАЯ ФОРМА (РУССКИЙ ЯЗЫК)

- a apărea (*apare luna*) появляться
 a continua (*adunarea continuă*) продолжаться
 a deveni (*devii mare*) становиться
 a divorța (*ei divorțează*) разводиться
 a greși (*ați greșit numărul*) ошибаться
 a îmbătrâni (*îmbătrînesc, n-am ce face*) стариться
 a începe (*lecția începe la ora nouă*) начинаться
 a încerca (*încerc să-i explic ce s-a întâmplat*) стараться, пытаться
 a îndrăzni (*nu îndrăznesc să-i spun adevărul*) осмеливаться
 a plăcea (*îmi place filmul*) нравиться
 a răci (*tușește, o fi răcit*) простужаться
 a rămîne (*rămîi cu bine!*) оставаться
 a reveni (*nu știe că am revenit*) возвращаться
 a semna (*el semnează Ion Baci*) подписываться, расписываться
 a spera (*sper să te mai văd*) надеяться
 a zîmbi (*îmi zîmbește prietenos*) улыбаться

УКАЗАТЕЛЬ ОСНОВНЫХ И ДОПОЛНИТЕЛЬНЫХ ТЕКСТОВ

- Alecsandri V. Istoria unui galbîn: 148¹. Plugurile: 150.
 Arghezi T. Baroane: 215. Cum am învățat să patinez: 114. O furnică: 103. Om cu om: 213.
 Prietenie: 213. Seara: 214. Testament: 212. Tara surîsului contagios: 30. Vîrsta fericită: 216
 Arieșanu I. Lămîiul: 93

¹ Здесь и далее цифра после двоеточия обозначает номер страницы.

Bart J. Singură: 100
 Băieșu I. Consult: 124 Debutantul: 41. Fiul: 89
 Bogza G. Munca în tăbăcării: 190
 Brad I. Romanul de familie: 196
 Breazu I. I. Slavici: 161
 Caragiale I. L. O scrisoare pierdută: 179. Peste 50 de ani: 184. Urgent: 181. Vizită...: 182
 Călinescu G. T. Arghezi: 217. I. Creangă: 177. M. Eminescu: 168. M. Sadoveanu: 208
 Chiș Gh., Dorin Chiș Gh. Uzina Cosmos: 127
 Chițu I. N. Originea cuvîntului românesc *femeie*: 90
 Ciobanu N. G. Topîrceanu: 201
 Cioculescu Ș. N. Filimon: 160
 Ciopraga C. M. Sadoveanu: 207
 Coșbuc G. Trei, doamne, și toți trei: 155
 Creangă I. Amintiri din copilărie: 172. Făt-Frumos, Fiul Iepei: 174. Povestea unui om leneș: 173
 Crohmălniceanu O. S. L. Rebreanu: 201
 Deac M. La luptă cu fiara fascistă: 145
 Delavrancea B. Hagi-Tudose: 154
 Dianu I. Cronică: 106
 Doine: 227
 Dragomir M. Din însemnările unui activist al cinematografului: 53
 Dumitrescu-Bușulenga Z. I. Creangă: 177
 Dunăreanu M. Meditații ale lui M. Sadoveanu: 209
 Eminescu M. Din străinătate: 166. Împărat și proletar: 165. La aniversară: 166. O, mamă...: 164
 Ene V. G. Topîrceanu: 200
 Filimon N. Ciocoi vechi și noi: 151
 Foța Gh. Muzeul Satului: 30
 Gafița M. Cezar Petrescu: 202
 Galaction G. Întii mai: 189
 Gârlea N. Replica: 115
 Ghibăcie: 226
 Ghilia A. I. Nopti albe la Leningrad: 20
 Girleanu E. In ajunul Anului Nou: 57. Voinicul: 99
 Ileaș V. La Suzdal: 21
 Ilisei G. La Kiev: 20
 Jordan I. I. L. Caragiale: 187
 Ivasiuc A. Cunoaștere de noapte: 195
 Ivașcu G. G. Bogza: 199. N. Filimon: 160
 În cosmos un cetățean al R. S. România: 135
 Karasev A. Convorbire telefonică: 76
 La telefon: 77
 Marcea P. I. L. Caragiale: 186
 Marian M. Din grabă: 79
 Mazilu T. Ce mai cumpărăm?: 88
 Meșterul Manole: 225
 Micu D. G. Coșbuc: 162
 Milicescu E. Șt. B. Delavrancea: 162
 Munteanu F. Cicero din Moscova: 11
 Negulescu P. Moș Gerilă se demască: 66
 Nicolaide H. Mit: 52
 Nicolescu G. C. V. Alecsandri: 159
 O clientă cu pretenții: 77
 Olinescu M. Făpturi de basm: 220
 Păcăleala: 227
 Petrescu Camil: Ultima noapte de dragoste, întâia noapte de război: 193
 Petrescu Cezar: Carlton: 194. Fram ursul polar: 101
 Podină S. U.R.S.S. În avangarda progresului: 134
 Rasiga I. Bolnavul Vitu: 117
 Rebreanu L. Răscoala: 191

Recomandări practice: Dacă aveți emoții, sînteți obosit...: 124
Roman I. I. L. Caragiale: 185. **Lectură și frunzăreală:** 32
Sadoveanu M. V. Alecsandri: 158. **Două vieți:** 205. **În ce cred:** 204. **Zodia Cancerului:** 206
Sadoveanu P. Rețete sadovenesti: 209
Sahia A. Crăciunul negru: 65. **Întoarcerea tatei din război:** 137
Săndulescu Al. Camil Petrescu: 202
Slavici I. Comoara: 153
Spaima Zmeilor: 224
Stancu Z. Scriitorul model: 208
Suciu I. Decontul: 41
Tomuș M. G. Coșbuc: 163
Tonitza N. Scrieri despre artă: 230
Topîrceanu G. Aeroplanul: 191. **Romanța:** 191
Tott R. Să intre cine urmează: 68. **Subiect palpitant:** 54
Tudor A. Enescu: 233
Ursu N. A. V. Alecsandri: 159
Vianu T. T. Arghezi: 218. **I. Creangă:** 176. **Dicționarul eminescian:** 170. **Spectacol:** 44
Vitner I. A. Ivasiuc: 203
Virgolici T. Gala Galaction: 198
Vlahuță A. România pitorească: 22
Zambaccian K. H. Grigorescu: 232
Zincă H. Ultima toamnă: 144

УКАЗАТЕЛЬ ЛЕКСИЧЕСКИХ ТЕМ

1. Ряды синонимов и слов, близких по значению:

a (se) afla, a (se) găsi	48
anecdotală, banc, legendă, poveste, basm, povestire, nuvelă, schiță	13
apartament, locuință	96
calitate/cusur, defect, neajuns	72
chip, față, obraz, figură	24
comunicare, discurs, expunere, prelegere, raport, memoriu, referat	34
a (se) gândi	34
pădure, codru	25
șir, rînd	139
a ști, a cunoaște, a afla	47
treabă, muncă, lucru	120

2. Однокоренные слова:

familie	83, 129
noroc (nenoroc)	121
a observa	130
răbdare	35

3. Многозначные слова:

a comanda	139
față	139
a strînge	139

4. Тематические группы слов:

bubuit и др.	140
căsătorie и др.	82
miros и др.	96

5. Устойчивые словосочетания:

a da	82, 83
a (se) lua, a-și lua	60
a (se) ține	60
carte	197
mîină	196

УКАЗАТЕЛЬ ГРАММАТИЧЕСКИХ ТЕМ

Части речи. Существительное. Склонение имен собственных-географических названий. Declinarea numelor geografice: 25. **Существительные родства в сочетании с притяжательным местоимением.** Numele comune de rudenie însoțite de un pronume posesiv: 73. **Существительное без артикля в функции именной части сказуемого.** Substantivul nearticulat cu funcția de nume predicativ: 121. **Существительное в составе атрибутивной структуры оценочного значения.** Atributul substantival de tip special: 60. **Существительное-прямое дополнение как второй член сравнения.** Substantivul-complement direct ca al doilea termen al comparației: 97.

Местоимение. Личное местоимение (pronumele personal) „dînsul“: 61. **Усилительное местоимение.** Pronumele de întărire: 131. **Склонение относительного местоимения (declinarea pronumelui relativ) „care“:** 61. **Употребление относительного местоимения „care“ в форме родительного падежа.** Întrebuițarea lui „care“ în genitiv: 62. **Согласование относительного местоимения.** Acordul pronumelui relativ: 62. **Указательное местоимение (pronumele demonstrativ) „cel“:** 73. **Сокращенные формы указательных местоимений.** Forme prescurtate ale pronumelor demonstrative: 84.

Числительное. Способы передачи значений родительного и дательного падежей несклоняемых количественных числительных. Mijloacele gramaticale de a exprima cazurile genitiv și dativ la numeralele cardinale indeclinabile: 36.

Глагол. Личные формы. Особенности глагольного управления. Regimul verbelor: 15, 243. **Устойчивые обороты с конъюнктивом.** Locuțiuni conjunctivale: 15. **Перфект конъюнктива.** Perfectul conjunctivului: 16. **Предположительное наклонение.** Modul prezentiv: 26.

Неличные формы. Инфинитив прошедшего времени. Perfectul infinitivului: 109. **Герундий в функции определения к существительному.** Întrebuițarea atributivă a gerunziului: 49. **Герундий в функции сказуемого придаточного дополнительного предложения.** Gerunziu ca predicat al propoziției subordonate complete: 49. **Герундий в функции сказуемого придаточных предложений времени и причины.** Gerunziu ca predicat al propozițiilor subordonate circumstanțiale de timp și de cauză: 140.

Наречие. Наречия образа действия. Adverbe de mod: 36. **Отрицательное наречие (adverbul de negație) „ba“:** 84. **Разделительное наречие (adverbul distributiv) „cîte“:** 25. **Существительное без артикля в роли наречия.** Substantivul nearticulat cu funcția de adverb: 49.

Предлог. Предлоги, употребляемые с существительным в дательном падеже. Prepozițiile întrebuițate cu substantivul în dativ: 37.

Союз. Союзный оборот (locuțiunea conjuncțională) „nu... decît“: 37. **Разделительные союзы.** Conjunțiile disjunctive: 85. **Сочинительные союзы противительного значения.** Conjunțiile coordonatoare adversative: 131. **Союз (conjuncția) „și“:** 74. **Сочинительный союз „de“.** Conjuncția „de“: funcția de coordonare: 85. **Подчинительный союз „de“.** Conjuncția „de“: funcțiile de subordonare: 85. **Союзный оборот (locuțiunea conjuncțională) „atît... cît“:** 74.

Синтаксис простого предложения. Глагольное сказуемое. Predicatul verbal: 141. **Именное сказуемое.** Predicatul nominal: 141. **Сказуемое, осложненное предикативным именем.** Predicatul însoțit de un element predicativ suplimentar: 142. **Согласование сказуемого с подлежащим, выраженным существительным со значением множества.** Acordul predicatului cu subiectul exprimat printr-un substantiv care desemnează un număr mare de obiecte: 143. **Отсутствие посессивного артикля в группе однородных определений.** Lipsa articolului posesiv înaintea părților de propoziție coordonate: 130. **Отсутствие местоименного повтора прямого дополнения, стоящего перед сказуемым.** Lipsa reluării printr-un pronume personal a complementului direct pus înaintea predicatului: 122.

Сложное предложение. Придаточные предложения-подлежащие. Propozițiile subordonate subiective: 110. **Придаточные предложения-сказуемые.** Propozițiile subordonate predicative: 111. **Определительные придаточные предложения.** Propozițiile

subordonate atributive: 50. *Повтор дополнения в предложениях с относительным местоимением.* Propozițiile subordonate atributive cu complementul reluat printr-un pronume personal: 63. *Придаточные предложения места.* Propozițiile subordonate circumstanțiale de loc: 111. *Придаточные предложения времени.* Propozițiile subordonate circumstanțiale de timp sau temporale: 132. *Придаточные предложения причины.* Propozițiile subordonate circumstanțiale de cauză sau cauzale: 38. *Придаточные предложения условного сравнения.* Propozițiile subordonate circumstanțiale de mod comparative condiționale: 28. *Придаточные предложения сопоставительного сравнения.* Propozițiile subordonate circumstanțiale de măsură progresivă: 97. *Придаточные предложения следствия.* Propozițiile subordonate circumstanțiale consecutive: 98. *Придаточные уступительные предложения.* Propozițiile subordonate circumstanțiale concesive: 38.